

Bundel van de Commissie Algemeen Bestuur van 9 november 2016

Agenda documenten

Agenda AB 09-11-2016

- 1 Opening en mededelingen voorzitter
- 2 Inspreker(s)
- 3 Vaststelling besluitenlijst vorige vergadering
 - BV16.0143 Besluitenlijst CIE AB d.d. 5 oktober 2016
 - BV16.0151 Besluitenlijst Gez. Comm Begroting d.d. 25 okt. 2016
- 4 Vaststelling agenda en inventarisatie rondvragen
- 5 Bespreekpunten
- 5.a Bespreking brief PZH, op verzoek van Henk Meester (L3B)
 - T16.13455 bespreeknotitie Henk Meester voor cie AB 11/2016 m.b.t. brief van Gedeputeerde Staten over de jaarrekening 2015
 - I16.33964 Financieel toezicht jaarrekening 2015
- 6 Stukken ter advisering aan de raad
- 6.a Terugbrengen tekort Westpolder/Bolwerk - spreekijd 5 min eerste termijn, 3 minuten tweede termijn (Bijlage 5 in map stukken met persoonsgegevens)
 - Voorstel Raad 7387
 - T16.12862 Allonge op SOK WP/BW d.d. 22 mei 2003
 - T16.13652 Allonge op SOK WP/BW, bijlage 1, opstalexploitatie
 - I16.38758 Allonge op SOK WP/BW, bijlage 2, overall grondexploitatie
 - T16.13653 Allonge op SOK WP/BW, bijlage 3, planning, fasering, afdrachten en woningproductie
 - T16.13654 Allonge op SOK WP/BW, bijlage 4, overzicht Terra percelen
 - T16.13600 Allonge op SOK WP/BW, bijlage 6, Overzicht contingent sociale woningbouw
 - T16.14554 Vragen raadsfracties ter voorbereiding van de raadscommissie AB d.d. 9 november 2016 inzake Westpolder/Bolwerk
- 6.b Najaarsnota 2016
 - Voorstel Raad 7785
 - T16.12885 Najaarsnota 2016
 - T16.14828 Technische vragen Najaarsnota 2016
 - U16.14859 Brief commissie AB over invulling motie 2016-27 'Hoe maak je de jeugd tot betrokken inwoners'
- 6.c Splitsingsplan Eneco Holding
 - Voorstel Raad 7883
 - I16.39720 Begeleidend schrijven Eneco Splitsingsplan
 - I16.39721 Splitsingsplan Eneco
 - I16.39906 Advies aandeelhouderscommissie Splitsing Eneco
 - T16.14847 Beantwoording technische vragen Eneco
- 7.a Actualiteiten uit het college
- 7.b Actualiteiten uit de commissie
- 7.c Verbonden partijen
- 8 Rondvraag en sluiting

Agenda

Aan de leden van de Commissie Algemeen Bestuur
c.c. College van B&W, MT

Uw brief van/kenmerk	ons kenmerk/afdeling	Bijlage(n)	Lansingerland
	-- Griffie		27 oktober 2016

Onderwerp	Doorkiesnummer
Agenda	010-8004391/4392
Commissie Algemeen Bestuur	
d.d. 9 november 2016	

Geachte commissieleden,

Hierbij ontvangt u de agenda voor de vergadering van de Commissie Algemeen Bestuur, te houden op woensdag 9 november 2016 om 20.00 uur in de raadszaal van het gemeentehuis aan de Tobias Asserlaan 1 te Bergschenhoek.

U bent uitgenodigd deze vergadering bij te wonen.

De agenda voor de a.s. vergadering luidt als volgt:

1. Opening en mededelingen voorzitter
2. Inspreker(s)
3. Vaststelling besluitenlijst vorige vergadering
4. Vaststelling agenda en inventarisatie rondvragen
5. Bespreekpunten
- 5.a. Bespreking brief PZH, op verzoek van Henk Meester (L3B)
6. Stukken ter advisering aan de raad
- 6.a. Terugbrengen tekort Westpolder/Bolwerk - spreektijd 5 min eerste termijn, 3 minuten tweede termijn
- 6.b. Najaarsnota 2016
- 6.c. Splitsingsplan Eneco Holding
- 7.a. Actualiteiten uit het college
- 7.b. Actualiteiten uit de commissie
- 7.c. Verbonden partijen
8. Rondvraag en sluiting

Hoogachtend,
de voorzitter,
Jan Pieter Blonk

BESLUITENLIJST

Commissie Algemeen Bestuur

Datum vergadering 5 oktober 2016
Registratienummer BV16.0143

Aanwezig

Commissieleden:

Leefbaar 3B : Henk Meester en Jan van der Laan
CDA : Matthijs Ruitenbergh en Frits Vink
VVD : Nathalie van Bakel en Eric Kampinga
D66 : Michiel Muis en Erik Jonker
CU : Jurjen Dieleman
PvdA : Sam de Groot en Petra Verhoef
WIJ Lansingerland : Hans Wiersema
GroenLinks : Ivana Citterbartová en Tom Zandbergen
Partij Neeleman : Eddy Neeleman

Voorzitter : André Nieuwlaat

Commissiegriffier : Marijke Walhout (griffier)

Burgemeester : Pieter van de Stadt

Wethouders : Simon Fortuyn en Albert Abee

Afwezig

Marjolein Gielis (LB3B)
Jan Pieter Blonk (VZ)
Gerard Bovens (PvdA)
Petrine van Olst (WIJ)
Hans vd Stelt (CDA)

Agenda

1. Opening en mededelingen voorzitter
2. Inspreker(s)
geen
3. Vaststelling besluitenlijsten vorige vergaderingen
Conform vastgesteld
4. Vaststelling agenda en inventarisatie rondvragen
Agenda conform. Er zijn geen rondvragen aangemeld
5. Besprekpunten -geen
6. Stukken ter advisering aan de raad
- 6.a. Bekrachtigingsbesluit fractiegelden
Het voorstel gaat als hamerstuk naar de raad van oktober.

- 6.b. Nota Activabeleid 2016
Het voorstel gaat als hamerstuk naar de raad van oktober. Op aanreiken van de commissie zal voorstel en nota op onderdelen worden gewijzigd.
- 6.c. Factsheets 2016 verbonden partijen
Het voorstel gaat als hamerstuk naar de raad van oktober.
- 6.d. 2e begrotingswijziging 2016 VRR
Het voorstel gaat als hamerstuk naar de raad van oktober.
- 7.a. Actualiteiten uit het college
geen
- 7.b. Actualiteiten uit de commissie
geen
- 7.c. Verbonden partijen
Jurjen Dieleman over Commissie EV MRDH
- 8. Rondvraag en sluiting
de voorzitter sluit de vergadering om 21.35 uur.

Toezeggingen commissie 5 oktober 2016

Albert Abee

Nota activabeleid: de wethouder wijzigt in de voor de raad van oktober aan te leveren stukken het niet-correcte minimale bedrag van activering bedrag in de bijlage van de nota van €50.000 in een juist bedrag van €25.000.

Nota activabeleid: de vraag over de duur van de afschrijvingstermijn van het gemeentehuis en het zwembad beantwoordt de wethouder schriftelijk, vóór de raadsvergadering van oktober.

Nota activabeleid: de tekst op pag. 8 van de nota (agio en disagio) en in de afschrijvingstabel in de bijlage p.22 zijn niet congruent. De tabel in de bijlage past de wethouder aan in de stukken voor de raad van oktober.

Nota activabeleid: de wethouder bekijkt volgend jaar nader de afschrijvingen sport en koppelt de bevindingen terug aan de commissie.

BESLUITENLIJST

Gezamenlijke Commissie Begroting

Datum vergadering 25 oktober 2016
Registratienummer BV16.0151

Aanwezig

Raadsleden:

Leefbaar 3B : Wouter Hoppenbrouwer, Georgine Zwinkels, Marjolein Gielis, Leon Erwich, Nicole Lengkeek en Jan van der Laan
CDA : Matthijs Ruitenbergh, Arnold Oosterlaan, Johan van der Burg, Hans van der Stelt en Gert-Jan van den Bogerd
VVD : Alexander Kuipers, Nathalie van Bakel, Eric Kampinga, Kathy Arends en Juval Pat El
D66 : Ineke den Heijer, Michiel Muis, Erik Jonker en Ronald van der Stad
CU : André Nieuwlaar, Kees-Willem Markus en Jurjen Dieleman
PvdA : Petra Verhoef en Sam de Groot
WIJ Lansingerland : Leon Hoek en Petrine van Olst
GroenLinks : Ivana Citterbartová
Partij Neeleman : Eddy Neeleman

Voorzitter : Jan Pieter Blonk
Griffier : Marijke Walhout

Wethouders : Simon Fortuyn, Albert Abee, Jeroen Heuvelink, Ankie van Tatenhove
Burgemeester : *Pieter van de Stadt (voorgestelde wijziging door Eric Kampinga, VVD)*

Afwezig

Henk Meester (LB3B)
Gerard Bovens (PvdA)-neemt plaats op de tribune
Nelleke Bouman (CDA)

Agenda

1. Opening en mededelingen voorzitter

Er is een afmelding van mw. Bouman en de heer Meester
Later zullen komen: de heren Pat El en Markus, mw. Den Heijer en mw. Verhoef

De voorzitter meldt dat presidium heeft besloten:

De proef met de duale opstelling in de raadzaal te willen voorzetten voor de rest van dit jaar en de wethouders bij eigen punten vanaf een aparte spreekplek te laten spreken, in de cie in de binnen cirkel, in de raad vanaf het spreekgestoelte.

Gezien het feit dat vanavond raadsopstelling aan de orde is en er geen extra binnenruimte is, spreken de wethouders vanaf het spreekgestoelte.

2. Inspreker(s)

Geen

3. **Vaststelling agenda**
Conform

4. **Bespreekpunten**

4.a **Uitwerking Motie “Gesproken woord omzetten in digitale tekst”**

De commissie wenst het advies van het college over te nemen: Op basis van de huidige technologie nog geen implementatie te doen van spraakherkenning software. Wel de Universiteit van Twente te vragen om een onbetaalde proef te doen. Zodat de Raad kan zien wat de resultaten zijn en naar aanleiding van deze test een definitief besluit te nemen.

5. **Stukken ter advisering aan de raad**

5.a. **Begroting 2017-2020**

Bespreekpunt in de raad van 3 november 2016

6. **Sluiting**

De voorzitter sluit de vergadering om 23.20 uur.

Toezeggingen gezamenlijke commissie begroting 25 oktober 2016

Simon Fortuyn

Begroting 2017: De wethouder doet zijn best verschillende richtingen/scenario's voor het terugdraaien van bezuinigingen in het onderhoud groen in december aan de raad te presenteren. (Zijn voorkeur gaat uit naar presentatie hiervan via de VJN, maar dat is naar idee van leden van de raad erg laat).

Begroting 2017: In Q1 2017 ontvangt de raad een brief over de resultaten van de initiatieven uit de samenleving.

Begroting 2017: De wethouder neemt de idee aangaande de bestrating van de Nieuwstraat Berkel mee naar de inloopavond over t Vierkantje op 25 oktober.

Begroting 2017: De wethouder legt in Q1 2017 de raad het totale plaatje van de herstelwerkzaamheden aan het gemeentehuis aan de raad voor.

Begroting 2017: De wethouder ontwikkelt een herkenbaar logo voor Lansingerland aangaande de activiteiten rondom zwerfvuil, duurzaamheid, afvalscheiding en alle zaken die hiermee samenhangen.

Begroting 2017: De wethouder zoekt uit hoe het zit met het branden van de verlichting van het gemeentehuis in de avond- en nachtelijke uren.

Albert Abee

Begroting 2017: De wethouder optimaliseert de P&C cyclus en houdt in een van de komende maanden een presentatie aan de raad daarover en haalt de wensen van de raad hierin op.

Begroting 2017: De wethouder onderzoekt wederom de mogelijkheden voor Lansingerland tot het gebruik van een begrotingsapp en andere digitale/interactieve varianten in begrotingsmodellen (voorbeeld format Enschede).

Begroting 2017: De raad ontvangt over 2 tot 3 weken een brief met de stand van zaken aangaande het herstel van de mankementen aan het gemeentehuis.

Begroting 2017: De wethouder controleert, naar aanleiding van de vraag over het parkeren bij de scholen en de plannen rond het winkelcentrum, extra zorgvuldig de forsheid van het parkeren en of dit voldoende meegenomen is in de plannen. De uitkomsten neemt hij mee in de ontwikkeling van de nieuwe plannen.

Begroting 2017: De wethouder neemt contact op met de bedrijven, wiens namen worden aangereikt door de VVD, die klachten hebben over de gemeente, om zaken te herstellen en om uit te leren.

Begroting 2017: De wethouder treedt in februari 2017 in overleg met de raad over de afschrijvingstermijn van het gemeentehuis van 50 jaar naar 40 jaar.

Jeroen Heuvelink

Begroting 2017: De wethouder komt in april met de nota aangaande de uitkomsten van het onderzoek laadpalen in Lansingerland.

Begroting 2017: Jeugdparticipatie: de wethouder onderzoekt de mogelijkheden om via een eigentijds communicatieplan ook de interesses van de groep niet-kwetsbare jongeren te peilen.

Ankie van Tatenhove

Begroting 2017: De wethouder informeert de raad binnenkort over de stand van zaken van de samenwerking/het overleg tussen betrokken partijen aangaande het cultuurhuis Bleiswijk en Bergschenhoek.

Begroting 2017: De wethouder zoekt uit of er een groter budget beschikbaar kan komen voor het kunnen verkrijgen van een zwemdiploma voor kinderen uit minima gezinnen en komt daar binnenkort op terug.

Begroting 2017: De wethouder achterhaalt hoeveel personen bij Lidl een baan hebben gevonden (uitstroom) en informeert de raad daarover.

Begroting 2017: de wethouder vraagt na in hoeverre het VIP betrokken wordt bij het doorgeleiden van mensen met een bijstandsuitkering voor het uitvoeren van vrijwilligerswerk en informeert de raad daarover

Voorstel agenderen commissie AB

Registratienummer:

(In te vullen door de raadsgriffie)

Voorstel tot agenderen van onderstaand onderwerp voor de commissie Algemeen Bestuur van 9 november 2016

Onderwerp: Ongedateerde brief van Gedeputeerde Staten over de jaarrekening 2015

Reden om onderwerp op agenda te plaatsen:

De provincie heeft enkele opmerkingen gemaakt bij de jaarrekening die aandacht behoeven. Wij achten het aanbevelenswaardig om een antwoordbrief uitgaande van de raad te sturen, waarin onderstaande punten aan de orde zouden kunnen komen:

1. Gedeputeerde Staten laten de dreiging van preventief toezicht even zweven, hoewel er ambtelijk afspraken waren gemaakt over het later inzenden van de jaarrekening. Is het wenselijk om formele afspraken te maken over hoe om te gaan met een situatie waarin door omstandigheden die buiten de invloed van de gemeente liggen niet aan de termijnen kan worden voldaan?
2. Het overzicht van incidentele baten en lasten zou volgens GS onvolledig zijn: de reservemutaties ontbreken bijvoorbeeld. Onze indruk is dat de provincie over het hoofd heeft gezien dat er in de jaarrekening een extra hoofdstuk 5 is ingevoegd, waardoor de nummering van de volgende hoofdstukken is gewijzigd. Intrigerend is dan wel de opmerking dat er een gewijzigd overzicht van baten en lasten zal worden opgestuurd.
3. Er is blijkbaar niet tijdig een verzoek om ontheffing van de risiconorm ingediend, ondanks dat in de begroting de overschrijding van de risiconorm als onvermijdelijk werd aangekondigd. Hoe zit dit? En wat is een passende reactie?
4. Ten aanzien van het overschot Sociaal Domein spoort de provincie ons aan om hiermee prudent om te gaan. Een amendement om aan de prudentie invulling te geven door oormerking van het overschot is door de raad verworpen.
Discussiepunt: Gaat Lansingerland concreet invulling aan de provinciale aanbeveling geven en zo ja hoe?

Te bespreken in commissie AB van 9 november 2016

Ondertekening en naam,

Henk Meester, Leefbaar 3B

provincie **HOLLAND**
ZUID

Gemeente Lansingerland
01 Inkomende Post d.d. 12/09/2016

116.33964

Gedeputeerde Staten

Directie Leefomgeving en Bestuur
Afdeling Bestuur

Contact

Dhr. R.M. (Rob) van Kranen
T 070 – 441 7975

rm.van.kranen@pzh.nl

Postadres Provinciehuis

Postbus 90602

2509 LP Den Haag

T 070 - 441 66 11

www.zuid-holland.nl

Gemeenteraad van Lansingerland

T.a.v. de raadsgriffier

Postbus 1

2650 AA Berkel en Rodenrijs

Datum

Zie verzenddatum links onder

Ons kenmerk

DOS-2015-0008252

PZH-2016-564889296

Uw kenmerk

Bijlagen

Onderwerp

Financieel toezicht jaarrekening 2015

Geachte raad,

Op 25 juli 2016 hebben wij de jaarrekening en het jaarverslag 2015 van uw gemeente ontvangen. In deze brief besteden wij aandacht aan uw jaarrekening en ook aan ontwikkelingen die van invloed kunnen zijn op uw financiële positie. De uitkomsten van dit onderzoek zullen wij betrekken bij onze beoordeling van de begroting 2017. Naar aanleiding van ons onderzoek komen wij tot de volgende opmerkingen.

Overschrijding termijn indiening jaarrekening

De vastgestelde jaarrekening en het jaarverslag 2015, inclusief de bijbehorende accountantsverklaring en het verslag van bevindingen, zijn niet voor de wettelijke termijn van 15 juli 2016 ingezonden. Op grond van artikel 203, lid 2, letter b van de Gemeentewet kunnen Gedeputeerde Staten bij overschrijding van de wettelijke termijn bepalen dat de begroting 2017 alsmede de daarop betrekking hebbende begrotingswijzigingen goedkeuring behoeven. In principe zou dit kunnen leiden tot preventief toezicht voor het begrotingsjaar 2017.

Op basis van onderstaande overwegingen hebben wij besloten van deze mogelijkheid geen gebruik te maken, te weten:

- Wij zijn direct nadat bekend was dat de formele inzendtermijn niet gehaald zou worden, hierover door de gemeente geïnformeerd;
- Zowel de gemeente als de accountant hebben zich ingespannen om de datum van 15 juli 2016 zo min mogelijk te overschrijden;
- Gezien de korte tijd tussen de wettelijke termijn en de formele aanlevering achtte wij het niet noodzakelijk om vooraf de conceptstukken toe te zenden.

Resultaat onderzoek

De jaarrekening sluit met een positief resultaat van € 21 miljoen. Na correctie op grond van het overzicht van incidentele baten en lasten zoals gepresenteerd in de jaarrekening ontstaat er een structureel overschot van eveneens € 21 miljoen. Omdat het overzicht van incidentele baten en

Bezoekadres
Zuid-Hollandplein 1
2596 AW Den Haag

Tram 9 en bus 65
stoppen bij het
provinciehuis. Vanaf
station Den Haag CS is
het tien minuten lopen.
De parkeerruimte voor
auto's is beperkt.

lasten niet volledig is, kunnen wij niet vaststellen of sprake is van een structureel en reëel sluitende jaarrekening.

Wij gaan ervan uit dat u de structurele financiële gevolgen van de jaarrekening 2015 zult verwerken in de begroting 2017 en de meerjarenraming 2018-2020. De jaarrekening hebben wij voor kennisgeving aangenomen.

Specifieke opmerkingen voor uw gemeente

Overzicht van incidentele baten en lasten

Het overzicht van incidentele baten en lasten is niet volledig. In tegenstelling tot vorig jaar zijn de reservemutaties niet vermeld. Ook programma 6 Grondzaken ontbreekt in het overzicht. Hierdoor kunnen wij niet vaststellen of het structurele resultaat van de jaarrekening positief of negatief is. De structurele financiële gevolgen van de jaarrekening heeft gevolgen voor de begroting 2017 en de meerjarenraming 2018-2020. Daarom betrekken wij het structurele resultaat van de jaarrekening bij het begrotingsonderzoek. Ambtelijk is daarom afgesproken dat wij alsnog een gecorrigeerd overzicht van incidentele baten en lasten toegezonden krijgen.

Wij verzoeken u er bij volgende begrotingen en jaarrekeningen op toe te zien dat er een volledig overzicht van incidentele baten en lasten conform de voorschriften in het BBV wordt gepresenteerd.

Onderhoud kapitaalgoederen

De beheerplannen van wegen, civiele kunstwerken, openbare verlichting, straatmeubilair en groen zijn herijkt. Er is gestart met het opstellen van het Integrale beheerplan 2017-2024. Na 2021 wordt een grote investeringsopgave voor speelvoorzieningen en groot onderhoud verwacht. Hierdoor kan de begrotingsflexibiliteit aanzienlijk afnemen of het begrotingsevenwicht op termijn zelfs in gevaar komen. Wij adviseren u daarom erop toe te zien dat de financiële gevolgen van het integrale beheerplan 2017-2024 voor de langere termijn goed in beeld worden gebracht en integraal in de begroting en meerjarenraming worden verwerkt.

Overschrijding renterisiconorm

De renterisiconorm stelt een grens aan het bedrag aan langlopende leningen dat jaarlijks aan rentewijzigingen onderhevig is, bijvoorbeeld bij herfinanciering of variabele rente. Het doel van de renterisiconorm is spreiding in de leningenportefeuille waardoor mogelijke renterisico's worden beperkt. Bij overschrijding van de renterisiconorm moet de gemeente op basis van de Wet Fido ontheffing aanvragen bij de toezichthouder.

In maart 2015 heeft uw gemeente ontheffing aangevraagd en voor overschrijding van de renterisiconorm in 2015. Wij hebben deze ontheffing toegekend. Er is door ons nog geen ontheffing voor het jaar 2016 ontvangen. In ambtelijk overleg is ons verteld dat de ontheffingsaanvraag voor 2016 binnen uw gemeente in behandeling is en op korte termijn wordt ingediend.

Wij verzoeken u erop toe te zien dat ontheffingsverzoeken in het vervolg voorafgaand aan het begrotingsjaar waarin de norm zal worden overschreden worden ingediend. Bij zo'n verzoek

verwachten wij een plan te ontvangen met concrete maatregelen om op termijn aan de norm te kunnen voldoen.

Algemene opmerkingen

Vernieuwing BBV

De vernieuwing van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV), voortvloeiend uit de adviezen van de commissie Depla, heeft in een korte tijd ingrijpende veranderingen veroorzaakt. De vernieuwing heeft tot doel de vergelijkbaarheid tussen gemeenten en de informatievoorziening aan de raden te verbeteren. Inmiddels zijn met betrekking tot de vernieuwing van het BBV ministeriële regelingen vastgesteld en de commissie BBV heeft diverse notities uitgebracht. Door de vele documenten en wijzigingen in de regelgeving, valt het niet mee om het overzicht te blijven houden. Met het oog hierop hebben wij een samenvatting gemaakt. Uw gemeente is hiervan op de hoogte gesteld. Wij zullen toetsen op de aanwezigheid van de diverse onderdelen in de begroting en de jaarrekening. De samenvatting is ook te vinden op onze website, zie <http://www.zuid-holland.nl/onderwerpen/lokaal-bestuur/financieel-toezicht/>. Wij adviseren u erop toe te zien dat de wijzigingen in het BBV, voor zover van toepassing, volledig worden verwerkt in de begroting 2017 en de jaarrekening 2016.

Sociaal Domein

Eventuele structurele overschotten op de jaarrekeningen 2015 van gemeenten kunnen voor een groot deel zijn veroorzaakt door voordelen binnen het Sociaal Domein. Hoewel het structurele budgetten betreft, is het nog onzeker hoe de hoogte van toekomstige uitgaven en inkomsten op het Sociaal Domein zich zal ontwikkelen. Wij vertrouwen erop dat u prudent met deze overschotten zult omgaan.

Tot slot

Wij verzoeken u in uw correspondentie altijd het DOS-nummer te vermelden dat wij rechts bovenaan in deze brief hebben opgenomen.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,
voor dezen,

Drs. Marije L.E.F. Hoogendoorn-Bruins Slot
Hoofd Bureau Bestuurlijke Zaken en Toezicht

Deze brief is digitaal vastgesteld. Hierdoor staat er geen fysieke handtekening in de brief.

Afschrift aan:

Burgemeester en Wethouders van de gemeente Lansingerland

Raadsvoorstel

Datum Raad
24 november 2016

Portefeuillehouder
Albert Abee

Registratienummer
BR1600090

Onderwerp
Terugbrengen tekort Westpolder/Bolwerk

Gevraagde beslissing

1. Om het tekort op de grondexploitatie terug te brengen, in te stemmen met de aankoop van gronden van Terra Landelijke Eigendommen Projectontwikkeling B.V. ten behoeve van de doorontwikkeling van Westpolder/Bolwerk.
2. Een krediet van € 13,74 miljoen beschikbaar te stellen.
3. De aankoop te dekken binnen de grondexploitatie Westpolder/Bolwerk.
4. Het gewijzigde verwachte resultaat van de grondexploitatie door deze aankoop positief bij te stellen van -/- € 17,98 miljoen naar -/- € 8,5 miljoen per 1 januari 2017.

Samenvatting

De netto contante waarde van de grondexploitatie per 1 januari 2013 was vastgesteld op -/- € 43 miljoen. Sindsdien zijn er verschillende maatregelen genomen om het resultaat beheersbaar te houden en te verbeteren: meer verschillende woningtypen en aangepast aan de veranderende marktvraag, deel sociale huurwoningen vervangen door starterswoningen, optimalisatie van de openbare ruimte, lagere winstmarge voor de ontwikkelaar en financiële en fiscale optimalisaties. Hierdoor is het verwachte negatieve resultaat de afgelopen periode sterk teruggelopen naar -/- € 17,98 miljoen per 1 januari 2016.

Dit resultaat loopt nog verder terug naar -/- € 8,5 miljoen als de gronden van de ontwikkelaar door de gemeente worden verworven en tegen een lagere rente in ontwikkeling worden gebracht. Door het verwerven van de gronden in combinatie met strakke afspraken over planningen, het stellen van eindtermijnen en een extra inspanning van de marktpartij, nemen de risico's van de gemeente sterk af en ontstaat er een werkbare situatie waarin de resterende gebieden kunnen worden ontwikkeld en de woningen tijdig worden gebouwd.

De aankoop van de gronden door de gemeente wordt in de allonge op de samenwerkingsovereenkomst (SOK) met de Ontwikkelingscombinatie Westpolder/Bolwerk (OCW) vastgelegd, maar ook alle afspraken over de maatregelen, strakke planning en extra inspanning van de OCW. Tezamen brengen al deze maatregelen de netto contante waarde van de grondexploitatie terug tot -/- € 8,5 miljoen.

Financiële consequenties

Grondprijs

De prijs van de aan te kopen gronden is gebaseerd op een in 2003 vastgestelde en in de SOK opgenomen bedrag van 38,42/m² dat conform de overeenkomst met 6% op jaarbasis wordt verhoogd. Deze prijs wordt bij afname voor eind 2016 met € 15,-/m² verlaagd. Hiermee draagt de ontwikkelaar OCW bij aan het uitgangspunt van de SOK van een voor de gemeente grex-neutrale ontwikkeling.

Terra doet haar bod van verkoop van haar gronden aan de gemeente voor € 86,85/m² (prijspeil 31 december 2016) en met een korting van € 15,-/m² gestand tot uiterlijk 31 december 2016. De grondprijs zal dan maximaal € 71,85 bedragen (iets minder bij een eerdere afname). Terra bezit ca. 19,1 ha grond en daarvoor betaalt de gemeente € 13,74 miljoen, terwijl Terra contractueel recht heeft op € 16,61 miljoen. Nominaal bedraagt de korting € 2,87 miljoen. De aankoop van de gronden, in combinatie met een lagere rente toerekening, alleen al heeft een groot positief van € 7,5 miljoen op de netto contante waarde van de grondexploitatie.

Financieringsmogelijkheden

In de onderhandelingen met de marktpartijen is afgesproken dat de gronden met korting worden gekocht, maar ook dat de gemeente deze gronden zou financieren middels projectfinanciering. Op dit moment is de rente voor een lening van de BNG voor een periode van 10 jaar minder dan 1%. Met dit uitgangspunt is in de doorrekening van de grondexploitatie rekening gehouden. Rekening houdend met de korting en een rente van 1% voor de aan te kopen gronden (incl. een strakke planning en extra inspanning van de OCW) heeft een effect op de grondexploitatie Westpolder/Bolwerk waardoor de contante waarde per 1 januari 2016 -/- € 7,5 miljoen zou worden.

Nu de onderhandelingen zijn afgerond is dit uitgangspunt tegen het licht gehouden van de huidige financieringssituatie van de gemeente als totaal. Om dit uitgangspunt daadwerkelijk uit te voeren zoals ingestoken tijdens de onderhandeling zou de gemeente (1) financiering nodig hebben specifiek voor deze aankoop en (2) als uitzondering projectfinanciering van toepassing moeten verklaren op deze aankoop. Het is echter binnen de gemeente Lansingerland niet gebruikelijk en onwenselijk om projectfinanciering toe te passen op losse projecten.

Financiering

Rekening houdend met de benodigde € 13,74 miljoen voor de aankoop van de gronden in Westpolder/Bolwerk, verwachten we in het 1^e kwartaal 2017 nieuwe financiering te moeten aantrekken. De gronden in Westpolder/Bolwerk verwerven we in 2016 nog binnen het huidige liquiditeitssaldo. Dit betekent dat we geen specifieke projectfinanciering aantrekken en dus, conform het BBV, het gemiddelde renteomslagpercentage op de gehele leningenportefeuille aan de grondexploitatie Westpolder/Bolwerk wordt toegerekend. Op dit moment bedraagt het aan de grondexploitaties toe te rekenen rentepercentage (conform het BBV) van de grondexploitaties 2,15%.

Effect op de grondexploitatie

Het effect van de keuze om niet aan projectfinanciering te doen en het omslagrentepercentage van 2,15% te hanteren - gecombineerd met de overige afspraken - zorgt ervoor dat het voordeel ca. € 10,- miljoen bedraagt en de netto contante waarde van de grondexploitatie Westpolder/Bolwerk -/- € 8,5 miljoen per 1 januari 2016.

Effect op gemeentelijke begroting

Na het afsluiten van de allonge zijn er in Westpolder/Bolwerk € 28 miljoen aan nog te maken kosten en € 91 miljoen aan opbrengsten. Westpolder/Bolwerk is in het weerstandsvermogen voor € 6,75 miljoen meegenomen als risico. Hiervan kan een groot deel vrij vallen. Het exacte bedrag wordt bij de actualisatie van 2017 bepaald.

Het alsnog doorrekenen van 1% rente over de aan te kopen gronden zou leiden tot het eerder genoemde tekort van € 7,5 miljoen op de grondexploitatie, maar zou daarnaast leiden tot een tekort op de gemeentelijke begroting, omdat een deel van de financieringskosten niet doorbelast kan worden naar de grondexploitatie. In de grondexploitatie wordt uitgegaan van 2,15% rente ook over de nieuw aan te kopen gronden.

Dit zorgt ervoor dat de gemeente meer rentelasten toerekent aan de grondexploitatie Westpolder/Bolwerk en dit betekent een voordeel op de gemeentelijke exploitatie (hoger resultaat). Per saldo heeft het gemeentebreed op termijn geen effect.

Verdere procedure

Na instemming van de raad met de aankoop van de gronden van Terra, kan de allonge op de SOK van 2003 worden ondertekend en zullen de gronden voor het einde van het jaar worden getransporteerd en betaald. De effecten van de grondverwerving en de overige afspraken zoals deze in de allonge zijn vastgelegd, worden verwerkt in de eerst volgende actualisatie van de grondexploitatie die bij de jaarrekening wordt vastgelegd.

Juridische aspecten

De grondverwerving wordt geregeld in een allonge op SOK. Deze is opgesteld door een extern jurist in een gezamenlijke opdracht van de gemeente en de OCW. Het transport vindt plaats voor 31 december 2016.

Extern draagvlak/burgerparticipatie

Aan deze aankoop van de gronden en de daarbij horende allonge is langdurig overleg voorafgegaan waarin vele opties en mogelijkheden zijn verkend. Met deze allonge hebben beide partijen een overeenkomst voor een totaal en ondeelbaar pakket bereikt en denken zij dit traject succesvol te hebben afgesloten, waardoor de focus nu op de ontwikkeling en realisatie kan worden gericht.

Duurzaamheid

In de SOK uit 2003 waren weinig eisen opgenomen op het gebied van duurzaamheid. In de gesprekken over de huidige allonge is duurzaamheid nadrukkelijk onderwerp geweest van gesprek. Daarbij heeft de OCW een extra inspanningsverplichting op zich genomen om - zo veel als redelijkerwijs mogelijk is - de binnen het projectgebied nog te realiseren woningen duurzaam te bouwen (bijv. "nul op de meter" woningen). Voorwaarde is wel dat de marktvraag voldoende is en de woningkopers de (meer)kosten daarvan voor hun rekening willen nemen. In de nog te op te stellen stedenbouwkundige plannen voor een tweetal deelgebieden zullen -in onderling overleg- voor het openbare gebied duurzaamheidsaspecten in de randvoorwaarden worden opgenomen.

Bijlagen

Bijlage 1. Allonge op de Samenwerkingsovereenkomst (T16.12862)

Toelichting

Inleiding

Samenwerkingsovereenkomst van 2003

In 2003 is met de Ontwikkelingscombinatie Westpolder/Bolwerk CV (OCW) de Samenwerkingsovereenkomst (SOK) voor de wijk Westpolder/Bolwerk ondertekend. De OCW is een samenwerkingsverband van Kavel Vastgoed BV met AMVEST Management BV. De SOK is een raamovereenkomst waarin is opgenomen dat de partijen achter de OCW en de gemeente alle gronden die zij bezitten inbrengen bij de OCW voor een in de SOK vastgestelde prijs, welke jaarlijks wordt geïndexeerd. Vervolgens ontwikkelt en realiseert de OCW de verschillende deelgebieden (incl. de openbare ruimte) en is zij verantwoordelijk voor de opstalexploitatie. De gemeente is verantwoordelijk voor de aanleg van de hoofdplaninfrastructuur. Op basis van de opbrengsten van de opstalexploitatie van de OCW wordt de residuele afdracht voor de gemeente bepaald. Hiervan wordt de aanleg van de hoofdplaninfrastructuur en de plankosten van de gemeente gefinancierd. Uitgangspunt van de SOK is dat het project voor de gemeente grex-neutraal wordt gerealiseerd.

Ontwikkelingen vanaf 2008

De financiële en economische crisis vanaf 2008 heeft een groot negatief resultaat voor de grondexploitatie veroorzaakt door lagere VON-prijzen en verminderde afzet van woningen en daardoor langere doorlooptijd van het project. Hierdoor is het verwachte resultaat van de grondexploitatie sterk verslechterd. De netto contante waarde van de grondexploitatie per 1 januari 2013 was vastgesteld op +/- € 43 miljoen. Sindsdien zijn er verschillende maatregelen genomen om het resultaat beheersbaar te houden en te verbeteren: meer verschillende woningtypen die aangepast zijn aan de veranderende marktvraag, een gewijzigd woningbouwprogramma met meer goedkope woningen en minder sociale huur, optimalisatie van de openbare ruimte, lagere winstmarge voor de OCW en financiële en fiscale optimalisaties. Hierdoor is het verwachte negatieve resultaat de afgelopen periode sterk terug gelopen naar +/- € 17,98 miljoen (per 1 januari 2016).

Terugbrengen van het tekort

Een belangrijke oorzaak van het resterende negatieve resultaat is de systematiek waarbij de contractueel overeengekomen inbrengwaarde van de gronden van AMVEST Management BV via haar dochteronderneming Terra Landelijke Eigendommen Projectontwikkeling BV(Terra) jaarlijks met 6% indexatie is verhoogd sinds 2003. Dat betekent dat de inbrengwaarde is gestegen van 38,42/m² naar € 86,85/m² (per 1 januari 2017).

De residueel bepaalde afdracht voor de gemeente (waarbij deze grondinbreng een grote en een stijgende aftrekpost is), daalt naar mate de ontwikkeling langer duurt. Door de niet voorziene crisis is de looptijd van de ontwikkeling aanzienlijk vertraagd, waardoor op termijn de residuele afdracht aan de gemeente steeds lager wordt. De gemeente loopt hierbij het grote risico dat de opbrengsten (residuele afdracht) steeds lager worden en het risico bestaat dat op een gegeven moment de ontwikkeling voor óf de gemeente óf de OCW geen haalbare activiteit meer is. Dit belemmert de totale ontwikkeling van de wijk en is niet in het belang van beide partijen.

Partijen hebben daarom gezocht naar een oplossing. Deze is gevonden in een andere wijze van omgaan met de inbreng van gronden. De gronden van Terra worden niet pas ingebracht bij het in ontwikkeling nemen van het deelplan, maar nu al, tegen de contractuele prijs op het moment van verwerving en met een korting van € 15,-/m². De gemeente brengt de gronden in bij de OCW op het moment van het in ontwikkeling brengen van de gronden en rekent in haar grondexploitatie niet met een indexatie van 6%, maar slechts met de rente die de gemeente betaalt. In de onderhandelingen is er vanuit gegaan dat de nieuw aan te kopen gronden worden gefinancierd door middel van een projectfinanciering tegen een rente van 1%. De overige al in het bezit van de gemeente zijnde gronden worden ingebracht tegen de rekenrente van de gemeente van 2,15%. Omdat de inbrengwaarde als gevolg van de korting lager is én de gemeentelijk toegerekende rente hierover veel lager is, stijgen de afdrachten voor de gemeente.

Deze afdrachten, tezamen met een strakke planning en extra verplichtingen van de OCW, leiden tot een in de SOK vastgelegde grex-neutrale ontwikkeling op het niveau van het geaccepteerde tekort. Dit tekort van € 7,5 miljoen is veroorzaakt door het doorberekenen van de kosten van het voormalige projectbureau van de gemeente Berkel en Rodenrijs ten tijde van de fusie van de drie gemeenten en compensatie voor het verlies van ontwikkelwinsten door de meer recente realisatie van de VMBO-school en de P+R.

Dit resultaat loopt nog verder terug naar +/- € 8,5 miljoen als de gronden van de ontwikkelaar door de gemeente worden verworven en tegen een lagere rente in ontwikkeling worden gebracht. Door het verwerven van de gronden in combinatie met strakke afspraken over planningen, het stellen van eindtermijnen en een extra inspanning van de marktpartij, nemen de risico's van de gemeente sterk af en ontstaat er een werkbare situatie waarin de resterende gebieden kunnen worden ontwikkeld en de woningen tijdig worden gebouwd.

Bepalingen in de allonge

De eerder genoemde maatregelen worden in de allonge op de SOK vastgelegd. Het belangrijkste onderdeel is de verwerving van de gronden van Terra met een korting, maar met de voorwaarde dat de gronden voor het einde van 2016 door de gemeente worden aangekocht. In de allonge wordt een strakke planning aangehouden en wordt een eindtermijn vastgelegd, waarbij de planning in principe uitgaat van een laatst afgesloten ROK in 2022, met een uitloop voor de ontwikkelaar naar 2025. Verder wordt door de OCW een extra inspanning geleverd om de grex-neutrale ontwikkeling te bereiken.

Daarnaast zijn afspraken gemaakt over de te volgen planning die voor de resterende jaren een gelijkmatige verdeling van de afdrachten voorziet. Indien de OCW niet volgens planning een Realisatieovereenkomst (ROK) voor een vooraf bepaald aantal woningen afsluit met de gemeente, heeft de gemeente het recht een derde partij in te schakelen. Als dat door toedoen van de ontwikkelaar niet het geval is, kan de gemeente de overgebleven gronden door een derde partij laten ontwikkelen.

In de allonge worden alle afspraken over de maatregelen, strakke planning en extra inspanning van de OCW vastgelegd. Tezamen brengen al deze maatregelen de netto contante waarde van de grondexploitatie terug tot +/- € 8,5 miljoen.

Actualisatie van de grondexploitatie

Bij de actualisatie van de grex in 2015 is aangekondigd dat een onderzoek zal plaatsvinden of een grondbank een bijdrage kan leveren aan het verbeteren van het resultaat. Dat onderzoek wees uit dat het juridisch helderder en financieel voordeliger is de gronden te verwerven. Bij de actualisatie van de grex in 2016 is tevens aangegeven dat de gemeente en de OCW in onderhandeling gaan over nieuwe uitgangspunten en contractuele afspraken.

Door de gronden van Terra te verwerven met een korting en door te berekenen met de lagere gemeentelijke rente en een strakke planning en extra inspanningsverplichting van de marktpartij, kan het resultaat van de grondexploitatie van Westpolder/Bolwerk teruggebracht worden tot +/- € 8,5 miljoen (per 1 januari 2016). Na het afsluiten van de allonge zijn er in Westpolder/Bolwerk nog € 28,- miljoen aan te maken kosten (incl. de verwerving van gronden) en € 91,- miljoen aan opbrengsten. Westpolder/Bolwerk is in het weerstandsvermogen voor € 6,75 miljoen meegenomen als risico. Hiervan kan een groot deel vrij vallen. Het exacte bedrag wordt bij de actualisatie van 2017 bepaald.

Beoogd maatschappelijk effect

De afronding van de wijk Westpolder/Bolwerk binnen de geaccepteerde en vastgestelde financiële kaders, zoals vastgelegd in de Samenwerkingsovereenkomst van 2003.

Argumenten

1. *In de allonge worden de al eerder gemaakte afspraken over het optimaliseren van de grondexploitatie en het woningbouwprogramma vastgelegd.*

Alle afspraken over (financiële en fiscale) optimalisaties die al zijn verwerkt in de actualisatie van de grondexploitatie 2016 worden met deze allonge contractueel vastgelegd. De eerdere afspraken van 10% sociale woningbouw binnen het projectgebied en 7% goedkope woningen worden ook contractueel vastgelegd.

2. *Aankoop van de gronden zorgt voor beter resultaat van de grondexploitatie.*

Terra verkoopt uiterlijk 31 december 2016 haar gronden aan de gemeente voor het contractueel vastgelegde bedrag van € 86,85/m² met een korting van € 15,-/m². Het voordeel van Terra is dat zij direct de beschikking krijgt over liquide middelen die zij kunnen investeren in haar corebusiness, huurwoningen. De grondprijs zal dan maximaal € 71,85 bedragen (iets minder bij een eerdere afname). Terra bezit ca. 19,1 ha en heeft aangegeven dat het aanbod van de korting tot eind 2016 gestand wordt gedaan. Daarvoor moet de gemeente in totaal € 13,74 miljoen betalen, terwijl de grond op basis van het contract eigenlijk € 16,61 miljoen waard is. Nominaal bedraagt de korting afgerond € 2,87 miljoen. Dit, in combinatie met een lagere rente/index toerekening, heeft een groot positief resultaat van € 7,5 miljoen op de netto contant waarde van de grondexploitatie. Tezamen met een strakke planning en extra inspanning van de marktpartij waardoor sneller gebouwd wordt, daalt het tekort van de grondexploitatie naar +/- € 8,5 miljoen.

3. *Voor de gemeente zijn meer zekerheden opgenomen ten aanzien van het daadwerkelijk ontwikkelen van de locatie en daarmee het ontvangen van de afdrachten. Hierdoor worden de financiële risico's voor de gemeente verlaagd.*

Gekoppeld aan de grondaankoop door de gemeente en voor zekerheid over de afname en ontwikkeling van de gronden, is er een eindtermijn van de SOK opgenomen. Eind 2022 (met een uitloop van drie jaar tot eind 2025) moet voor alle gronden een ROK zijn ondertekend. Bij het ontbreken van een ROK (of tussentijds bij overschrijding van de planning) bestaat de mogelijkheid de ontwikkeling aan een derde partij te gunnen. Hiermee verbetert de regierol en grip van de gemeente op de ontwikkeling.

4. *Hierdoor ontstaat hoge mate van zekerheid voor de gemeente over het resultaat en rust bij verdere ontwikkeling.*

Met deze afspraak krijgt de gemeente meer zekerheid over het resultaat van de grondexploitatie en is het resultaat van de grondexploitatie minder afhankelijk van de marktschommelingen en minder afhankelijk van de capaciteit van één marktpartij. Deze partij verliest immers haar ontwikkelrechten indien zij niet tijdig de gronden tot ontwikkeling brengt.

Schommelingen in de marktvraag -tenzij van extreme aard, zoals bijvoorbeeld het geval was bij de economische crisis uit 2008- zijn nu het risico van de OCW. Met deze allonge ontstaat rust in de verdere ontwikkeling: vele onderhandelingstrajecten voor een ROK met bijbehorende onzekerheden zijn overbodig geworden. Dit is voor de gemeente en de OCW van belang. De OCW kan zich daarmee concentreren op een zo snel en zo groot mogelijk marktgericht aanbod van woningen en heeft daarmee grip op de risico's die zij aangaat met het sluiten van de allonge.

5. *Aankoop van grond in combinatie met betere afspraken over de planning draagt bij aan risicobeheersing en afronding van het project.*

Het verwerven van de gronden van OCW voor een lagere prijs en tegen gunstige financieringslasten zorgt voor een substantiële verbetering van het resultaat van de grondexploitatie bij de huidige marktomstandigheden. Daarnaast zijn, door de strakkere afspraken over de planning, de financiële risico's beter beheersbaar bij slechtere marktomstandigheden.

De aankoop van grond en vervolgens de inbreng van de grond bij de OCW voor ontwikkeling met een lagere grondprijs en rente zorgt ervoor dat de residuele afdracht sterk verbetert en op "peil" blijft. Wanneer de huidige overeenkomst van kracht blijft en de gronden niet worden aangekocht zal de

residuele afdracht - zeker in het geval de verkoop van de woningen nog verdere vertraging oploopt - sterk verminderen tot een niveau dat de residuele afdracht minimaal en misschien zelfs negatief wordt. Dit zou kunnen leiden tot een situatie waarin de gemeente moet meebetalen om de ontwikkeling mogelijk te maken. Het negatieve resultaat wordt dan niet meer weggewerkt en in het uiterste geval wordt de ontwikkeling tot stilstand gebracht. Dit is ongunstig voor beide partijen.

6. Met de aankoop wordt een grondexploitatie-neutrale ontwikkeling bereikt.

In de SOK is het uitgangspunt opgenomen dat de ontwikkeling voor de gemeente grex-neutraal moet zijn. In de afgelopen jaren zijn er ten opzichte van die contractuele afspraken door de gemeente besluiten genomen die er toe hebben geleid dat er een tekort is ontstaan dat niet aan het project toegerekend mag worden. Dit zogenaamde door de gemeente geaccepteerd tekort is veroorzaakt door het doorberekenen van de kosten van het voormalige projectbureau van de gemeente Berkel en Rodenrijs en compensatie voor verlies van ontwikkelbaar gebied door de realisatie van de VMBO-school en de P+R. Zoals in de paragraaf Financiële consequenties aangegeven wordt het tekort op de grondexploitatie -/- € 8,5 miljoen door uit te gaan van het gemeentelijke renteomslagpercentage.

De OCW heeft zich er in het nu voorliggende voorstel toe verplicht (binnen het nu bekende woningbouw- en stedenbouwkundig programma) de afdracht per woning te verhogen. De geprognoseerde en vastgestelde afdrachten leiden dan tot een resultaat op de grondexploitatie ter hoogte van het geaccepteerde tekort van -/- € 7,5 miljoen, gebaseerd op de actualisatie en het prijspeil van de grondexploitaties 2016 en met in achtneming van de kanttekening genoemd onder de paragraaf Financiële consequenties.

Dit resultaat is daarmee de beoogde grex-neutrale ontwikkeling zoals in de SOK van 2003 is vastgelegd. Wanneer niet overgegaan wordt tot eerdere aankoop van de gronden en de SOK uit 2003 in zijn huidige vorm in stand blijft, wordt maximaal een resultaat bereikt van ca. -/- € 18 miljoen. Doordat het resultaat aanzienlijk verbetert met ca. € 10,5 miljoen, kan dit bedrag vrijvallen uit de voorziening en neemt de algemene reserve van de gemeente toe.

Kanttekeningen

1. Toename van grondbezit brengt risico's mee.

Als de marktontwikkelingen zo slecht worden dat OCW niet meer kan/wil ontwikkelen en zelfs geen derde partij daar toe bereid is, heeft de gemeente vooralsnog onverkoopbare gronden. Overigens loopt de gemeente dit risico nu ook al indirect omdat de OCW het tempo van ontwikkeling bepaalt en daarmee de inbreng van de gronden. Voor zover nu is te overzien, zijn de vooruitzichten voor de komende jaren goed. De verwachting is dan ook dat op relatief korte termijn een groot deel van de gronden kan worden ontwikkeld, waardoor het risico aanvaardbaar is.

2. Verdere optimalisatie van de grondexploitatie is niet meer mogelijk.

Vaste afspraken over afdrachten en resultaat van de grondexploitatie betekent ook dat deze voor de gemeente niet meer verder kan verbeteren. Dit zou wel het geval kunnen zijn, als de huidige positieve marktontwikkelingen de komende 6 jaar versterkt door zullen gaan. De gemeente zal in dat geval niet meeprofiteren van nog verdere verbeteringen in de markt. Dit is het gevolg van de keuze voor meer zekerheid en het beter kunnen beheersen van de risico's.

Bij een ongewijzigde overeenkomst staat het overigens niet vast dat de gemeente dan ook daadwerkelijk zou meeprofiteren omdat de OCW het recht heeft de opbrengsten uit vorige deelplannen die lager zijn dan geprognoseerd, in de volgende deelplannen te compenseren door deze te optimaliseren.

3. Langere termijnafspraken verminderen de regierol van de gemeente.

De allonge legt de afspraken vast over de aankoop van grond, woningbouwprogramma, financiën en termijnen. Het stedenbouwkundig masterplan van 2003 en de daarbij horende uitwerkingen blijven gelden als uitgangspunt. Binnen deze kaders gaat de OCW de resterende deelplannen ontwikkelen en realiseren. De gemeente heeft een toetsende rol vanuit haar beleidskaders. Wensen en andere

inzichten ten opzichte van de uitgangspunten behorend bij de SOK uit 2003 en eventuele aangepaste afspraken zoals opgenomen in de huidige allonge, kunnen slechts worden opgenomen/gehonoreerd na onderlinge afstemming. Eventuele financiële gevolgen van aanpassingen op deze uitgangspunten of het doorvoeren van toekomstige wensen van gemeentezijde worden in beginsel door de gemeente gedragen.

Daarnaast zijn er nog een aantal risico's die blijven bestaan: extra kosten bij de verwerving van de laatste gronden, het tijdig ter beschikking hebben van gronden, het vervallen van de fiscale optimalisaties, maar ook plankosten en de laatste investeringen in de hoofdplanstructuur.

4. Door de verwerving door de gemeente neemt de schuld (tijdelijk) toe.

Door de aankoop eind 2016 neemt de gemeentelijke schuld ten opzichte van de begrote schulden toe. Dit is, ervan uitgaande dat de verwachtingen in de grondexploitatie worden gerealiseerd, een tijdelijke situatie. Doordat het resultaat van de grondexploitatie door de aankoop (met korting) en daarmee aangepaste financieringswijze verbetert heeft de gemeente aan het eind van de grondexploitatie Westpolder minder schuld dan in de situatie waarin de aankoop niet plaatsvindt.

Raadsbesluit

Datum Raad
24 november 2016
Registratienummer
BR1600090

Onderwerp
Verwerving gronden Westpolder/Bolwerk

De raad van de gemeente Lansingerland;
gelezen het bijgaande voorstel

Overwegende dat

- De ontwikkeling van de wijk Westpolder/Bolwerk nog jaren zal duren,
- Het uitgangspunt van grex-neutrale ontwikkeling van de Samenwerkingsovereenkomst (SOK) onveranderd blijft en kan worden bereikt,
- Afspraken over het optimalisaties van de grondexploitatie zoals in de grondexploitatie 2015 zijn vastgelegd, worden verankerd in een allonge op de SOK;
- De aankoop van de gronden zorg draagt voor beter resultaat van de grondexploitatie,
- Een eindtermijn van het ontwikkelrecht van de Ontwikkelingscombinatie Westpolder/Bolwerk CV wordt vastgelegd,
- De aankoop van de gronden draagt bij aan risicobeheersing en afronding van het project,
- Hogere mate van zekerheid over het resultaat voor de gemeente wordt bereikt en rust bij verdere ontwikkeling.

Gelet op

- De bevoegdheid van de raad om te besluiten tot aankoop van grond ten behoeve van grondexploitatie-projecten.

Besluit(en)

1. Om het tekort op de grondexploitatie terug te brengen, in te stemmen met de aankoop van gronden van Terra Landelijke Eigendommen Projectontwikkeling B.V. ten behoeve van de doorontwikkeling van Westpolder/Bolwerk.
2. Een krediet van € 13,74 miljoen beschikbaar te stellen.
3. De aankoop te dekken binnen de grondexploitatie Westpolder/Bolwerk.
4. Het gewijzigde verwachte resultaat van de grondexploitatie door deze aankoop positief bij te stellen van -/- € 17,98 miljoen nadelig naar -/- € 8,5 miljoen nadelig per 1 januari 2016.

Aldus vastgesteld door de raad van de gemeente Lansingerland in zijn openbare vergadering van 24 november 2016,

de griffier,

drs. Marijke Walhout

CONCEPT ALLONGE
op de
SAMENWERKINGSOVEREENKOMST
d.d. 22 mei 2003
tussen
Gemeente Lansingerland
en
Ontwikkelingscombinatie Westpolder/Bolwerk CV
Inzake
project Westpolder/Bolwerk

DE ONDERGETEKENDEN

1. De **GEMEENTE LANSINGERLAND**, op grond van artikel 171 van de Gemeentewet vertegenwoordigd door de heer A. Abee, die handelt ter uitvoering van het besluit van Burgemeester en Wethouders d.d. 4 oktober 2016, met kenmerk BW1600314, hierna te noemen: "de Gemeente".
2. De besloten vennootschap RoBerkel Beheer B.V., statutair gevestigd te Berkel en Rodenrijs en kantoorhoudende te Amsterdam aan (1101 BH) De Entree 43, te dezer zake vertegenwoordigd door:
 - (a) Zilvergracht Vastgoed B.V., die op haar beurt wordt vertegenwoordigd door Kavel Vastgoed B.V., op haar beurt vertegenwoordigd door haar directeur de heer ing. J. Nieuwstraten; en
 - (b) Amvest Management B.V., die op haar beurt wordt vertegenwoordigd door de heer ir W. Bodewes en de heer drs. T. Lam RA,

welke besloten vennootschap Roberkel Beheer B.V. handelt als enig beherend vennoot van de Commanditaire vennootschap: **ONTWIKKELINGSCOMBINATIE WESTPOLDER/BOLWERK CV**, ingeschreven in de Kamer van Koophandel onder nummer 34174328 gevestigd te Amsterdam en aldaar kantoorhoudende aan De Entree 43, hierna te noemen "**de Ontwikkelingscombinatie**";

De ondergetekenden zoals genoemd onder 1 en 2 worden hierna gezamenlijk aangeduid als: "**de Partijen**".

OVERWEGENDE DAT:

- (a) Partijen ter zake van de ontwikkeling en realisatie van de VINEX locatie Westpolder/Bolwerk (het "**Projectgebied**") op 22 mei 2003 een samenwerkingsovereenkomst (de "**SOK**") hebben gesloten;
- (b) de SOK voorziet in een verdeling van het Projectgebied in Deelplannen, Partijen genoegzaam bekend, om vervolgens per Deelplan een realisatieovereenkomst ("**ROK**") te sluiten, die voorziet in een integrale ontwikkeling en realisatie van het betreffende Deelplan;
- (c) Partijen op 22 mei 2003 een ROK inzake het Deelplan 1, op 28 december 2006 een ROK ter zake Deelplan 3, op 22 maart 2011 een ROK voor Deelplan 4 Oost hebben gesloten;
- (d) Partijen vervolgens medio 2014 in overleg zijn getreden om de Deelplannen 4-West, 5, 6 en 7 op te delen in Fases om in het vervolg per Fase een ROK te sluiten;
- (e) Ingevolge het tekort op de Gemeentelijke overall grondexploitatie ("**Overall Grondexploitatie**") Partijen tevens in overleg zijn getreden om maatregelen te formuleren ter verbetering van het resultaat van de Overall Grondexploitatie waaronder de – partijen genoegzaam bekende – fiscale optimalisatie (hierna gezamenlijk: de "**Maatregelen**");
- (f) Partijen gezamenlijk een opstalexploitatie ("**Opstalexploitatie**") hebben vastgesteld (**Bijlage 1**), die als basis heeft gediend voor de door Partijen vastgestelde Overall Grondexploitatie (**Bijlage 2**), waarin de Afdracht aan de Gemeente is opgenomen;
- (g) Partijen op 8 april 2015 een ROK voor Deelplan 5, Fase 1 en op 3 december 2015 een ROK voor Deelplan 7, Fase 1 hebben gesloten waarin de Maatregelen zijn verwerkt;
- (h) de bij de hiervoor in sub (g) bedoelde ROK-en behorende ROK-Grexen hebben geleid tot een verbetering van de Overall Grondexploitatie en een verlaging van het tekort dat daarin is ontstaan;
- (i) Partijen bij het opstellen van de ROK-en als hiervoor in sub (g) bedoeld tot de conclusie zijn gekomen dat:
 - het per Fase uitonderhandelen van een ROK-Grex tot vertraging in de realisatie van de betreffende Fase leidt, welke vertraging door geen der

Partijen gewenst is en dat deze vertraging kan worden voorkomen indien Partijen reeds nu voor de resterende Deelplannen de Afdracht overeenkomen;

- naast de Maatregelen nog een aanzienlijke verbetering van de Overall Grondexploitatie kan worden bewerkstelligd indien de Gemeente de in het Projectgebied nog bij de Ontwikkelingscombinatie in eigendom zijnde gronden (althans in eigendom toebehorend aan de tot de groep van Amvest behorende vennootschap Terra Landelijke Eigendommen Projectontwikkeling B.V. ("**Terra**") ter zake waarvan de Ontwikkelingscombinatie gerechtigd is) in een keer in 2016 van de Ontwikkelingscombinatie koopt en afneemt;
 - indien de Gemeente over het eigendom van alle gronden in het Projectgebied beschikt, zij met inachtneming van de voorwaarden zoals opgenomen in deze allonge beter in staat is om, in voorkomend geval de in totaal aan de Gemeente betaalde Afdracht achter blijft ten opzichte van de Overall Grondexploitatie opgenomen Afdracht en op voorwaarde dat is voldaan aan het bepaalde in artikel 10 van deze allonge ter zake de Intrekking (zoals gedefinieerd in artikel 1) andere ontwikkelaar(s) uit te nodigen een betreffende Fase te (doen) ontwikkelen en realiseren en betreffende Bouwkavels aan die ontwikkelaar(s) uit te geven;
 - de SOK bovendien – zonder afbreuk te willen doen aan de uitgangspunten daarvan – op onderdelen verduidelijking behoeft;
- (j) Partijen ingevolge de hiervoor getrokken conclusies de Afdracht netto contant (prijsspeil 1 januari 2016) hebben gemaakt en hebben verdeeld over de resterende Deelplannen (ter zake waarvan nog niet voor alle Fases een ROK is gesloten);
- (k) Partijen de aldus per Deelplan vastgestelde netto contante Afdracht zoals hiervoor in sub (j) bedoeld vervolgens op basis van het daarvoor op te stellen stedenbouwkundig plan zullen onderverdelen in de betreffende Fases van dat Deelplan;
- (l) de Afdracht na vaststelling per Fase zoals hiervoor in sub (k) bedoeld vervolgens wordt gefixeerd en geabstraheerd van het werkelijke aantal en type woningen die de Ontwikkelingscombinatie in de betreffende Fase realiseert, zodat de Ontwikkelingscombinatie vrij is wijzigingen aan te brengen in het woningprogramma op voorwaarde dat de netto contante Afdracht van het totale Deelplan en het contingent Sociale Woningbouw gelijk blijft.
- (m) de aldus per Deelplan gefixeerde Afdracht is vervolgens gekoppeld aan een planning waarbinnen partijen voorzien dat voor een Fase binnen dat Deelplan een ROK wordt gesloten;
- (n) Partijen ter zake het vorenstaande in overleg zijn getreden, dit overleg tot overeenstemming heeft geleid en Partijen die bereikte overeenstemming schriftelijk wensen vast te leggen in onderhavig allonge;
- (o) Partijen daarbij geen (wezenlijke) wijzigingen beogen ten opzichte van de in de SOK vastgelegde afspraken en de bedoeling van partijen daarbij;

ZIJN OVEREENGEKOMEN ALS VOLGT:

1. Definities

- 1.1 De definities zoals gebruikt in de SOK zijn van overeenkomstige toepassing in deze allonge en hebben dezelfde betekenis, tenzij in deze allonge uitdrukkelijk anders is bepaald. Daarnaast wordt in onderhavige allonge verstaan onder:
- (a) Afdracht: Het saldo van de Exploitatiebijdrage en de Grondkosten van de Bouwkavels (die de Ontwikkelingscombinatie aan de Gemeente verschuldigd is) tezamen, minus de kosten van Realisatie Openbare Ruimte, zoals opgenomen in de Planning (**Bijlage 3**).

- (b) Exploitatiebijdrage: De door Partijen per Deelplan vastgestelde overall exploitatiebijdrage die de kopers van de Bouwkavels (of namens deze de Ontwikkelingscombinatie) aan de Gemeente betalen ter dekking van de kosten die de Gemeente heeft gemaakt en nog moet maken ter zake de Hoofdplaninfrastructuur, Deelplaninfrastructuur en de gronden waarop deze worden gerealiseerd.
- (c) Aanvraagstukken Omgevingsvergunning: De stukken die door de Ontwikkelingscombinatie of door de Ontwikkelaar in opdracht van de Ontwikkelingscombinatie worden aangehecht aan de aanvraag omgevingsvergunning die benodigd is voor de realisatie van het Bouwplan.
- (d) Bouwkavels: De gronden binnen het ROK-gebied die als "uitgeefbaar" worden aangeduid op een als Bijlage aan de betreffende ROK te hechten tekening.
- (e) Bouwplan: Het bouwontwerp ter zake de opstallen in een Bouwstroom, dat in opdracht van de Ontwikkelingscombinatie door de Ontwikkelaar wordt uitgewerkt in Aanvraagstukken Omgevingsvergunning.
- (f) Bouwstroom: De delen van het ROK-gebied die zullen worden aangegeven op een als Bijlage aan de betreffende ROK te hechten tekening.
- (g) Deelplaninfrastructuur: De delen van het ROK-gebied die niet zullen worden bestemd tot Bouwkavel en niet zijn bestemd voor Hoofdplaninfrastructuur en die als "openbare ruimte" zullen worden aangegeven op een als Bijlage aan de betreffende ROK te hechten tekening.
- (h) Geaccepteerd Tekort: Het negatieve saldo van de Overall Grondexploitatie ten belope van een bedrag van € 7.518.000,- per 1 januari 2016, zoals bedoeld in artikel 2.2.
- (i) Grondkosten: de koopsom die elke partij aan de andere verschuldigd is ter zake de grondverwerving.
- (j) Goedkope Woningen: woningen met een vrij op naam prijs onder de EUR 190.000,- of huurwoningen met een maximale aanvangshuur EUR 850,- per maand, waarbij voor beide bedragen een prijspeil geldt van 1 januari 2016.
- (k) Hoofdplaninfrastructuur: De voor rekening en risico van de Gemeente aan te leggen hoofdplanstructuur.
- (l) Intrekking: De intrekking door de Gemeente van het ontwikkelrecht van de Ontwikkelingscombinatie ter zake een in goed overleg tussen Partijen te bepalen Fase in het Projectgebied, zoals nader uitgewerkt in artikel 10.
- (m) Maatregelen: De door Partijen genomen maatregelen als bedoeld in sub 2(e) van de considerans, welke zijn gespecificeerd in de toelichting bij de Overall Grondexploitatie, ter verbetering van het resultaat van de Overall Grondexploitatie.
- (n) Ontwikkelaar: De besloten vennootschap Gouden Buurten Beheer B.V., statutair gevestigd te Rijswijk en aldaar kantoorhoudende aan de Treubstraat 15b, welke besloten vennootschap handelt als enig beherend vennoot van de commanditaire vennootschap Gouden Buurten C.V., ingeschreven in de Kamer van Koophandel onder nummer 27279838 gevestigd te Rijswijk en aldaar kantoorhoudende aan de Treubstraat 15b, danwel een door de Ontwikkelingscombinatie aan te wijzen derde.
- (o) Opstalontwikkeling: Het (doen) ontwikkelen, het (doen) verkopen en het (doen) realiseren van het Bouwplan in de respectievelijke Bouwstromen van de betreffende Fase.
- (p) Opstalexploitatie: De door Partijen gezamenlijk opgestelde en als **Bijlage 1** aan deze allonge gehechte opstalexploitatie, die toeziet op de kosten en opbrengsten van de te realiseren woningtypes.
- (q) Overall Grondexploitatie: De Gemeentelijke grondexploitatie voor het Projectgebied die als **Bijlage 2** aan deze allonge is gehecht. Deze bevat een overzicht van de daarbij gehanteerde uitgangspunten en parameters alsmede een toelichting daarop en de Maatregelen ter verbetering van Overall Grondexploitatie.

- (r) Planning: De als **Bijlage 3** aangehechte planning met indicatieve differentiatie naar woningtypen, waarin de termijnen worden aangegeven waarbinnen de respectievelijke ROK-en worden afgesloten.
- (s) Realisatie Openbare Ruimte: Het Bouw- en Woonrijp maken van de Deelplaninfrastructuur.
- (t) Rekenrente: Het renteomslagpercentage voor grondexploitatie zoals opgenomen in de meerjarenbegroting van de Gemeente op basis van het Besluit Begroting en Verantwoording (BVV).
- (u) ROK: De realisatieovereenkomst die Partijen per Fase hebben of nog zullen sluiten.
- (v) ROK-gebied: De Hoofdplaninfrastructuur, de Deelplaninfrastructuur en de Bouwkavels in de betreffende Fase waarvoor een ROK wordt afgesloten.
- (w) Start Bouw: De start bouw zoals gedefinieerd in het bepaalde in artikel 11 lid 2 van de algemene voorwaarden behorende bij de model aannemingsovereenkomst eengezinshuizen (projectmatige bouw), versie 2016 van Woningborg.
- (x) Sociale Huurwoningen: Woningen met een huur tot en met maximaal de huurliberalisatiegrens, in 2016 € 710,68 per maand, bestemd voor huishoudens met een inkomen beneden € 35.739,- (prijspeil 2016).
- (y) Sociale Woningbouw: Woningen behorende tot de categorieën Goedkope Woningen en Sociale Huurwoningen.
- (z) Terra: De besloten vennootschap Terra Landelijke Eigendommen Projectontwikkeling B.V., statutair gevestigd te Amsterdam en kantoorhoudende te Amsterdam Zuidoost aan (1101 BH) De Entree 43, ingeschreven in de Kamer van Koophandel onder nummer 34228203.
- (aa) Terra Percelen: de percelen grond zoals aangegeven in het als **Bijlage 4** aangehechte overzicht.
- (bb) Vervaardigde Staat: De staat van de tot het ROK-gebied behorende grond waarbij de opstallen zijn gesloopt (inclusief funderingen) en eventuele vervuilingen zijn gesaneerd, zodat de grond geschikt is voor het beoogde gebruik.

1.2 Definities kunnen zonder verlies van hun betekenis worden gebruikt in het enkelvoud of het meervoud.

2. Overall Grondexploitatie

2.1 Partijen hebben gezamenlijk de Opstalexploitatie vastgesteld, waarvan de inhoud als basis heeft gediend voor de Overall Grondexploitatie.

2.2 De Overall Grondexploitatie kent per 1 januari 2016 een negatief saldo van EUR 7.530.000,- (zegge: zeven miljoen vijfhonderd dertig duizend euro).

2.3 In de Overall Grondexploitatie zijn de navolgende kosten meegenomen:

- (a) het projectbureau van de voormalige gemeente Berkel en Rodenrijs;
- (b) de financiële gevolgen voor de Overall Grondexploitatie van de realisatie van de VMBO school; en
- (c) de P+R.

Het verschil veroorzaakt door deze kosten en het bedoelde in artikel 8.3 van de SOK is een negatief saldo van EUR 7.518.000,- (zegge: zeven miljoen vijfhonderd dertig duizend euro) (het "**Geaccepteerd Tekort**"). Indien deze kosten buiten beschouwing worden gelaten, sluit de Overall Grondexploitatie nagenoeg op nul als bedoeld in artikel 8.3 van de SOK.

3. Afdracht

3.1 Partijen hebben op basis van de Overall Grondexploitatie per Deelplan de Afdracht vastgesteld. Teneinde de voortgang in de ontwikkeling en realisatie van de verschillende Fases binnen het Projectgebied te waarborgen, zijn Partijen overeen gekomen de Afdracht

per Deelplan te fixeren en deze vervolgens per Fase onder te verdelen op basis van het stedenbouwkundig plan en het op dat moment in de betreffende Fase geprojecteerde woningprogramma (aantal en type woningen).

- 3.2 Het fixeren van de Afdracht zoals hiervoor in lid 1 bedoeld houdt in dat eventuele wijzingen in het saldo van de Overall Grondexploitatie na ondertekening van deze allonge geen gevolgen zullen hebben voor de hoogte van de Afdracht, tenzij uitdrukkelijk anders is bepaald in onderhavige allonge.
- 3.3 De aldus overeenkomstig het bepaalde in lid 1 gefixeerde Afdracht wordt vanaf 1 januari 2016 tot de datum van ondertekening van de betreffende ROK verhoogd met een rente gelijk aan maximaal 2,15% per jaar (de Rekenrente op het moment van ondertekening van de allonge).
- 3.4 Indien de Rekenrente lager wordt vastgesteld door de gemeente dan 2,15%, zullen Partijen de Afdrachten voor nog te sluiten ROK-en opnieuw vast stellen vanaf het jaar dat deze Rekenrente van toepassing is. In dit geval zal de Rekenrente worden verlaagd met 50% van het verschil tussen 2,15% en de aldus vastgestelde Rekenrente over de periode waarvoor die lagere Rekenrente geldt. Vorenbedoelde Rekenrente zal nimmer een hoger percentage belopen dan 2,15%. Hiermee zal de Overall Grondexploitatie (op basis van het rekenmodel zoals dat ten grondslag ligt aan de bijlagen bij deze Allonge) slechts met het alsdan geldende percentage opnieuw worden berekend en zal de Afdracht zoals opgenomen in bijlage 3 opnieuw worden vastgesteld.
- 3.5 Partijen onderkennen dat de gefixeerde Afdracht als bedoeld in lid 1 van dit artikel is gebaseerd op de stedenbouwkundige uitgangspunten in het Masterplan (dat als bijlage 3 aan de SOK is gehecht), de civieltechnische uitgangspunten (zoals verwoord in het Masterplan en verder gedetailleerd in het stedenbouwkundig plan van Deelplan 5 en 7) en het beleid en regelgeving per datum van ondertekening van deze allonge (zoals bijvoorbeeld de huidige parkeernorm en de huidige norm ter zake geluidsbelasting van de provinciale weg). Indien en voor zover vorenbedoelde uitgangspunten, het beleid en/of de regelgeving na het sluiten van deze allonge wijzigt en (cumulatief) die wijziging materiële negatieve gevolgen heeft voor bijvoorbeeld de grootte van de Bouwkavels, het aantal te realiseren woningen en/of de bouwkosten van de te realiseren Bouwplannen zoals opgenomen in de Opstalexploitatie, treden Partijen te goeder trouw en met voortvarendheid in overleg om te bezien of deze gevolgen gemitigeerd kunnen worden zonder aanpassing van de Afdracht. Indien de gevolgen niet aldus gemitigeerd kunnen worden, treden partijen te goeder trouw en met voortvarendheid in overleg om de hoogte van de Afdracht aan te passen. Partijen komen hierbij uitdrukkelijk overeen dat wijziging van marktomstandigheden als zodanig (wijziging in afzetprijzen en bouwkosten) niet onder de werking van dit artikellid kunnen worden gebracht.
- 3.6 Partijen onderkennen voorts dat de gefixeerde Afdracht als bedoeld in lid 1 van dit artikel er van uit gaat dat Partijen op de Planning aangegeven termijnen kunnen beschikken over de voor de realisatie en ontsluiting van de betreffende Fase benodigde gronden. Indien en voorzover Partijen niet binnen de daarvoor in de Planning opgenomen termijnen kunnen beschikken over vorenbedoelde gronden, treden Partijen te goeder trouw en met voortvarendheid in overleg om te bezien of deze gevolgen gemitigeerd kunnen worden zonder aanpassing van de Planning. Indien de gevolgen niet aldus gemitigeerd kunnen worden, treden partijen te goeder trouw en met voortvarendheid in overleg om de termijnen zoals opgenomen in de Planning voor die betreffende Fase door te schuiven totdat over de betreffende gronden kan worden beschikt. De aldus aangepaste planning vervangt de Planning behorende bij deze allonge. Indien de wijziging van de Planning zoals hiervoor bedoeld gevolgen heeft voor de hoogte van de Afdracht, treden partijen te goeder trouw en met voortvarendheid in overleg om de hoogte van de Afdracht aan te passen.
- 3.7 Partijen komen ten aanzien van hogere verwervingskosten zijdens de Gemeente – zoals overeengekomen in de ROK van deelplan 3 (zie overweging c) – overeen dat in nog te sluiten ROK-en van Fase 2 van zowel Deelplan 5 als Deelplan 7 voortzetting wordt gegeven aan de dienaangaande in Fase 1 van voornoemde Deelplannen gemaakte afspraken, zodat overeenkomstig hetgeen dienaangaande is overeengekomen slechts een gedeelte ter grootte van 50% (vijftig procent) van die hogere verwervingskosten – voor zover die toezien op die betreffende Fase – voor rekening van de Ontwikkelingscombinatie zal komen.

4. **ROK**

- 4.1 Indien Partijen overeenstemming bereiken over het stedenbouwkundig plan en inrichtingsplan zullen zij voor de betreffende Fase een ROK sluiten conform de model-ROK Fase 1, Deelplan 5. In de ROK zullen de rechten en verplichtingen van de Ontwikkelingscombinatie en de Gemeente worden vastgelegd ter zake de integrale ontwikkeling en realisatie van de betreffende Fase inclusief de daarbij horende Hoofdplaninfrastructuur en Deelplaninfrastructuur en Opstalontwikkeling. De gemeente zal haar goedkeuring aan de ROK niet onthouden indien deze voldoet aan de uitgangspunten zoals opgenomen in deze allonge.
- 4.2 Partijen zijn onverminderd het bepaalde in artikel 3.1 overeengekomen dat de Ontwikkelingscombinatie gerechtigd is per Fase zelf invulling te geven aan het woningprogramma, op voorwaarde dat per Deelplan wordt voldaan aan het te realiseren contingent Sociale Woningbouw. Indien de Ontwikkelingscombinatie wenst af te wijken van het (ten tijde van het vaststellen van het stedenbouwkundig plan voor die betreffende Fase geprojecteerde) woningprogramma, zal de Ontwikkelingscombinatie bij het aangaan van de ROK voor die Fase aan de Gemeente een zogenaamde financiële doorkijk ter hand stellen waaruit de financiële haalbaarheid van de cashflow target (als bedoeld in artikel 9.1) ter zake het resterende Deelplan (waarvoor nog geen ROK is afgesloten) blijkt. Indien de Gemeente van oordeel is dat in redelijkheid moet worden aangenomen dat de cashflow target van het Deelplan niet langer kan worden gehaald, zal zij dit aan de Ontwikkelingscombinatie berichten en treden partijen te goeder trouw en met voortvarendheid in overleg over de gevolgen daarvan ten einde te voldoen aan de gefixeerde Afdracht per Deelplan.
- 4.3 In elke ROK zal worden opgenomen dat vanaf de prijspeildatum zoals vastgesteld in de ROK van de betreffende ROK tot aan Start Bouw, zoals opgenomen in de ROK, de Afdracht wordt verhoogd met een rente gelijk aan maximaal 2,15% (de Rekenrente op het moment van ondertekening van de allonge) per jaar. Vorenbedoelde rente zal nimmer een hoger percentage belopen dan 2,15% en zal worden verlaagd indien en voorzover de Rekenrente gedurende de periode waarover de rente verschuldigd is op een lager percentage wordt vastgesteld dan 2,15%. In dat geval zal de rente die over de Afdracht verschuldigd is worden verlaagd met 50% van het verschil tussen 2,15% en de aldus vastgestelde Rekenrente over de periode waarvoor die lagere Rekenrente geldt.
- 4.4 Indien de Start Bouw van de eerste of de (in de planning uit te wisselen) opvolgende bouwstromen in de betreffende Fase op een later moment plaatsvindt dan het moment dat daarvoor in de ROK is opgenomen is de Ontwikkelingscombinatie naast de rente over de Afdracht zoals hiervoor in lid 3 bedoeld een opslag verschuldigd van 100 basispunten. Partijen komen overeen dat de datum voor de eerste bouwstroom maximaal 18 maanden na het sluiten van de betreffende ROK zal zijn gelegen en dat alle bouwstromen binnen redelijke termijnen moeten aansluiten op de voorliggende bouwstroom.

5. **Grondverwerving door Gemeente**

- 5.1 Partijen zijn overeengekomen dat de Gemeente van de Ontwikkelingscombinatie koopt, gelijk de Ontwikkelingscombinatie aan de Gemeente verkoopt, de percelen grond zoals aangegeven in het als Bijlage 4 aangehechte overzicht (de "**Terra Percelen**").
- 5.2 De koopprijs die de Gemeente voor de Terra Percelen aan de Ontwikkelingscombinatie verschuldigd is, is gelijk aan een bedrag van EUR 77,30 (zegge: zevenenzeventig euro dertig) per vierkante meter, te vermeerderen met de rente van 6% per jaar vanaf 1 januari 2015 tot de dag van betaling vermenigvuldigd met het totale metrage van de Terra Percelen, welk totaalbedrag op de dag van levering wordt verlaagd met een bedrag van EUR 15,- (zegge: vijftien euro) per vierkante meter vermenigvuldigd met het totale metrage van de Terra Percelen. Het totale metrage is opgenomen in Bijlage 4. Over- en ondermaat wordt tussen Partijen niet verrekend. Indien en voorzover als gevolg van een aan de Gemeente toerekenbare tekortkoming de levering van de Terra Percelen na 31 december 2016 plaatsvindt, vervalt de korting zoals hiervoor bedoeld.
- 5.3 De levering van de Terra Percelen geschiedt uiterlijk 29 december 2016. De Terra Percelen zullen in Vervaardigde Staat worden geleverd aan de Gemeente, behoudens voor zover de Gemeente de betreffende percelen al voorafgaand aan de levering heeft doen inrichten.

6. **Grondkosten voor Ontwikkelingscombinatie**

- 6.1 Per Fase zullen de percelen die zijn bestemd als Bouwkavels bij het sluiten van iedere ROK worden gekocht door de Ontwikkelingscombinatie van de Gemeente, gelijk de Gemeente deze aan de Ontwikkelingscombinatie verkoopt tegen de koopprijs als genoemd in artikel 6.3.
- 6.2 Per Fase zullen de Bouwkavels door de Gemeente in Vervaardigde Staat bij Start Bouw worden geleverd aan de Ontwikkelingscombinatie. De koopprijs blijft bij levering van de betreffende percelen verschuldigd en zal door de Ontwikkelcombinatie uiterlijk 90 dagen na Start Bouw aan de Gemeente worden voldaan.
- 6.3 Partijen hebben overeenkomstig de partijbedoeling bij artikel 8.4 lid 1 van de SOK een eenduidige grondwaarde vastgesteld op een bedrag van EUR 86,85 (zegge: zesentachtig euro vijftachtig) per 1 januari 2017.

7. **Percelen Openbare Ruimte**

- 7.1 De percelen, die de Ontwikkelingscombinatie nodig heeft voor de Realisatie Openbare Ruimte zullen na de leveringen als bedoeld in artikel 5.1 op eerste schriftelijke verzoek van de Ontwikkelingscombinatie door de Gemeente in Vervaardigde Staat om niet aan de Ontwikkelingscombinatie ter beschikking worden gesteld ten behoeve van de Realisatie Openbare Ruimte.
- 7.2 Bij levering van de percelen grond aan de particuliere kopers draagt de Gemeente zorg voor de pro rata betaling (zoals vastgelegd in de ROK-Grex) van de vergoeding voor de Realisatie Openbare Ruimte aan de Ontwikkelingscombinatie. Ter zake de percelen die niet binnen 90 dagen na Start Bouw zijn geleverd aan de particuliere kopers, draagt de Gemeente uiterlijk op die 90ste dag na Start Bouw zorg voor de betaling van het restant van de vergoeding voor de Realisatie Openbare Ruimte aan de Ontwikkelingscombinatie.

8. **Exploitatiebijdrage**

- 8.1 De Exploitatiebijdrage zal door de particuliere kopers danwel de Ontwikkelingscombinatie met inachtneming van het bepaalde in artikel 8.2 – naast de op grond van artikel 6 door Partijen vastgestelde kosten van de grondverwerving door de Ontwikkelingscombinatie van de Bouwkavels – aan de Gemeente worden voldaan.
- 8.2 Bij levering van de percelen grond aan de particuliere kopers staat de Ontwikkelingscombinatie er jegens de Gemeente voor in dat de betreffende koper de voor dat perceel verschuldigde Exploitatiebijdrage (die per perceel is berekend naar rato van de grondwaarde) rechtstreeks aan de Gemeente zal voldoen. Ter zake de percelen grond die niet binnen 90 dagen na Start Bouw zijn geleverd aan de particuliere kopers, draagt de Ontwikkelingscombinatie uiterlijk op die 90ste dag na Start Bouw namens en voor rekening van de toekomstige kopers of een nader te noemen meester zorg voor de betaling van het restant van de nog verschuldigde Exploitatiebijdragen aan de Gemeente.

9. **Planning**

- 9.1 Partijen hebben de gefixeerde Afdracht afgezet tegen de tijd waarbinnen Partijen thans voorzien dat zij een ROK voor de betreffende Fase hebben afgesloten, hetgeen is weergegeven in de als **Bijlage 3** aan deze allonge gehechte planning (de "**Planning**"). De Planning maakt een cashflow target inzichtelijk, die Partijen voor een Fase als gerealiseerd beschouwen op het moment dat voor die Fase een rechtsgeldig door Partijen ondertekende ROK voorligt.
- 9.2 Aan het einde van ieder jaar stellen Partijen vast of de op dat moment volgens de Planning in totaal geprognosticeerde cashflow target is behaald. Indien de cashflow target niet is behaald binnen de termijnen zoals opgenomen in de Planning en de Ontwikkelingscombinatie derhalve achterloopt in de betaling van de geprognosticeerde Afdracht, is de Ontwikkelcombinatie gerechtigd het betreffende deel van de target met een periode van maximaal drie keer een jaar op te schuiven, op voorwaarde dat de daarbij horende Afdracht wordt verhoogd met een rentevergoeding gelijk aan de Rekenrente.
- 9.3 De Gemeente zal zich inspannen de te volgen procedures – met inachtneming van de wettelijke kaders in dat verband – met voortvarendheid te doorlopen en het in het kader van de SOK nog te realiseren (woning)bouwprogramma te verwerken (en opgenomen te houden)

in de relevante beleidsdocumentatie (zoals de regionale woonvisie), een en ander onverlet latende de publiekrechtelijke verantwoordelijkheid van de Gemeente.

10. Intrekking ontwikkelrecht

10.1 Indien de Ontwikkelingscombinatie ook na verlenging van de Planning met 3 jaar als bedoeld in artikel 9.2 de in de Planning opgenomen snelheid van het sluiten van de respectievelijke ROK-en niet heeft gehaald en (cumulatief) dit niet het gevolg is van een toerekenbaar handelen of nalaten zijdens de Ontwikkelingscombinatie treden Partijen in overleg om tot een nieuwe planning te komen met inachtneming van de omstandigheden die tot de vertraging hebben geleid of nog zullen leiden. De aldus door partijen vastgestelde nieuwe planning vervangt de Planning behorende bij deze allonge.

10.2 Indien de Ontwikkelingscombinatie ook na verlenging van de Planning met 3 jaar als bedoeld in artikel 9.2 de in de Planning opgenomen snelheid van het sluiten van de respectievelijke ROK-en niet heeft gehaald, is de Gemeente gerechtigd om het ontwikkelrecht van de Ontwikkelingscombinatie voor een alsdan tussen partijen in goed overleg te bepalen en gezien de ontwikkelingen, het voor de hand liggende ROK-gebied, in te trekken (de "Intrekking") en dit gebied (openbare ruimte en opstalontwikkeling) aan derden aan te bieden onder de tussen Partijen afgesproken voorwaarden, tenzij de Ontwikkelingscombinatie aantoont dat de vertraging het gevolg is van:

- (a) een niet toerekenbaar handelen of nalaten zijdens de Ontwikkelingscombinatie; of
- (b) het algemene economische en financiële klimaat (crisis) zeer ongunstig is voor de woningbouw ontwikkeling (bijv. vergelijkbaar met de situatie in de jaren 2009-2014).

10.3 Indien de Gemeente overgaat tot Intrekking zijn Partijen reeds nu voor alsdan overeengekomen dat de Gemeente:

- (a) de civieltechnische kosten (ophogen, voorbelasting, etc.) die door de Ontwikkelingscombinatie zijn gemaakt voor het gebied waarop de Intrekking betrekking heeft;
- (b) de kosten die door de Ontwikkelingscombinatie zijn gemaakt ter zake het Stedenbouwkundig Plan, zulks evenwel op voorwaarde dat de Gemeente daar voor het gebied waarop de Intrekking betrekking heeft gebruik van maakt; en
- (c) het pro rata deel (van het aantal als gevolg van de Intrekking niet gebouwde woningen ten opzichte van het totaal aantal woningen binnen het Projectgebied) van de ontwikkelingsfee die de Ontwikkelingscombinatie op grond van het bepaalde in artikel 8.6 van de SOK aan de Gemeente heeft voldaan;

binnen 14 dagen na het daartoe strekkende verzoek van de Ontwikkelingscombinatie – welk verzoek zal zijn voorzien van verificatoire bescheiden waaruit die kosten blijken – aan de Ontwikkelingscombinatie zal voldoen.

10.4 De kosten als bedoeld in artikel 10.3 onder (a) en (b) komen alleen voor vergoeding in aanmerking indien de Gemeente vooraf schriftelijk haar goedkeuring heeft gegeven aan deze voorinvesteringen of werkzaamheden betrekking hebbende op delen van het plangebied waarvoor nog geen ROK is ondertekend.

10.5 Voorts komen Partijen overeen dat in geval van Intrekking de Hogere Verwervingskosten pro rata (het aantal als gevolg van de Intrekking niet gebouwde woningen ten opzichte van het totaal aantal woningen binnen het Projectgebied) wordt verlaagd.

11. Fiscale Optimalisatie

11.1 Op grond van het bepaalde in de brief van de belastinginspecteur d.d. 26 maart 2014, die als **Bijlage 5** aan deze allonge is gehecht, nemen Partijen tot uitgangspunt dat over de Afdracht, te betalen door de eindgebruiker, geen BTW verschuldigd is. Indien en voor zover de belastingdienst zich op welke grond dan ook toch op het standpunt stelt dat de Gemeente BTW over (een deel van) de Afdracht verschuldigd is, zal de Gemeente dit bedrag voldoen en de Ontwikkelingscombinatie alsmede de particuliere eindgebruikers, die het betreffende deel van de Afdracht aan de Gemeente hebben voldaan, vrijwaren voor enige aanspraken voortvloeiende uit of verband houdende met vorenbedoeld standpunt van de belastingdienst. Ook voor de Bouwplannen ter zake waarvan de Ontwikkelingscombinatie, althans de

Ontwikkelaar in haar opdracht, nog geen aanvang heeft gemaakt met de Opstalontwikkeling zal de Gemeente de BTW component – indien en voor zover deze toch verschuldigd mocht blijken over de Afdracht – voor haar rekening nemen, zodat ter zake de Afdracht geen BTW in rekening zal worden gebracht aan de particuliere eindgebruiker dan wel (voor de niet binnen 90 dagen na Start Bouw aan de particuliere koper geleverde percelen grond) de Ontwikkelingscombinatie, althans dat het netto bedrag van de Afdracht wordt verlaagd, zodat het bedrag van de Afdracht inclusief BTW voor de particuliere eindgebruiker en de Ontwikkelingscombinatie nimmer een hoger bedrag zal belopen.

- 11.2 De fiscale optimalisatie komt geheel ten goede aan de Gemeente en de Gemeente vrijwaart de Ontwikkelingscombinatie voor eventuele aanspraken (rente en boetes daaronder begrepen) van de fiscus voortvloeiende uit of verband houdende met de fiscale optimalisatie en de uitvoering daarvan door Partijen. Voorts vrijwaart de Gemeente de Ontwikkelingscombinatie voor alle redelijke kosten die de Ontwikkelingscombinatie moet maken in het kader van eventueel verweer op enige aanspraak dienaangaande van de fiscus.
- 11.3 Voorzover een der Partijen daar aanleiding toe ziet, verklaart de andere Partij zich reeds nu voor alsdan bereid om medewerking te verlenen om in goed overleg de fiscale structuur aan te passen, op voorwaarde dat die aanpassing past binnen wet- en regelgeving en niet leidt tot enige nadeel voor de Partij aan wie de betreffende medewerking wordt verzocht.

12. Sociale Woningbouw

- 12.1 Het binnen het Projectgebied nog door de Ontwikkelingscombinatie, althans de Ontwikkelaar te realiseren Sociale Woningbouw is opgenomen in het als **Bijlage 6** aan deze allonge gehechte overzicht. De in de definitie van de Goedkope Woningen genoemde huur- en koopprijzen kennen een prijspeil 1 januari 2016 en worden vanaf die datum jaarlijks geïndexeerd met 2%.

13. Duurzaamheid

- 13.1 Op voorwaarde dat de marktvraag voldoende is en de betreffende afnemers de (meer)kosten daarvan voor hun rekening willen nemen – zulks ter uitsluitende beoordeling van de Ontwikkelingscombinatie – zal de Ontwikkelingscombinatie een gedeelte van de binnen het Projectgebied nog te realiseren woningen zo veel als redelijkerwijze mogelijk duurzaam bouwen (bijvoorbeeld 'nul op de meter' woningen).

14. Verrekeningsbevoegdheid

- 14.1 Partijen doen over en weer afstand van hun recht op verrekening van meevallers en/of tegenvallers, zoals bedoeld in artikel 8.3.1 en Bijlage 13 van de SOK en verklaren uit dien hoofde over en weer niets meer van elkaar te vorderen te hebben.

15. Verhouding SOK

- 15.1 Behoudens voor zover daar in deze allonge uitdrukkelijk van wordt afgeweken blijft het bepaalde in de SOK onverminderd van kracht.

16. Bijlagen

Bijlage 1:	Opstalexploitatie (concept)
Bijlage 2:	Overall Grondexploitatie (concept)
Bijlage 3:	Planning: fasering afdrachten en woningproductie (concept)
Bijlage 4:	Overzicht Terra Percelen (concept)
Bijlage 5:	Brief Belastinginspecteur (concept)
Bijlage 6:	Overzicht contingent Sociale Woningbouw (concept)

ALDUS IN VIERVOUD OVEREENGEKOMEN OP [@] 2016

Gemeente Lansingerland

Drs. A. Abee

Commanditaire vennootschap Ontwikkelingscombinatie Westpolder/Bolwerk

namens deze:

haar beherend vennoot, Roberkel Beheer BV,

namens deze:

Amvest Management B.V.

namens deze:

Zilvergracht Vastgoed BV,

namens deze:

Kavel Vastgoed BV,

namens deze:

Ir. W. Bodewes

Ing. J. Nieuwstraten,

Drs. T. Lam RA

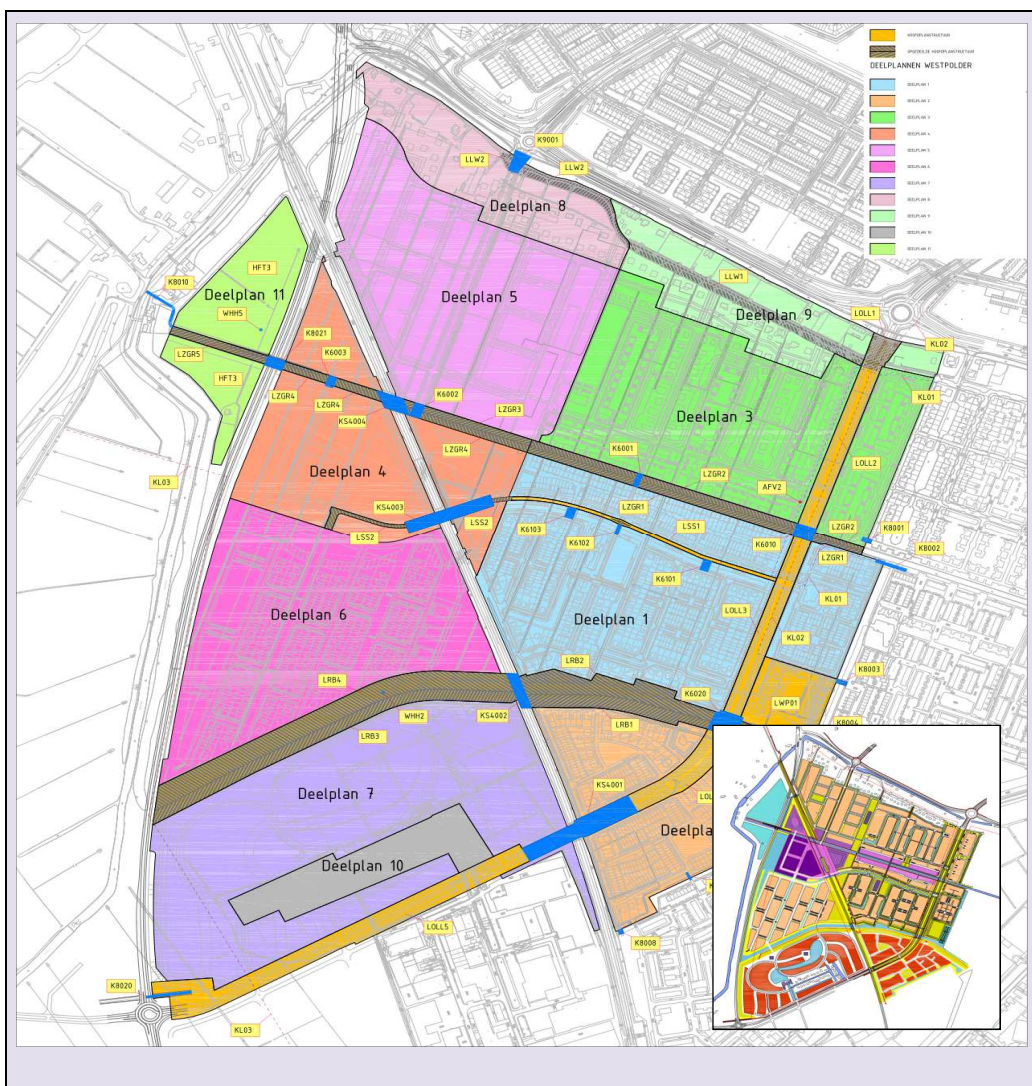
BIJLAGE 1: OPSTAL EXPLOITATIE (PRIJSPEIL 1-1-2014)

Codering	Programma en opbrengsten	Normatief ruimtegebruik					Bouwwolume			Opstalexploitatie							Stiko grex	GQ	Grondw. grex	
	Type	Kavel m²	verh.	groen	water	totaal	bvo	factor	go	VON-prijs €/m² go	VON-prijs grex	Aanneemsom		Bijkomende kosten						
			[m²]	[m²]	[m²]	[m²]						[m²]	€/m² bvo	per won.						
	Sociaal										2014	2014							2014	
	Appartementen sociale huur													N.B. basisprijs uit kaderbrief 2015, terug geïndexeerd naar 1-1-2014						
S17	Sociale huurwng app (Versoberd)	73	60	25	-	158	120	0,75	90	€ -	€ -			N.B. basisprijs uit kaderbrief 2015, terug geïndexeerd naar 1-1-2014				€		12.015
R17	Sociale huurwng app (Riant)	73	60	25	-	158	120	0,75	90	€ -	€ -			N.B. basisprijs uit kaderbrief 2015, terug geïndexeerd naar 1-1-2014				€		12.015
	Rijwoningen sociale koop/ bereikbare koop																			
SR15	Sociale koopwoning (< € 160.000 VON)	115	60	43	-	218	105	0,78	82	€ 1.894	€ 155.310	€ 750	€ 78.703	17,00%	4,00%	5,95%	33%	€ 104.854	18%	€ 23.501
SR14	Sociale koopwoning (< € 190.000 VON)	133	60	25	-	218	120	0,80	96	€ 1.921	€ 184.430	€ 727	€ 87.298	17,00%	4,00%	5,95%	34%	€ 117.305	23%	€ 35.116
SR18	Sociale huur rijwng (Versoberd)	133	60	25	-	218	120	0,80	96	€ -	€ -			N.B. basisprijs uit kaderbrief 2015, terug geïndexeerd naar 1-1-2014				€		14.418
	Markt										2014	2014							2014	
	Appartementen koop																			
S16	Appartement (versoberd)	-	-	-	-	-	120	0,75	90	€ 2.200	€ 198.000	€ 902	€ 108.278	17,00%	4,00%	5,95%	32%	€ 142.967	13%	€ 20.670
R16	Appartement (riant)	-	-	-	-	-	120	0,75	90	€ 2.444	€ 220.000	€ 1.024	€ 122.827	17,00%	4,00%	5,95%	32%	€ 161.798	11%	€ 20.020
	Tussenwoning Koop																			
S6	Doorstroom rijwng 5,4 m, koop (versoberd)	140	85	35	-	260	150	0,80	120	€ 2.000	€ 240.000	€ 638	€ 95.691	17,00%	4,00%	5,95%	38%	€ 131.694	34%	€ 66.653
R6	Doorstroom rijwng 5,4 m, koop (riant)	140	85	35	-	260	150	0,80	120	€ 2.417	€ 290.000	€ 768	€ 115.200	17,00%	4,00%	5,95%	38%	€ 158.631	34%	€ 81.038
S10	Startersrijwng 5,1 m, koop (versoberd)	133	65	28	-	226	136	0,80	109	€ 1.930	€ 210.000	€ 648	€ 88.135	17,00%	4,00%	5,95%	37%	€ 120.387	31%	€ 53.167
R10	Startersrijwng 5,1 m, koop (riant)	133	65	28	-	226	136	0,80	109	€ 2.252	€ 245.000	€ 717	€ 97.500	17,00%	4,00%	5,95%	38%	€ 134.222	34%	€ 68.258
	Tussenwoning huur																			
S7	Doorstroom rijwng 5,4 m, huur (versoberd)	140	65	28	-	233	150	0,80	120	€ 1.836	€ 220.320	€ 713	€ 106.885	17,00%	4,00%	4,25%	31%	€ 140.078	23%	€ 42.005
R7	Doorstroom rijwng 5,4 m, huur (riant)	140	65	28	-	233	150	0,80	120	€ 1.938	€ 232.560	€ 845	€ 126.685	17,00%	4,00%	4,25%	30%	€ 164.077	15%	€ 28.121
SR20	Rij huurwoning (< € 850 huur / mnd)	133	60	25	-	218	120	0,80	96	€ 1.982	€ 190.311	€ 808	€ 97.005	17,00%	4,00%	4,25%	30%	€ 126.472	19%	€ 30.192
S11	Startersrijwng 5,1 m, huur (versoberd)	133	65	28	-	226	136	0,80	109	€ 1.845	€ 200.736	€ 729	€ 99.154	17,00%	4,00%	4,25%	31%	€ 129.697	22%	€ 36.201
R11	Startersrijwng 5,1 m, huur (riant)	133	65	28	-	226	136	0,80	109	€ 1.980	€ 215.424	€ 799	€ 108.630	17,00%	4,00%	4,25%	31%	€ 141.785	20%	€ 36.251
	Hoekwoning Koop																			
S12	Hoekwoning start 5,1 m koop (versoberd)	159	85	35	-	279	136	0,80	109	€ 2.110	€ 230.000	€ 777	€ 105.872	17,00%	4,00%	5,95%	35%	€ 142.783	25%	€ 47.299
R12	Hoekwoning start 5,1 m koop (riant)	159	85	35	-	279	136	0,80	109	€ 2.477	€ 270.000	€ 855	€ 116.500	17,00%	4,00%	5,95%	36%	€ 158.507	29%	€ 64.633
S8	Hoekwoning doorstr. 5,4 m koop (versoberd)	166	85	35	-	286	150	0,80	120	€ 2.167	€ 260.000	€ 755	€ 113.282	17,00%	4,00%	5,95%	36%	€ 153.920	28%	€ 60.956
R8	Hoekwoning doorstr. 5,4 m koop (riant)	166	85	35	-	286	150	0,80	120	€ 2.708	€ 325.000	€ 901	€ 135.200	17,00%	4,00%	5,95%	37%	€ 184.909	31%	€ 83.686
	Hoekwoning huur																			
S13	Hoekwoning start 5,1 m huur (versoberd)	133	65	28	-	226	136	0,80	109	€ 1.976	€ 215.424	€ 861	€ 117.246	17,00%	4,00%	4,25%	30%	€ 151.865	15%	€ 26.171
R13	Hoekwoning start 5,1 m huur (riant)	133	65	28	-	226	136	0,80	109	€ 2.066	€ 225.216	€ 940	€ 128.010	17,00%	4,00%	4,25%	29%	€ 165.127	11%	€ 21.002
S9	Hoekwoning doorstr. 5,4 m huur (versoberd)	140	65	28	-	233	150	0,80	120	€ 2.040	€ 244.800	€ 833	€ 124.984	17,00%	4,00%	4,25%	30%	€ 162.922	19%	€ 39.392
R9	Hoekwoning doorstr. 5,4 m huur (riant)	140	65	28	-	233	150	0,80	120	€ 2.142	€ 257.040	€ 981	€ 147.084	17,00%	4,00%	4,25%	29%	€ 189.614	11%	€ 22.816
	Grachtwoning Koop																			
R5	Grachthuis (tussen) (riant)	163	85	38	-	286	183	0,80	146	€ 2.671	€ 390.000	€ 879	€ 160.414	17,00%	4,00%	5,95%	37%	€ 219.755	32%	€ 102.559
R4	Grachthuis (hoek) (riant)	189	85	38	-	312	183	0,80	146	€ 2.842	€ 415.000	€ 949	€ 173.246	17,00%	4,00%	5,95%	37%	€ 236.824	31%	€ 106.151
	2^1 kap goedkoop/midden																			
S3	2^1 kap - 5,7 m (VERSOBERD)	227	95	43	-	365	164	0,75	123	€ 2.642	€ 325.000	€ 810	€ 132.891	17,00%	4,00%	5,95%	37%	€ 182.208	32%	€ 86.387
R3	2^1 kap - 5,7 m (RIANT)	227	95	43	-	365	164	0,75	123	€ 3.049	€ 375.000	€ 935	€ 153.384	17,00%	4,00%	5,95%	37%	€ 210.296	32%	€ 99.621
	2^1 kap duur																			
S2	2^1 kap - 6,0 m (VERSOBERD)	241	95	43	-	379	170	0,75	128	€ 3.059	€ 390.000	€ 882	€ 149.965	17,00%	4,00%	5,95%	38%	€ 207.529	36%	€ 114.785
R2	2^1 kap - 6,0 m (RIANT)	241	95	43	-	379	170	0,75	128	€ 3.451	€ 440.000	€ 961	€ 163.293	17,00%	4,00%	5,95%	39%	€ 227.235	38%	€ 136.402
	Vrijstaand																			
S1	Vrijstaand (VERSOBERD)	416	95	43	-	554	187	0,75	140	€ 3.565	€ 500.000	€ 993	€ 185.771	17,00%	4,00%	5,95%	39%	€ 258.467	37%	€ 154.756
R1	Vrijstaand (RIANT)	416	95	43	-	554	187	0,75	140	€ 3.922	€ 550.000	€ 1.087	€ 203.257	17,00%	4,00%	5,95%	39%	€ 283.038	38%	€ 171.507
	Vrije kavels (alleen kavel m²)	546	-	-	-	-	546	1,00	546	€ 533	€ 290.985	€ -	€ -				€ -	100%	€ 240.483	

PROJECT

Versie rekenmodel:	2012.1
Opdrachtgever:	Gemeente Lansingerland
Plannaam:	Westpolder-Bolwerk
Deellocatie:	Overall Grondexploitatie WPBW
Variant:	Overall Grondexploitatie bij Allonge 2016
Versie:	52.02
Projectleider:	Pierre de Kock
Modelversie	2
Auteur(s):	BO en WvL
Datum aanmaken:	1-1-2016
Laatst bewerkt:	13-10-2016
Status:	DEFINITIEF

PROJECTGEBIED

OPBRENGSTEN

Opbrengsten elementen	Gerealiseerde opbrengsten	Prognose	Subtotaal (alle bedragen zijn exclusief BTW)	Totaal
OPBRENGST UIT GRONDUITGIFTE				155.840.000
TOTAAL DEELPLANNEN 1, 2, 3 EN 4 OOST (ROK'S)	45.520.000	1.660.000	47.180.000	
DEELPLAN 4 WEST t/m DEELPLAN 7 (Targets)	1.200.000	88.650.000	89.850.000	
COMPENSATIE VERWERVING (ROK DP3)	130.000	2.360.000	2.490.000	
OVERIGE INKOMSTEN	6.710.000	2.840.000	9.550.000	
ONTWIKKELFEE WPBW-W EN OVERIGE OPBRENGST DP	3.170.000	3.600.000	6.770.000	
LUMPSUM I EN II	28.530.000	-		28.530.000
TOTALE NOMINALE OPBRENGSTEN	85.260.000	99.110.000		184.370.000
TOTALE REËLE OPBRENGSTEN				192.400.000

KOSTEN

Kosten elementen	Gerealiseerde kosten	Prognose	Subtotaal (alle bedragen zijn exclusief BTW)	Totaal
INBRENGWAARDE GROND EN/OF OPSTALLEN				70.520.000
VERWERVINGSKOSTEN	53.280.000	1.990.000	55.270.000	
AANKOOP OCW GRONDEN (prijsspeil moment van inbreng 1-1-2017)	-	13.740.000	13.740.000	
SLOOP	1.370.000	140.000	1.510.000	
BODEMSANERING	2.190.000	230.000		2.420.000
AANLEG VOORZIENING IN EXPLOITATIEGEBIED				37.550.000
HOOFDPLANSTRUCTUUR	10.390.000	1.980.000	12.370.000	
KUNSTWERKEN EN OVERIG	22.180.000	3.000.000	25.180.000	
PLANKOSTEN	18.260.000	3.040.000		21.300.000
VOORBEREIDING EN TOEZICHT UITVOERING	7.290.000	1.230.000		8.520.000
RISICO EN ONVOORZIEN	90.000	1.910.000		2.000.000
TIJDELIJK BEHEER	810.000	450.000		1.260.000
FONDSEN EN AFDRACHTEN	10.170.000	410.000		10.580.000
PLANSCHADE EN OVERIGE SCHADEVERGOEDINGEN	20.000	90.000		110.000
HISTORISCHE RENTE KOSTEN	38.690.000	-		38.690.000
TOTALE NOMINALE KOSTEN	164.740.000	28.210.000		192.950.000
NIET TERUGVORDERBARE BTW	-	-		-
TOTALE NOMINALE KOSTEN INCLUSIEF FISCALE KOSTEN				192.950.000
TOTALE REËLE KOSTEN				193.680.000

SALDI GRONDEXPLOITATIE

TOTALE NOMINALE OPBRENGSTEN	184.370.000
TOTALE NOMINALE KOSTEN (INCLUSIEF NIET TERUGVORDERBARE BTW)	192.950.000
NOMINAAL SALDO	op prijspeildatum: 1-1-2016 8.580.000-
(GROND)OPBRENGSTENSTIJGING	8.030.000
(GROND)KOSTENSTIJGING	730.000-
RENTEOPBRENGSTEN (over positieve kasstroom)	130.000
RENTEKOSTEN (over negatieve kasstroom)	7.660.000-
EINDWAARDE SALDO	op datum: 31-12-2023 8.810.000-
SALDO CONTANTE WAARDE	op datum: 1-1-2016 7.530.000-

PARAMETERS
Data Overall grondexploitatie

Nominale prijspeildatum:	1-1-2016
Startdatum exploitatie:	1-1-2016
Contante waarde datum:	1-1-2016
Einddatum exploitatie:	31-12-2023

Inflatie parameters	2016-2017	> 2017	> 2022
(Grond)opbrengstenstijging overig*:	0,00%	1,00%	2,00%
(Grond)kostenstijging (HPS) :	2,25%	2,25%	2,25%

Renteparameters	2016	> 2016
Rente over positieve kasstroom:	2,15%	2,15%
Rente over negatieve kasstroom:	2,15%	2,15%
Financiering aan te kopen gronden OCW:	1,00%	1,00%

Rente contant maken (discontovoet) Overall grex alle jaren (cf. BBV):	2,00%
---	-------

Data Deelplan / Opstalexploitatie (Deelplannen 4-West, 5, 6 en 7)

Nominale prijspeildatum:	1-1-2014
Startdatum exploitatie:	1-1-2014
Contante waarde datum:	1-1-2016
Einddatum exploitatie:	31-12-2023

Inflatie parameters*	2014	2015	2016	> 2016
VON-prijsstijging:	0,00%	1,00%	2,00%	2,00%
Stichtingskostenstijging:	0,00%	1,00%	2,00%	2,00%
(Grond)opbrengstenstijging huurwoningen:	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%
(Grond)kostenstijging (DP):	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%
Rentebijbeschrijving in te brengen gronden:	6,00%	6,00%	6,00%	2,15%

Renteparameters	2016	> 2016
Rente over positieve kasstroom:	2,15%	2,15%
Rente over negatieve kasstroom:	2,15%	2,15%

Rente contant maken (discontovoet) Deelplannen:	2,15%
---	-------

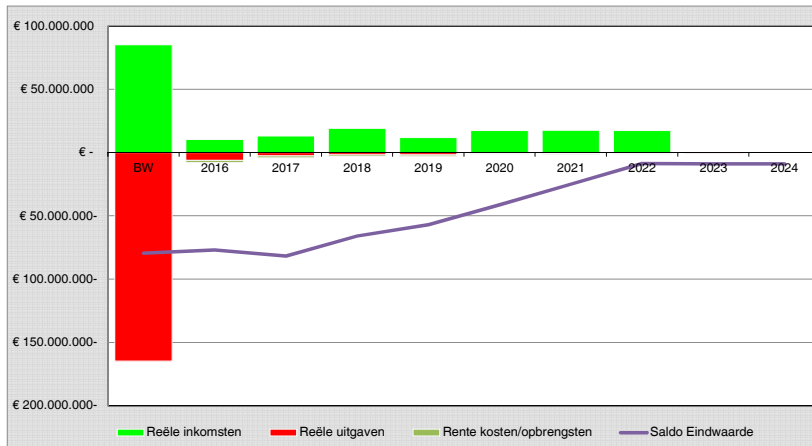
* In eerder gesloten ROK's kunnen afwijkende parameters zijn afgesproken, deze gelden onverminderd.

SALDI & CASHFLOW
Afdrachten uit deelplannen 4 west t/m 7

Deelplan 4 West	7.903.000
Deelplan 5	25.964.000
Deelplan 6	35.964.000
Deelplan 7	20.019.000
Afdrachten op prijspeil:	89.850.000

Saldi Overall grondexploitatie

Totale nominale opbrengsten	184.370.000
Vastgoedopbrengsten	155.840.000
Overige opbrengsten	28.530.000
Totale nominale kosten	192.950.000
Inbreng/verwervingskosten	69.010.000
Grondproductiekosten	123.940.000
Nominaal saldo	8.580.000
Afschrijving op nominale boekwaarde	-
(Grond)opbrengstenstijging	8.030.000
Kostenstijging	730.000
Renteopbrengsten (over positieve kasstroom)	130.000
Rentekosten (over negatieve kasstroom)	7.660.000
Eindwaarde saldo	8.810.000
Saldo contante waarde	7.530.000

DOORGEVOERDE MAATREGELEN

1. Fiscale optimalisatie: minder BTW druk in de exploitatie onderbouwd door ruling belastinginspecteur.
2. Grondaankoop resterende gronden ontwikkelcombinatie door de gemeente waarmee een korting en een rentevoordeel wordt gerealiseerd.
3. Kostenbesparingen en optimalisaties in resterende civieltechnische werken van hoofdplaninfrastructuur én deelplaninfrastructuur.
4. Optimalisatie opstalexploitatie en residuele grondwaarde (o.a. verlaging percentage Winst & Risico)
5. Programma en planoptimalisaties: aanpassing samenstelling programma:
 - Vervangen deel sociale huurprogramma met sociale koop en huurwoningen tot € 850 huur per maand (prijspeil 1-1-2016)
 - Optimalisatie differentiatie binnen de vrije sector koop
6. Gelijktelling rente in Overall grondexploitatie én deelplanexploitaties die leidt tot lagere financieringskosten.
7. Optimale fasering van kosten en opbrengsten in combinatie met versnelling

Bijlage 3

Planning: fasering afdrachten en woningproductie (in kwartalen)

RESULTAAT PER DEELPLAN IN KWARTALEN

OPBOUW AFDRACHTEN OP HET MOMENT VAN BETALING (INCLUSIEF INDEXATIE / RENTEBIJSCHRIJVING)																															
DEELPLAN 4 WEST		Totaal	2015	2016				2017				2018				2019				2020				2021				2022			
		okt-15		jan-16	apr-16	jul-16	okt-16	jan-17	apr-17	jul-17	okt-17	jan-18	apr-18	jul-18	okt-18	jan-19	apr-19	jul-19	okt-19	jan-20	apr-20	jul-20	okt-20	jan-21	apr-21	jul-21	okt-21	jan-22	apr-22	jul-22	okt-22
	Inbrengwaarde gemeente uitteefbaar gebied	2.723.334	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	219.224	220.393	221.568	222.750	227.436	228.649	229.868	231.094	228.752	229.972	231.198	232.431
	Exploitatiebijdrage (saldo post)	11.770.542	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	947.509	952.562	957.641	962.747	983.004	988.246	993.515	998.813	988.690	993.962	999.262	1.004.590
	Aankoop marktgronden t.b.v. openbaar gebied	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Kosten aanleg openbare ruimte deelplan	-5.608.942	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-452.434	-454.679	-456.936	-459.204	-468.693	-471.019	-473.357	-475.706	-470.712	-473.048	-475.396	-477.756
Totaal afdracht aan gemeente		8.884.934	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	714.299	718.275	722.273	726.293	741.747	745.875	750.026	754.200	746.730	750.885	755.064	759.266

OPBOUW AFDRACHTEN OP HET MOMENT VAN BETALING (INCLUSIEF INDEXATIE / RENTEBIJSCHRIJVING)																															
DEELPLAN 5		Totaal	2015 okt-15	2016				2017				2018				2019				2020				2021				2022			
				jan-16	apr-16	jul-16	okt-16	jan-17	apr-17	jul-17	okt-17	jan-18	apr-18	jul-18	okt-18	jan-19	apr-19	jul-19	okt-19	jan-20	apr-20	jul-20	okt-20	jan-21	apr-21	jul-21	okt-21	jan-22	apr-22	jul-22	okt-22
	Inbrengwaarde gemeente uitteefbaar gebied	6.126.857	205.875	384.269	389.908	395.629	401.435	535.557	538.413	541.284	544.170	543.219	546.116	549.028	551.955	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Exploitatiebijdrage (saldo post)	32.068.505	1.698.030	1.244.283	1.222.861	1.226.879	1.077.595	3.136.849	3.153.240	3.169.716	3.186.278	3.212.918	3.229.710	3.246.589	3.263.557	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Aankoop marktgronden t.b.v. openbaar gebied	-777.783	-305.641	-172.184	-148.887	-151.071	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Kosten aanleg openbare ruimte deelplan	-10.477.761	-371.968	-677.870	-681.234	-684.615	-688.012	-909.098	-913.610	-918.144	-922.701	-920.750	-925.320	-929.912	-934.527	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Totaal afdracht aan gemeente		26.939.818	1.226.297	778.498	782.649	786.822	791.018	2.763.308	2.778.042	2.792.855	2.807.747	2.835.387	2.850.505	2.865.705	2.880.985	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

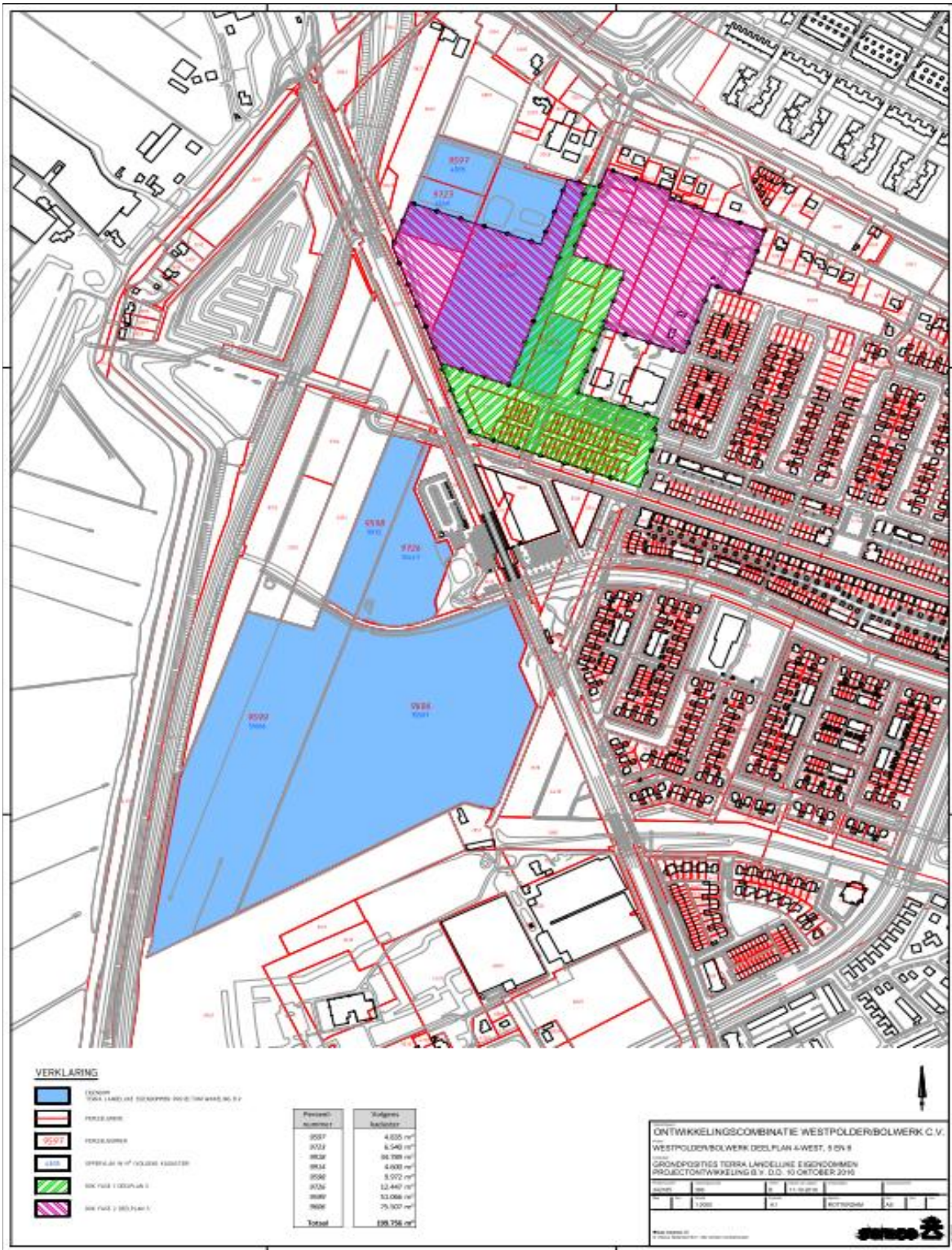
OPBOUW AFDRACHTEN OP HET MOMENT VAN BETALING (INCLUSIEF INDEXATIE / RENTEBIJSCHRIJVING)																															
DEELPLAN 6		Totaal	2015 okt-15	2016				2017				2018				2019				2020				2021				2022			
				jan-16	apr-16	jul-16	okt-16	jan-17	apr-17	jul-17	okt-17	jan-18	apr-18	jul-18	okt-18	jan-19	apr-19	jul-19	okt-19	jan-20	apr-20	jul-20	okt-20	jan-21	apr-21	jul-21	okt-21	jan-22	apr-22	jul-22	okt-22
	Inbrengwaarde gemeente uitteefbaar gebied	8.180.367	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	610.883	614.140	617.415	620.707	698.899	702.626	706.372	710.139	719.025	722.859	726.713	730.588
	Exploitatiebijdrage (saldo post)	43.540.651	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3.251.473	3.268.811	3.286.241	3.303.764	3.719.946	3.739.781	3.759.722	3.779.770	3.827.067	3.847.474	3.867.989	3.888.614
	Aankoop marktgronden t.b.v. openbaar gebied	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Kosten aanleg openbare ruimte deelplan	-11.253.595	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-842.149	-846.328	-850.529	-854.750	-962.071	-966.845	-971.644	-976.466	-988.322	-993.226	-998.156	-1.003.110
Totaal afdracht gemeente		40.467.424	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3.020.208	3.036.623	3.053.127	3.069.721	3.456.774	3.475.562	3.494.451	3.513.443	3.557.770	3.577.106	3.596.546	3.616.093

OPBOUW AFDRACHTEN OP HET MOMENT VAN BETALING (INCLUSIEF INDEXATIE / RENTEBIJSCHRIJVING)																															
DEELPLAN 7		Totaal	2015 okt-15	2016				2017				2018				2019				2020				2021				2022			
				jan-16	apr-16	jul-16	okt-16	jan-17	apr-17	jul-17	okt-17	jan-18	apr-18	jul-18	okt-18	jan-19	apr-19	jul-19	okt-19	jan-20	apr-20	jul-20	okt-20	jan-21	apr-21	jul-21	okt-21	jan-22	apr-22	jul-22	okt-22
	Inbrengwaarde gemeente uitteefbaar gebied	6.757.179	-	279.350	283.450	287.609	291.829	251.155	252.494	253.840	255.194	256.555	257.923	259.298	260.680	817.922	822.283	826.668	831.076	66.926	67.283	67.642	68.003	-	-	-	-	-	-	-	-
	Exploitatiebijdrage (saldo post)	25.672.150	-	1.097.004	1.102.854	1.108.734	1.114.646	950.458	955.526	960.621	965.743	970.893	976.070	981.274	986.507	3.095.304	3.111.809	3.128.402	3.145.083	253.272	254.623	255.981	257.346	-	-	-	-	-	-	-	-
	Aankoop marktgronden t.b.v. openbaar gebied	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Kosten aanleg openbare ruimte deelplan	-11.290.267	-	-484.186	-486.589	-489.004	-491.431	-418.889	-420.968	-423.057	-425.156	-427.266	-429.387	-431.518	-433.659	-1.360.168	-1.366.919	-1.373.703	-1.380.520	-111.132	-111.684	-112.238	-112.795	-	-	-	-	-	-	-	-
Totaal afdracht aan gemeente		21.139.062	-	892.169	899.714	907.339	915.045	782.724	787.052	791.404	795.781	800.181	804.605	809.054	813.528	2.553.058	2.567.174	2.581.367	2.595.639	209.067	210.223	211.385	212.553	-	-	-	-	-	-	-	-

OPBOUW AFDRACHTEN OP HET MOMENT VAN BETALING (INCLUSIEF INDEXATIE / RENTEBIJSCHRIJVING)																															
TOTALEN DEELPLANNEN		Totaal	2015 okt-15	2016				2017				2018				2019				2020				2021				2022			
				jan-16	apr-16	jul-16	okt-16	jan-17	apr-17	jul-17	okt-17	jan-18	apr-18	jul-18	okt-18	jan-19	apr-19	jul-19	okt-19	jan-20	apr-20	jul-20	okt-20	jan-21	apr-21	jul-21	okt-21	jan-22	apr-22	jul-22	okt-22
	Inbrengwaarde gemeente uitteefbaar gebied	23.787.738	205.875	663.619	673.357	683.238	693.264	786.712	790.907	795.124	799.364	799.774	804.038	808.325	812.636	817.922	822.283	826.668	831.076	897.033	901.816	906.625	911.459	926.335	931.275	936.241	941.233	947.777	952.831	957.911	963.019
	Exploitatiebijdrage (saldo post)	113.051.849	1.698.030	2.341.287	2.325.715	2.335.613	2.192.242	4.087.307	4.108.765	4.130.337	4.152.022	4.183.810	4.205.779	4.227.864	4.250.064	3.095.304	3.111.809	3.128.402	3.145.083	4.452.255	4.475.996	4.499.862	4.523.857	4.702.950	4.728.027	4.753.238	4.778.583	4.815.757	4.841.436	4.867.251	4.893.204
	Aankoop marktgronden t.b.v. openbaar gebied	-777.783	-305.641	-172.184	-148.887	-151.071	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Kosten aanleg openbare ruimte deelplan	-38.630.565	-371.968	-1.162.055	-1.167.823	-1.173.618	-1.179.443	-1.327.987	-1.334.578	-1.341.201	-1.347.857	-1.348.017	-1.354.707	-1.361.430	-1.368.187	-1.360.168	-1.366.919	-1.373.703	-1.380.520	-1.405.715	-1.412.691	-1.419.702	-1.426.748	-1.430.764	-1.437.865	-1.445.001	-1.452.172	-1.459.034	-1.466.275	-1.473.552	-1.480.865
Totaal afdracht aan gemeente		97.431.238	1.226.297	1.670.666	1.682.363	1.694.161	1.706.062	3.546.032	3.565.095	3.584.260	3.603.528	3.635.567	3.655.111	3.674.759	3.694.513	2.553.058	2.567.174	2.581.367	2.595.639	3.943.574	3.965.121	3.986.785	4.008.568	4.198.521	4.221.437	4.244.477	4.267.643	4.304.500	4.327.991	4.351.610	4.375.358
Totaal afdracht aan gemeente (jaartotalen)			1.226.297	6.753.253				14.298.914				14.659.950				10.297.238				15.904.048				16.932.078				17.359.460			
Totaal afdracht aan gemeente (cumulatieve jaartotalen)			1.226.297	7.799.550				22.278.464				36.938.415				47.235.653				63.139.700				80.071.778				97.431.238			

Bijlage 4 Overzicht Terra Percelen

		kad.nr	m2			kad.nr	m2	
deelplan 5		9918	34.789		deelplan 6 en 4 west	9726	12.447	Totaal
	Oude Molendreef'		-3.949			9606	75.507	
		9723	6.540			9599	51.066	
		9597	4.835			9598	9.972	
			42.215				148.992	191.207

Bijlage 6. Overzicht contingent sociale woningbouw

Deelplan	1	2	3	4 Oost	4 West	5	6	7	10	totaal	allonge %
totaal aantal woningen	506	303	500	102	193	406	402	413	15	2.840	
sociale huurwoningen	99	60	46		17	42		20		284	10%
goedkope woningen				4		19				199	7%
huur < 850/mnd				46	40		45	45			

* VON-prijzen van € 160.000 en € 190.000

gerealiseerd → ← nog te ontwikkelen / gedeeltelijk in ROK

Beantwoording raadsragen ter voorbereiding van de Raadscommissie AB, 9 november 2016
agendapunt 6a - Terugbrengen tekort Westpolder/Bolwerk

Vragen van de VVD

Vraag 1

In tegenspraak met de afspraak met OCW wordt voorgesteld niet aan projectfinanciering te doen, maar conform het BBV het omslagrentepercentage van 2,15% te hanteren.

Kan het college bevestigen dat dit geen repercussies kan hebben voor de deal?

Dit heeft geen repercussies voor de deal. De grex, die als een bijlage aan de allonge is toegevoegd, bepaalt het financiële kader voor de deal. Hierbij is uitgegaan van een marktconforme rente (via projectfinanciering) van 1% voor de aan te kopen grond, waarmee deze grex op 1 januari 2016 sluit op het geaccepteerde tekort van ca. € 7,5 miljoen (op basis van projectfinanciering). De gemeentelijke grex sluit op 1 januari 2016 op een tekort van ca. € 8,5 miljoen als gevolg van het toepassen van de BBV regels. Daarbij wordt dus uitgegaan van de gemeentelijke omslagrente en niet de rente op basis van projectfinanciering.

Vraag 2

Kan het college met een helder overzicht het gunstigste scenario én het worst case scenario schetsen? Wij gaan ervan uit dat het college voorstel gebaseerd is op het meest waarschijnlijke scenario, is dat juist?

Er zijn twee scenario's die bij dezelfde uitgangspunten en toekomstverwachtingen verschillende resultaten laten zien:

1. de gronden worden niet verworven en er komen geen nadere afspraken over planning en afdracht. Dan sluit de NCW van de grex op ca. - € 18 miljoen per 1 januari 2016 (door de raad vastgestelde grex); òf
2. de gronden worden verworven en er worden afspraken gemaakt over de planning en de afdracht. Dan sluit de NCW van de grex op ca. - € 8,5 miljoen per 1 januari 2016.

Het laatste scenario, wat nu ter besluitvorming aan de raad voorligt, is het zowel het meest gunstige als ook realistische scenario. In dit scenario verbetert het resultaat van de gemeente en de gemeentelijke risico's nemen af, aangezien de gemeente meer zekerheden heeft opgenomen voor het verkrijgen van de afdrachten. In het geval de gemeente de gronden aankoopt en er opnieuw sprake zou zijn van een economische crisis, waardoor de bouw voor langere tijd vertraagd wordt, neemt het theoretisch risico voor de gemeente toe door het grondbezit. In de praktijk zal echter ook in het geval de gemeente de gronden niet aankoopt, het risico voor de gemeente in het geval van vertraging toenemen, aangezien de gemeente voor het verkrijgen van de bijdrage van de ontwikkelaar ter compensatie van de door de gemeente gedane investeringen, afhankelijk is van de verkopen en dus van de markt.

Vraag 3

Het beleid is om geen actief grondbeleid te voeren. Onder verwijzing naar vraag 4. dient de kans op tegenvaller goed afgedekt te zijn. Is dit het geval?

Zie het antwoord op vraag 2 en 4.

Vraag 4

Motie 2013/4 van L3B en VVD roept op "Voor nieuw af te sluiten contracten een "waterdicht" model te ontwikkelen....". Kunt u de raad inzicht verschaffen hoe hieraan is voldaan?

Binnen de bestaande kaders van de Samenwerkingsovereenkomst van 2003 zijn heldere nieuwe afspraken gemaakt, waarbij de gemeente de regie houdt op de ontwikkelingen en de planning. Indien de gronden niet conform planning worden ontwikkeld heeft de gemeente de mogelijkheid een derde partij in te schakelen. Daarnaast is de allonge extern juridisch getoetst. Daarmee is beoogd een contract op te stellen wat zoveel mogelijk zekerheid biedt en geen "open einden" meer heeft. Een garantie op een

volledige 100% waterdichtheid is echter nooit te geven. Er kunnen in de toekomst altijd omstandigheden optreden, waar op dit moment geen rekening mee is gehouden.

Vragen Lijst Neeleman

Vraag 5

Is er een onderverdeling aan te brengen bij de te behalen verbetering van de grondexploitatie? Daarmee bedoel ik de resultaatverbetering enerzijds als de gemeente nu de investering onder punt 2 van ruim 13 miljoen doet en anderzijds het financieren met projectfinanciering tegen 1%.

De door de raad vastgestelde grex heeft op 1 januari 2016 een resultaat van - € 18 miljoen. Door de aankoop van de gronden met een korting en gunstig rentepercentage, hogere afdrachten en een strakke planning wordt het resultaat verbeterd met ca. € 9,5 miljoen. Het effect van de afzonderlijke maatregelen is moeilijk aan te geven omdat ze op elkaar inwerken. De toepassing van het omslagrentepercentage van 2,15% conform de BBV leidt tot een NCW van ca. - € 8,5 miljoen per 1 januari 2016. Als de aankoop van de gronden zou worden gefinancierd met een projectfinanciering van 1%, dan verbetert het resultaat met ca. € 10,5 miljoen en vermindert de NCW tot ca. - € 7,5 miljoen, maar projectfinanciering specifiek voor Westpolder zou een wijziging van de treasury systematiek betekenen en zou leiden tot een nadeel in de algemene dienst, zoals aangegeven in het voorstel.

Vraag 6

In de begroting 2017-2020 staat dat de gemeente de nu uitstaande leningportefeuille tegen gemiddeld 2,5% rente financiert. In een brief aan de raad van circa 2 weken geleden staat dat het gemeentehuis nu tegen 1,25% gefinancierd gaat worden.

In raadsvoorstel Westpolder-Bolwerk, Cie AB, punt 9a staat dat met dit voorstel en met overeenkomst met de ontwikkelcombinatie een projectfinanciering gaat worden toegepast van 1%.

In het BBV staat dat binnen een taakveld niet gedifferentieerd mag worden in toegerekende omslagrente. Wordt met de keus om dan dit stuk van Westpolder Bolwerk met projectfinanciering i.p.v. integrale financiering te bekostigen het BBV geen geweld aangedaan?

Het omslagrentepercentage voor de grondexploitatie is 2,15% en wordt toegepast op de gemeentelijke grondexploitatie. In het totale pakket van marktconforme afspraken met de ontwikkelingscombinatie is vastgelegd dat de door de gemeente aan te kopen gronden met de marktrente als berekeningsgrondslag wordt gebruikt. Dit is zo verwerkt in de grex die als een bijlage aan de allonge is toegevoegd en dit is dus een contractuele afspraak (zie ook vraag 1). Het omslagrentepercentage van 2,15% voor de grex volgt de regels van de BBV. In de gemeentelijke financiële huishouding zullen de resultaten worden verwerkt van de grex, waarbij het rentepercentage van 2,15% wordt toegepast en die een resultaat heeft van - € 8,5 miljoen NCW. (Het omslagrentepercentage voor de algemene dienst is 1,25%).

Vraag 7

Zijn de onderhandelingen voorafgaande aan dit raadsvoorstel binnen de door de raad gestelde kaders gevoerd?

Het lijkt namelijk alsof het bestendige kader van de treasury en de BBV notitie om integraal te financieren en te rekenen met een omslagrente al bij voorbaat is losgelaten.

Bij de onderhandelingen is uitgegaan van de in de markt gebruikelijke rente. Voor de interne grondexploitatie is uitgegaan van het omslagrentepercentage van 2,15% conform de regels van de BBV.

Vraag 8

Indien er nu afwijkend gaat worden gefinancierd met 1% projectfinanciering en niet met de 2,5% rente die de gemeente gemiddeld betaald gaan dus overige investeringsgebieden binnen de gemeente niet, dan wel minder, profiteren van de lage marktrente.

Algemeen bekend is dat de aanleg van wegen, bruggen en scholen enz. een corebusiness is van de gemeente en daarnaast met de nieuwe nota grondbeleid de gemeente faciliterend i.p.v. actief grondbeleid nastreeft.

Is het daarom niet vreemd dat aan investeringen voor scholen en wegen enz vanaf dit raadsvoorstel een hogere rente wordt toegerekend dan de aankoop van bouwgrond terwijl die laatste taak ook faciliterend aan de markt kan worden overgelaten?

De gemeentelijke grex voor Westpolder/Bolwerk gaat uit van het omslagrentepercentage voor grondexploitaties van 2,15% conform de BBV. Wij gaan niet uit van een projectfinanciering van 1%.

Vraag 9

Projectfinanciering tegen deze lage rente van 1% geschiedt meestal met weinig flexibiliteit. Het voorstel gaat uit van een nog te voorspellen tijdstip van moment van begin van deze projectfinanciering (als afwijking van de integrale financiering uit het vigerende beleid).

Maar het moment van verkoop van deze woningen is onzeker. Houdt dit niet in dat met deze nieuwe vorm van financiering, om dit project resultaat te verbeteren, weer moet worden teruggevallen op integrale financiering en is dat niet ten nadele van de financiering van scholen enz?

Er is geen sprake van projectfinanciering.

Vraag 10

Bij het voorstel zitten Allonges op de SOK. Deze moeten m.i. gelezen worden binnen de context van de SOK. Kunt u die SOK ontwikkelcombinatie Westpolder-Bolwerk daarom nog bijvoegen?

Gezien de complexiteit en de omvang van de SOK met een groot aantal bijlagen (tezamen een volle ordner), stellen wij voor om via de griffie een afspraak met de behandelende ambtenaren te maken voor inzage en een eventuele toelichting op de SOK.

Vraag 11

Bij de stukken zit een brief uit 2014 van de belastinginspecteur.

Het lijkt er nog op dat deze brief de mogelijkheid van de btw constructie, waarvan het voordeel van circa 13 miljoen bij grex actualisatie reeds is verwerkt, omschrijft.

Is de aankoop die met dit raadsvoorstel gaat gebeuren, bedoelt omdat die btw constructie niet houdbaar is? Zo nee, betreft het wel dezelfde grond?

Nee, er is geen sprake van dat de fiscale optimalisatie (Btw-constructie) niet meer houdbaar zou zijn. Dit staat los van de huidige eigendomssituatie en van de aankoop van de gronden.

Vraag 12

Is in de recentelijke geheime commissievergadering gesproken over hetzelfde bedrag van aankoop als deze 13,74 miljoen en kan het besprokene in die vergadering nu openbaar worden?

Hier is niets op tegen. Het genoemde bedrag en de overige informatie die tijdens de besloten commissievergadering is gegeven, is dezelfde als nu in de openbare stukken is gegeven.

Raadsvoorstel

Datum Raad
24 november 2016

Portefeuillehouder
Albert Abee

Registratienummer
BR1600130

Onderwerp
Najaarsnota 2016

Gevraagde beslissing

1. De najaarsnota 2016 vast te stellen.
2. Het saldo van de najaarsnota 2016 van afgerond € 2.280.000 toe te voegen aan het voorlopig rekeningresultaat 2016.
3. Het doel van de Reserve (tijdelijke) huisvesting primair onderwijs aan te passen naar tijdelijke huisvesting primair onderwijs algemeen in plaats van alleen de scholen Westpolder 2 en Westpolder 3.
4. In 2016 een bedrag van € 262.997 vrij te laten vallen uit de Reserve 1e inrichting OLP en meubilair en toe te voegen aan de Reserve tijdelijke huisvesting primair onderwijs.
5. In totaal € 294.750 aan kredieten beschikbaar te stellen, bestaande uit:
 - a. Bushalte voor het gemeentehuis (€ 75.000);
 - b. Aanschaf smartboxen (€ 114.750);
 - c. Vervanging en renovatie riool Dorp Oost (€ 67.500);
 - d. Wand Leeuwerik (€ 37.500).
6. De begrotingswijziging vast te stellen.

Samenvatting

1. Najaarsnota

De najaarsnota is het laatste moment van het afleggen van verantwoording in de P&C-cyclus voor de jaarrekening. Met dit document legt het college verantwoording af aan de Raad over de behaalde resultaten van dit jaar tot nu toe en de verwachte resultaten tot aan het einde van het jaar. Dat gebeurt zowel op beleidsmatig als op financieel vlak. De najaarsnota is een uitzonderingenrapportage. Dit betekent dat zaken die conform begroting lopen niet worden benoemd; alleen indien er beleidsmatige of financiële afwijkingen zijn gerealiseerd of nog zijn te verwachten, worden deze opgenomen.

2. Saldo Najaarsnota 2016

Na verwerking van de mutaties uit de Najaarsnota 2016 ziet de stand van de Begroting 2016-2019 er als volgt uit:

bedragen x € 1.000

	2016	2017	2018	2019
Actueel saldo begroting 2016 voor NJN 2016 (A)	642			
Programma 1 Bestuur en dienstverlening	310	-100	-100	-100
Programma 2 Sport, cultuur en onderwijs	101	-36	-47	-47
Programma 3 Maatschappelijke ondersteuning	1.107	-149	-145	-138
Programma 4 Lansingerland schoon, heel en veilig	-3.771	211	188	113
Programma 5 Lansingerland onwikkelt	-11	-7	-7	-7
Programma 6 Grondzaken	9	-	-	-
Programma 7 Algemene dekkingsmiddelen	16	-87	-30	-17
Totaal mutaties najaarsnota 2016 (B)	-2.239	-168	-141	-196
Saldo begroting 2016 na verwerking NJN 2016	-1.597			
Toevoeging aan reserves (C)	-500	-	-	-
Onttrekking aan reserves (D)	5.019	-	-	-
Begroting 2016 na verwerking NJN en afwikkeling reserves (E)	2.922			
Per saldo effect mutaties NJN (=B+C+D) (F)	2.280	-168	-141	-196

Het verwachte resultaat van de Begroting 2016, voordat de mutaties van de Najaarsnota 2016 worden verwerkt, bedraagt € 642.000. Door de mutaties uit de Najaarsnota 2016 stijgt het saldo van de Begroting 2016 naar € 2,9 miljoen. Dit is inclusief de toevoegingen en onttrekkingen uit de reserves. De toevoeging aan de reserves betreft € 500.000 dotatie aan de egaliseringsreserve afvalstoffenheffing. De onttrekkingen bestaan uit een onttrekking van € 19.000 uit de reserve personeel en € 5.000.000 uit de algemene reserve ten behoeve van de versnelde afschrijving van activa met een maatschappelijk nut. Deze onttrekking en versnelde afschrijving is reeds besloten in de Voorjaarsnota 2016. In hoofdstuk 3 worden de mutaties per programma verklaard.

3. Reserve (tijdelijke) huisvesting primair onderwijs

De Reserve (tijdelijke) huisvesting primair onderwijs is in 2014 ingesteld om de kosten (o.a. sloop tijdelijke huisvesting) gerelateerd aan de realisatie van de scholen Westpolder 2 en Westpolder 3 af te dekken. Inmiddels zijn deze scholen afgerond, maar de noodzaak voor een reserve voor tijdelijke huisvesting primair onderwijs blijft bestaan. De komende jaren verwachten wij kosten voor andere scholen in het primair onderwijs zoals de tijdelijke huisvesting van de leerlingen van de basisscholen Prins Willem Alexander en De Kwakel in Berkel en Rodenrijs tijdens de vervangende nieuwbouw van hun schoolgebouw. Hoe hoog deze uitgaven zullen zijn, is nog niet te benoemen. Dit is afhankelijk van verschillende factoren. Wij stellen voor om het doel van de Reserve (tijdelijke) huisvesting primair onderwijs breder te trekken naar dekking van kosten gerelateerd aan de tijdelijke huisvesting en realisatie van scholen voor primair onderwijs (in plaats van alleen de scholen Westpolder 2 en Westpolder 3).

4. Reserve 1e inrichting OLP en meubilair

De Reserve 1e inrichting OLP en meubilair is ingesteld voor de bekostiging van toekomstige aanvragen "eerste inrichting onderwijsleer-pakket en meubilair". Op basis van de prognose 2017-2022 wordt de komende jaren een daling verwacht van de uitgaven in verband met de afzwakking van de groei van de leerlingenaantallen. In de prognose is te zien dat er vanaf 2019 een stabiele groei qua leerlingenaantal is en dat het benodigd budget voor 1e inrichting OLP en meubilair constant is. Deze reserve kan vanaf 2019 daarom vervallen. In de begroting 2017-2020 is vanaf 2019 hiervoor structureel budget opgenomen. Op basis van de prognose is de benodigde omvang van de Reserve 1 inrichting OLP en Meubilair berekend.

Het saldo van de reserve 1e inrichting OLP en meubilair per 1 januari 2016 was € 362.872. In 2016, 2017 en 2018 wordt er jaarlijks € 59.000 toegevoegd aan de reserve. De geraamde onttrekkingen zijn in 2016 € 18.278, in 2017 € 92.941 en in 2018 € 165.656. Hieruit blijkt dat € 262.997 in 2016 uit deze reserve vrij kan vallen. Gebleken is dat dit restant bedrag mede het gevolg is van een administratieve fout van € 295.837 welke in 2014 is gemaakt (zie brief aan de raad met kenmerk U16.12904). In 2014

is namelijk een onttrekking begroot op Reserve 1e inrichting OLP en meubilair welke per abuis is gerealiseerd op Reserve (tijdelijke) huisvesting primair onderwijs. Hierdoor is per heden de stand van Reserve (tijdelijke) huisvesting primair onderwijs te laag en de stand van de Reserve 1e inrichting OLP en meubilair te hoog. Herstel van deze fout in 2016 zou leiden tot een tekort van € 32.840 in Reserve 1e inrichting OLP en meubilair. Hierdoor is het onwenselijk om deze fout voor het volledige bedrag te corrigeren.

Daarnaast hebben wij bij het opstellen van de Nota Reserves en Voorzieningen de benodigde omvang van de Reserve (tijdelijke) huisvesting primair onderwijs onderzocht. De komende jaren worden inzake tijdelijke huisvesting voor primair onderwijs kosten verwacht voor de scholen Prins Willem Alexander en De Kwakel in Berkel en Rodenrijs. De exacte omvang daarvan is nog niet vast te stellen. Wij stellen voor om het bedrag van de vrijval van de Reserve 1e inrichting OLP en meubilair ad € 262.997 toe te voegen aan de Reserve tijdelijke huisvesting primair onderwijs. Naar onze verwachting is dit bedrag minimaal benodigd voor de genoemde basisscholen.

5. Investerings

Bushalte voor het gemeentehuis

Op basis van een stevige inzet van het college is bereikt dat het gemeentehuis via de bus bereikbaar wordt. Om de bus te kunnen laten stoppen moet een halte verplaatst worden. Het verplaatsen van de halte kost op basis van een eerste globale raming € 75.000.

Het feit dat de halte op een talud nabij de watergang wordt aangelegd verklaart een deel van de kosten. Op basis van het ontwerp kan de kostenraming worden verfijnd. Het krediet ad. € 75.000 wordt met goedkeuring van de najaarsnota formeel toegekend (separaat beslispoint in het raadsvoorstel). Voor verdere toelichting verwijzen wij u naar hoofdstuk 4.

Aanschaf smartboxen

De ondergrondse containers van de nieuwbouw in Berkel en Rodenrijs zijn voorzien van paslezers voor het openen en sluiten van de containers, de zogenoemde smartboxen. Onze contractant/ inzamelaar heeft hiervoor een investering gedaan van € 114.750. De overdracht van de smartboxen was beoogd als onderdeel van het lopende werk, hetgeen we via de exploitatiebegroting en de termijnstaat hadden willen afrekenen. Op basis van de BBV-voorschriften, Nota activabeleid en de financiële verordening wordt dit aangemerkt als investering. De kapitaallasten zijn reeds in de exploitatie reeds voorzien. Het krediet ad. € 114.750 wordt met goedkeuring van de najaarsnota formeel toegekend (separaat beslispoint in het raadsvoorstel). Voor verdere toelichting verwijzen wij u naar hoofdstuk 4.

Vervanging en renovatie riool Dorp Oost (bgh)

In de bouwfase van het centrum (Dorp Oost, Bergschenhoek) is er met veel zwaar materieel gereden op de bovenliggende verharding, hierdoor zijn verzakkingen opgetreden. N.a.v. een rioolinspectie is geconstateerd dat gedeeltelijke vervanging en plaatselijke renovatie van het riool noodzakelijk is. De werkzaamheden worden gekoppeld aan reeds ingeplande werkzaamheden aan de weg. De kosten zijn geraamd op € 67.500. De kapitaallasten zijn hiermee voorzien op het product riolering. Het krediet ad. € 67.500 wordt met goedkeuring van de najaarsnota formeel toegekend (separaat beslispoint in het raadsvoorstel). Voor verdere toelichting wordt verwezen u naar hoofdstuk 4.

Wand Leeuwerik

Om te voldoen aan de eisen van brandwerendheid moet een wand in de Leeuwerik worden aangepast. Hierover heeft de gemeente een aanschrijving van de brandweer ontvangen. Wanneer de wand niet wordt aangepast, kan het huidige gebruik in het gebouw niet worden voortgezet. De kredietaanvraag voor aanpassing van de wand bedraagt € 37.500. Het krediet ad. € 37.500 wordt met goedkeuring van de najaarsnota formeel toegekend (separaat beslispoint in het raadsvoorstel). Voor verdere toelichting verwijzen wij u naar hoofdstuk 4.

Financiële consequenties

De Begroting 2016 na verwerking van de Najaarsnota laat een positief resultaat zien van € 2,9 mln.. Het effect van de Najaarsnota zelf bedraagt € 2,28 mln. in 2016. Het betreft hier vooral incidentele mutaties. Een nadere toelichting van het resultaat van de najaarsnota treft u aan in hoofdstuk 2.

De financiële mutaties zijn vastgelegd in een begrotingswijziging en met het vaststellen van deze begrotingswijziging wordt ook de stand van de Begroting 2016 aangepast. Dit laatste is van belang in het kader van de rechtmatigheid.

Hoewel de Najaarsnota vooral gericht is op mutaties in 2016, hebben sommige afwijkingen een structureel effect en daarmee wordt de Begroting 2017-2020 beïnvloed. Immers, bij het opstellen van de Begroting 2017-2020 waren de effecten van deze Najaarsnota nog niet bekend.

Verdere procedure

Niet van toepassing.

Juridische aspecten

Conform artikel 6 van de financiële verordening informeert het college de raad door middel van een voorjaarsnota en najaarsnota over de realisatie van de begroting van de gemeente.

Extern draagvlak/burgerparticipatie

Niet van toepassing.

Duurzaamheid

Niet van toepassing.

Bijlagen

Najaarsnota (T16.12885)

Raadsbesluit

Datum Raad
24 november 2016
Registratienummer
BR1600130

Onderwerp
Najaarsnota 2016

De raad van de gemeente Lansingerland;
gelezen het bijgaande voorstel

Overwegende dat

- de najaarsnota in de P&C-cyclus het laatste document voor de jaarrekening is, waarmee de begrotingscijfers kunnen worden aangepast;
- het wenselijk is een actueel beeld van het huidige begrotingsjaar te hebben;
- het wenselijk is inzicht te hebben in de ontwikkeling van de Algemene reserve en van het meerjarenbeeld.

Gelet op

- artikel 108 lid 1 van de Gemeentewet;
- artikel 6 van de Financiële verordening van de gemeente Lansingerland.

Besluit(en)

1. De najaarsnota 2016 vast te stellen.
2. Het saldo van de najaarsnota 2016 van afgerond € 2.280.000 toe te voegen aan het voorlopig rekeningresultaat 2016.
3. Het doel van de Reserve (tijdelijke) huisvesting primair onderwijs aan te passen naar tijdelijke huisvesting primair onderwijs algemeen in plaats van alleen de scholen Westpolder 2 en Westpolder 3.
4. In 2016 een bedrag van € 262.997 vrij te laten vallen uit de Reserve 1e inrichting OLP en meubilair en toe te voegen aan de Reserve tijdelijke huisvesting primair onderwijs.
5. In totaal € 294.750 aan kredieten beschikbaar te stellen, bestaande uit:
 - a. Bushalte voor het gemeentehuis (€ 75.000);
 - b. Aanschaf smartboxen (€ 114.750);
 - c. Vervanging en renovatie riool Dorp Oost (€ 67.500);
 - d. Wand Leeuwerik (€ 37.500).
6. De begrotingswijziging vast te stellen.

Aldus vastgesteld door de raad van de gemeente Lansingerland in zijn openbare vergadering van 24 november 2016,

de griffier,

drs. Marijke Walhout

Najaarsnota 2016

Afdeling: Financiën
Datum: oktober 2016
Corsanummer: T16.12885

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
2	Uitkomsten Najaarsnota 2016	4
2.1	Mutaties Najaarsnota 2016	4
2.2	Verschillenanalyse	5
2.3	Stand en ontwikkeling beschikbare weerstandscapaciteit	5
3	Afwijkingenrapportage	6
3.1	Programma 1 Bestuur en dienstverlening	6
3.2	Programma 2 Sport, cultuur en onderwijs	7
3.3	Programma 3 Maatschappelijke ondersteuning	9
3.4	Programma 4 Lansingerland schoon, heel en veilig	12
3.5	Programma 5 Lansingerland ontwikkelt	15
3.6	Programma 6 Grondzaken	17
3.7	Programma 7 Algemene dekkingsmiddelen	18
4	Lopende investeringen 2016	21
4.1	Investeringen Beheer en Onderhoud	21
4.2	Investeringen Automatisering, Onderwijs en Ruimtelijke Ordening	24
4.3	Investeringen gedekt door subsidies	25
4.4	Ontwikkeling kapitaallasten investeringsprogramma	25
4.5	Bijstelling kapitaallasten 2016	25

1 Inleiding

Voor u ligt de Najaarsnota 2016. De Najaarsnota is een afwijkingenrapportage. Met dit document actualiseren wij het in de Begroting 2016-2019 en de Voorjaarsnota 2016 gepresenteerde financiële beeld. De opgenomen afwijkingen kunnen zowel beleidsmatig als financieel van aard zijn. Het betreft mutaties die reeds zijn gerealiseerd, dan wel mutaties die in de loop van het jaar worden voorzien. Het resultaat van de Najaarsnota 2016 geeft een beeld van het te verwachten resultaat bij de jaarrekening 2016. Daarnaast leidt het structurele effect van de Najaarsnota 2016 tot een wijziging in de begroting 2017-2020.

Resultaat Najaarsnota 2016

De primitieve Begroting 2016-2019 sloot met een voordelig saldo van € 3,2 miljoen. Na de verwerking van de financiële mutaties van de Voorjaarsnota 2016 was het saldo gedaald naar € 642.000. Deze bijstelling werd vooral veroorzaakt door de aangepaste voorschriften van het BBV. Het resultaat na verwerking van de mutaties van de Najaarsnota 2016 laat een voordelig saldo van € 2,9 miljoen zien.

Leeswijzer

Hoofdstuk 2 van de Najaarsnota 2016 begint met een samenvatting van de financiële uitkomsten. In hoofdstuk 3 treft u de rapportage aan waarin per programma de afwijkingen en voorgestelde begrotingswijzigingen gepresenteerd worden. In de tabellen worden voordelen voor de begroting als positief bedrag gepresenteerd. Negatieve bijstellingen voor de begroting worden in de tabellen met een - aangegeven. Tot slot gaat hoofdstuk 4 in op lopende investeringen.

2 Uitkomsten Najaarsnota 2016

Op 3 november 2015 heeft de raad de Begroting 2016-2019 vastgesteld. Hierbij was het geraamde saldo voor het jaar 2016 € 3,2 miljoen positief. Na verwerking van de Voorjaarsnota 2016 was het geraamde saldo € 642.000¹ positief. Sindsdien zijn er per saldo geen wijzigingen geweest die hebben geleid tot mutaties in de stand van de Begroting 2016-2019. Hierdoor is het actuele saldo van de Begroting 2016-2019 ad. € 642.000 conform de stand na de Voorjaarsnota 2016.

bedragen x € 1.000

	2016
Saldo begroting 2016 na voorjaarsnota (incl. reservemutaties)	642
Tussentijdse mutaties	-
Actuele begroting voor NJN 2016	642

2.1 Mutaties Najaarsnota 2016

Na verwerking van de mutaties uit de Najaarsnota 2016 ziet de stand van de Begroting 2016-2019 er als volgt uit:

bedragen x € 1.000

	2016	2017	2018	2019
Actueel saldo begroting 2016 voor NJN 2016 (A)	642			
Programma 1 Bestuur en dienstverlening	310	-100	-100	-100
Programma 2 Sport, cultuur en onderwijs	101	-36	-47	-47
Programma 3 Maatschappelijke ondersteuning	1.107	-149	-145	-138
Programma 4 Lansingerland schoon, heel en veilig	-3.771	211	188	113
Programma 5 Lansingerland ontwikkelt	-11	-7	-7	-7
Programma 6 Grondzaken	9	-	-	-
Programma 7 Algemene dekkingsmiddelen	16	-87	-30	-17
Totaal mutaties najaarsnota 2016 (B)	-2.239	-168	-141	-196
Saldo begroting 2016 na verwerking NJN 2016	-1.597			
Toevoeging aan reserves (C)	-500	-	-	-
Onttrekking aan reserves (D)	5.019	-	-	-
Begroting 2016 na verwerking NJN en afwikkeling reserves (E)	2.922			
Per saldo effect mutaties NJN (=B+C+D) (F)	2.280	-168	-141	-196

Het verwachte resultaat van de Begroting 2016, voordat de mutaties van de Najaarsnota 2016 worden verwerkt, bedraagt € 642.000. Door de mutaties uit de Najaarsnota 2016 stijgt het saldo van de Begroting 2016 naar € 2,9 miljoen. In hoofdstuk 3 worden de mutaties per programma verklaard.

In bovenstaande tabel zijn wel mutaties maar geen totaalstellingen opgenomen voor de jaren 2017-2019. Deze totaalstellingen zijn op het moment van bespreking van de Najaarsnota 2016 in de Raad reeds verouderd. De Begroting 2017-2020 is dan immers al behandeld. In de tabel “Doorwerking structurele mutaties in begroting” op pagina 5 wordt het meerjarenbeeld van de saldi weergegeven.

De mutaties voor het jaar 2016 (B) en verder zijn voornamelijk incidenteel. Het overzicht hieronder is exclusief de reservemutaties:

bedragen x € 1.000

	2016	2017	2018	2019
Incidenteel vs structureel excl reservemutaties				
Incidentele wijzigingen najaarsnota 2016	-1.949	-	-	-
Structurele wijzigingen najaarsnota 2016	-290	-168	-141	-196
Totaal mutaties najaarsnota 2016	-2.239	-168	-141	-196

¹ In een later stadium van het tot stand komen van de Voorjaarsnota 2016 is de bijdrage aan de Landschapstafel gewijzigd (+ € 3.500). Dit is tekstueel opgenomen, maar niet in de tabellen / cijfers van de Voorjaarsnota verwerkt. Zie Voorjaarsnota 2016 (T16.05603) blz. 15.

Het saldo van de mutaties Najaarsnota 2016 (F) voor de jaren 2017-2020 beïnvloedt de Begroting 2017-2020. Deze structurele doorwerking is namelijk nog niet verwerkt in de Begroting 2017-2020. Indien de mutaties uit de Najaarsnota 2016 worden verwerkt in de saldi van de Begroting 2017-2020 ontstaat het onderstaande meerjarenbeeld.

bedragen x € 1.000

Doorwerking structurele mutaties in begroting	2016	2017	2018	2019
Begroting 2016 en begroting 2017-2020 voor verwerking NJN	642	2.032	2.911	2.123
Mutatie NJN 2016	2.280	-168	-141	-196
Begroting 2016 en 2017-2020 na verwerking NJN 2016	2.922	1.864	2.771	1.926

2.2 Verschillenanalyse

De Najaarsnota 2016 kent vele mutaties, zie voor verdere detaillering de afwijkingenrapportage per programma in hoofdstuk 3. De belangrijkste verschillen zijn:

- Liquidatie Stadsregio Rotterdam (€ 278.043 voordelig, programma 1, incidenteel);
- Persoonsgebonden budgetten Jeugd (€ 500.000 voordelig, programma 3, incidenteel);
- Huishoudelijke ondersteuning (€ 250.000 huishoudelijke hulp voordelig, € 270.000 dienstencheques voordelig, programma 3, incidenteel);
- Afvalverwijdering en -verwerken (€ 500.000 resultaatneutraal naar reserve, programma 4, incidenteel);
- Versnelde afschrijving maatschappelijk nut conform Voorjaarsnota 2016 (€ 5.000.000 nadelig, programma 4, incidenteel);
- Beheer en onderhoud (€ 430.000 kapitaallasten voordelig, € 210.000 stof- en onkruid voordelig, programma 4, incidenteel);
- Algemene uitkering (€ 233.000 voordelig, programma 7, incidenteel).

2.3 Stand en ontwikkeling beschikbare weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit in de Begroting 2016-2019 bestaat na vaststelling van de Nota Reserves en Voorzieningen 2016 uit de algemene reserve. Voorheen maakte ook de reserve Wilderszijde deel uit van de beschikbare weerstandscapaciteit. De reserve Wilderszijde is echter opgeheven en het saldo is toegevoegd aan de algemene reserve (conform beslispoint 7 van de Nota Reserves en Voorzieningen). Met inachtneming van alle mutaties uit de Nota Reserves en Voorzieningen 2016 en deze Najaarsnota 2016 ontwikkelt de beschikbare weerstandscapaciteit zich als volgt voor 2016:

bedragen x € 1.000

Ontwikkeling algemene reserve	2016	2017	2018	2019
Algemene reserve 31/12 na begroting 2017-2020 incl najaarsnota '16	65.780	70.092	72.835	74.817
Totaal mutaties najaarsnota 2016	2.280	-168	-141	-196
Totaal beschikbare weerstandscapaciteit	68.060	69.924	72.695	74.621
Beschikbare weerstandscapaciteit	68,1	69,9	72,7	74,6
Benodigde weerstandscapaciteit	62,9	61,7	60,4	59,1
Weerstandratio	1,1	1,1	1,2	1,3

Het bovenstaande overzicht is gebaseerd op de ontwikkeling van de algemene reserve zoals gepresenteerd in de begroting 2017-2020. Daar wordt het saldo van de mutaties uit deze Najaarsnota 2016 aan toegevoegd. De verwachting is dat wij in 2018 het door de raad gewenste ratio niveau van 1,2 zullen halen.

3 Afwijkingenrapportage

Hieronder volgt per programma een overzicht van de afwijkingen op tijd, kwaliteit en financiën. Zaken die conform de begroting lopen worden niet vermeld.

3.1 Programma 1 Bestuur en dienstverlening

Programma 1 - Bestuur en dienstverlening		bedragen x € 1.000			
		2016	2017	2018	2019
Saldo begroting 2016 na voorjaarsnota		-8.188			
Tussentijdse mutaties		-85			
Actuele begroting voor NJN 2016		-8.273			
Mutaties najaarsnota					
Beleidsveld 1	Gemeenteraad, college en griffier	-100	-100	-100	-100
Beleidsveld 2	Samenwerking	278	-	-	-
Beleidsveld 3	Dienstverlening	132	-	-	-
Totaal mutaties najaarsnota		310	-100	-100	-100
Begroting 2016 na verwerking NJN 2016		-7.963			
Toevoeging aan reserves		-	-	-	-
Onttrekking aan reserves		-	-	-	-
Begroting 2016 na verwerking NJN 2016 en afwikkeling reserves		-7.963			

3.1.1 Beleidsveld 1 Gemeenteraad, college en griffier

Financiële mutaties

- De aansprakelijkheidsverzekering is opnieuw afgesloten en hierbij werd Lansingerland geconfronteerd met een forse premiestijging. Dit is vergelijkbaar met de ontwikkelingen bij andere gemeenten en het gevolg van onvoldoende concurrerende aanbieders. Structureel nadeel van € 100.000.

3.1.2 Beleidsveld 2 Samenwerking

Financiële mutaties

- Op 1 juli 2016 heeft de laatste vergadering plaatsgevonden m.b.t. de liquidatie van de stadregio Rotterdam. Het eindsaldo van de Reserve weerstandsvermogen onder voorbehoud van overlopende verplichtingen is vastgesteld op € 5.884.461. In 2015 heeft Lansingerland de eerste betaling ontvangen uit de liquidatie van de Stadsregio Rotterdam (€ 1.127.087). Conform het liquidatieplan vindt op basis van het aantal inwoners per 1-1-2015 de verdeling van de reserve weerstandsvermogen plaats onder de regiogemeenten. De incidentele ontvangst in 2016 uit de liquidatie bedraagt voor Lansingerland € 278.043 (voordeel).

3.1.3 Beleidsveld 3 Dienstverlening

Financiële mutaties

- Een doorrekening van te verwachten legesopbrengsten voor 2016 voor rijbewijzen en reisdocumenten laat zien dat de betreffende producten te laag zijn begroot, mede omdat er meer aanvragen zijn dan van tevoren ingeschat. De aanpassing geeft een voordeel voor de begroting van € 132.000.

Voorziening wethouders

- De verwachting is dat er een hogere dotatie aan de voorziening wethouders zal moeten plaatsvinden in 2016. De rekenrente voor de waardeoverdrachten voor 2017 wordt pas begin november bekend, maar de verwachting is dat deze rente lager zal uitvallen dan de rekenrente waarmee nu wordt gerekend. Bij de jaarafsluiting zal de actuele berekening worden gemaakt en worden verwerkt. Het bedrag wordt op p.m. gesteld.

3.2 Programma 2 Sport, cultuur en onderwijs

Programma 2 - Sport, cultuur en onderwijs				bedragen x € 1.000	
		2016	2017	2018	2019
Saldo begroting 2016 na voorjaarsnota		-14.380			
Tussentijdse mutaties		-359			
Actuele begroting voor NJN 2016		-14.739			
Mutaties najaarsnota					
Beleidsveld	1 Sport	-13	23	12	12
Beleidsveld	2 Cultuur	-	-	-	-
Beleidsveld	3 Onderwijs en kinderopvang	114	-59	-59	-59
Totaal mutaties najaarsnota		101	-36	-47	-47
Begroting 2016 na verwerking NJN 2016		-14.638			
Toevoeging aan reserves		-	-	-	-
Onttrekking aan reserves		-	-	-	-
Begroting 2016 na verwerking NJN 2016 en afwikkeling reserves		-14.638			

3.2.1 Beleidsveld 1 Sport

Financiële mutaties

- 2016 is een overgangsjaar in de afbouw van de sportsubsidiemogelijkheden. Nu blijkt dat de ingezette tendens, dat deze subsidies niet of nauwelijks worden aangevraagd, ook in het overgangsjaar 2016 zich voortzet. Dit is een incidenteel voordeel van € 25.000.
- De huidige uitbater van het sportcafé Rijnveen heeft te kennen gegeven te willen stoppen. Om de ruimte ook in de toekomst als gebruikruimte te kunnen voortzetten zal de gemeente ofwel de huidige inventaris moeten overnemen van de uitbater of moeten investeren in een nieuwe inventaris. Aangezien de inventaris nog prima voldoet, is kostentechnisch een overname de meest voordelige oplossing. Deze waarde bedraagt € 13.150,- en zal worden bijgeraamd bij de Najaarsnota (incidenteel nadeel).
- In deze najaarsnota heeft een bijstelling van de kapitaallasten 2016 plaatsgevonden. Voor dit beleidsveld is het effect in 2016 circa € 25.000 nadelig. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar hoofdstuk 4.
- De actualisatie van het investeringsprogramma heeft gevolgen voor de begrote kapitaallasten in verband met het verschuiven en af- en bijramingen van kredieten. Het effect speelt vanaf 2017 en verder. Voor dit beleidsveld is het effect in 2017 circa € 23.000 voordelig. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar hoofdstuk 4.

3.2.2 Beleidsveld 2 Cultuur

Financiële mutaties

Binnen dit beleidsveld hebben zich geen mutaties voorgedaan.

3.2.3 Beleidsveld 3 Onderwijs en kinderopvang

Financiële mutaties

- De afgelopen jaren is het aantal schoolgebouwen voor openbaar voortgezet onderwijs toegenomen. Het budget voor diverse belastingen en heffingen dient daarop aangepast te worden. Voorgesteld wordt het budget structureel op te hogen met € 50.000 (nadeel). De opbrengsten zijn wel correct begroot, waardoor dit leidt tot een structureel nadeel.
- Het budget voor de leerplicht kan vanwege minder uitgaven dan geraamd incidenteel naar beneden bijgesteld worden. Voordeel van circa € 13.000.
- Sinds 2016 worden leges in rekening gebracht voor het inschrijven van kinderdagverblijven en gastouders. In 2016 ontvangen wij een incidenteel voordeel van € 10.000. Eind 2016 worden de tarieven voor de leges opnieuw vastgesteld. Er wordt dan ook een inschatting gemaakt van de verwachte inkomsten vanaf 2017.
- In de begroting 2016 is een bedrag van € 79.424,- opgenomen voor de kosten van de inspecties voor kinderopvang. Dit bedrag is gebaseerd op het bedrag dat is opgenomen in de begroting van de GGD ten aanzien van het basistakenpakket. Dit bedrag is voldoende voor het uitvoeren van de

jaarlijkse inspecties van de verschillende locaties voor kinderopvang. Daarnaast zijn wij verantwoordelijk voor de incidentele inspecties, inspecties van nieuwe locaties en nader onderzoeken wanneer er sprake is van handhaving. Vandaar dat wij voor 2016 aanvullende inkoopafspraken met de GGD hebben gemaakt. Het bedrag van de inspecties was nog niet eerder in de begroting opgenomen. Het budget wordt structureel verhoogd naar € 95.000. Dit resulteert in € 15.500 nadeel.

- In deze najaarsnota heeft een bijstelling van de kapitaallasten 2016 plaatsgevonden. Voor dit beleidsveld is het effect in 2016 circa € 156.000 voordelig. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar hoofdstuk 4.
- De actualisatie van het investeringsprogramma heeft gevolgen voor de begrote kapitaallasten in verband met het verschuiven en af- en bijramingen van kredieten. Het effect speelt vanaf 2017 en verder. Voor dit beleidsveld is het effect in 2017 circa € 6.600 nadelig. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar hoofdstuk 4.

3.3 Programma 3 Maatschappelijke ondersteuning

Programma 3 - Maatschappelijke ondersteuning		bedragen x € 1.000			
		2016	2017	2018	2019
Saldo begroting 2016 na voorjaarsnota		-27.346			
Tussentijdse mutaties		-525	-45	-45	-45
Actuele begroting voor NJN 2016		-27.871			
Mutaties najaarsnota					
Beleidsveld	1 Jeugd	399	-50	-50	-50
Beleidsveld	2 Maatschappelijke ondersteuning	759	-29	-29	-29
Beleidsveld	3 Werk en inkomen	-50	-71	-66	-60
Totaal mutaties najaarsnota		1.107	-149	-145	-138
Begroting 2016 na verwerking NJN 2016		-26.763			
Toevoeging aan reserves		-	-	-	-
Onttrekking aan reserves		-	-	-	-
Begroting 2016 na verwerking NJN 2016 en afwikkeling reserves		-26.763			

Maatschappelijke Agenda Sociaal Domein

Binnen onderstaande beleidsvelden zijn afwijkingen van de programmabegroting opgenomen die alleen gelden voor 2016. Vanaf 2018 is een nieuw kader voor de inkoop en subsidiering van voorzieningen van toepassing (Maatschappelijke Agenda Sociaal Domein, voorheen de Transformatieagenda genoemd). Dit kader is nog in ontwikkeling en leidt in het eerste kwartaal van 2017 tot besluitvorming. Financiële gevolgen die uit dit kader vloeien nemen we mee in de voorstellen rond de Voorjaarsnota 2017 en Kadernota 2018.

3.3.1 Beleidsveld 1 Jeugd

Financiële mutaties

- Uit de cijfers blijkt dat de al eerder gesignaleerde toenemende trend voor de zorgcategorie Jeugd met een beperking extramuraal ook in 2016 verder doorzet. Het aantal indicaties is momenteel bijna verdubbeld ten opzichte van de start van 2015. Op deze post wordt structureel vanaf 2016 een overschrijding van € 50.000 verwacht (nadeel).
- Voor de PGB's geldt dat deze worden afgegeven o.b.v. een indicatie en o.b.v. daarvan worden de werkelijke kosten berekend. Het blijkt dat niet alle geïndiceerde PGB's (volledig) worden verzilverd. Dit hebben we ook in 2015 gezien (ongeveer 40% verzilverd). We kunnen hierop € 500.000 aframen voor 2016 (voordeel).
- Vanuit de toegangspartner Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG), consultants en andere partners in het voorveld krijgen wij signalen dat de behoefte aan de inzet op diverse preventieve trajecten en trainingen groeit. Dit zijn trajecten die voorliggend zijn aan maatwerk. Omdat de ingezette beleidslijn is om in te zetten op substitutie van maatwerk naar preventie vragen we in 2016 € 10.000 incidenteel aan (nadeel). Hiermee gaan we inzet plegen op o.a. gezinsproblematiek die voortkomt uit vechtscheidingen door Ouderschap na Scheidingstrajecten en mediation, en 'Pak je kans' trajecten voor jongeren die in aanraking zijn geweest met de politie.
- Er bestaat momenteel een rijpende vraag naar uitbreiding van het aantal maatjestracten voor kinderen. We stellen daarom voor om in 2016 € 10.000 incidenteel extra toe te kennen aan maatjesprojecten (nadeel).
- Door alle betrokken partijen (gemeente, scholen, CJG, jeugdhulp) wordt erkend dat nog veel te winnen valt in het verbeteren van de aansluiting van de jeugdhulp en (zowel primair als voortgezet) onderwijs. De uitdaging is hierbij om te komen tot een integrale en samenhangende werkvorm, waardoor problemen bij jeugdigen zo vroeg mogelijk gesignaleerd worden (toegang) en zo effectief mogelijk opgepakt worden. In het kader van innovatie laten wij in Q4 van 2016 een extern bureau een advies opstellen over de wijze waarop wij dit vorm kunnen geven. Dit leidt tot één of meer pilots die wij in 2017 zouden willen uitvoeren. Op basis hiervan bepalen wij op welke wijze wij de aansluiting na 2017 structureel kunnen verbeteren. Voor het uitvoeren van het onderzoek in 2016 vragen wij een incidenteel budget van € 30.000 (nadeel).

3.3.2 Beleidsveld 2 Maatschappelijke ondersteuning

Financiële mutaties

- Tot op heden is in 2016 minder externe expertise binnen de toegang Wmo ingezet dan vooraf verwacht. Dit komt onder meer door kennisvergroting en intern beschikbare expertise op het gebied van ergotherapie. Voorstel is om in 2016 € 20.000 af te ramen (voordeel).
- De realisatie op Begeleiding Basis is minder groot dan verwacht, waar op Begeleiding Speciaal juist meer wordt ingezet. Om die reden wordt op Begeleiding Basis € 150.000 afgeraamd (voordeel).
- Begeleiding Speciaal is vaker nodig dan verwacht. Hiervoor is extra ruimte benodigd bij begeleiding speciaal. Op basis van de berekeningen tot nu toe, is € 150.000 extra nodig voor begeleiding individueel specialistisch en voor de pilots € 35.000. Komt in totaal op € 185.000 extra (nadeel).
- Er wordt minder gebruik gemaakt van vervoer naar begeleiding dan was verwacht. Om die reden wordt de post afgeraamd met € 100.000 (voordeel).
- Het budget voor collectieve zorgverzekering wordt voor 2016 overgeheveld naar participatie. Het gaat om € 194.440.
- De verwachting voor 2016 is dat het bedrag voor PGB's voor de nieuwe Wmo niet hoger zal zijn dan voor 2015. Het voorstel is de post met € 150.000 af te ramen en daarmee sluit de post aan op de hoogte van het bedrag in de Jaarrekening 2015 (voordeel).
- De post Eigen bijdrage CAK PGB Wmo nieuw is met € 41.000 afgeraamd en sluit daarmee aan op de hoogte van het bedrag in de jaarrapportage 2015 (nadeel).
- De post Eigen bijdrage Wmo maatwerkvoorzieningen is met € 150.000 afgeraamd en sluit daarmee aan op de hoogte van het bedrag in de Jaarrekening 2015 (nadeel).
- In 2016 wordt minder van de individuele vervoersvoorziening gebruik gemaakt dan vooraf begroot. Om die reden is de post afgeraamd met € 50.000 en sluit het bedrag hiermee aan op de jaarrekening 2015 (voordeel).
- De verwachting is dat over heel 2016 minder gebruik wordt gemaakt van huishoudelijke ondersteuning dan vooraf begroot. Op basis van het gebruik in 2016 tot nu toe verwachten we dat er over 2016 circa € 500.000 minder wordt uitgegeven. Het college stelt voor om in de Najaarsnota hiervan € 250.000 af te ramen. Hierdoor blijft nog € 250.000 ruimte voor eventuele herstelwerkzaamheden naar aanleiding van de uitspraken van de Centrale Raad van beroep en voor mogelijke wijzigingen in het eigen bijdrage beleid.
- De verwachting is dat over 2016 minder Huishoudelijke Hulp Toeslag (HHT) gelden ingezet worden dan beschikbaar zijn in de begroting (inclusief € 131.000 uit meicirculaire 2016, nadeel). In de komende maanden worden naast de reguliere HHT inzet (voor mantelzorgers) nog extra HHT gelden ingezet voor de pilot Take Care en voor het project HO Plus. Om die reden zal € 400.000 worden afgeraamd (voordeel).
- De post PGB Wmo oud is met € 50.000 afgeraamd en sluit daarmee aan op de hoogte van het bedrag in de jaarrapportage 2015 (voordeel).
- De administratieve vergoeding voor de uitvoering Wmo door de Sociale Verzekeringsbank (SVB) is komen te vervallen. Daarmee wordt de post voor 2016 en structureel voor de komende jaren afgeraamd naar € 0. Dit leidt tot een structureel voordeel van € 11.271.
- De post Ontvangen terugvordering Wmo is met € 40.000 afgeraamd en sluit daarmee aan op de hoogte van het bedrag in de jaarrapportage 2015 (nadeel).
- De gemeenteraad heeft bij de behandeling van de notitie 'Asielgerechtigden in Lansingerland' het college bij motie opgeroepen om asielgerechtigden te koppelen aan buddy's. Deze buddy helpt de asielgerechtigde bij diens integratie. Om deze motie uit te kunnen voeren vragen we een budget van € 15.000 incidenteel in 2016 en € 40.000 structureel vanaf 2017 (nadeel). Hiermee kunnen we één of meerdere maatschappelijke partners de opdracht geven om de buddy's te gaan werven, op te leiden en te coördineren.
- Voor de uitvoering van Toegang 2.0 hogen wij het budget in 2016 op met € 25.000. Hiermee verzorgen we deskundigheidsbevordering voor de toegangspartijen, zetten we in op (pilot) casusregie bij multiproblematiek en verbeteren we de zichtbaarheid van de gemeentelijk website voor wat betreft het Sociaal Domein (nadeel).

- Op diverse posten in de Wmo constateren we, net zoals in 2015, een overschot. We geven minder uit aan maatwerk begeleiding en dagbesteding en de verzilvering van onze indicaties op PGB is laag. Ook zien we een dalend gebruik van Huishoudelijke Ondersteuning. We laten daarom een onderzoek uitvoeren naar de verklaring van deze overschotten. In dit onderzoek worden daarnaast meteen de ervaringen van 1 jaar resultaatfinanciering op Huishoudelijke Ondersteuning en de ervaringen met onze pilot 'Take Care' gemeten, zoals eerder is toegezegd. Hiervoor wordt incidenteel in 2016 € 30.000 gereserveerd (nadeel).

3.3.3 Beleidsveld 3 Werk en inkomen

Financiële mutaties

- Het budget voor collectieve zorgverzekering wordt voor 2016 overgeheveld naar participatie van beleidsveld maatschappelijke ondersteuning. Het gaat om € 194.440.
- In de Begroting 2016-2019 hebben we als doelstelling opgenomen dat ons bijstandsbestand aan het eind van het jaar maximaal 552 bijstandsuitkeringen bedraagt. We moeten deze doelstelling naar boven bijstellen. We verwachten aan het eind van het jaar 669 bijstandsuitkeringen te hebben. Deze stijging komt onder andere door de toestroom van asielgerechtigden. Ook de samenstelling van de gehuisveste asielgerechtigden zorgt voor een extra beroep op de bijstand. We hebben namelijk in toenemende mate te maken met alleenstaande asielgerechtigden. Zij doen verhoudingsgewijs een groter beroep op de bijstand dan gezinnen. Bij een gezin van vijf hoeven we in totaal immers ook maar één uitkering te verstrekken. Daarnaast hadden we in de Begroting 2016-2019 als doelstelling opgenomen dat tachtig kandidaten fulltime uitstroonden naar betaald werk. We moeten deze verwachting nu bijstellen naar zestig kandidaten.
We stellen zowel de inkomsten als de uitgaven voor wat betreft de bijstandsuitkeringen met € 400.000 naar beneden bij. In de Voorjaarsnota 2016 hebben we beide bedragen met € 900.000 naar boven bijgesteld als gevolg van de verwachte instroom van asielgerechtigden gedurende het jaar. Hierbij deden we de aanname dat het Rijk ons volledig ging compenseren voor deze kosten. Aangezien de instroom met name plaats gaat vinden in het tweede half jaar, hebben we over het eerste half jaar minder uitgegeven aan bijstandsuitkeringen. In lijn met de aanname in de Voorjaarsnota 2016 verlagen we daarom ook de verwachte inkomsten met hetzelfde bedrag.
- We stellen het inkomstenbudget voor de Bbz met € 71.000 naar beneden bij als gevolg van verwachte lagere inkomsten door aflossingen van kredieten. We hebben deze aflossingen berekend op basis van normbedragen, conform de systematiek die het Rijk hanteert (nadeel).
- We stellen het budget voor de collectieve zorgverzekering in 2016 met in totaal € 100.000 naar beneden bij. Dit komt deels door het samenvoegen van twee budgetten die beide zijn bestemd voor de collectieve zorgverzekering. Daarnaast hebben we bij de collectieve zorgverzekering een bedrag begroot op basis van het beoogde gebruik na een aantal jaar. Alhoewel het gebruik de afgelopen twee jaar flink is gestegen (2014: 140 volwassen verzekerden, 2015: 212 volwassen verzekerden, 2016: 371 volwassen verzekerden), zitten we in 2016 nog niet op dit beoogde gebruik (voordeel).
- We stellen het budget voor schuldhulpverlening in 2016 met € 40.000 naar beneden bij. Dit komt deels doordat we minder uren in hebben hoeven kopen bij de externe partij die de schuldhulpverlening voor ons uitvoert. Daarnaast hielden we over 2015 ook zo'n € 30.000 over op dit budget (voordeel).
- We stellen het budget voor participatie in 2016 incidenteel met € 75.000 naar beneden bij. We doen dit omdat er in het eerste half jaar minder dan begroot is uitgegeven aan (externe) instrumenten voor re-integratie (voordeel).

3.4 Programma 4 Lansingerland schoon, heel en veilig

Programma 4 - Lansingerland schoon, heel en veilig		bedragen x € 1.000			
		2016	2017	2018	2019
Saldo begroting 2016 na voorjaarsnota		-16.058			
Tussentijdse mutaties		-			
Actuele begroting voor NJN 2016		-16.058			
Mutaties najaarsnota					
Beleidsveld 1	Beheer openbare ruimte	-4.328	210	187	112
Beleidsveld 2	Veiligheid en leefbaarheid	3	0	0	0
Beleidsveld 3	Afval- en afvalwatermanagement	554	-	-	-
Totaal mutaties najaarsnota		-3.771	211	188	113
Begroting 2016 na verwerking NJN 2016		-19.830			
Toevoeging aan reserves		-500	-	-	-
Onttrekking aan reserves		5.000	-	-	-
Begroting 2016 na verwerking NJN 2016 en afwikkeling reserves		-14.330			

3.4.1 Beleidsveld 1 Beheer openbare ruimte

Financiële mutaties

- Voor het product stof- en onkruidbestrijding voorzien we een incidentele onderschrijding van € 210.000. Herberekeningen voor het areaal verhardingen heeft uitgewezen dat de hoeveelheid verharding toch minder groot was dan verwacht. Een deel van de onderschrijding komt doordat er geen gebruik is gemaakt van het budget dat was gereserveerd voor onderzoek naar obstakels in de openbare ruimte. Bekostiging van dit onderzoek vindt nu plaats via het product wegen. Daarnaast is er minder veegvuil vrijgekomen bij de activiteit straatvegen en is er een lagere bijdrage aan parkmanagement benodigd (voordeel). Het structurele effect van deze onderschrijding is reeds verwerkt in de Begroting 2017-2020 d.m.v. de gewijzigde beheerplannen.
- Voor het product groen voorzien we een incidentele onderschrijding van € 165.000 (voordeel). Dit heeft diverse oorzaken. Er is een aanbestedingsvoordeel van € 50.000 op het project Hoekeindseweg Bleiswijk. Door uitstel van de overdracht van het Annie MG Schmidt park komt er € 30.000 vrij. Door uitstel van het project fietspad Kasteel wordt er € 10.000 uitgesteld. Er wordt dit jaar € 25.000 minder aan parkmanagement bijdragen verwacht. De aannemers die het regulier groenonderhoud verrichten hebben in het groeiseizoen verschillende malen niet voldaan aan het afgesproken beeldkwaliteitsniveau, dit heeft geleid tot het opleggen van boetes ad. € 50.000.
- Voor het product Openbare Verlichting wordt een overschrijding van het beschikbare budget verwacht van € 80.000. Het betreft een naheffing energiebelasting over 2013 en 2014 die abusievelijk niet is voorzien in de begroting 2016. Het overschot bij het product Stof & Onkruidbestrijding wordt ingezet als financiële dekking (nadeel).
- Voor het product Openbare Verlichting is in 2014 en in 2015 een achterstand ontstaan bij het vervangen van lampen (remplace). Om grootschalige uitval en/of storingen te voorkomen is het noodzakelijk om in 2016 een inhaalslag te maken (voor de winter). Deze inhaalslag leidt tot een overschrijding van € 80.000. Financiële dekking kan worden gevonden bij de overschotten die zijn ontstaan op de producten Stof & Onkruidbestrijding en Groen (nadeel).
- Voor het product spelen voorzien we een onderschrijding van € 25.000. Dit wordt veroorzaakt doordat er tot nu toe nagenoeg geen vandalisme heeft plaats gevonden en doordat er delen van het Annie MG Schmidt park nog niet zijn overgedragen. Dit resulteert in een incidenteel voordeel.
- In 2009 is met 3B Wonen een compensatiebudget speelvoorzieningen en verlichting overeengekomen. Dit vanwege het feit dat in 2006 een wijziging heeft plaatsgevonden in de Wet waardering onroerende zaken waarmee de lasten inzake verontreinigingsheffing van huiseigenaren in de kern Berkel en Rodenrijs zijn verlicht. Een deel van deze lastenverlichting ligt bij 3B Wonen als eigenaar van huurwoningen in de kern Berkel en Rodenrijs. 3B wonen heeft deze lastenverlichting ingezet om speelplekken en verlichting van achterpaden in de kern Berkel en Rodenrijs te realiseren. De gemeente Lansingerland heeft in totaal € 217.995 ontvangen van 3B Wonen. De jaarlijkse beheerkosten en de vervanging zijn voor rekening van de gemeente. Graag

wijzen wij u op het raadsbesluit BR0800213 van 19 februari 2009. De uitvoering is € 35.000 goedkoper uitgevallen en destijds als 'vooruitontvangen' op de balans geparkeerd. Er is in de overeenkomst met 3B Wonen geen terugbetalingsverplichting opgenomen, de doelstelling en afgesproken uitvoering is gerealiseerd. Wij stellen voor om het saldo van € 35.000 ten gunste van de algemene reserve te laten vrijvallen.

- De inkomsten op begraafplaatsen blijven in 2016 e.v. achter op de begroting. In de Begroting 2017-2020 zijn de baten reeds structureel naar beneden bijgesteld. In deze Najaarsnota 2016 worden de baten in 2016 met € 33.000 afgeraamd (nadeel).
- In de Voorjaarsnota 2016 is besloten om met ingang van 1 januari 2016 de interne uren voor voorbereiding, toezicht en administratie met betrekking tot investeringsprojecten niet meer te activeren en af te schrijven naar levensduur van het vast actief. De uren komen direct ten laste van de exploitatie, dit heeft als gevolg dat de investeringskredieten structureel omlaag kunnen en hiermee de druk op de exploitatie en de schuldpositie wordt verlaagd. In de voorjaarsnota is aangegeven dat het streven is om dit als neutrale wijziging te verwerken. Bij de najaarsnota is gebleken dat een neutrale wijziging niet mogelijk is, aangezien op geconsolideerd niveau de interne rekenrente geen effect heeft. Op dit beleidsveld zien we de versnelde afschrijving van activa met een maatschappelijk nut ter hoogte van € 5.000.000. Voor dit beleidsveld is het effect vanwege de uren en kapitaallasten in 2016 in totaal circa € 55.000 voordelig. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar hoofdstuk 4.
- In deze Najaarsnota 2016 heeft een bijstelling van de kapitaallasten 2016 plaatsgevonden. Voor dit beleidsveld is het effect in 2016 circa € 373.000 voordelig. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar hoofdstuk 4.
- De actualisatie van het investeringsprogramma heeft gevolgen voor de begrote kapitaallasten in verband met het verschuiven en af- en bijramingen van kredieten. Het effect speelt vanaf 2017 en verder. Voor dit beleidsveld is het effect in 2017 circa € 210.000 nadelig. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar hoofdstuk 4.

Nieuwe investering

- Op basis van een stevige inzet van het college is bereikt dat het gemeentehuis via de bus bereikbaar wordt. Om de bus te kunnen laten stoppen moet een halte verplaatst worden. Het verplaatsen van de halte kost op basis van een eerste globale raming € 75.000. Het feit dat de halte op een talud nabij de watergang wordt aangelegd verklaart een deel van de kosten. Op basis van het ontwerp kan de kostenraming worden verfijnd. Het krediet ad. € 75.000 wordt met goedkeuring van de Najaarsnota 2016 formeel toegekend (separaat beslistpunt in het raadsvoorstel). Voor verdere toelichting wordt verwezen u naar hoofdstuk 4.

3.4.2 Beleidsveld 2 Veiligheid en leefbaarheid

Financiële mutaties

- In deze Najaarsnota 2016 heeft een bijstelling van de kapitaallasten 2016 plaatsgevonden. Voor dit beleidsveld is het effect in 2016 circa € 3.000 voordelig. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar hoofdstuk 4.

3.4.3 Beleidsveld 3 Afval- en afvalwatermanagement

Financiële mutaties

- Op het product afvalverwijdering en -verwerken voorzien we een onderschrijding van € 500.000 (op een totaalbudget van € 4.822.561). Het jaar 2016 heeft, in vervolg op de nieuwe inzamelmethode, in het teken gestaan van efficiëntie. De onderschrijding is het gevolg van een efficiënte en adequate inzameling. In 2016 leidt het tot een voordeel op programma 4 en een nadeel door de toevoeging van het bedrag aan de reserve. Het structurele effect is betrokken bij het bepalen van de afvalstoffenheffing in de Begroting 2017-2020.
- De onderschrijding op de bestrijding van zwerfafval is het gevolg van een onvoorzien lagere inzet door de aannemer in verband met het lagere kwaliteitsniveau. In totaal kan er € 52.506 incidenteel worden afgeraamd (voordeel).

- In 2016 is voor projecten en initiatieven die betrekking hebben op een extra inzet voor preventie en aanpak van zwerfafval subsidie ontvangen over de jaren 2013 tot en met 2016 voor in totaal € 270.000. De uitgaven lopen in 2016 achter op de begroting. Er wordt naar verwachting € 80.000 uitgegeven. Dit heeft voornamelijk te maken met de spreiding van de uitgaven (over 2016 en 2017), met langere voorbereidingstijd en veranderende inzichten in de keuze en prioritering van de projecten. Het resterende bedrag (€ 190.000,-) wordt vooruitgeschoven en wordt op de balans geplaatst. Dit heeft geen financiële gevolgen voor dit beleidsveld.
- De actualisatie van het investeringsprogramma heeft gevolgen voor de begrote kapitaallasten in verband met het verschuiven en af- en bijramingen van kredieten. Een uitzondering geldt voor riolering. Rioolbudgettering is met het rioolfonds een gesloten systeem, waardoor voordelen op de kapitaallasten niet ten gunste komen van de algemene middelen maar aan de voorziening riolering. De voordelen op de kapitaallasten voor dit beleidsveld zijn dan ook verwerkt in een mutatie op riolering. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar hoofdstuk 4.4.

Nieuwe investering

- De ondergrondse containers van de nieuwbouw in Berkel en Rodenrijs zijn voorzien van paslezers voor het openen en sluiten van de containers, de zogenoemde smartboxen. Onze contractant/inzamelaar heeft hiervoor een investering gedaan van € 114.750. De overdracht naar de gemeente Lansingerland was beoogd als onderdeel van de termijnstaat, hetgeen via de exploitatiebegroting verloopt. Op basis van de BBV-voorschriften, Nota activabeleid en de financiële verordening wordt dit aangemerkt als investering en kan dit niet verrekend worden via de exploitatie. Voorgesteld wordt om als gemeente de smartboxen via het investeringskrediet over te nemen van de afvalinzamelaar. De kapitaallasten zijn reeds in de exploitatie voorzien. Het krediet ad. € 114.750 wordt met goedkeuring van de najaarsnota formeel toegekend (separaat beslispoint in het raadsvoorstel). Voor verdere toelichting verwijzen wij u naar paragraaf 4.
- In de bouwfase van het centrum (Dorp Oost, Bergschenhoek) is er met veel zwaar materieel gereden op de bovenliggende verharding, hierdoor zijn verzakkingen opgetreden. N.a.v. een rioolinspectie is geconstateerd dat gedeeltelijke vervanging en plaatselijke renovatie van het riool noodzakelijk is. De werkzaamheden worden gekoppeld aan reeds ingeplande werkzaamheden aan de weg. De kosten zijn geraamd op € 67.500. De kapitaallasten zijn hiermee voorzien op het product riolering. Het krediet ad. € 67.500 wordt met goedkeuring van de najaarsnota formeel toegekend (separaat beslispoint in het raadsvoorstel). Voor verdere toelichting wordt verwezen u naar hoofdstuk 4.

3.5 Programma 5 Lansingerland ontwikkelt

Programma 5 - Lansingerland ontwikkelt		bedragen x € 1.000			
		2016	2017	2018	2019
Saldo begroting 2016 na voorjaarsnota		-6.328			
Tussentijdse mutaties		-45			
Actuele begroting voor NJN 2016		-6.373			
Mutaties najaarsnota					
Beleidsveld	1 Ruimtelijke ordening	-18	-4	-4	-4
Beleidsveld	2 Infrastructuur en mobiliteit	2	-3	-3	-3
Beleidsveld	3 Economische ontwikkeling	6	-	-	-
Beleidsveld	4 Duurzaamheid	-	-	-	-
Totaal mutaties najaarsnota		-11	-7	-7	-7
Begroting 2016 na verwerking NJN 2016		-6.384			
Toevoeging aan reserves		-	-	-	-
Onttrekking aan reserves		-	-	-	-
Begroting 2016 na verwerking NJN 2016 en afwikkeling reserves		-6.384			

3.5.1 Beleidsveld 1 Ruimtelijke ordening

Beleidsmatige mutaties

- De planning van Rijkswaterstaat voor het tracébesluit van de A16 heeft vertraging opgelopen. De gemeenteraad stelt binnen een jaar nadat het tracébesluit onherroepelijk is geworden een bestemmingsplan voor de A16 vast. Als gevolg hiervan zal ook het opstellen van een gemeentelijk bestemmingsplan later starten. De planning is nu 2017.
- De Omgevingswet wordt naar verwachting in 2019 van kracht en niet in 2018 zoals eerder gepland. Binnen de organisatie is een programmaleider Omgevingswet benoemd. In het kader van de Omgevingswet is in 2016 gestart met een Omgevingsplan voor Lint-Zuid. Met het opstellen van een Omgevingsplan wordt er binnen de gemeente ervaring opgedaan met de komende wetgeving.

Financiële mutaties

- Periodiek wordt de stand van zaken van de anterieure overeenkomsten beoordeeld. Daarbij wordt bekeken of er anterieure overeenkomsten kunnen worden afgesloten en of afboekingen noodzakelijk zijn. Op dit moment verwachten we een incidenteel vrijval van circa € 27.000.
- Onder andere om doelstellingen van het ingezette vastgoedbeleid te kunnen verwezenlijken is de afgelopen jaren gebleken dat het beschikbare budget op de post grondzaken te laag is. In verband met de verkoop van vastgoed en bijv. onderzoeken naar verplaatsingen van huidige gebruikers is meer advisering noodzakelijk. Dit leidt tot een incidentele verhoging van het budget met € 15.000.
- In deze najaarsnota heeft een bijstelling van de kapitaallasten 2016 plaatsgevonden. Voor dit beleidsveld is het effect in 2016 circa € 31.000 nadelig. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar hoofdstuk 4.

Nieuwe investering

- Om te voldoen aan de eisen van brandwerendheid moet een wand in de Leeuwerik worden aangepast. Hierover heeft de gemeente een aanschrijving van de brandweer ontvangen. Wanneer de wand niet wordt aangepast, kan het huidige gebruik in het gebouw niet worden voortgezet. De kredietaanvraag voor aanpassing van de wand bedraagt € 37.500. Het krediet ad. € 37.500 wordt met goedkeuring van de najaarsnota formeel toegekend (separaat beslispoint in het raadsvoorstel). Voor verdere toelichting wordt verwezen naar hoofdstuk 4.

3.5.2 Beleidsveld 2 Infrastructuur en mobiliteit

Financiële mutaties

- Deze overige mutaties zijn het gevolg van een bijstelling van de kapitaallasten 2016 (effect 2016) en de actualisatie van het investeringsprogramma (effect 2017). Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar hoofdstuk 4.

3.5.3 *Beleidsveld 3 Economische ontwikkeling*

Financiële mutaties

- Op basis van de huidige realisatie in 2016 en de verwachte opbrengsten 2017 e.v. zijn de baten van de marktgelden met € 6.000 positief bijgesteld. De structurele doorwerking is reeds verwerkt in de Begroting 2017-2020.

3.5.4 *Beleidsveld 4 Duurzaamheid*

Binnen dit beleidsveld hebben zich geen mutaties voorgedaan.

3.6 Programma 6 Grondzaken

Programma 6 - Grondzaken		bedragen x € 1.000			
		2016	2017	2018	2019
Saldo begroting 2016 na voorjaarsnota		5.428			
Tussentijdse mutaties		3.714			
Actuele begroting voor NJN 2016		9.142			
Mutaties najaarsnota					
Beleidsveld 1	Vastgoedbeleid	-	-	-	-
Beleidsveld 2	Grondexploitatie	9	-	-	-
Totaal mutaties najaarsnota		9	-	-	-
Begroting 2016 na verwerking NJN 2016		9.151			
Toevoeging aan reserves		-	-	-	-
Onttrekking aan reserves		-	-	-	-
Begroting 2016 na verwerking NJN 2016 en afwikkeling reserves		9.151			

3.6.1 Beleidsveld 1 Vastgoedbeleid

Binnen dit beleidsveld hebben zich geen mutaties voorgedaan.

3.6.2 Beleidsveld 2 Grondexploitatie

Beleidsmatige mutaties

- In 2015 en 2016 zijn overeenkomsten ondertekend voor de verkoop van het gemeentehuis Bergschenhoek en het Schooltje. De daadwerkelijke verkoop is gekoppeld aan de benodigde omgevingsvergunningen als ontbindende voorwaarde. Naar verwachting worden deze dit jaar nog verstrekt, afhankelijk van eventuele bezwaren. De opbrengsten gecorrigeerd met de bestaande boekwaarden en gemaakte kosten om verkoop mogelijk te maken bedragen voor deze panden gezamenlijk afgerond € 1,2 miljoen. Vanwege de geldende ontbindende voorwaarde is dit bedrag niet financieel opgenomen in deze najaarsnota.
- Voor 2016 is ingeschat in hoeverre de werkelijke kosten en opbrengsten overeenkomen met de geraamde kosten en opbrengsten. De verwachting is dat een deel van de geraamde kosten en opbrengsten doorschuift in de tijd. Een uitgebreide, meerjarige actualisatie van de grondexploitaties vindt plaats bij de jaarrekening. De grootste doorschuivingen in de tijd betreffen de opbrengsten voor de projecten Oudeland en Leeuwenhoekweg. De uitgifte van grond voor bedrijven is nog steeds lastig. Er wordt verhoogd ingezet op marketing en acquisitie. De effecten hiervan zijn niet direct zichtbaar, maar hebben tijd nodig. Op dit moment worden er diverse gesprekken gevoerd met geïnteresseerde partijen, concrete uitgiftecontracten zijn er nog niet. In het project Meerpolder is het contract met ERA Contour ontbonden, omdat er geen overeenstemming is bereikt over planvormgeving en planning van het project. De gronden moeten opnieuw in de markt gezet worden. Dit leidt tot vertraging in de uitgifte. Ook aan de kostenkant voorzien we een aantal doorschuivingen bij vooral de kosten voor civieltechnische werken. Dit betreft onder meer de projecten Oudeland, Meerpolder en Parkzoom. Voor een deel hangt deze doorschuiving samen met de doorschuiving van de opbrengsten. In het project Westpolder Bolwerk en Meerpolder schuiven de verwervingskosten door, aangezien er nog geen overeenstemming is met de grondeigenaren.

Financiële mutaties

- In de Begroting 2016-2019 is in 2016 geen rekening gehouden met huurinkomsten van Just Kiddies. De werkelijke huurinkomsten in 2016 bedragen afgerond € 20.600 (voordeel)
- Voor de verkoop van het 't Schooltje is het noodzakelijk dat het speelterrein gedeeltelijk wordt aangepast. De werkelijke kosten hiervoor zijn hoger dan verwacht (ca. € 11.000 nadeel). De opbrengsten voor de verkoop van 't Schooltje worden verwacht in 2017.

3.7 Programma 7 Algemene dekkingsmiddelen

Programma 7 - Algemene dekkingsmiddelen		bedragen x € 1.000			
		2016	2017	2018	2019
Saldo begroting 2016 na voorjaarsnota		67.513			
Tussentijdse mutaties		-2.700	45	45	45
Actuele begroting voor NJN 2016		64.814			
Mutaties najaarsnota					
Beleidsveld 1 Lokale heffingen		-69	-	-	-
Beleidsveld 2 Algemene uitkering gemeentefonds		233	-	-	-
Beleidsveld 3 Dividend		173	-	-	-
Beleidsveld 4 Financieringsfunctie		-259	-79	-23	-10
Beleidsveld 5 Algemene dekkingsmiddelen en saldo kostenplaatsen		-62	-8	-7	-7
Beleidsveld 6 Mutaties reserves		-	-	-	-
Totaal mutaties najaarsnota		15	-87	-30	-17
Begroting 2016 na verwerking NJN 2016		64.829			
Toevoeging aan reserves		-	-	-	-
Onttrekking aan reserves		19	-	-	-
Begroting 2016 na verwerking NJN 2016 en afwikkeling reserves		64.848			

3.7.1 Beleidsveld 1 Lokale heffingen

Financiële mutaties

- In de jaarrekening 2014 is de afrekening van het SVHW onjuist verwerkt. Dit leidt in 2016 tot een correctie van € 48.000 aan extra lasten. De baten voor lokale heffingen zijn in 2016 met € 21.000 naar beneden bijgesteld naar aanleiding van de huidige realisatie en de meerjarige prognose (nadeel).

3.7.2 Beleidsveld 2 Algemene uitkering gemeentefonds

Financiële mutaties

- De mutaties op de algemene uitkering die voortvloeien uit de meicirculaire 2016 (zie raadsbrief U16.08903) hebben in deze najaarsnota een positief effect op de begroting 2016 van € 233.000. In de brief is het voordeel vergeleken met de stand van de septembercirculaire 2015 (exclusief de tussentijdse verwerking van de VJN en de decembercirculaire), waardoor deze bedragen iets afwijken van de huidige bedragen in deze najaarsnota (voordeel).

3.7.3 Beleidsveld 3 Dividend

Financiële mutaties

- Voor 2014 heeft Eneco een hogere winst dan verwacht behaald. Dit resulteert in een hogere dividenduitkering dan in de begroting 2016 staat geraamd. De dividenduitkering over het jaar 2015 ontvangen wij in 2016. Het voordeel is € 173.000. Dit is een incidenteel voordeel.

3.7.4 Beleidsveld 4 Financieringsfunctie

Financiële mutaties

- In deze najaarsnota heeft een bijstelling van de kapitaallasten 2016 plaatsgevonden. Voor dit beleidsveld is het effect in 2016 circa € 260.000 nadelig. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar hoofdstuk 4.
- De actualisatie van het investeringsprogramma heeft gevolgen voor de begrote kapitaallasten in verband met het verschuiven en af- en bijramingen van kredieten. Het effect speelt vanaf 2017 en verder. Voor dit beleidsveld is het effect in 2017 circa € 80.000 nadelig. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar hoofdstuk 4.

3.7.5 Beleidsveld 5 Algemene dekkingsmiddelen en saldo kostenplaatsen

Financiële mutaties

- In het contract met Optisport is opgenomen dat het honorarium jaarlijks wordt geïndexeerd. Deze indexatie van ca. € 10.000 was per abuis voor 2016 niet begroot. Voor 2017 is deze reeds verwerkt in de meerjarenbegroting (nadeel).

- Bij de start van de verhuur van de kantoorruimten van het gemeentehuis is met de huurders contractueel afgesproken dat zij voor de servicekosten (zoals elektriciteit, beveiliging, glasbewassing, etc.) een voorschot van € 37,- per m² betalen. De overeenkomst stelt vervolgens dat er een herberekening plaatsvindt op basis van werkelijke kosten. Deze herberekening heeft plaatsgevonden, wat heeft geresulteerd in een nieuw bedrag van € 30,- per m². Over de huurperiode van 1-7-2012 tot 1-7-2016 hebben de huurders het verschil terugontvangen. Hierdoor zijn de inkomsten in 2016 € 33.000,- lager dan begroot (nadeel).
- In de begroting 2016 was nog een budget van € 150.000 opgenomen voor frictiekosten en loonbudgetten voortvloeiend uit de bezuinigingen op de organisatie (Kadernota 2013). De laatste trajecten in dit kader zijn in 2016 sneller afgerond dan verwacht. Het budget kan daarom met € 150.000 worden afgeraamd. Dit is een incidenteel voordeel.
- Voor het product gebouwen voorzien we een onderschrijding van € 40.000,-. Dit wordt enerzijds veroorzaakt doordat er in 2015 minder energie is verbruikt dan voorzien (met een terugstorting van € 26.000,- in 2016 tot gevolg) en anderzijds door een verlaging van de energietarieven in 2016. Het voordeel bedraagt voor 2016 incidenteel € 40.000.
- Het saldo van de reserve personeel bedraagt in 2016 € 59.000. Voorgesteld wordt om € 19.000 te onttrekken uit deze reserve in 2016 ten behoeve van de opleidingskosten in 2016. Het budget (dat is gebaseerd op 1,5% van de totale loonsom waar landelijk 2,5% gebruikelijk is) is ontoereikend gebleken om de in dit jaar noodzakelijke opleidingskosten volledig te bekostigen. De instroom van nieuwe medewerkers en behoefte aan kwalitatieve ontwikkeling van medewerkers blijkt groter dan verwacht.
- In deze Najaarsnota 2016 heeft een bijstelling van de kapitaallasten 2016 plaatsgevonden. Voor dit beleidsveld is het effect in 2016 circa € 41.000 nadelig. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar hoofdstuk 4.
- De actualisatie van het investeringsprogramma heeft gevolgen voor de begrote kapitaallasten in verband met het verschuiven en af- en bijramingen van kredieten. Het effect speelt vanaf 2017 en verder. Voor dit beleidsveld is het effect in 2017 circa € 8.000 nadelig. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar hoofdstuk 4.
- In 2016 is een aanbesteding gestart voor nieuwe storage en servers. De huidige storage (opslag van onze gegevens) en servers (hier staan onze applicaties op geïnstalleerd) dateert uit 2011 en is gezien de economische levensduur (5 jaar), risico op technisch falen en het expireren van het huidige contract toe aan vervanging. Via een Europese openbare aanbesteding is een nieuwe leverancier (TenICT) geselecteerd. Met deze nieuwe leverancier wordt een contract aangegaan van 5 jaar.
De partij die wij hebben geselecteerd, hanteert een andere verdeling van de aanschaf en de jaarlijkse kosten dan onze vorige leverancier. De aanschafkosten vallen hoger uit dan gebudgetteerd en de jaarlijkse kosten lager. Hierdoor wordt het investeringsbudget in 2016 overschreden met € 110.000,00. De extra kapitaallasten voor de jaren 2017 t/m 2021 die voortvloeien uit deze hogere investering worden gedekt door het exploitatiebudget voor de jaarlijkse kosten te verlagen.
- In de voorjaarsnota 2016 is besloten om met ingang van 1 januari 2016 de interne uren voor voorbereiding, toezicht en administratie met betrekking tot investeringsprojecten niet meer te activeren en af te schrijven naar levensduur van het vast actief. De uren komen direct ten laste van de exploitatie, dit heeft als gevolg dat de investeringskredieten structureel omlaag kunnen en hiermee de druk op de exploitatie en de schuldpositie wordt verlaagd. In de voorjaarsnota is aangegeven dat het streven is om dit als neutrale wijziging te verwerken. Bij de najaarsnota is gebleken dat een neutrale wijziging niet mogelijk is, aangezien op geconsolideerd niveau de interne rekenrente geen effect heeft. Voor dit beleidsveld is het effect vanwege de uren en kapitaallasten in 2016 in totaal circa € 150.000 nadelig. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar hoofdstuk 4.

3.7.6 Beleidsveld Mutaties reserves

Financiële mutaties

- De Reserve 1e inrichting OLP en meubilair is ingesteld voor de bekostiging van toekomstige aanvragen “eerste inrichting onderwijsleer-pakket en meubilair”. Op basis van de prognose 2017-2022 wordt de komende jaren een daling verwacht van de uitgaven in verband met de afzwakking van de groei van de leerlingenaantallen. In de prognose is te zien dat er vanaf 2019 een stabiele groei qua leerlingenaantal is en dat het benodigd budget voor 1e inrichting OLP en meubilair constant is. Deze reserve kan vanaf 2019 daarom vervallen. In de begroting 2017-2020 is vanaf 2019 hiervoor structureel budget opgenomen. Op basis van de prognose is de benodigde omvang van de Reserve 1 inrichting OLP en Meubilair berekend.

Het saldo van de reserve 1e inrichting OLP en meubilair per 1 januari 2016 was € 362.872. In 2016, 2017 en 2018 wordt er jaarlijks € 59.000 toegevoegd aan de reserve. De geraamde onttrekkingen zijn in 2016 € 18.278, in 2017 € 92.941 en in 2018 € 165.656. Hieruit blijkt dat € 262.997 in 2016 uit deze reserve vrij kan vallen. Gebleken is dat dit restant bedrag mede het gevolg is van een administratieve fout van € 295.837 welke in 2014 is gemaakt (zie brief aan de raad met kenmerk U16.12904). In 2014 is namelijk een onttrekking begroot op Reserve 1e inrichting OLP en meubilair welke per abuis is gerealiseerd op Reserve (tijdelijke) huisvesting primair onderwijs. Hierdoor is per heden de stand van Reserve (tijdelijke) huisvesting primair onderwijs te laag en de stand van de Reserve 1e inrichting OLP en meubilair te hoog. Herstel van deze fout in 2016 zou leiden tot een tekort van € 32.840 in Reserve 1e inrichting OLP en meubilair. Hierdoor is het onwenselijk om deze fout voor het volledige bedrag te corrigeren.

Daarnaast hebben wij bij het opstellen van de Nota Reserves en Voorzieningen de benodigde omvang van de Reserve (tijdelijke) huisvesting primair onderwijs onderzocht. De komende jaren worden inzake tijdelijke huisvesting voor primair onderwijs kosten verwacht voor de scholen Prins Willem Alexander en De Kwakel in Berkel en Rodenrijs. De exacte omvang daarvan is nog niet vast te stellen.

Wij stellen voor om het bedrag van de vrijval van de Reserve 1e inrichting OLP en meubilair ad € 262.997 toe te voegen aan de Reserve tijdelijke huisvesting primair onderwijs. Naar onze verwachting is dit bedrag minimaal benodigd voor de genoemde basisscholen.

Beleidsmatige mutaties

- De Reserve (tijdelijke) huisvesting primair onderwijs is in 2014 ingesteld om de kosten (o.a. sloop tijdelijke huisvesting) gerelateerd aan de realisatie van de scholen Westpolder 2 en Westpolder 3 af te dekken. Inmiddels zijn deze scholen afgerond, maar de noodzaak voor een reserve voor tijdelijke huisvesting primair onderwijs blijft bestaan. De komende jaren verwachten wij kosten voor andere scholen in het primair onderwijs zoals de tijdelijke huisvesting van de leerlingen van de basisscholen Prins Willem Alexander en De Kwakel in Berkel en Rodenrijs tijdens de vervangende nieuwbouw van hun schoolgebouw. Hoe hoog deze uitgaven zullen zijn, is nog niet te benoemen. Dit is afhankelijk van verschillende factoren. Wij stellen voor om het doel van de Reserve (tijdelijke) huisvesting primair onderwijs breder te trekken naar dekking van kosten gerelateerd aan de tijdelijke huisvesting en realisatie van scholen voor primair onderwijs (in plaats van alleen de scholen Westpolder 2 en Westpolder 3).

4 Lopende investeringen 2016

In de begroting 2016-2019 heeft de Raad het Meerjarig Investeringsprogramma (MIP) vastgesteld. In dit hoofdstuk wordt specifiek ingegaan op afwijkingen ten opzichte van de vastgestelde MIP en de huidige lopende projecten. Bij de voorjaarsnota 2016 heeft ook bijstelling plaatsgevonden. Er wordt onderscheid gemaakt tussen investeringen in Beheer en Onderhoud, Automatisering, Onderwijs en Ruimtelijke Ordening. De financiële effecten (kapitaallasten) zijn verwerkt in de cijfers bij de individuele programma's. Dit hoofdstuk geeft een integraal beeld van de wijzigingen op de investeringsplanning.

4.1 Investerings Beheer en Onderhoud

In de meerjarenbegroting 2016-2019 zijn de bestuurlijk relevante vervangingsinvesteringen opgenomen voor 2016. In deze Najaarsnota worden de voortgang en de mutaties van deze projecten gerapporteerd ten opzichte van het totaalkrediet per 1 januari 2016 en de actuele begroting na de voorjaarsnota. Onderstaande tabel geeft de bestuurlijk relevante projecten weer waar mutaties op hebben plaatsgevonden.

De bestuurlijk relevante projecten in 2016:

Nr.	Projecten	Actuele begroting VJN	Aframen NJN	Bijramen NJN	Versnellen project(en)	Vertraging project(en)	Actuele begroting jaarrekening
1	Riool aansluitplan buitengebied 2004(bl)	€ 52.685				€ 25.000	€ 27.685
2	Renovatie Vogelbuurt (riolering en wegen)	€ 138.985				€ 40.000	€ 98.985
	Verbeteringsmaatregel riolering glastuinbouw						
3	Overbuurtsepolder (bw)	€ 839.456					€ 839.456
4	Aanleg fietsvoorziening Pastoor Verburghweg	€ 50.000					€ 50.000
5	Herinrichting Noordersingel (riolering en wegen)	€ 1.549.825				€ 1.120.000	€ 429.825
6	Renovatie Anthuriumweg (riolering en wegen)	€ 1.293.079	€ 500.000				€ 793.079
	Herinrichting bestrating Ds van Couwenhovenlaan						
7	en omstreken (riolering en wegen)	€ 85.039					€ 85.039
8	Overige projecten	€ 4.980.609	€ 824.600	€ 835.750	€ 70.000	€ 257.000	€ 4.804.759
	Totaal	€ 8.989.678	€ 1.324.600	€ 835.750	€ 70.000	€ 1.442.000	€ 7.128.828

1. Riool aansluitplan buitengebied 2004

Dit project omvat het aansluiten van een beperkt aantal panden in het buitengebied van Bleiswijk. Ongeveer de helft van het in 2016 voorgenomen voorbereidingstraject schuift door naar het eerste kwartaal van 2017 (€ 25.000). Aanleiding is extra afstemming met het Hoogheemraadschap van Schieland en Krimpenerwaard over de projectscope. Hier is recent overeenstemming over bereikt. De voorbereidingswerkzaamheden starten aan het begin van het vierde kwartaal van 2016. De planning van de uitvoeringsfase is ongewijzigd gebleven. De start van deze fase is in 2017 voorzien.

2. Renovatie Vogelbuurt (riolering en wegen)

In de voorjaarsnota 2016 is gemeld dat een deel van de technische voorbereiding doorschuift naar 2017. Met het integrale traject zijn extra ideeën opgehaald, zowel bij de beheerders als bij betrokken buurtbewoners. Een goede uitwerking van deze ideeën vergt meer tijd. Dit betekent dat de totale technische voorbereiding doorschuift naar 2017 (€ 40.000). Deze verschuiving heeft geen invloed op de totaalplanning van het project. Conform planning zal de start van de uitvoering in 2017 plaatsvinden en is de afronding van het project in 2020 voorzien.

3. Verbeteringsmaatregel riolering glastuinbouw Overbuurtsepolder (bl)

Verloopt conform planning.

4. Aanleg fietsvoorziening Pastoor Verburghweg

Verloopt conform planning.

5. Herinrichting Noordersingel (riolering en wegen)

In de voorjaarsnota 2016 is gemeld dat in oktober 2016 gestart wordt met de uitvoering van Noordersingel fase 2. In verband met opgetreden aanbestedingstechnische complicaties (beperkt aantal inschrijvingen en nader onderzoek naar de geldigheid van inschrijvingen) is het project vertraagd. Consequentie is dat de voorlopige gunning met circa 10 weken is uitgesteld. Hierdoor loopt de planning van het vervolgtraject vertraging op. De start van de uitvoerende werkzaamheden vindt nu niet in het najaar, maar in het voorjaar plaats. In de winter kan namelijk niet gestart worden, omdat het winterweer voor problemen zorgt in de uitvoering met kwaliteitsvermindering en overlast voor bewoners als gevolg. Vanwege uitstel van de werkzaamheden wordt € 1,1 miljoen (wegen) en € 20.000 (riolering) doorgeschoven naar 2017.

6. Renovatie Anthuriumweg (riolering en wegen)

Verloopt conform planning. Uit nader onderzoek is gebleken dat de bestaande fundering hergebruikt kan worden. Op grond van een calculatieverschil en een positief aanbestedingsresultaat kan € 400.000 voor het product Wegen en € 100.000 voor het product Riolering afgeraamd worden.

7. Herinrichting bestrating Ds van Couwenhovenlaan en omstreken (riolering en wegen)

Verloopt conform planning.

8. Overige projecten

Nr.	Overige projecten	Aframingen	Bijramingen	Versnellen	Vertragen
A	Vervanging riool Gerberasingel				€ 162.000
B	Vervanging en renovatie riool Beethovenlaan	€ 42.500			
C	Aansl. Ongerioleerde panden restgebieden	€ 25.000			
D	Maatregelen VEP/WKS (bg) fase 2(K)	€ 510.000			**
E	Vervanging/renovatie riool Dorpstraat (Oost)		€ 510.000		*
F	Diversen riolering	€ 26.100	€ 26.100		
G	Reconstructie Beethovenlaan	€ 76.000			
H	Vervangen hekwerken 2016	€ 20.000			
I	Poller		€ 25.000	€ 50.000	
J	Ondergrondse containers milieuparken	€ 125.000			€ 95.000
K	Honkbalveld Orioles			€ 20.000	
L	Veegmachine (32-sectie br)(K)		€ 10.000		
M	Strooier 2012 (Stratos)(K)		€ 2.300		
N	Nido Stratos B08-24PAXN(K)		€ 5.100		
O	Aanschaf smartboxen		€ 114.750		
P	Bushalte voor gemeentehuis		€ 75.000		
Q	Vervanging/renovatie riool Dorpstraat (Noordoost)		€ 67.500		*
	Totaal	€ 824.600	€ 835.750	€ 70.000	€ 257.000

* Investerings vindt gefaseerd plaats over 2016 tot en met 2018

** Dit betreft een aframing waarin een fasering was opgenomen van 2016 tot en met 2018

Voor de overige projecten geven we een korte toelichting.

A) Vervanging riool Gerberasingel (br)

Het vervangen van het riool aan de Gerberasingel is gerelateerd aan project "fietspad kasteel - station Rodenrijs'. Gelet op lopende juridische procedures en heroverweging fietspad tracé is het project on-hold gezet. Een bedrag van € 162.000 wordt vooralsnog doorgeschoven naar 2018. De uitvoering wordt gekoppeld aan riool- en wegwerkzaamheden van de Bloemenbuurt, waarvan de Gerberasingel deel uitmaakt.

B) Vervanging en renovatie riool Beethovenlaan (bgh)

Op grond van een positief aanbestedingsresultaat kan € 42.500 worden afgeraamd.

C) Aansluiting ongerioleerde panden restgebieden (br)

In 2016 staat de aanleg van vier rioolaansluitingen gepland van ongerioleerde panden in de bouwlocatie Westpolder. De werkzaamheden zijn inmiddels afgerond en zijn door een gecombineerde uitvoering met bouwrijpwerkzaamheden voordeliger gerealiseerd. Het voor deze vier panden gereserveerde budget binnen het totaal beschikbare krediet kan worden afgeraamd met € 25.000.

D+E) Vervanging en renovatie riool Dorp-Noord Oost (bgh).

Voor het product Riool is een administratieve wijziging voorzien. Het betreft het project Verbeteringsmaatregelen + Vervanging en renovatie riool Dorp Noord-Oost. De verbeteringsmaatregelen zijn reeds in het tweede kwartaal van 2016 opgeleverd. Met deze oplevering is een goed moment aangebroken om het restkrediet (€ 510.000) voor het vervangen en de renovatie van het riool te hevelen naar een nieuw kredietnummer wat doorloopt tot en met 2018. Door de overheveling worden langjarige investeringen voorkomen en wordt de investering in lijn gebracht met het in november 2015 geaccordeerde GRP. De financiële dekking is reeds in de exploitatie gewaarborgd. De investering vindt gefaseerd plaats over de jaren 2016 tot en met 2018 (gelijk aan de oude investering).

F) Diverse rioleringsprojecten

Als gevolg van calculatieverschillen en aanbestedingsresultaten is een administratieve mutatie noodzakelijk om het investeringskrediet aan het einde van dit jaar (met de jaarrekening 2016) te kunnen afsluiten. Het saldo van deze administratieve mutaties is nihil.

G) Reconstructie Beethovenlaan (centrum bgh)

Het project Beethovenlaan in de kern Bergschenhoek is aanbesteed en voorlopig gegund. Door de integrale aanpak van het project (combinatie met rioleringswerkzaamheden) en door positieve aanbestedingsresultaten voorzien we op dit moment dat een bedrag van €76.000 kan worden afgeraamd.

H) Vervangen hekwerken

Er is door de raad krediet beschikbaar gesteld voor het vervangen van hekwerken in alle kernen. Realisatie is in een vergevorderd stadium en op basis van besteksraming kan een bedrag van €20.000 worden afgeraamd.

I) Poller Bonfut

Het juridische traject tegen de realisatie van de poller is eerder afgerond dan vooraf ingeschat. Hierdoor kan het project naar voren worden gehaald en al in het vierde kwartaal van dit jaar gerealiseerd worden. Het is daarom noodzakelijk om het in 2017 beschikbare krediet van € 50.000 naar voren te halen.

In het oorspronkelijke ontwerp van de poller was een tweekleurig verkeerslicht voorzien. Dit is aangepast naar een driekleurig verkeerslicht. Met deze upgrade kunnen eventuele schades gemakkelijker verhaald worden op de veroorzaker. In het nieuwe ontwerp is ook een extra voorziening opgenomen om de poller te beschermen tegen aantasting door opkomend grondwater. Het aanpassen van het ontwerp leidt tot een bijraming van het krediet met €25.000.

J) Ondergrondse containers milieuparken

In dit project wordt € 95.000 doorgeschoven naar 2017. Het locatieplan moet nog nader worden uitgewerkt en vraagt om een zorgvuldige afstemming met bewoners. Bovendien is de levertijd van de containers langer dan verwacht. Naast deze doorschuiving is er sprake van een aframing. De raad heeft voor het aanbrengen van ondergrondse containers een investeringskrediet toegekend van circa 1,2 miljoen. Voor een deel van de activiteiten (de levering en het plaatsen van de containers) is een aanbesteding uitgezet. Op grond van een positief aanbestedingsresultaat kan € 125.000 worden afgeraamd.

K) Honkbalveld Orioles

De renovatie van het honkbalveld van Orioles wordt naar voren geschoven. De werkzaamheden stonden aanvankelijk gepland voor eind 2017, maar vanwege de tegenvallende staat van het veld is er besloten om de werkzaamheden naar het begin van 2017 te schuiven. Daarbij is ook rekening gehouden met het

honkbalseizoen. Omdat de werkzaamheden begin 2017 uitgevoerd worden is eind 2016 al een voorbereidingsbudget van € 20.000 noodzakelijk. Dit leidt tot een overheveling van beschikbaar krediet van € 20.000 in 2017 naar 2016.

L) Veegmachine (32-sectie br)(K)

Het beschikbare investeringskrediet voor de aanschaf van een veegmachine bedroeg €150.000,-. De veegmachine inclusief de aanpassingen aan het losmechanisme is iets duurder gebleken (€ 160.000,-). Er is sprake € 10.000 overschrijding op het krediet. Dit bedrag wordt bijgeraamd.

M) Strooier 2012 (Stratos)(K)

Er is sprake van een overschrijding van het beschikbare krediet van € 2.300 (9%). Dit wordt veroorzaakt doordat bij de aanschaf van de zoutstrooier ook de opbouw op de auto is aangepast. Dit bedrag wordt bijgeraamd.

N) Nido Stratos B08-24PAXN(K)

Voor de aanschaf van de zoutstrooier is € 5.100 meer uitgegeven dan vooraf ingeschat (17%). Dit wordt veroorzaakt doordat bij de aanschaf van de zoutstrooier ook de opbouw op de auto is aangepast. Dit bedrag wordt bijgeraamd.

Nieuwe investeringen

In een separaat beslispunt vragen wij de raad om het beschikbaar stellen van krediet voor onderstaande investeringen:

O) NIEUW aanschaf Smartboxen

De ondergrondse containers van de nieuwbouw in Berkel en Rodenrijs zijn voorzien van paslezers voor het openen en sluiten van de containers, de zogenoemde smartboxen. Onze contractant/inzamelaar heeft hiervoor een investering gedaan van € 114.750. De overdracht van de smartboxen was beoogd als onderdeel van het lopende werk, hetgeen we via de exploitatiebegroting en de termijnstaat hadden willen afrekenen. Op basis van de BBV-voorschriften en de financiële verordening wordt dit aangemerkt als investering. De afschrijvingskosten zijn in de exploitatie reeds voorzien. Het vervallen van de lasten voor 2016 in de exploitatiebegroting en de termijnstaat is reeds meegenomen in de berekening van de onderschrijding van € 500.000 op het product afvalverwijdering en -verwerken (zie programma 4).

P) NIEUW Bushalte voor het gemeentehuis

Op basis van een stevige inzet van het college is bereikt dat het gemeentehuis via de bus bereikbaar wordt. Bus 174 rijdt dan vanaf de Bergweg Zuid over de Boterdorpseweg tot de rotonde met de Zuiderparklaan. Na de rotonde (die 4-kwart genomen wordt) wordt gehalteerd en rijdt de bus door naar Bergweg Noord. Om de bus te kunnen laten stoppen moet een halte verplaatst worden. Het verplaatsen van de halte kost op basis van een eerste globale raming € 75.000.

Het feit dat de halte op een talud nabij de watergang wordt aangelegd verklaart een deel van de kosten. Op dit moment wordt een ontwerp gemaakt. Op basis van het ontwerp kan de kostenraming worden verfijnd. De lijndienst wordt per 9 december aangepast. Voor de uitvoering is dit een zeer krappe planning omdat naast de watergang rekening gehouden moet worden met overleg en afstemming over de hogedrukgasleiding ter plaatse.

Q) NIEUW Vervanging en renovatie riool Dorp Oost (bgh)

In de bouwfase van het centrum is er met veel zwaar materieel gereden op de bovenliggende verharding. Hierdoor zijn verzakkingen opgetreden. N.a.v. een rioolinspectie is geconstateerd dat gedeeltelijke vervanging en plaatselijke renovatie van het riool noodzakelijk is. Gepland is het werk uit te voeren in de periode 2017-2018. De werkzaamheden worden gekoppeld aan reeds ingeplande werkzaamheden aan de weg. De kosten zijn geraamd op € 67.500. De investering vindt gefaseerd plaats over de jaren 2016 tot en met 2018.

4.2 Investerings Automatisering, Onderwijs en Ruimtelijke Ordening

Automatisering - storage en servers

In 2016 is een aanbesteding gestart voor nieuwe storage en servers. De huidige storage (opslag van onze gegevens) en servers (hier staan onze applicaties op geïnstalleerd) dateert uit 2011 en is gezien de economische levensduur (5 jaar), risico op technisch falen en het expireren van het huidige contract toe aan vervanging. Via een Europese openbare aanbesteding is een nieuwe leverancier (TenICT) geselecteerd. Met deze nieuwe leverancier wordt een contract aangegaan van 5 jaar.

De partij die wij hebben gegend, hanteert een andere verdeling van de aanschaf en de jaarlijkse kosten dan onze vorige leverancier. De aanschafkosten vallen hoger uit dan gebudgetteerd en de jaarlijkse kosten lager. Hierdoor wordt het investeringsbudget in 2016 overschreden met € 110.000. De extra kapitaallasten voor de jaren 2017 t/m 2021 die voortvloeien uit deze hogere investering worden gedekt door het exploitatiebudget voor de jaarlijkse kosten te verlagen.

Ruimtelijke ordening - NIEUW wand Leeuwerik

Om te voldoen aan de eisen van brandwerendheid moet een wand in de Leeuwerik worden aangepast. Hierover heeft de gemeente een aanschrijving van de brandweer ontvangen. Wanneer de wand niet wordt aangepast, kan het huidige gebruik in het gebouw niet worden voortgezet. De kredietaanvraag voor aanpassing van de wand bedraagt € 37.500.

4.3 Investerings gedekt door subsidies

Binnen dit onderdeel hebben er geen wijzigingen plaatsgevonden.

4.4 Ontwikkeling kapitaallasten investeringsprogramma

De actualisatie van het investeringsprogramma heeft gevolgen voor de begrote kapitaallasten in verband met het verschuiven en af- en bijramingen van kredieten. In onderstaande overzichten zijn de financiële consequenties meerjarig vertaald. Een uitzondering geldt voor riolering. Riolering is een gesloten systeem, waardoor voordelen op de kapitaallasten niet ten gunste komen van de algemene middelen maar aan de voorziening riolering. De mutatie op riolering wordt in een separaat overzicht gepresenteerd. De mutaties zijn verwerkt in de verschillende programma en beleidsvelden.

Effect kapitaallasten	2017	2018	2019	2020	2021
Programma 2	29.970	18.755	18.690	18.623	18.557
Programma 4	210.692	187.573	112.590	111.169	109.748
Programma 5	-6.822	-6.746	-6.671	-6.596	-6.520
Programma 7	-108.601	-51.767	-39.040	-37.684	-8.829
Totaal resultaat	125.239	147.815	85.569	85.512	112.956

Effect riolering	2017	2018	2019	2020	2021
Kapitaallasten riolering	120.746	74.267	38.201	37.768	37.334
Storting voorziening riolering	-120.746	-74.267	-38.201	-37.768	-37.334
Totaal	-	-	-	-	-

4.5 Bijstelling kapitaallasten 2016

Versnelde afschrijving activa maatschappelijk nut voorjaarsnota 2016

In de voorjaarsnota 2016 (T16.05603) is besloten om met ingang van 1 januari 2016 de interne uren voor voorbereiding, toezicht en administratie met betrekking tot investeringsprojecten niet meer te activeren en af te schrijven naar levensduur van het vast actief. De uren komen direct ten laste van de exploitatie, dit heeft als gevolg dat de investeringskredieten structureel omlaag gaan en hiermee de druk op de exploitatie wordt verlaagd. Onze eerste inschatting was dit deze wijziging kostenneutraal kon worden doorgevoerd. Naar nu blijkt is een neutrale wijziging niet mogelijk. Het leidt in 2016 tot een incidenteel negatief effect op het resultaat van € 93.480.

In de begroting 2017-2020 zijn de hiermee verband houdende mutaties structureel verwerkt.

Bijstelling kapitaallasten 2016

In deze Najaarsnota zijn de kapitaallasten 2016 geactualiseerd. Dit heeft een incidenteel positief effect als gevolg van € 178.732. In onderstaande tabel is dit cijfermatig uiteengezet. Dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt, doordat het effect van de versnelde afschrijving van activa met een maatschappelijk nut ad. € 11 mln. (conform Najaarsnota 2015) per abuis niet structureel is verwerkt in de Begroting 2016-2019. Het structurele voordeel is verwerkt in de meerjarenbegroting 2017-2020.

Effect kapitaallasten	2016
Programma 2	131.690
Programma 3	-888
Programma 4	377.755
Programma 5	-29.066
Programma 7	-300.759
Totaal resultaat-effect	178.732

Effect riolering	2016
Kapitaallasten riolering	147.462
Storting voorziening riolering	-147.462
Totaal	-

Beantwoording Technische Vragen Najaarsnota 2016

#	Partij	Vraag	Antwoord	Portefeuillehouder
1	ChristenUnie	Pag. 6. 3.1.1. Wordt dit probleem ook binnen de VNG opgepakt?	VNG Verzekeringen speelt geen rol bij het afsluiten van een aansprakelijkheidsverzekering. VNG Verzekeringen heeft het duidelijke standpunt ingenomen dat zij zich richten op het ontwikkelen van producten en zich afzijdig houden van het aanbieden dan wel bemiddelen bij het afsluiten van verzekeringen.	Simon Fortuyn
2	ChristenUnie	Pag. 7. 3.2.3, 1e bullet, kan dit punt wat nader worden toegelicht.	Volgens de (Wet Onroerende Zaken) WOZ moet de gemeente voor alle bebouwde objecten (tenzij wettelijk vrijgesteld, b.v. kerken) in de gemeente een WOZ-taxatie maken en een ozb-aanslag aan de eigenaar en/of gebruiker opleggen. Scholen vallen niet onder de wettelijk vrijgestelde objecten en zijn wettelijk ook niet vrijgesteld van ozb(-aanslag). In de Wet Voortgezet Onderwijs (WVO, artikel 96c lid 1) is bepaald dat de lasten van een ozb-aanslag (voor een schoolgebouw) niet voor rekening van het schoolbestuur, maar voor rekening van de gemeente komt. Uit het bovenstaande bepalingen volgt dat de gemeente aan scholen een ozb-aanslag op moet leggen, maar dat deze kosten voor rekening van de gemeente zelf komen. Hierdoor is het financiële netto-effect van deze aanslag neutraal. De uitgaven van de opgelegde aanslagen worden meegenomen in de totale inkomsten uit de ozb. De kosten hiervan komen ten laste van de onderwijsbegroting. In deze onderwijsbegroting was onvoldoende rekening gehouden met de hogere WOZ-waarden van nieuwe scholen (in dit geval Melanchthon Berkroden) en de 'dubbele' huisvesting die tijdens nieuwbouw ontstaat (de Business School). Op basis van de WOZ hebben ook nog niet opgeleverde bouwwerken, zoals de Business School op 1 januari 2016, een belastbare waarde. Met de voorgestelde begrotingswijziging wordt het bovenstaande gecorrigeerd. Omdat de verhoogde waarde aan de inkomstenkant wel correct was meegenomen, leidt dit in de onderwijsposten in de begroting tot een (structureel) nadeel. Het netto effect op de begroting is zoals hierboven aangegeven neutraal. In de tekst van de NJN wordt gesproken over 'openbaar voortgezet onderwijs'. Dit dient vervangen te worden door 'voortgezet onderwijs'	Jeroen Heuvelink
3	ChristenUnie	Pag. 9. Over de aanpak rondom de toename van het aantal (v)rechtscheidingen staat in de halfjaarrapportage het volgende: 'We onderzoeken momenteel de behoeften en de mogelijkheden voor extra inzet op dit vraagstuk. ' Is het bedrag wat in de najaarsnota staat de uitkomst van dit onderzoek? Zo ja kan er meer informatie worden verstrekt hierover.	Ja, dat klopt. Voor 2016 hebben we een bedrag geraamd in de najaarsnota om deze problematiek aan te pakken. De bedoeling is het bedrag in de resterende maanden van 2016 nog te besteden. We vragen een jeugdhulpaanbieder hulpverleningstrajecten in te zetten specifiek voor kinderen met ouders in scheiding. Voor 2017 hebben we een ruimer bedrag opgenomen waarmee we de aanpak verder willen uitrollen.	Ankie van Tatenhove
4	ChristenUnie	Pag. 12. 3.4.1. 2e bullet. Wat is de laatste stand van zaken rondom fietspad Kasteel?	Ten opzichte van de raadsbrief d.d. 19-7-2016 met nr. U16.09619 is er weinig gewijzigd. • Er is nog geen datum bekend wanneer het hoger beroep zal gaan dienen. • De MRDH heeft de aanvraag voor scoopwijziging en aanvullende subsidieaanvraag nog in behandeling. De verwachte beslissing in de 3e week van september is dus niet gehaald. Naar verwachting zal de beslissing eind dit jaar vallen. • Voor het laatste deel van het fietspad wordt een nieuwe subsidie aangevraagd. Uitgangspunt is, dat dit deel uitgevoerd gaat worden met de renovatiewerkzaamheden in de Bloemenbuurt.	Simon Fortuyn
5	ChristenUnie	Pag. 13. 3.4.1, nieuwe investering. Wat is de relatie van dit bedrag met de €10.000 krediet die al eerder is verstrekt. Is dat onderdeel van de €75.000 of komt dat er bovenop?	De kosten voor de tijdelijke maatregel ad € 10.000 vormen een onderdeel van het totaal genoemde bedrag van € 75.000 euro.	Simon Fortuyn
6	VVD	Wordt de egalisereserve afvalstoffenheffing nog noodzakelijk geacht, of kunnen deze inmiddels te begroten kosten/opbrengsten gewoon via het resultaat gaan lopen?	In lijn met een vergelijkbare vraag gesteld bij de begroting (nr. 156) is het antwoord op deze vraag. De egalisereserve wordt noodzakelijk geacht als maatregel om fluctuaties in de jaarlijkse begroting in relatie tot de afvalstoffenheffing op te vangen. De kosten zijn door het nieuwe contract relatief stabiel. De inkomsten zijn als gevolg van wisselende marktomstandigheden aan fluctuaties onderhevig. Door de egalisereserve wordt voorkomen dat de afvalstoffenheffing jaarlijks variabel is.	Simon Fortuyn

Beantwoording Technische Vragen Najaarsnota 2016

#	Partij	Vraag	Antwoord	Portefeuillehouder
7	VVD	Wij zien met belangstelling uit naar het jaarrekening resultaat van 2016, in vergelijking met de in deze najaarsnota gepresenteerde resultaat. Lukt het om het verschil kleiner te maken?	Wij hebben sterk de wens om het verschil tussen de het resultaat bij de najaarsnota en het resultaat te verkleinen. Hiertoe hebben wij diverse stappen gezet. Het resultaat hiervan zal bij het opstellen van de jaarrekening 2016 zichtbaar worden.	Albert Abee

Gemeente Lansingerland
Commissie Algemeen Bestuur
Postbus 1
2650 AA BERKEL EN RODENRIJS

Verzenddatum 9 november 2016
Ons kenmerk U16.14859
Uw brief van

Afdeling
**Economische &
Maatschappelijke Ontwikkeling**
Postbus 1
2650 AA Berkel en Rodenrijs

Nadere informatie
Esther Boonstra
Telefoon
14 010
E-mail
info@lansingerland.nl
Fax
(010) 800 40 01

Onderwerp Invulling motie 2016-27 'Hoe maak je de jeugd tot betrokken inwoners'

Geachte heer, mevrouw,

Op 3 november jl. heeft u tijdens de begrotingsbehandeling Motie 2016-27 'Hoe maak je de jeugd tot betrokken inwoners' aangenomen. Wethouder Heuvelink heeft toegezegd om voor de vergadering van de commissie Algemeen Bestuur u te informeren over de uitwerking ervan.

Inhoud van de motie

De gemeenteraad heeft het college gevraagd om een verkennend onderzoek uit te voeren naar de maatschappelijke participatie van de jeugd en manieren om de maatschappelijke participatie te vergroten. Overwegingen die hieraan ten grondslag liggen zijn:

- Het aantal jeugdigen in Lansingerland is omvangrijk;
- De transformatie agenda richt zich vooral op kwetsbare jeugd;
- Vergroting van de participatiegraad van de overige jeugd is wenselijk.

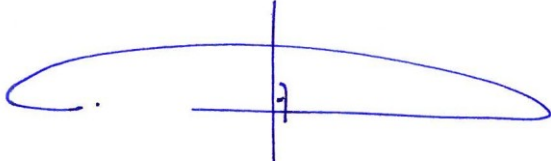
Voorstel uitwerking

Het college zal het onderzoek door een extern onderzoeksbureau laten uitvoeren. Op die manier kunnen we snel starten en gebruik maken van externe expertise op dit gebied. De benodigde kosten bedragen circa € 50.000. Het college stelt voor deze kosten te dekken uit de overschotten die in de Najaarsnota zijn benoemd op het beleidsveld Jeugd (programma 3). Het college informeert u over de uitkomsten van het onderzoek in het tweede kwartaal van 2017.

Gevraagd besluit

Wij vragen u positief te adviseren over het bovenstaande dekkingsvoorstel. Bespreking van het voorstel vindt plaats op woensdag 9 november tijdens de vergadering van de commissie Algemeen Bestuur bij het agendapunt over de Najaarsnota.

Met een vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Lansingerland

A handwritten signature in blue ink, consisting of a large, sweeping loop on the left and a vertical line on the right with a small horizontal tick at the bottom.

drs. ing. Ad Eijkenaar
Secretaris

A handwritten signature in blue ink, featuring a large, stylized 'P' followed by several horizontal strokes and a long, sweeping line extending to the right.

drs. Pieter van de Stadt
Burgemeester

Raadsvoorstel

Datum Raad
24 november 2016

Portefeuillehouder
Albert Abee

Registratienummer
BR1600136

Onderwerp
Splitsingsplan Eneco Holding

Gevraagde beslissing

Geen gebruik te maken van het ter kennis brengen van een zienswijze aan het college ten aanzien van het splitsingsbesluit Eneco Holding N.V.

Samenvatting

Eneco Groep gaat splitsen om te voldoen aan de Wet Onafhankelijk Netbeheer (WON). Deze wet schrijft de eigendomssplitsing van de geïntegreerde energiebedrijven (het zogenaamde groepsverbod) voor. De Autoriteit Consument & Markt (ACM) heeft als taak om toe te zien dat de WON wordt uitgevoerd. ACM heeft een handhavingsbesluit genomen met de opdracht dat Eneco Groep uiterlijk 31 januari 2017 gesplitst moet zijn. De splitsing vindt plaats door het energiebedrijf los te maken van Eneco Holding NV. De netwerkgroep blijft onder Eneco Holding NV gepositioneerd. Eneco Holding krijgt na splitsing een andere naam. De aandelen energiebedrijf worden uitgekeerd aan de aandeelhouders op basis van een daartoe te nemen aandeelhoudersbesluit. Dat betekent dat u na splitsing aandelen heeft in twee sterke, zelfstandige ondernemingen.

In het voorjaar is een splitsingsplan opgesteld dat de basis vormt voor de uitvoering van de splitsing. De aandeelhouders zijn hierover in een informatieve algemene vergadering van aandeelhouders geïnformeerd. Op 17 mei 2016 is het splitsingsplan van Eneco Groep ingediend bij ACM. Het splitsingsplan beschrijft de juridische structuur en de balansen 'als ware Eneco Groep gesplitst' op basis van de jaarrekening van 2015. Dit stelt ACM in staat om te toetsen of de wijze waarop Eneco Groep de splitsing wenst uit te voeren voldoet aan de wettelijke vereisten. Daarnaast beoordeelt ACM de financierbaarheid van de netbeheerder en ook de netwerkgroep voor de periode tot en met 2020. Het splitsingsplan richt zich dan ook in hoofdzaak op de positie van de toekomstige netwerkgroep en de netbeheerder. De Raad van Bestuur van Eneco Groep heeft de directie en de RvC van Stedin Netbeheer intensief betrokken bij het opstellen van het splitsingsplan. De directie van Stedin Netbeheer heeft onder meer de financiële prognoses van de netbeheerder opgesteld. Daarnaast is een positieve zienswijze over het splitsingsplan afgegeven, gesteund door de RvC van Stedin Netbeheer. Ook de aandeelhouders zijn (via de Aandeelhouderscommissie) geïnformeerd over de inhoud van het splitsingsplan en de daarbij gemaakte keuzes.

De ACM heeft inmiddels het splitsingsplan goedgekeurd en hiermee voldoet de splitsing aan de Wet Onafhankelijk Netbeheer en wordt invulling gegeven in het daarin opgenomen groepsverbod.

In juni 2016 heeft de raad een informatiepakket ontvangen met daarbij tekst en uitleg over het splitsingsplan dat ingediend is bij de ACM. Hierin heeft u ook het voorgestelde besluitvormingsproces kunnen lezen.

Op de buitengewone vergadering van aandeelhouders op 30 november 2016 worden drie besluiten* genomen:

- het besluit tot goedkeuring van splitsing,
- het besluit tot statutenwijziging van Eneco Holding, mede inhoudende goedkeuring van het aandeelhoudersconvenant en
- het besluit tot benoeming en aftreden van leden van de Raad van Commissarissen Eneco Holding.

De AHC (aandeelhouderscommissie), waarin de gemeente Lansingerland deelneemt, heeft een advies opgesteld waarin het splitsingsplan Eneco belicht wordt. Zij komen met een positief oordeel en adviseren de aandeelhouders in te stemmen met het splitsingsplan en bijbehorende statuten en governance. Dit advies wordt onderbouwd door een toetsing die gedaan is door Simmons & Simmons op het juridische vlak en KPMG op financiële vlak.

Belangrijkste aandachtspunten in dit advies zijn

- Consultatie en advies door de AHC is in een uitgebreide vorm geborgd in een nieuw opgesteld convenant. Dit versterkt de rol van AHC en deze heeft nu vastgelegde middelen in het convenant om de raad van commissarissen ter verantwoording te roepen. Ook wordt de AHC geraadpleegd ingeval van politiek mogelijk gevoelige vraagstukken.
- In overleg tussen bestuurders, commissarissen en vertegenwoordigers van de aandeelhouders is afgesproken dat eerst gesplitst wordt en dat men pas daarna in overleg treedt over de mogelijkheden omtrent het toekomstig aandeelhouderschap. Ook is in de statuten vastgelegd hoe om te gaan met overdrachten van aandelen bij verkoop (artikel 13).
- De statutaire bepaling omtrent dividend zijn gelijk gebleven. Dit betekent dat minimaal 50% van de winst wordt uitgekeerd aan de aandeelhouders. Uit de financiële analyse van KPMG blijkt dat de bedrijven allebei gezond genoeg zijn om in de toekomst hun huidige strategie te kunnen blijven voeren.

Gezien de gezamenlijke afspraken met Eneco en de aandeelhouders die tot uitwerking zijn gekomen in het splitsingsplan, nieuwe statuten en convenant, zien wij geen verdere aanleiding om een aanvullende zienswijze in te dienen.

Argumenten

De splitsing van Eneco is een langdurig proces met veel verschillende stakeholders. De vormgeving van de splitsing is getoetst door Simmons & Simmons en door KPMG, en juridisch en financieel in orde bevonden. Als aandeelhouders hebben we een groot belang bij een rustige en tijdige splitsing. Dit voorkomt een dwangsom en zorgt voor behoud van aandeelhouderswaarde. Om onze publieke taak te kunnen uitvoeren en ook voor het borgen van de waarde van de aandelen is het van belang dat de aandeelhouders voldoende zeggenschap hebben.

Financiële consequenties

n.v.t.

Verdere procedure

De wethouder Financiën zal namens de gemeente tijdens de aandeelhoudervergadering van 30 november instemmen met het splitsingsplan Eneco met bijbehorende statuten en convenant.

Juridische aspecten

n.v.t.

Extern draagvlak/burgerparticipatie

n.v.t.

Duurzaamheid

n.v.t.

Bijlagen

- Splitsingsplan Eneco inclusief statuten en convenant
- Advies AHC op het splitsingsplan

Raadsbesluit

Datum Raad
24 november 2016
Registratienummer
BR1600136

Onderwerp
Splittingsplan Eneco Holding

De raad van de gemeente Lansingerland;
gelezen het bijgaande voorstel

Overwegende dat

- splitsing van Eneco in een netwerkbedrijf en productie-leveringsbedrijf noodzakelijk is om te voldoen aan de Wet Onafhankelijk Netbeheer;
- de vormgeving van de splitsing, zoals opgenomen in het splitsingsplan, is getoetst door Simmons & Simmons en door KPMG, en juridisch en financieel in orde bevonden;
- het splitsingsplan, nieuwe statuten en convenant is tot stand gekomen in gezamenlijke overleg met aandeelhouders en Eneco.

Gelet op

- artikel 160 lid 1 van de gemeentewet is instemming met het splitsingsplan Eneco inclusief statuten en convenant een collegebevoegdheid. Echter, mede indachtig artikel 169 lid 4, is het college voornemens het splitsingsplan voor wensen en bedenkingen aan de raad voor te leggen alvorens zij als aandeelhouder over gaan tot instemming.

Besluit(en)

Geen gebruik te maken van het ter kennis brengen van een zienswijze aan het college ten aanzien van het splitsingsbesluit Eneco Holding N.V.

Aldus vastgesteld door de raad van de gemeente Lansingerland in zijn openbare vergadering van 24 november 2016,

de griffier,

drs. Marijke Walhout

Raad van Bestuur

Postbus 9150, 3007 AD Rotterdam

Aan de Aandeelhouders van Eneco Holding N.V.

Ter attentie van de aandeelhoudersvertegenwoordigers van
Eneco Holding in de colleges van Burgemeester en Wethouders

Eneco Holding NV
Eneco World
Postbus 9150
3007 AD Rotterdam
Telefoon 088 8960000
Telefax 088 8960050
KvK Rotterdam nr.
24306393
www.eneco.nl

uw kenmerk

uw brief van

behandeld door
O. Kolenburg MCC

datum
14 oktober 2016

onderwerp
**Splitsingspakket ten behoeve van
gemeentelijke besluitvorming**

doorkiesnummer
088-8960053

Geachte aandeelhouder,

De afgelopen periode heeft Eneco Groep zich in nauwe samenwerking met de aandeelhouders voorbereid op de splitsing.

In het voorjaar is een splitsingsplan opgesteld dat de basis vormt voor de uitvoering van de splitsing. De aandeelhouders zijn hierover in een informatieve Algemene Vergadering van Aandeelhouders op 15 april jl. geïnformeerd, waarna de aandeelhouderscommissie van Eneco hierover een positief advies heeft gegeven. Het splitsingsplan is op 17 mei jl. bij de Autoriteit Consument en Markt (ACM) ingediend. ACM heeft op 7 juli jl. het ingediende splitsingsplan goedgekeurd. Het ministerie van Economische Zaken heeft afgezien van haar rol in het beoordelen van het splitsingsplan. Daarmee is het splitsingsplan het definitieve uitgangspunt voor uitvoering van de splitsing.

Begin juni is er vervolgens een informatiebrief naar de aandeelhouders verstuurd met een toelichting op de splitsing van Eneco Groep. Daarnaast heeft u tijdens de informatiesessies in september een verdere toelichting gehad over de voorgenomen splitsing van Eneco Groep en bent u in de gelegenheid gesteld om uw vragen te stellen.

Zoals toegezegd ontvangt u bijgaand het splitsingspakket dat onder meer informatie bevat voor de besluitvorming over de splitsing van Eneco Groep in de buitengewone vergaderingen van aandeelhouders (BAvA) van woensdag 30 november 2016 en vrijdag 27 januari 2017.

Inhoud splitsingspakket

Hieronder vindt u de inhoudsopgave van het splitsingspakket:

1. Inleiding splitsingspakket
2. Bedrijfsprofielen netwerkgroep en energiebedrijf
3. Toelichting techniek splitsing
4. Verkorte agenda van de BAvA's 30 november 2016 en 27 januari 2017
5. Inrichting Raden van Bestuur en Raden van Commissarissen netwerkgroep en energiebedrijf
6. Convenant netwerkgroep en energiebedrijf
7. Concept statuten netwerkgroep
8. Concept statuten energiebedrijf

Bijlage 1: Meest gestelde vragen en antwoorden

Bijlage 2: Details splitsingsplan

Afronden gemeentelijk besluitvormingsproces en vragen

De splitsing van Eneco Groep vindt uiterlijk 31 januari 2017 plaats, de deadline van de Autoriteit Consument & Markt. Dit vereist dat de interne, gemeentelijke besluitvorming over de voorgenomen besluiten **vóór 25 november 2016** (of in ieder geval voor de BAvA van 30 november) is afgerond door de aandeelhouders. Wij gaan ervan uit dat u met dit splitsingspakket voldoende informatie heeft om het proces te starten dat leidt tot een afronding van het gemeentelijk besluitvormingsproces voor de genoemde datum.

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met:

Olga Kolenburg
Vennootschapssecretaris / directeur Bestuurlijke Zaken
olga.kolenburg@eneco.com
+31 (0)6 5521 0932

Nelise van Helden
Adviseur Bestuurlijke Zaken
nelise.vanhelden-capellen@eneco.com
+31 (0)6 5344 6477

Met vriendelijke groet,

O. Kolenburg MCC
Vennootschapssecretaris

Cc: Raad van Commissarissen en Raad van Bestuur Eneco Holding N.V.

Informatiepakket over splitsing **Eneco Groep**

Ten behoeve van gemeentelijke besluitvorming aandeelhouders Eneco Groep

Inhoudsopgave

- 01** Inleiding informatiepakket
- 02** Bedrijfsprofielen netwerkgroep en energiebedrijf
- 03** Toelichting techniek splitsing
- 04** Agenda van de BAvA's 30 november 2016 en 27 januari 2017
- 05** Inrichting Raden van Bestuur en Raden van Commissarissen netwerkgroep en energiebedrijf
- 06** Convenant netwerkbedrijf en energiebedrijf
- 07** Concept statuten netwerkbedrijf
- 08** Concept statuten energiebedrijf

Bijlagen:

- 01** Meest gestelde vragen en antwoorden
- 02** Details van het splitsingsplan

01. Inleiding informatiepakket

Aanleiding en doel informatiepakket

Eneco Groep gaat splitsen om te voldoen aan de Wet Onafhankelijk Netbeheer (WON). Deze wet schrijft de eigendomssplitsing van de geïntegreerde energiebedrijven (het zogenaamde groepsverbod) voor. De Autoriteit Consument & Markt (ACM) heeft als taak om toe te zien dat de WON wordt uitgevoerd. ACM heeft een handhavingsbesluit genomen met de opdracht dat Eneco Groep uiterlijk 31 januari 2017 gesplitst moet zijn.

De splitsing vindt plaats door het energiebedrijf los te maken van Eneco Holding NV. De netwerkgroep blijft onder Eneco Holding NV gepositioneerd. Eneco Holding krijgt na splitsing een andere naam. De aandelen energiebedrijf worden uitgekeerd aan de aandeelhouders op basis van een daartoe te nemen aandeelhoudersbesluit. Dat betekent dat u na splitsing aandelen heeft in twee sterke, zelfstandige ondernemingen.

U ontvangt dit informatiepakket zodat u als gemeente voldoende informatie heeft om het proces te starten dat leidt tot een afronding van het gemeentelijk besluitvormingsproces vóór **25 november 2016**. De besluitvorming over de splitsing van Eneco Groep vindt plaats in de buitengewone vergaderingen van aandeelhouders (BAvA) op woensdag 30 november 2016 en vrijdag 27 januari 2017.

Besluitvorming door aandeelhouders

Op de buitengewone vergadering van aandeelhouders op 30 november 2016 worden drie besluiten* genomen:

- het besluit tot goedkeuring van splitsing,
- het besluit tot statutenwijziging van Eneco Holding, mede inhoudende goedkeuring van het aandeelhoudersconvenant en
- het besluit tot benoeming en aftreden van leden van de Raad van Commissarissen Eneco Holding. Vooraf wordt het voornemen van de Raad van Commissarissen ten aanzien van de voordracht van personen voor de Raad van Commissarissen van de netwerkgroep (RvC Eneco Holding) toegelicht.*

Daarnaast wordt het voornemen van de Raad van Commissarissen van benoemingen in de Raad van Bestuur van de netwerkgroep toegelicht. Ook het voornemen van benoeming van de leden van de Raad van Commissarissen en Raad van Bestuur van het energiebedrijf wordt toegelicht.* Tevens worden de beoogde statuten van het energiebedrijf toegelicht en de voorwaardelijke volmacht tot aanvaarding van aandelen in het energiebedrijf ingenomen.

Op de buitengewone vergadering van aandeelhouders op 27 januari 2017 worden twee besluiten genomen te weten:

- het besluit tot uitkering van een interim dividend in cash gerelateerd aan het resultaat over het boekjaar 2016 en
- het besluit tot uitkering van de aandelen energiebedrijf.

Ondernemingen na splitsing

Voor de huidige Eneco Groep is het uitgangspunt dat na splitsing twee sterke, zelfstandige ondernemingen ontstaan die financieel gezond zijn en een duurzame strategie kunnen voeren die robuust is. Dat betekent enerzijds een sterke netwerkgroep die in staat is te investeren in onderhoud, vervanging en uitbreiding van haar netwerk. Anderzijds betekent het een goed gepositioneerd energiebedrijf dat doorgaat met investeren in productie van duurzame energie met haar klanten en daarnaast groei realiseert met innovatieve producten en diensten die klanten regie geven over hun energievoorziening. De activiteiten van de huidige Eneco Groep worden dus na splitsing door deze bedrijven voortgezet. In dit beeld past dat qua dividend de opgetelde toekomstige dividendstromen van beide ondernemingen tot vergelijkbaar resultaat zouden moeten leiden als het dividend van Eneco Groep voor splitsing.

Bedrijfsprofiel netwerkgroep**

De missie van de netwerkgroep is 'duurzame energie voor iedereen'. Het is de taak van de netwerkgroep om het energiesysteem vanuit een maatschappelijk belang te verduurzamen, onverminderd robuust en betaalbaar te houden.

De netwerkgroep voert vooral gereguleerde taken uit en daarnaast een klein deel niet-gereguleerde taken.

De gereguleerde taken vallen onder Stedin Netbeheer (circa 90% van omzet netwerkgroep). Stedin Netbeheer heeft als taak een veilige, betrouwbare en betaalbare energievoorziening te realiseren voor haar twee miljoen klanten. Dit doet zij enerzijds door het aanleggen, beheren en toekomstbestendig maken van de elektriciteits- en gasnetten en anderzijds door het faciliteren van de energiemarkt.

De niet gereguleerde onderdelen (circa 10% van omzet netwerkgroep) van de netwerkgroep zijn: Stedin Diensten bestaande uit Stedin Meetbedrijf en

* Afhankelijk van de voortgang worden eventuele benoemingen behandeld op de BAvA van 30 november 2016 of op de BAvA van januari 2017.

**In het convenant en statuten wordt voor netwerkgroep de benaming netwerkbijbedrijf gebruikt

Stedin Infradiensten, Joulz Energy Solutions, CityTec en Utility Connect (CDMA), het telecommunicatienetwerk voor het uitlezen van meetgegevens van de slimme meter.

Jaarlijks investeert Stedin Netbeheer om de netten in haar verzorgingsgebied in stand te houden en uit te breiden. Trends laten zien dat het energielandschap snel verandert; de energievoorziening wordt duurzamer en decentraler, het gebruik van ICT neemt toe, de klant-behoefte verandert en nieuwe spelers betreden de energiemarkt. Stedin is een onmisbare schakel om de nieuwe toekomst mogelijk te maken.

Bedrijfsprofiel energiebedrijf

De missie van het energiebedrijf is 'duurzame energie voor iedereen'. Bij het energiebedrijf blijft de focus op duurzaamheid en innovatie: investeringen samen met anderen, in wind, warmte, zon en biomassa, besparings-producten zoals de WarmteWinner en Toon en producten die een verduurzaming mogelijk maken zoals slim laden van elektrische auto's.

Het energiebedrijf bestaat onder andere uit de volgende onderdelen:

- Consumenten & Zakelijk opereert onder de merknamen Eneco, Oxxio, Woonenergie en AgroEnergy. Het levert energie en innovatieve diensten en producten.
- Productie en opslag ontwikkelt en beheert energie-productie en opslagprojecten waaronder windparken, zonneprojecten en een biomassacentrale.
- Warmte & Koude produceert, transporteert en levert stadsverwarming in Rotterdam, Utrecht en Den Haag en in een aantal kleinere netten.
- Innovation & Ventures versnelt de energietransitie met de ontwikkeling van innovatieve producten en diensten.

Eneco heeft de afgelopen jaren fors geïnvesteerd in duurzame energieproductie, warmte en innovatie. Dit past prima in een actief beleid van stimulering naar een duurzame samenleving. En deze investeringen zijn nodig omdat het energiesysteem fundamenteel verandert. De energiemarkt ontwikkelt zich naar een intelligenter, meer decentraal duurzaam energiesysteem met klanten die zelf actief worden op de energiemarkt. Dit vraagt een andere rol voor het energiebedrijf en biedt ook marktkansen.

Eneco ondersteunt mensen met nieuwe diensten en door bewoners en bedrijven te helpen energie op te wekken, gebruiken, op te slaan en delen in een decentraal energiesysteem per buurt, wijk, dorp of stad.

Beide ondernemingen blijven uitgesproken maatschappelijk georiënteerd en hebben beide de missie 'duurzame energie voor iedereen'. Beide bedrijven behouden de duurzame koers en zijn goed toegerust om deze uit te voeren. De kredietwaardigheid van de netwerkgroep is door Standard & Poor's (S&P), een instituut dat de kredietwaardigheid van bedrijven beoordeelt, geëvalueerd op een A- rating. De rating voor het energiebedrijf zal naar verwachting van S&P uitkomen op BBB+, een goede 'investment grade'. Dit betekent dat vanuit het oogpunt van de financiers ook na splitsing de netwerk-groep en het energiebedrijf een relatief gunstig bedrijfs-en financieel risicoprofiel hebben.

Eneco Groep is daarmee in staat om na splitsing twee sterke, zelfstandige ondernemingen neer te zetten die hun duurzame strategie kunnen continueren.

Bestuur en toezicht van beide bedrijven na splitsing

Na splitsing van Eneco Groep ontstaan er twee sterke, zelfstandige ondernemingen, de netwerkgroep en het energiebedrijf, met ieder een eigen Raad van Commissarissen en Raad van Bestuur.

Governance van beide bedrijven na splitsing

In het kader van de voorbereidingen op de splitsing heeft de Raad van Commissarissen van Eneco Groep overleg gevoerd met vertegenwoordigers van de aandeelhouders-commissie (AHC) over de governance van de twee gesplitste ondernemingen. Het uitgangspunt bij deze discussies is geweest dat de statuten van Eneco Holding NV als vertrekpunt zijn genomen voor de statuten voor de netwerkgroep en het energiebedrijf. Wijzigingen zijn vooral gericht op specifieke (wettelijke) vereisten die voor de twee ondernemingen verschillend zijn, en om afspraken met de AHC te reflecteren.

Naast de statuten, is afgesproken dat aanvullende afspraken worden vastgelegd in een convenant, dat voor beide ondernemingen zal gelden. Hierin worden o.a. afspraken vastgelegd over informatievoorziening aan de aandeelhouders en een grotere betrokkenheid van aandeelhouders bij benoemingen van bestuurders, bij de strategie en bij investeringsbesluiten. De onderlinge werkwijzen, die de afgelopen jaren hun waarde hebben bewezen, worden daarmee nu ook formeel vastgelegd.

In de bijlagen zijn bovenstaande onderwerpen verder toegelicht.

02. Bedrijfsprofielen Netwerkgroep en Energiebedrijf

In de proeftuin Hoog-Dalem (Gorinchem) onderzoekt Stedin of energieopslag een optie is om netinvesteringen te beperken.

Zonnepark Ameland is een initiatief van de gemeente Ameland, Amelandse Energie Coöperatie en Eneco. Het zonnepark levert voldoende elektriciteit om alle Amelandse huishoudens te voorzien.

Voor de huidige Eneco Groep is het uitgangspunt dat na splitsing twee sterke, zelfstandige ondernemingen ontstaan die financieel gezond zijn en een duurzame strategie kunnen voeren die robuust is. Dat betekent enerzijds een sterke netwerkgroep die in staat is te investeren in onderhoud, vervanging en uitbreiding van haar netwerk. Anderzijds betekent het een goed gepositioneerd energiebedrijf dat doorgaat met investeren in productie van duurzame energie met haar klanten en daarnaast groei realiseert met innovatieve producten en diensten die klanten regie geven over hun energievoorziening. De activiteiten van de huidige Eneco Groep worden dus na splitsing door deze bedrijven voortgezet. In dit beeld past dan dat qua dividend de opgetelde toekomstige dividendstromen van beide ondernemingen tot vergelijkbaar resultaat zouden moeten leiden als het dividend van Eneco Groep voor splitsing. Beide bedrijven behouden de duurzame koers en zijn goed toegerust om deze uit te voeren. De ondernemingen blijven uitgesproken maatschappelijk geïntereerd en hebben beide de missie 'duurzame energie voor iedereen'.

Bedrijfsprofiel netwerkgroep

Missie

De missie van de netwerkgroep is 'duurzame energie voor iedereen'. Energie moet altijd beschikbaar zijn; voor deze generatie en voor volgende generaties. Dat is niet vanzelfsprekend. Het energiesysteem evolueert naar een decentraal systeem waarin steeds meer duurzaam en lokaal wordt opgewekt. Het is de taak van de netwerkgroep om het energiesysteem vanuit een maatschappelijk belang te verduurzamen, onverminderd robuust en betaalbaar te houden. Door klanten, overheden en marktpartijen met elkaar te verbinden en samen een integrale visie op het toekomstig lokale energiesysteem te ontwikkelen. Met de maatschappelijke kosten en baten voorop.

Organisatie

De netwerkgroep voert vooral gereguleerde taken uit en daarnaast een klein deel niet-gereguleerde taken.

De gereguleerde taken vallen onder Stedin Netbeheer.

Stedin Netbeheer

Stedin Netbeheer heeft als taak een veilige, betrouwbare en betaalbare energievoorziening te realiseren voor haar twee miljoen klanten. Dit doet zij enerzijds door het aanleggen, beheren en toekomstbestendig maken van de elektriciteits- en gasnetten en anderzijds door het faciliteren van de energiemarkt. Samen met klanten, overheden en marktpartijen zorgt Stedin dat zij is voorbereid op het duurzame energiesysteem van de toekomst. Daarbij zijn laagste maatschappelijke kosten het uitgangspunt. Stedin Netbeheer opereert, naast zes andere regionale netbeheerders, in een gereguleerde markt. Iedere regionale netbeheerder is een monopolist binnen zijn verzorgingsgebied. Stedin is hoofdzakelijk actief in de provincies Zuid-Holland en Utrecht. Regulering houdt in dat de taken die Stedin uitvoert wettelijk bepaald zijn en de tarieven die Stedin daarvoor mag vragen bepaald worden door de Autoriteit Consument en Markt (ACM). Het reguleringsmodel stimuleert netbeheerders door middel van een benchmarkmodel zo goed (efficiënt) mogelijk te presteren.

Wanneer Stedin haar netwerk beter op orde heeft dan andere netbeheerders mag Stedin daarvoor een iets hoger tarief rekenen ten opzichte van andere netbeheerders.

Ook de governance van de netbeheerder is verankerd in wet- en regelgeving om te waarborgen dat de netbeheerder zijn wettelijke taken goed kan uitvoeren. Zo mag Stedin Netbeheer de andere groepsonderdelen van de netwerkgroep niet bevoordelen boven andere partijen waarmee deze bedrijven concurreren of anderszins voordelen toekennen die verder gaan dan in normaal handelsverkeer gebruikelijk is. Verder is het de gehele netwerkgroep niet toegestaan om handelingen of activiteiten te verrichten die strijdig kunnen zijn met het netbeheer. Dit alles is vastgelegd in de Elektriciteitswet en Gaswet.

De niet gereguleerde onderdelen van de netwerkgroep zijn:

Stedin Diensten

Stedin Diensten bestaat uit: Stedin Meetbedrijf en Stedin Infradiensten. Stedin Meetbedrijf richt zich op het invullen van het brede pakket van meetverantwoordelijkheid. Stedin Infradiensten is de partner van zakelijke klanten op het gebied van private energie-installaties en -infrastructuur.

Per splitsingsdatum wijzigt de naam Stedin Diensten om mogelijke naamsverwarring met de netbeheerder te voorkomen.

Joulz Energy Solutions

Joulz levert gespecialiseerde diensten op het gebied van het ontwerp, realisatie, beheer en onderhoud van complexe midden- en hoogspanningsnetten. Deze diensten worden geleverd aan netbeheerders, opwekkers van energie en industriële afnemers.

CityTec

CityTec verzorgt de uitvoering van projecten in openbare verlichting en verkeerregel- en parkeerinstallaties. Overheidsorganisaties als Rijkswaterstaat, waterschappen, havenbedrijven en ruim 100 gemeenten vormen de grootste klantengroep.

Utility Connect (CDMA)

Utility Connect is actief op het gebied van het uitlezen van meetgegevens van de slimme meter via een daartoe ingericht telecommunicatienetwerk (CDMA), in opdracht van Stedin Netbeheer en netbeheerder Liander.

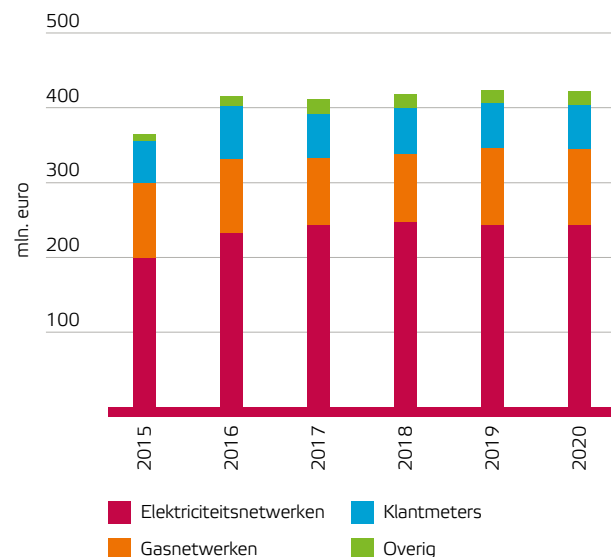
Gemeente Rijswijk samen met CityTec: 40% energiebesparing door ledverlichting boven de tram.

Vooruitzichten netwerkgroep

Jaarlijks investeert Stedin Netbeheer om de netten in haar verzorgingsgebied in stand te houden en uit te breiden. Die investeringen worden gedaan met de bedoeling dat de netten lang meegaan. Om doelmatige investeringen te doen, is een lange termijn visie nodig op het toekomstige energielandschap. Trends laten zien dat dit landschap snel verandert; de energievoorziening wordt duurzamer en decentraler, het gebruik van ICT neemt toe, de klantbehoefte verandert en nieuwe spelers betreden de energiemarkt. In het Randstedelijke gebied ontstaan lokaal grote verschillen waarbij lokaal verschillende netwerkkeuzes passen. Stedin is met haar netwerk en kennis een onmisbare schakel om de nieuwe energietoekomst mogelijk te maken.

In het splitsingsplan is uitgegaan van onderstaand investeringsplan.

Investeringsplan netwerkgroep

Belangrijkste afhankelijkheden richting de toekomst

Stedin is voor haar resultaat mede afhankelijk van een aantal externe factoren:

- **Reguleringskader:** Veranderingen in het reguleringskader kunnen grote financiële impact op Stedin hebben, zowel positief als negatief. Wijzigingen in de nettarieven, door ACM vastgesteld, hebben effect op het resultaat van de periode waarvoor de tarieven zijn vastgesteld.
- **Energietransitie:** Onzeker is de mate waarin en op welke locaties (wijkniveau) de energietransitie zich zal ontwikkelen. Goede prognoses over zonnepanelen, windmolens en elektrisch vervoer op lokaal gebied zijn essentieel voor Stedin om maatschappelijk verantwoorde investeringsbeslissingen te kunnen maken. De toekomst van gas en daarmee de netten in de wijken is onzeker. Tegelijkertijd moeten er investeringen gedaan worden die voor decennia moeten renderen. Daarnaast kan de energietransitie zich dusdanig snel manifesteren dat de sector (en de wet- en regelgeving) daar nog niet direct antwoord op heeft.
- **Investerings:** De energietransitie zal invloed hebben op de benodigde investeringen. Naast reguliere investeringen om de netten te vervangen wegens ouderdom, speelt namelijk ook het verzwaren van het net mee om te kunnen voldoen aan de groeiende elektriciteitsvraag en aanbod. De randvoorwaarden om te investeren moeten echter voldoen aan het Besluit Financieel Beheer Netbeheerder (BFBN). Om te verzekeren dat een netbeheerder niet te grote financiële risico's loopt en zodoende altijd zijn wettelijke taken kan uitvoeren, worden in het BFBN eisen gesteld aan het financieel beheer en kredietwaardigheid van de netbeheerder. Deze schrijft voor dat netbeheerders aan een viertal financiële ratio's moeten voldoen of dienen te beschikken over een kredietwaardigheidsrating van ten minste het niveau 'investeringswaardig'. De netwerkgroep en de netbeheerder hebben op dat moment een A- rating en zijn daarmee voldoende kredietwaardig.

Hoe deze onzekerheden zich in de toekomst zullen manifesteren is moeilijk te voorspellen.

Strategische focus Stedin Netbeheer

Om de missie waar te kunnen maken, zijn vijf strategische speerpunten geïdentificeerd waar Stedin de komende drie jaar haar acties en inspanning op richt.

- **Inzicht energietransitie:** Door het inzicht in de energietransitie te vergroten en te delen met andere stakeholders kan Stedin nieuwe energiemarkten mogelijk maken. Een flexmarkt kan ervoor zorgen dat op piekmomenten klanten aangemoedigd worden om minder energie te verbruiken of te verplaatsen naar andere momenten. Bijvoorbeeld het laden van een elektrische auto om 18:00 uur verplaatsen naar 23:00 uur. Dit zorgt ervoor dat Stedin de energietransitie kan faciliteren tegen laagst mogelijke kosten.
- **Gesprek omgeving:** De verwachting is dat de energietransitie zich op een unieke manier en snelheid zal manifesteren. Deze zal sterk verschillen per regio. Om de transitie goed te kunnen faciliteren en te kunnen identificeren waar wat zal plaatsvinden is het gesprek met de omgeving cruciaal. In het bijzonder geldt dit voor de gebouwde omgeving waar verduurzaming, met haar hogere inwonersdichtheid, grotere uitdagingen met zich mee brengt. Vroeg in gesprek met klanten, gemeenten en marktpartijen is noodzakelijk om de energie infrastructuur van de toekomst te creëren.
- **Gewoon doen:** Stedin heeft als doel om haar wettelijke taken zo goed mogelijk uit te voeren. Eén van die taken is het aanbieden van de slimme meter aan al haar klanten. Eind 2020 zal Stedin aan al haar klanten een slimme meter hebben aangeboden en naar verwachting heeft 80% van de klanten de slimme meter laten installeren. Deze uitrol biedt veel mogelijkheden om inzicht in de netten te vergroten. Hiermee kunnen toekomstige investeringen vermeden worden en de kosten voor haar klanten verlaagd worden.
- **Vergroten veranderkracht:** Om alle nodige veranderingen te realiseren dient Stedin ook zelf als organisatie mee te bewegen. Hiervoor zijn verschillende (nieuwe) vaardigheden vereist. Stedin heeft als doel om haar medewerkers op dit vlak verder te ontwikkelen. Daarnaast wil het processen verbeteren zodat het haar snelheid en reactievermogen kan verhogen.
- **Fundament duurzame resultaten:** Om bovenstaande activiteiten uit te kunnen voeren zijn er verschillende randvoorwaarden waaraan voldaan moet worden: er moet een gezonde financiële situatie zijn, data analytische vaardigheden moeten breder in de organisatie gemeengoed worden en adequate IT toepassingen moeten geïnstalleerd worden.

In ons Randstedelijke gebied ontstaan lokaal grote verschillen waarbij lokaal verschillende netwerkkeuzes passen. Vroeg in gesprek met klanten, gemeenten en marktpartijen is noodzakelijk om de energie infrastructuur van de toekomst te creëren.

Kengetallen

Klanten en netwerk

Klanten (2015): **2 miljoen**

Aangeboden slimme meters (januari 2016): **500.000**

Uitvalduur gas (2015): **97 seconden** per jaar is de gemiddelde tijd uitvalduur gas per klant

Onderbrekingsduur elektriciteit (2015): **82,8 minuten** per jaar is de gemiddelde onderbrekingsduur elektriciteit per getroffen klant

Klanttevredenheid Stedin (2015): **78%**

Het percentage tevreden klanten wordt gemeten als het gemiddelde percentage van de klanten dat de dienstverlening met een 7 of hoger waardeert

Netgebied elektriciteit

45.037 km elektriciteitskabel
(netto toename 2015: 452 km)

Netgebied gas

23.508 km gasleiding
(netto toename 2015: 207 km)

Financieel (zoals beschreven in het splitsingsplan)

Rating: de kredietwaardigheid van de netwerkgroep is door Standard & Poor's (S&P) geëvalueerd op een **A- rating**. Deze rating is gebaseerd op de prognoses tot en met 2018-2020. Ook Stedin Netbeheer heeft inmiddels een A- rating van S&P en voldoet daarmee aan het kader dat is vastgesteld.

Dividend: in alle prognoses uitgewerkt in het splitsingsplan is het uitgangspunt meegenomen om **50%** van het aan de aandeelhouders toe te rekenen netto resultaat als dividend uit te kunnen keren aan aandeelhouders.

WACC: de WACC – de vermogensrendementstoets – wordt bepaald door ACM die weer het redelijk rendement van Stedin bepaalt. Conform de methodebesluiten (versie juni 2016) voor de periode 2016-2021 komt deze uit op **3,7% in 2016 en 3,1% in 2021**.

Omzet (netwerkgroep pro-forma 2015): **€ 1.148 miljoen** (ca. 90% gereguleerd, ca. 10% niet-gereguleerd)

EBITDA (netwerkgroep pro-forma 2015): **€ 515 miljoen**

Investerings (2015): **€ 364 miljoen**

FTE (2015 excl. inleen): **3.636**

2.900 zonnepanelen op het dak van stadion Kyocera in Den Haag.

Windpark Hartel te Rotterdam.

Bedrijfsprofiel energiebedrijf

Missie

Vanaf 2007 is er gebouwd aan een solide duurzame basis met de missie 'duurzame energie voor iedereen'. Eneco was een van de eerste energiebedrijven die nadrukkelijk en met succes voor duurzame energie koos. Het hart van het energiebedrijf wordt gevormd door 4,4 miljoen klantcontracten met consumenten en bedrijven. Het energiebedrijf investeerde samen met partners en klanten de afgelopen jaren in wind, biomassa, zon, warmte, energiebesparing en innovatie. Het energiebedrijf gaat door met scherpe keuzes maken door ook fors in te zetten op een rol als launching customer van start-ups en nieuwe innovatieve producten zoals slimladen van elektrische auto's. Deze innovaties zijn noodzakelijk door de groei van decentrale en duurzame energie. Een toenemend aandeel fluctuerende energiebronnen uit zon en wind kan alleen worden ingepast door het energiesysteem flexibeler en slimmer te maken. Het energiebedrijf Eneco loopt voorop in het ontwikkelen van slimme diensten en kan zo maximaal bijdragen aan een economisch krachtig en innovatief Nederland.

Organisatie

Het energiebedrijf bestaat onder andere uit de volgende onderdelen:

Consumenten & Zakelijk

Dit onderdeel opereert onder de merknamen Eneco, Oxxio, Woonenergie en AgroEnergy. Het levert energie en innovatieve decentrale diensten en producten, zoals

Toon®. Consumenten is ook actief in België. Eneco heeft een marktaandeel op de Nederlandse consumentenmarkt van meer dan 20%. In de zakelijke markt werkt Eneco samen met klanten die nadrukkelijk kiezen voor duurzaam zoals ABN Amro, Akzo, NS, Google, PostNL en Heineken. Verder is Eneco sterk in de MKB markt en de glastuinbouw.

Productie en opslag

Dit onderdeel ontwikkelt en beheert energieproductie- en opslagprojecten waaronder windparken, zonneprojecten en een biomassacentrale. Het portfolio bedraagt 1.919 megawatt aan duurzame productiecapaciteit (inclusief productiecapaciteit van derden waarover Eneco de zeggenschap heeft) en 1.057 megawatt aan opwekcapaciteit met gas. In 2015 was Eneco de grootste producent van hernieuwbare energie in Nederland. Zo zijn twee van de drie operationele windparken op zee eigendom van Eneco.

Warmte & Koude

Dit onderdeel produceert, transporteert en levert stads-warmte in Rotterdam, Utrecht en Den Haag en in een aantal kleinere netten. Warmte & Koude is betrokken bij de levering van warmte aan 130.000 huishoudens, zakelijke klanten en tuinders. Eneco is marktleider in Nederland met een aandeel van meer dan 30%. Daarnaast wordt er ook op kleinere schaal gebruik gemaakt van koude uit rivierwater of uit de bodem om gebouwen te koelen.

Innovation & Ventures

Dit onderdeel versnelt de energietransitie met de ontwikkeling van innovatieve producten en diensten, zoals Toon, de Tesla Powerwall, de WarmteWinner en slim laden voor elektrisch vervoer. Eneco Innovation & Ventures investeert ook in bedrijven als dat bijdraagt aan de versnelling van de energietransitie. Een voorbeeld is Quby, de producent van de slimme thermostaat Toon, waardoor huishoudens gemiddeld 5 tot 10% energie kunnen besparen.

Vooruitzichten energiebedrijf

Eneco heeft de afgelopen jaren fors geïnvesteerd in duurzame energieproductie en wil dit ook blijven doen in onshore en offshore wind, zon, warmte en koude, biomassa en in innovatie. Deze investeringen zijn nodig omdat het energiesysteem fundamenteel verandert. De energiemarkt ontwikkelt zich naar een intelligenter, meer decentraal duurzaam energiesysteem met klanten die zelf actief worden op de energiemarkt. De nieuwe technologische ontwikkelingen en de veranderende klantbehoeften vragen een andere rol van het energiebedrijf en bieden ook marktkansen. Eneco ondersteunt mensen met nieuwe diensten en door bewoners en bedrijven te helpen energie op te wekken, gebruiken, op te slaan en delen in een decentraal energiesysteem per buurt, wijk, dorp of stad.

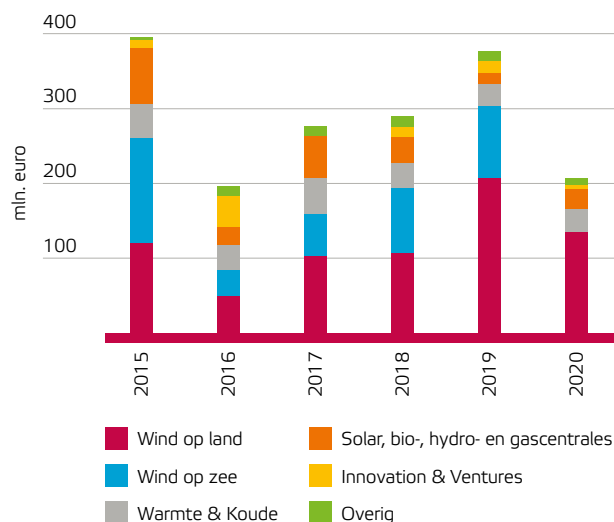
Naast lokale duurzame productie levert stadsverwarming een belangrijke bijdrage aan de verduurzaming van de energievoorziening. Het Nederlandse overheidsbeleid is er op gericht om het aandeel van stadsverwarming te laten groeien en om de warmteproductie duurzamer te maken. De verwachting is dat stadsverwarming zal groeien met name in dichtbebouwde gebieden. Het energiebedrijf is met haar collectieve warmtesystemen in (o.a.) Rotterdam, Den Haag en Utrecht hiervoor goed gepositioneerd.

Warmtelevering en koeling met gebruik van Maaswater voor gebouwen op de Rotterdamse Wilhelminapier.

In onderstaand investeringsplan zijn indicatief, toekomstige investeringen weergegeven van het energiebedrijf.

Investeringsplan energiebedrijf

Belangrijkste afhankelijkheden richting de toekomst

Eneco is voor haar resultaat mede afhankelijk van een aantal externe factoren:

- **Stabiliteit regelgeving:** Overheden hebben via wet- en regelgeving invloed op de energiesector. Als bijvoorbeeld de gereguleerde warmtetarieven wijzigen, dan heeft dit direct effect op het resultaat van Eneco.
- **Fluctuerende prijzen:** De fluctuerende prijzen op de energiemarkten hebben ook een invloed op de verdien capaciteit van de productie van elektriciteit en opslag van gas. Voor de duurzame opwek wordt dit effect enigszins gedempt door de werking van de SDE+ subsidieregeling in Nederland en doordat Eneco haar duurzame energieproductie voor de komende jaren al vooruit heeft kunnen verkopen.

Strategische focus

De strategie van het energiebedrijf is gericht op het verder ontwikkelen van producten en diensten die de missie realiseren met behoud van een gematigd en verantwoord risicoprofiel en voorspelbaarheid van resultaat.

Eneco heeft de volgende speerpunten richting 2020:

- **Energie als een dienst: groei in dienstverlening aan klanten.**

Naast levering van energie biedt Eneco diensten aan klanten. Oftewel: Eneco wordt betaald voor de kwaliteit, het gemak en comfort en de service die ze levert. De inkomsten worden dan in mindere mate bepaald door de hoeveelheid energie die we leveren. Zo biedt Eneco via Toon steeds meer functies in de woonomgeving. Onder andere verlichting, rook- en koolmonoxide meldingen, inzicht in zonproductie, informatie over elektrisch laden, de koppeling met de WarmteWinner en de Tesla PowerWall.

- **Projecten van en met de klant: groei in duurzame energieproductie samen met klanten.**

Eneco blijft groeien in duurzame energieproductie en heeft concrete plannen voor wind op land, wind op zee, biomassa en zon. Dit zal ook vaak samen met klanten of partners gebeuren. Doordat Eneco zich meer richt op het faciliteren van duurzame energieproductie van en voor bedrijven zoals de NS, Akzo en Google en gemeenten kan het energiebedrijf met dezelfde financiële middelen meer duurzame energie produceren, het

De WarmteWinner is een hybride warmtepomp die miljoenen huishoudens in Nederland op hele korte termijn 30 tot 60% gasgebruik kan besparen en daarmee de energierekening verlaagt.

maatschappelijk draagvlak vergroten voor haar investeringen, bijdragen aan lokale verankering en acceptatie van projecten en het risico delen met andere partijen.

- **Slimme duurzame oplossingen: nieuwe producten en diensten ontwikkelen.**

Door nieuwe technologische ontwikkelingen, veranderende klantbehoeften en ontwikkelingen in energieprijzen en regelgeving groeit de markt voor slimme oplossingen. Eneco richt zich daarbij onder andere op:

- Oplossingen voor flexibiliteit: zoals energie-opslag waaronder accu's, om optimaal op prijsverschillen in te spelen of lokale backups te realiseren.
- Oplossingen in mobiliteit: uitrol slimme elektrische laadinfrastructuur, SlimLaden (Jedlix), nieuwe brandstoffen zoals groengas, LNG in transport en OV.
- Oplossingen om energie te besparen: EsCo-oplossingen, slimme temperatuurregelingen, meer gebruik van restwarmte.

Kengetallen

Klanten

Klantcontracten (2015): **4,4 miljoen**

Duurzame productiecapaciteit (2015): **1.919 MW**, goed voor 1,3 miljoen huishoudens (inclusief capaciteit van derden waarover Eneco de zeggenschap heeft).

Actieve Toon-abonnementen (30 juni 2016): **218.000**

Klanttevredenheid Eneco merk (consumenten): 92%

Het percentage tevreden klanten wordt gemeten als het gemiddelde percentage van de klanten dat de klanttevredenheid van het merk uitstekend, zeer goed of goed beoordeelt gedurende Q3 en Q4 van 2015

Financieel (zoals beschreven in het splitsingsplan)

Rating: de rating van het energiebedrijf zal naar verwachting van S&P uitkomen op BBB+, een goede 'investment grade'. Dit betekent dat vanuit het oogpunt van de financiers ook na splitsing het energiebedrijf een relatief gunstig bedrijfs- en financieel risicoprofiel heeft.

Dividend: In alle prognoses neemt Eneco als uitgangspunt dat **50%** van het aan de aandeelhouders toe te rekenen netto resultaat als dividend kan worden uitgekeerd.

Omzet (energiebedrijf pro-forma 2015): **€ 3.164 miljoen**

EBITDA (energiebedrijf pro-forma 2015): **€ 313 miljoen**

Investerings (2015): **€ 395 miljoen**

FTE (2015, excl. inleen): **3.068**

Samenvattend

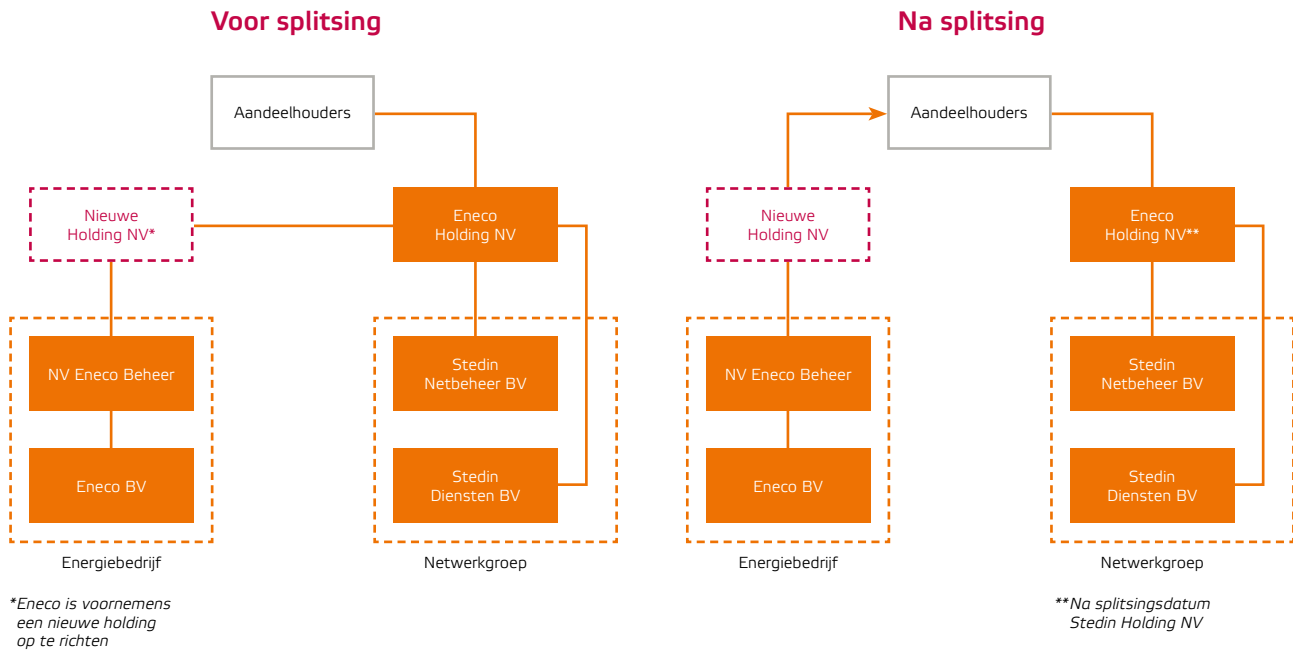
Maatschappelijke oriëntatie en de duurzaamheidsambities blijven bij beide bedrijven volledig overeind. Netbeheerder Stedin, als onderdeel van de netwerk-groep, ziet het als haar taak om de energietransitie en bijbehorende netaanpassingen/netverzwaringen tegen de laagst maatschappelijke kosten te realiseren waar nodig door andere innovatieve oplossingen toe te passen. Hiermee wil de netbeheerder de energietransitie versnellen en borgen dat er een betrouwbare en betaalbare infrastructuur is en blijft. Bij het energiebedrijf blijft de focus op duurzaamheid en innovatie: investeringen samen met anderen, in wind, warmte, zon en biomassa, besparingsproducten zoals de WarmteWinner en Toon en producten die een verduurzaming mogelijk maken zoals slim laden van elektrische auto's.

De kredietwaardigheid van de netwerkgroep is door Standard & Poor's, een instituut dat de kredietwaardigheid van bedrijven beoordeelt, geëvalueerd op een A- rating. Ook Stedin Netbeheer heeft inmiddels een A- rating. De rating voor het energiebedrijf zal naar verwachting van S&P op BBB+ uitkomen, een goede 'investment grade'. Dit betekent dat vanuit het oogpunt van de financiers ook na splitsing de netwerk-groep en het energiebedrijf een relatief gunstig bedrijfs- en financieel risicoprofiel hebben.

Eneco Groep is daarmee in staat om na splitsing twee sterke, zelfstandige ondernemingen neer te zetten die de duurzame strategie kunnen continueren.

03. Toelichting techniek splitsing

De splitsing vindt plaats door het energiebedrijf los te maken van Eneco Holding NV. De netwerkgroep blijft onder Eneco Holding NV gepositioneerd. Hierdoor ontstaan twee ondernemingen. De aandelen energiebedrijf worden uitgekeerd (in natura) aan de aandeelhouders op basis van een daartoe genomen aandeelhoudersbesluit.

04. Agenda van de BAvA's 30 november 2016 en 27 januari 2017

Vereenvoudigde agenda* inzake Splitsing Bijzondere Vergadering van Aandeelhouders Eneco Holding NV 30 november 2016

Op de agenda staan de volgende drie besluiten:

a. Splitsing; goedkeuring van:

- Wijziging van de identiteit en het karakter van Eneco Holding NV in de zin van artikel 2:107a Burgerlijk Wetboek;
- De wijze van Splitsing door middel van (i) het uitkeren van de aandelen van het energiebedrijf (in natura) aan de aandeelhouders van Eneco Holding NV en (ii) het omzetten van Eneco Holding NV tot holding van de netwerkgroep; *Ten aanzien van het besluit tot uitkering van het energiebedrijf geldt dat tot de uitkering daadwerkelijk wordt besloten tijdens de bijzondere vergadering van aandeelhouders, te houden op 27 januari 2017*
- Verlening intrekbare volmachten voor de bijzondere vergadering van aandeelhouders van Eneco Holding NV te houden op 27 januari 2017 tot het bijwonen, het tekenen van de presentielijst, aldaar het woord te voeren en het uitbrengen van stem ten gunste van de stempunten geagendeerd voor deze bijzondere aandeelhoudersvergadering.

Kennisgeving van:**

- Voornemen RvC tot voordracht van personen voor RvC Eneco Holding (de netwerkgroep) (zie agendapunt c.);
- Voornemen van RvC tot benoeming van personen in de Raad van Bestuur van Eneco Holding (de netwerkgroep);
- Voornemen tot benoeming leden RvC van energiebedrijf;
- Voornemen tot benoeming leden RvB van energiebedrijf.

Ter informatie en toelichting:

- Governance van de netwerkgroep (statuten - zie ook agendapunt b statutenwijziging Eneco Holding NV – en convenant);
- Governance van het energiebedrijf (statuten en convenant).

Ter inname:

- Voorwaardelijke volmacht tot aanvaarding van aandelen in het energiebedrijf.

b. Besluit tot statutenwijziging van Eneco Holding. Governance van de netwerkgroep wordt tot uitdrukking gebracht in gewijzigde statuten Eneco Holding, aangevuld met een convenant met de AHC. Het convenant met de AHC geldt (nagenoeg) identiek voor het energiebedrijf. Instemming met de statutenwijziging van Eneco Holding zal tevens inhouden instemming met het convenant (dat dus zowel voor netwerkgroep als energiebedrijf zal gelden).

c. Besluit tot benoeming en aftreden van RvC leden Eneco Holding.**

Vereenvoudigde agenda inzake Splitsing Bijzondere Vergadering van Aandeelhouders Eneco Holding NV 27 januari 2017

Op de agenda staan de volgende twee besluiten:

- a. Besluit tot uitkering van een interim dividend in cash en EUR ● per aandeel ten laste van de winst over het boekjaar 2016;
- b. Besluit tot uitkering van alle aandelen in het kapitaal van het energiebedrijf.

* Formele agenda volgt in november voorafgaand aan de BAvA van 30 november 2016.

** Mogelijk zal dit agendapunt op de BAvA van 27 januari 2017 worden behandeld.

05. Inrichting Raden van Bestuur en Raden van Commissarissen netwerkgroep en energiebedrijf

Bestuur en toezicht na splitsing

Na splitsing van Eneco Groep ontstaan er twee sterke, zelfstandige ondernemingen, de netwerkgroep en het energiebedrijf, met ieder een eigen Raad van Commissarissen en Raad van Bestuur.

De afgelopen periode heeft de Raad van Commissarissen van Eneco Holding enkele malen gesproken met een delegatie van aandeelhouders over – het zorgvuldig proces naar – de inrichting van het bestuur en toezicht van beide ondernemingen na splitsing. Deze gesprekken zullen worden vervolgd teneinde te kunnen komen tot voorstellen voor voorgenomen benoemingen door de aandeelhouders tijdens de Bijzondere Algemene Vergadering van Aandeelhouders op 30 november 2016 of afhankelijk van de voortgang tijdens de Bijzondere Vergadering van Aandeelhouders op 27 januari 2017.

Het bestuur en toezicht van beide bedrijven ziet er na splitsing als volgt uit.

Bestuur en toezicht netwerkgroep

De netwerkgroep (waaronder Stedin Netbeheer BV en de niet-gereguleerde activiteiten zoals Joulz Energy Solutions, CityTec en Utility Connect) is een Naamloze Vennootschap met een volledig structuurregime, waarvoor ten aanzien van de governance bijzondere eisen gelden op grond van de Elektriciteits- en Gaswet.

Raad van Bestuur

De Raad van Bestuur is verantwoordelijk voor het dagelijks bestuur van de onderneming, voor de vorming en uitvoering van de lange termijn doelstellingen en strategie en voor de daarbij behorende risicobeheersing van de vennootschap.

De Raad van Bestuur functioneert als collegiaal bestuur en opereert als één team. De Raad van Bestuur bestaat uit drie leden:

- De CEO is voorzitter, zorgt ervoor dat de netwerk-groep naar de buitenwereld goed wordt neergezet en bestuurlijk wordt ingebed, versterkt de zelfbewuste, efficiënte en klantgerichte cultuur in de nieuwe zelfstandige organisatie;
- De CFO geeft vorm aan de realisatie van de netwerk-groep als zelfstandige onderneming en vertaalt deze transitie in de transformatie van de financiële en control processen die daarbij horen;
- De COO neemt primair de verantwoordelijkheid voor de operationele prestaties van de netwerkgroep.

De Raad van Bestuur legt verantwoording af aan de Raad van Commissarissen.

Raad van Commissarissen

De Raad van Commissarissen houdt integraal toezicht op het beleid van de Raad van Bestuur en op de algemene gang van zaken in de vennootschap. De Raad van Commissarissen vervult een klankbord functie en staat de Raad van Bestuur met advies terzijde. Bij de vervulling van hun taak richten beide raden en de individuele toezichthouders zich naar het belang van de vennootschap. Dit alles in overeenstemming met de beginselen van verantwoord ondernemerschap gericht op de continuïteit van de onderneming.

De Raad van Commissarissen toetst of de Raad van Bestuur bij zijn beleidsvorming en uitvoering van de bestuurstaken een evenwichtige afweging heeft gemaakt van de belangen van allen die met de vennootschap zijn verbonden.

De Raad van Commissarissen controleert en adviseert de directie over verschillende onderwerpen:

- Realisatie van de ondernemingsdoelstellingen;
- Strategie en risico's verbonden aan de ondernemingsactiviteiten;
- Opzet en de werking van de interne risicobeheersing- en controlesystemen;
- Financieel verslaggevingsproces;
- Naleving van de wet- en regelgeving;
- Vereiste deskundigheid en ervaring.

De Raad van Commissarissen zal bestaan uit vijf leden gezien de omvang en de complexiteit van de organisatie. De Algemene Vergadering van Aandeelhouders benoemt, schorst en ontslaat de leden van de Raad van Commissarissen.

Er worden twee commissies ingesteld:

De **remuneratie, selectie- en benoemingscommissie**

adviseert over de beloning van de leden van de Raad van Bestuur en verzorgt de selectie en benoeming van leden van de Raad van Bestuur.

De **auditcommissie** ziet toe op belangrijke financiële zaken. Deze commissie vergadert hierover ieder kwartaal en heeft minimaal tweemaal per jaar overleg met de externe accountant. De jaarrekening wordt door de Raad van Commissarissen ter vaststelling voorgelegd aan de Algemene Vergadering van Aandeelhouders.

Profiel leden van Raad van Commissarissen netwerkgroep

De toekomstige netwerkgroep (waaronder Stedin Netbeheer BV en de niet-gereguleerde activiteiten zoals Joulz Energy Solutions, CityTec en Utility Connect) is als netbeheerder verantwoordelijk voor een veilig en betrouwbaar transport van elektriciteit en gas. Daarnaast is de Netwerkgroep verantwoordelijk voor de aanleg, de uitbreiding en het onderhoud van het transportnet. Stedin Netbeheer is onderdeel van de netwerkgroep en werkt vanuit een maatschappelijk belang aan een betrouwbare, betaalbare en duurzame energievoorziening. Stedin Netbeheer is als netbeheerder onmisbaar bij het slagen van de energietransitie. De kennis en vakmanschap van de netwerkgroep zorgen ervoor dat de netten slimmer worden, zodat duurzame energie betaalbaar en efficiënt wordt getransporteerd. De kern van de strategie van de netwerkgroep is om lokaal de energietransitie te helpen versnellen. De basis daarvoor is en blijft de leveringszekerheid en een betrouwbare en kostenefficiënte infrastructuur.

Er ligt voor de netwerkgroep een aantal wezenlijke uitdagingen:

- Operational excellence verhogen. De netwerkgroep is in de basis een technisch en operationeel bedrijf. Het doorvoeren van een operational excellence agenda en een cultuur van continue verbetering vereisen verdere aandacht. Hierin is het tevens van groot belang om competitiever te worden in kosten, ook in benchmarks ten opzichte van andere netwerkbedrijven.
- Continuïteit in top structuur. In de Raad van Bestuur en in de Raad van Commissarissen zullen meerdere posities vacant komen o.a. door wettelijke verplichtingen na splitsing. Het waarborgen van continuïteit en het voortzetten van het organisatorische integratietraject en een voortzetting van de ingezette cultuurverandering zijn van groot belang.
- Netwerk klaar maken voor decentrale opwekking en levering en het scherper definiëren van een integrale visie over de rol die het netwerkbedrijf kan en moet spelen in de energietransitie, waarin klanten, assets en de maatschappelijke en politieke ontwikkelingen meegenomen worden.
- Verbeteren van interactie met klanten.
- Uitvoeren slimme meters project. Grootchalig project waarbij voor eind 2020 ca. 4 miljoen slimme meters worden geïnstalleerd (ca. 2.000 per dag).

De netwerkgroep waar Stedin Netbeheer onderdeel van uitmaakt is een Naamloze Vennootschap met een

volledig structuurregime. De Raad van Commissarissen controleert en adviseert de directie over verschillende onderwerpen:

- Realisatie van de ondernemingsdoelstellingen;
- Strategie en risico's verbonden aan de ondernemingsactiviteiten;
- Opzet en de werking van de interne risicobeheersing- en controlesystemen;
- Financieel verslaggevingsproces;
- Naleving van de wet- en regelgeving;
- Vereiste deskundigheid en ervaring.

Samenstelling van de Raad van Commissarissen algemeen

De Raad van Commissarissen dient zo te zijn samengesteld dat door de combinatie van ervaring, deskundigheid, kwaliteit, maatschappelijke betrokkenheid en onafhankelijkheid van zijn leden, deze zijn taken naar behoren (effectief en verantwoord) kan uitvoeren. De raad streeft in zijn samenstelling bovendien naar voldoende complementariteit, pluriformiteit en diversiteit qua leeftijd, geslacht en herkomst. Elke commissaris dient in staat te zijn om de hoofdlijnen van het totale beleid te beoordelen. Elke commissaris beschikt over de specifieke deskundigheid die noodzakelijk is voor de vervulling van zijn taak.

Voor de Raad van Commissarissen als geheel zijn de volgende ervaringen en competenties van belang (waarbij meerdere elementen in één individuele commissaris verenigd kunnen zijn):

- Bestuurlijke ervaring, CEO ervaring in het bedrijfsleven;
- Ruime ervaring met publieke stakeholders w.o. publieke aandeelhouders;
- Ervaring in de energiewereld, met de zich ontvouwende energietransitie en met technologie;
- Ervaring met inrichting, ontwikkeling en beheer van operationele processen;
- Ervaring met een consumenten-gerichte business;
- Brede financiële en accounting ervaring, zie onderstaand profiel inzake financiële expertise;
- Ervaring op het gebied van HR.

Profiel commissaris met financiële expertise

Het nieuw te werven lid is beoogd voorzitter van de Audit commissie en dient ervaring te hebben met alle financiële aspecten die een onderneming aangaan, in het bijzonder:

- Ervaring in het aantrekken van equity/debt voor groei van de business portfolio in de internationale

kapitaalmarkt; ervaring met subordinated loans en hybrids is een pré;

- Ervaring met business control en optimalisatie kostenstructuur;
- Kan aangemerkt worden als *financial expert* (in betekenis van SEC);
- Kennis van Accounting principes, de toepassing ervan, (de ontwikkeling van) financial (en integrated) reporting;
- Goed inzicht in Control en Compliance Management van de financiële risico's, risico management (IT en operationeel), assurance;
- Ervaring met mergers & acquisitions;
- Ervaring met governance;
- Ervaring met of kennis van IT en OT;
- Goede sparringpartner voor de CFO met behoud van de checks-and-balances rol;
- Actief of actief geweest in een senior finance rol in het bedrijfsleven;
- Ervaring met kapitaal intensieve industrieën;
- Affiniteit met grote veranderingsprocessen in organisaties;
- Ervaring met operational excellence is een pré.

De kandidaat is beoogd lid van de Audit Commissie van de RvC.

In aanvulling op de hiervoor beschreven specifieke kennis van de nieuw te werven commissaris zijn de volgende vier competenties van belang:

1. Resultaatgericht
2. Strategische oriëntatie
3. Samenwerking & beïnvloeding
4. Onafhankelijkheid en integriteit.

Vanwege de aandeelhoudersstructuur van de netwerk-groep/Stedin zal deze persoon goed bekend moeten zijn met de werking en inrichting van overheidsorganisaties. Hij beschikt over een brede maatschappelijke ervaring en een goed ontwikkeld gevoel voor politieke processen en heeft een sterke antenne voor wat er leeft in de politiek en de samenleving.

Bestuur en toezicht energiebedrijf

Het energiebedrijf is een Naamloze Vennootschap met een volledig structuurregime.

Raad van Bestuur

De Raad van Bestuur is verantwoordelijk voor het dagelijks bestuur van de onderneming, voor de vorming en uitvoering van de lange termijn doelstellingen en strategie en voor de daarbij behorende risicobeheersing van de vennootschap.

De Raad van Bestuur functioneert als collegiaal bestuur en opereert als één team. De Raad van Bestuur bestaat uit vier leden:

- De CEO is voorzitter, inspireert de organisatie en externe partijen tot een actieve rol in de transformatie agenda;
- De CFO ontwerpt en implementeert effectieve besturingsprocessen en verzorgt actuele, accurate en relevante stuurinformatie;
- De Chief Strategic Growth Officer genereert significante groei in business en schaal. Formuleert, zoekt en levert nieuwe business kansen, zowel organisch als acquisities, binnen een succesvolle coherente strategie;
- De COO versterkt excellente en efficiënte operationele processen en klantervaring. Bouwt aan een cultuur van continue verbetering en werkt aan een competitief kosten niveau, ook in benchmarks ten opzichte van de meest competitieve andere energiebedrijven.

De Raad van Bestuur legt verantwoording af aan de Raad van Commissarissen.

Raad van Commissarissen

De Raad van Commissarissen houdt integraal toezicht op het beleid van de Raad van Bestuur en op de algemene gang van zaken in de vennootschap. De Raad van Commissarissen vervult een klankbord functie en staat de Raad van Bestuur met advies terzijde. Bij de vervulling van hun taak richten beide raden en de individuele toezichthouders zich naar het belang van de vennootschap. Dit alles in overeenstemming met de beginselen van verantwoord ondernemerschap gericht op de continuïteit van de onderneming.

De Raad van Commissarissen toetst of de Raad van Bestuur bij zijn beleidsvorming en uitvoering van de

bestuurstaken een evenwichtige afweging heeft gemaakt van de belangen van allen die met de vennootschap zijn verbonden.

De Raad van Commissarissen controleert en adviseert de Raad van Bestuur over verschillende onderwerpen:

- Toezichthouden op het transformatie proces van het energiebedrijf;
- Realisatie van de ondernemingsdoelstellingen;
- Strategie en risico's verbonden aan de ondernemingsactiviteiten;
- Opzet en de werking van de interne risicobeheersing- en controlesystemen;
- Financieel verslaggevingsproces;
- Naleving van de wet- en regelgeving;
- Vereiste deskundigheid en ervaring.

De Raad van Commissarissen zal bestaan uit vijf tot zeven leden gezien de omvang en de complexiteit van de organisatie. De Algemene Vergadering van Aandeelhouders benoemt, schorst en ontslaat de leden van de Raad van Commissarissen.

Er worden twee commissies ingesteld:

De **remuneratie, selectie- en benoemingscommissie** adviseert over de beloning van de leden van de Raad van Bestuur en verzorgt de selectie en benoeming van leden van de Raad van Bestuur.

De **auditcommissie** ziet toe op belangrijke financiële zaken. Deze commissie vergadert hierover ieder kwartaal en heeft minimaal tweemaal per jaar overleg met de externe accountant. De jaarrekening wordt door de Raad van Commissarissen ter vaststelling voorgelegd aan de Algemene Vergadering van Aandeelhouders.

Profiel leden van Raad van Commissarissen energiebedrijf

Het energiebedrijf heeft de ambitie om duurzame energie voor iedereen te realiseren: schoon, betaalbaar en betrouwbaar. De visie van het energiebedrijf is dat deze ambitie behaald gaat worden door dat duurzaam, decentraal, samen te doen: individuen en bedrijven hebben in toenemende mate invloed over hoe en wat ze opwekken en afnemen. Het energiebedrijf ondersteunt en stimuleert die ontwikkeling door een portfolio en diensten te bieden die de klant faciliteert in haar veranderende rol, van afnemer naar producent een leverancier.

Voorts zal in de komende jaren het energie systeem in hoog tempo verder integreren, decentraliseren en

elektrificeren. Het efficiënt en veilig verbinden van vraag en aanbod vraagt steeds meer flexibiliteit in inkoop, productie en verbruik van energie. Daarnaast zullen innovaties op het gebied van productie, transport, opslag en energie management in grote mate toekomstig succes bepalen. Het energiebedrijf wil een leidende rol spelen in deze energie transitie en daarom is het noodzakelijk te transformeren van een commodity bedrijf in een marktgericht, efficiënt service bedrijf. Concreet leidt dit tot de volgende hoofddoelen voor de komende drie jaar:

- Transformeren van de Nederlandse *utility* naar een internationaal energie service bedrijf. Het helpen creëren van een ambitieuze, succesvolle, inspirerende cultuur intern en genereren van het netwerk, de contacten en mogelijkheden voor nieuwe business en mogelijkheden extern.
- Versterken van excellente en efficiënte operationele processen en klantervaring. Het doorvoeren van een *operational excellence* agenda en een cultuur van continue verbetering vereisen verdere aandacht. Dit betreft zowel verbeteren van operationele processen als het versterken van een positieve klantervaring en -responsiveness. Hierin is het tevens van groot belang om competitiever worden in kosten, ook in benchmarks ten opzichte van andere energiebedrijven.
- Genereren van significante groei in business en schaal; compensatie van schaalverlies als gevolg van de splitsing. Formuleren, zoeken en leveren van nieuwe business kansen, zowel organisch als acquisities, binnen een succesvolle coherente strategie.
- Ontwikkelen van een hoogwaardig, prestatie gericht besturingsmodel met doelgerichte stuurinformatie, (financiële) planning en control. Dit om de transformatie te ondersteunen.

Het energiebedrijf is een structuurvennootschap. De vennootschap wordt bestuurd door een vier hoofdig statutaire – collegiaal acterende – Raad van Bestuur. De Raad van Bestuur is verantwoordelijk voor het dagelijks bestuur van de onderneming, voor de vorming en uitvoering van de lange termijn doelstellingen en strategie en voor de daarbij behorende risicobeheersing van de vennootschap.

De Raad van Commissarissen houdt integraal toezicht op het beleid van de Raad van Bestuur en op de algemene gang van zaken in de vennootschap. De Raad van Commissarissen vervult een klankbord functie en

staat de Raad van Bestuur met advies terzijde. Bij de vervulling van hun taak richten beide raden en de individuele toezichthouders zich naar het belang van de vennootschap. Dit alles in overeenstemming met de beginselen van verantwoord ondernemerschap gericht op de continuïteit van de onderneming.

De Raad van Commissarissen toetst of de Raad van Bestuur bij zijn beleidsvorming en uitvoering van de bestuurstaken een evenwichtige afweging heeft gemaakt van de belangen van allen die met de vennootschap zijn verbonden.

De Raad van Bestuur legt verantwoording af aan de Raad van Commissarissen. De Algemene Vergadering van Aandeelhouders benoemt, schorst en ontslaat de leden van de Raad van Commissarissen.

De Raad van Commissarissen controleert en adviseert de Raad van Bestuur over verschillende onderwerpen:

- Toezichthouden op het transformatie proces van het energiebedrijf;
- Realisatie van de ondernemingsdoelstellingen;
- Strategie en risico's verbonden aan de ondernemingsactiviteiten;
- Opzet en de werking van de interne risicobeheersing- en controlesystemen;
- Financieel verslaggevingsproces;
- Naleving van de wet- en regelgeving;
- Vereiste deskundigheid en ervaring.

Samenstelling van de Raad van Commissarissen algemeen

De Raad van Commissarissen dient zo te zijn samengesteld dat door de combinatie van ervaring, deskundigheid, kwaliteit, maatschappelijke betrokkenheid en onafhankelijkheid van zijn leden, deze zijn taken naar behoren (effectief en verantwoord) kan uitvoeren. De raad streeft in zijn samenstelling bovendien naar voldoende complementariteit, pluriformiteit en diversiteit qua leeftijd, geslacht en herkomst. Elke commissaris dient in staat te zijn om de hoofdlijnen van het totale beleid te beoordelen. Elke commissaris beschikt over de specifieke deskundigheid die noodzakelijk is voor de vervulling van zijn taak.

Voor de Raad van Commissarissen als geheel zijn de volgende ervaringen en competenties van belang (waarbij meerdere elementen in één individuele commissaris verenigd kunnen zijn):

- Bestuurlijke ervaring, CEO ervaring in het bedrijfsleven;
- Ruime ervaring met publieke stakeholders w.o. publieke aandeelhouders;
- Ervaring in de energiewereld, met de zich ontvouwende energietransitie en met technologie;
- Ervaring met een consumenten-gedreven business;
- Ervaring met het opzetten en aansturen van allianties, joint ventures en met Mergers & Acquisitions;
- Ervaring met digitalisering en big data;
- Ervaring met nieuwe en sterk veranderende verdienmodellen;
- Brede financiële en accounting ervaring, voorkeur voor CFO ervaring;
- Ervaring op het gebied van HR;
- Internationale ervaring en ervaring met internationale expansie.

06. Convenant netwerkbedrijf en energiebedrijf

Noot: Dit aandeelhoudersconvenant is een aanvulling op/behoorend bij voorgestelde statuten Energiebedrijf en Netwerkbedrijf (Concept d.d. 14.10.2016).

Bij de finale statuten zullen twee convenanten worden overgelegd (één voor het Netwerkbedrijf en één voor het Energiebedrijf) op basis van onderstaande tekst. Indien er in dit concept geen expliciet onderscheid wordt gemaakt tussen het Netwerkbedrijf en het Energiebedrijf, gelden de afspraken voor beide bedrijfsgroepen.

Aandeelhoudersconvenant

I. Inleiding¹

Eneco Holding N.V. (**Eneco**) is voornemens om het productie-, leverings- en handelsbedrijf in energie (het **Energiebedrijf**) te splitsen van het infrastructuur- en netbeheerdersbedrijf (het **Netwerkbedrijf**) in overeenstemming met de verplichtingen die worden gesteld door de Wet Onafhankelijk Netbeheer (de **Splitsing**).

In het kader van de Splitsing zal Eneco worden omgevormd tot de nieuwe holding van het Netwerkbedrijf, en zal N.V. Eneco Beheer (**Eneco Beheer**) of een nieuwe door Eneco op te richten vennootschap functioneren als de holding van het Energiebedrijf. De aandelen in Eneco Beheer of in de nieuw op te richten holding van het Energiebedrijf, zullen in het kader van de Splitsing bij wijze van dividend in natura aan de aandeelhouders van Eneco worden uitgekeerd.

In het kader van de voorbereidingen op de Splitsing zijn vertegenwoordigers van Eneco in overleg getreden met een vertegenwoordiging van de aandeelhouderscommissie (**AHC**) van aandeelhouders van Eneco over de governance van de beide holdingvennootschappen van respectievelijk Netwerkbedrijf en Energiebedrijf.

Dit heeft geleid tot een voorstel van Eneco voor (i) de statutenwijziging van Eneco waarbij zij zal worden omgevormd tot holding van het Netwerkbedrijf, en (ii) de statutenwijziging van Eneco Beheer waarbij zij zal worden omgevormd tot holding van het Energiebedrijf, of nieuwe conceptstatuten voor de nieuw op te richten holding van het Energiebedrijf. Dit convenant is een aanvulling op de aldus statutair vorm te geven governance van de beide holdings. Dit convenant treedt in de plaats van eventuele eerdere afspraken tussen de aandeelhouders en Eneco.

Dit convenant doet overigens niet af aan de verdeling van taken en bevoegdheden van bestuur, raad van commissarissen en aandeelhoudersvergadering volgens wet en statuten.

Partijen hebben besproken welke wettelijke en statutaire rechtsmiddelen aandeelhouders ter beschikking staan in het kader van de handhaving van de afspraken die in dit convenant zijn vastgelegd, welke rechtsmiddelen onder meer omvatten:

- (i) bestuur en raad van commissarissen aanspreken op naleving van de gemaakte afspraken;
- (ii) het agenderingsrecht (ex art. 2:114 BW en art. [●] van de statuten) en het recht om een AvA bijeen te roepen (ex art. 2:110 BW en art. [●] van de statuten) ter bespreking van de naleving van het convenant;
- (iii) voorlopige voorzieningen bij de Ondernemingskamer (ex art. 2:349a BW); en
- (iv) onder motivering van redenen, het vertrouwen in de raad van commissarissen opzeggen (ex art. 2:161a BW en art. [●] van de statuten).

¹ Tekst van de inleiding aan te passen op moment van finaliseren, naar de laatste stand van zaken in de splitsing.

II. Profielschets Raad van Commissarissen

De raad van commissarissen stelt een profielschets vast voor zijn omvang en samenstelling, rekening houdend met de aard van de onderneming, haar activiteiten en de gewenste deskundigheid en achtergrond van de commissarissen. Voordat de raad van commissarissen de profielschets vaststelt, voert hij daarover eerst overleg met de AHC en bespreekt hij de profielschets vervolgens in een algemene vergadering van aandeelhouders (**AvA**).

In de profielschets zal worden vastgelegd dat tenminste één commissaris voldoende kennis en ervaring heeft met (i) openbaar bestuur, of (ii) ondernemingen of bedrijfsonderdelen van ondernemingen die een publieke taak vervullen, of (iii) ondernemingen die overheidsinstanties als substantiële aandeelhouders kennen.

Indien de raad van commissarissen voornemens is om de profielschets inhoudelijk te wijzigen, bespreekt zij de voorgestelde wijziging(en) eerst met de AHC.

III. Voordracht leden Raad van Commissarissen

Ten aanzien van de benoeming van commissarissen bij het Netwerkbijbedrijf en het Energiebedrijf geldt de toepassing van het volledige structuurregime. In aanvulling op de volgens het volledige structuurregime geldende benoemingsregeling voor commissarissen geldt het volgende:

- Indien er in de raad van commissarissen een vacature ontstaat (niet zijnde een vacature door het aflopen van een termijn waarin door middel van herbenoeming kan worden voorzien, maar die door de benoeming van een nieuw aan te zoeken lid zal moeten worden vervuld), zal de raad van commissarissen een professioneel search bureau inschakelen voor de selectie van een nieuwe kandidaat. Het bureau zal worden geïnstrueerd om een *long list* van kandidaten op te stellen, met inachtneming van de profielschets voor de raad van commissarissen. De kandidaten op de *short list* zullen door de raad van commissarissen worden gepolst of zij interesse zouden hebben in de positie. Aan de hand van deze lijst van kandidaten zal de benoemingscommissie van de raad van commissarissen een selectie maken en een *short list* van voorkeurskandidaten opstellen.
- De voorzitter van de raad van commissarissen zal de *short list* - onder de verplichting van geheimhouding - voorleggen aan de vertegenwoordiging van de AHC. De vertegenwoordiging van de AHC zal in de gelegenheid worden gesteld om zich hierover uit te laten. Bovendien zal, indien de vacature binnen de raad van commissarissen hiertoe aanleiding biedt, aan de vertegenwoordiging van de AHC de gelegenheid worden geboden om geschikte kandidaten namens de aandeelhouders te suggereren voor plaatsing op de *short list*.
- De benoemingscommissie van de raad van commissarissen zal gesprekken voeren met de mogelijke kandidaten op de *short list*. Voordat de benoemingscommissie van de raad van commissarissen een definitieve keuze over een voor te dragen kandidaat maakt, bespreekt de voorzitter van de raad van commissarissen de concept-voordracht - onder de verplichting van geheimhouding - met de vertegenwoordiging van de AHC.

IV. Benoeming van bestuurders

In aanvulling op de volgens het volledige structuurregime geldende benoemingsregeling voor bestuurders geldt het volgende:

- Indien in het bestuur een vacature ontstaat (niet zijnde een vacature door het aflopen van een termijn waarin door middel van herbenoeming kan worden voorzien, maar die door de benoeming van een nieuw aan te zoeken lid zal moeten worden vervuld), zal de raad van commissarissen eerst interne kandidaten in aanmerking nemen en bezien of er naar zijn opvatting een geschikte interne kandidaat voor de vervulling van de vacature is.
- Bij gebreke van een interne kandidaat voor opvolging zal de raad van commissarissen een professioneel search bureau inschakelen voor de selectie van kandidaten. De benoemingscommissie van de raad van commissarissen stelt in overleg met het search bureau een profiel voor de vacature op. Het search bureau zal worden gevraagd om aan de hand hiervan een *long list* van kandidaten op te stellen. De benoemingscommissie van de raad van commissarissen stelt vervolgens een *short list* van voorkeurskandidaten op die zullen worden gepolst voor de beschikbare positie.
- Met een vertegenwoordiging van de AHC zal hetzij de interne kandidaat, hetzij de *short list* van kandidaten voor de vacature in het bestuur - onder de verplichting van geheimhouding - worden besproken. De benoemingscommissie van

de raad van commissarissen voert gesprekken met de mogelijke kandidaten. Voordat de raad van commissarissen een definitieve keuze maakt voor de te benoemen kandidaat, bespreekt de voorzitter van de raad van commissarissen de concept voordracht van de benoemingscommissie - onder de verplichting van geheimhouding - met de vertegenwoordiging van de AHC.

V. Beloningsbeleid

Het beloningsbeleid van de onderneming wordt vastgesteld door de AvA op voorstel van de raad van commissarissen. In aanvulling en ter nadere precisering daarvan geldt het volgende:

- Binnen een redelijke termijn na Splitsing zal de raad van commissarissen een voorstel formuleren voor het beloningsbeleid dat betrekking heeft op de beloning van bestuurders, dat ter vaststelling zal worden voorgelegd aan de AvA. Het voorstel zal worden vergezeld door een deugdelijke onderbouwing, waaronder een professionele peervergelijking.
- De raad van commissarissen stelt in lijn met het beloningsbeleid bonuscriteria op en bespreekt deze met het bestuur van Eneco. Na afloop van het jaar neemt de raad van commissarissen een besluit over de mate waarin aan deze bonuscriteria is voldaan. De raad van commissarissen informeert de AHC voorafgaand aan de vaststelling van de bonus over de hoogte van de bonusuitkering, zodat de AHC hierover haar mening kan kenbaar maken aan de RvC voordat het besluit tot toekenning van de bonus door de raad van commissarissen wordt genomen.
- De raad van commissarissen formuleert gelijktijdig met het voorstel voor het beloningsbeleid van bestuurders ook een voorstel voor de beloning van commissarissen, dat ook ter vaststelling zal worden voorgelegd aan de AvA. Dit voorstel zal eveneens worden vergezeld van een deugdelijke onderbouwing, zoals een professionele peervergelijking.
- Voor het Netwerkb bedrijf zullen bij het opstellen van het beloningsbeleid relevante aspecten van de voor haar van toepassing zijnde wettelijke gereuleerde kaders (zoals de WNT) in aanmerking worden genomen.
- De raad van commissarissen (via zijn remuneratiecommissie) overlegt met de AHC over het voorstel voor het beloningsbeleid.

VI. Strategie

Het bepalen van de strategie van de vennootschap en de daaraan verbonden onderneming is in beginsel een aan gelegenheid van het bestuur, waarop de raad van commissarissen toezicht houdt, waarbij de AvA haar opvattingen tot uitdrukking kan brengen in regulier overleg dat in AHC verband plaatsvindt, en welke opvattingen zij bovendien verdere kracht kan bijzetten door uitoefening van de haar statutair en wettelijk toegekende rechten.

In dit kader zal met betrekking tot de strategie van de vennootschap en de daaraan verbonden onderneming het volgende gelden:

- Het algemene uitgangspunt is dat het Netwerkb bedrijf en het Energiebedrijf voornemens zijn om vanaf de Splitsing de strategie voort te zetten die thans door Eneco voor die bedrijfsonderdelen is geformuleerd.
- Zo spoedig mogelijk na Splitsing zal het bestuur, onder goedkeuring van de raad van commissarissen, een strategisch meerjarenplan opstellen (het **Strategisch Plan**). Het Strategisch Plan bevat een tijds horizon van een paar jaar (bijvoorbeeld drie jaar) en zal jaarlijks in het eerste halfjaar worden geactualiseerd. Het eerste jaar uit het Strategisch Plan wordt jaarlijks, in het tweede halfjaar, vertaald in een jaarplan voor het eerstvolgende jaar, inclusief het budget met verwachte investeringen, waaronder mede begrepen overnames en vervangingsinvesteringen) (het **Jaarplan**).
- Na de vaststelling en goedkeuring van het Strategisch Plan en het Jaarplan door het bestuur en raad van commissarissen, zal het bestuur deze toelichten aan de AHC, met een zodanige interactie op bestuurlijk niveau dat de AHC in de gelegenheid zal worden gesteld zich hierover goed een mening te vormen. Ten aanzien van het nieuwe Jaarplan zal een dergelijke toelichting opnieuw plaatsvinden. Bij ingrijpende wijziging van het Strategisch Plan zal eveneens opnieuw een dergelijke toelichting plaatsvinden.
- Het bestuur zal het Strategisch Plan op hoofdlijnen presenteren in de AvA en gedurende de termijn van het Strategisch Plan, jaarlijks de AvA op hoofdlijnen over de voortgang van de uitvoering daarvan informeren.

VII. Majeure investeringsbeslissingen

In aanvulling op het op voornoemde wijze toelichten en bespreken van het Jaarplan en het Strategisch Plan met de AHC en het toelichten van de hoofdlijnen van het Strategisch Plan in de AvA, zal het bestuur, onder toezicht van de raad

van commissarissen, de AHC informeren over majeure investeringsbeslissingen zoals hierna omschreven (**Majeure Investeringsbeslissingen**) en deze aan de AHC toelichten met een zodanige interactie op bestuurlijk niveau dat de AHC in de gelegenheid zal worden gesteld zich hierover goed een mening te vormen. Dit informeren over en toelichten van Majeure Investeringsbeslissingen zal plaatsvinden voordat de raad van commissarissen hierover besluit.

Een Majeure Investeringsbeslissing omvat een besluit tot het doen van een investering (overnames en capex, zij het met uitzondering van vervangingsinvesteringen) door de vennootschap waarvoor geldt dat die niet is voorzien in het Strategisch Plan en/of het Jaarplan en de desbetreffende investering:

- (i) een bedrag van 100 miljoen EUR of meer betreft; of
- (ii) er een is ter zake waarvan het bestuur of de raad van commissarissen duidelijke aanwijzingen heeft dat deze omgeven is met majeure politieke gevoelheden; of
- (iii) deze een significante inhoudelijke strategische wijziging zou behelzen ten opzichte van de in het laatste ter informatie voorgelegde Strategisch Plan geschetste kaders.

VIII. Verhouding met aandeelhouders

Het toezicht van de raad van commissarissen op het bestuur en de onderneming omvat mede het toezicht op de verhouding met de aandeelhouders.

In dit verband ziet de raad van commissarissen er onder meer op toe dat het bestuur aan de AvA de beweegredenen voor Majeure Investeringsbeslissingen toelicht, en tevens in het bestuursverslag in de jaarrekening over het jaar waarin Majeure Investeringsbeslissingen worden genomen, daarover verantwoording aflegt.

Voor de aandeelhouders geldt dat zij zich ten opzichte van de vennootschap, haar organen en hun medeaandeelhouders naar de maatstaven van redelijkheid en billijkheid dienen te gedragen. In dit verband zullen ook aandeelhouders bereid zijn om de dialoog met het bestuur, de raad van commissarissen, de vennootschap en medeaandeelhouders aan te gaan.

Een aandeelhouder oefent aldus het agenderingsrecht slechts uit nadat hij daarover in overleg is getreden met het bestuur. Indien het onderwerp van de agendering de strategie van de vennootschap betreft, waaronder mede begrepen het functioneren van de raad van commissarissen of het bestuur, wordt het bestuur in de gelegenheid gesteld een redelijke termijn (van 60 dagen na een verzoek tot agendering ex artikel 2:114a BW) in te roepen om hierop te reageren (responstijd). Dit geldt ook voor een verzoek tot het bijeenroepen van een algemene vergadering.

IX. AHC

Ter zake van de samenstelling en interne werkwijze van de AHC zal in gezamenlijkheid een reglement worden uitgewerkt.

Ten aanzien van de interactie tussen het bestuur en de raad van commissarissen enerzijds en de AHC anderzijds, zoals voorzien in dit convenant, geldt dat deze in beginsel met de AHC bestuurlijk zal plaatsvinden.

Indien de AHC (bestuurlijk) het geboden acht externe adviseurs in te schakelen, informeert zij hierover eerst het bestuur en de raad van commissarissen over de te verstrekken opdracht en aan welke adviseur deze opdracht wordt verstrekt.

De raad van commissarissen zal de AHC informeren over een door de raad van commissarissen genomen besluit als bedoeld in artikel 17.3 van de statuten (dat wil zeggen ten aanzien van het door de raad van commissarissen te bepalen belang voor goedkeuringsbesluiten van het bestuur).

X. Aandeelhoudersbestand

In de toekomst na Splitsing zullen zich wellicht mogelijkheden aandienen voor wijzigingen in het aandeelhoudersbestand, bijvoorbeeld door (gedeeltelijke) verkoop. Dit is een aangelegenheid die niet ter eenzijdige discretie is van de onderneming en evenmin een ter eenzijdige discretie van de aandeelhouders. Het bestuur, de raad van commissarissen en de

AHC zullen derhalve samenwerking zoeken om te komen tot een georganiseerd proces van toetreding van nieuwe aandeelhouders (een **Proces**). Het oogmerk van een dergelijke samenwerking is te komen tot draagvlak voor een mogelijke transactie die met het Proces wordt beoogd, zodanig dat:

- (i) de aandeelhouders op een georganiseerde en evenwichtige wijze in staat worden gesteld om te besluiten omtrent een eventuele (gedeeltelijke) verkoop van hun belang in het Energiebedrijf danwel het Netwerkbedrijf; en
- (ii) de onderneming in staat blijft om haar duurzame strategie uit te voeren;
- (iii) een marktconforme waarde voor aandeelhouders wordt gerealiseerd; en
- (iv) continuïteit en stabiliteit voor de onderneming zal zijn gewaarborgd.

XI. Afwijkingen, wijzigingen en duur van dit aandeelhoudersconvenant

De onderneming en de AHC kunnen in overleg besluiten om af te wijken van de bepalingen van dit convenant, indien daartoe in concrete gevallen een aanleiding bestaat.

Indien zich na Splitsing ontwikkelingen van materiële betekenis voordoen bij het Energiebedrijf of het Netwerkbedrijf die redelijkerwijs aanleiding geven tot wijziging van dit aandeelhoudersconvenant, zullen de desbetreffende onderneming en diens AHC daarover in overleg treden.

Dit samenwerkingsconvenant wordt aangegaan voor onbepaalde tijd.

Onverminderd wettelijke beëindigingsmogelijkheden bestaat de mogelijkheid voor ieder van de partijen hierbij om indien een ingrijpende wijziging in de onderneming of in het aandeelhoudersbestand van die vennootschap plaatsvindt, dit samenwerkingsconvenant met inachtneming van een redelijke termijn op te zeggen met betrekking tot de betreffende vennootschap, echter niet dan nadat eerst te goeder trouw overleg met de andere partijen is gevoerd over passende vervangende afspraken.

XII. Geheimhouding

De vertegenwoordigers van de AHC zullen binnen de wettelijke kaders en met inachtneming van de relevante wettelijke bepalingen al het mogelijke doen of nalaten teneinde de vertrouwelijkheid van alle informatie die door Eneco op grond van dit convenant of de statuten aan de vertegenwoordigers van de AHC schriftelijk of digitaal of in enige andere vorm direct of indirect ter beschikking wordt gesteld adequaat te borgen en deze informatie, voor zover wettelijk mogelijk, niet aan derden mededelen of ter beschikking stellen.

07. Concept statuten netwerkbedrijf

Concept d.d. 14 oktober

STATUTEN:

Artikel 1. Naam en zetel.

- 1.1 De naam van de vennootschap is:
- N.V.
- 1.2 De vennootschap heeft haar zetel te [Rotterdam].
Zij kan elders, ook buiten Nederland, nevenvestigingen hebben.
- 1.3 Op de vennootschap is van toepassing het bepaalde in de artikelen 158 tot en met 164 van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek.

Artikel 2. Doel.

- 2.1 De vennootschap heeft ten doel:
- (a) het doen houden van aandelen in een netbeheerder als bedoeld in de Elektriciteitswet en de Gaswet;
 - (b) het direct en indirect doen ontwerpen, engineeren, aanleggen, beheren, exploiteren, financieren, bewaken, instandhouden en onderhouden van collectie-, transport- en distributienetten, waaronder - doch niet beperkt tot - met betrekking tot elektriciteit, gas, water en stoom, al dan niet ten behoeve van het gebruik van met die netten door derden verbonden zaken, en van (op die netten aangesloten) apparatuur, waaronder meetinrichtingen, en van aanverwante activiteiten, alles zowel binnen als buiten gebouwen;
 - (c) het direct en indirect doen collecteren, transporteren en distribueren van - doch niet beperkt tot - elektriciteit, gas, data, vloeistoffen, vaste stoffen en gassen;
 - (d) het direct en indirect doen verrichten van ondersteunende taken en (administratieve) diensten op de hiervoor genoemde gebieden;
 - (e) het oprichten van, het op enigerlei wijze deelnemen in, het besturen van en het toezicht houden op ondernemingen en vennootschappen;
 - (f) het verstrekken van adviezen en het verlenen van diensten aan ondernemingen en vennootschappen waarmee de vennootschap in een groep is verbonden en aan derden;
 - (g) het verkrijgen, beheren, exploiteren, bezwaren en vervreemden van goederen - rechten van intellectuele eigendom daaronder begrepen -, zomede het beleggen van vermogen;
 - (h) het ter leen verstrekken of doen verstrekken van gelden, in het bijzonder - doch niet uitsluitend - aan dochtermaatschappijen, groepsmaatschappijen en/of deelnemingen van de vennootschap, zomede het ter leen opnemen of doen opnemen van gelden;
 - (i) het verstrekken van garanties, het verbinden van de vennootschap en het bezwaren van activa van de vennootschap ten behoeve van ondernemingen en vennootschappen waarmee de vennootschap in een groep is verbonden en ten behoeve van derden,
- en al hetgeen met het vorenstaande verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn, zowel in Nederland als daarbuiten, alles in de ruimste zin van het woord, met dien verstande dat uitdrukkelijk zijn uitgesloten handelingen of activiteiten die strijdig zijn met het belang van het beheer van elektriciteitsnetten en gasnetten en activiteiten die niet zijn toegestaan op grond van de Elektriciteitswet en de Gaswet.
- 2.2 Bij het nastreven van het doel zal door de vennootschap in het kader van de openbare voorzieningen en met het oog op het bevorderen van het algemeen belang, bijzondere aandacht worden besteed aan de duurzame ontwikkeling van de samenleving en, binnen het kader van een evenwichtig beleid, rekening worden gehouden met de belangen van de aandeelhouders, klanten en medewerkers.

Artikel 3. Maatschappelijk kapitaal.

Het maatschappelijk kapitaal van de vennootschap bedraagt ● euro (EUR ●) verdeeld in ● (●) gewone aandelen, elk nominaal groot ● euro (EUR ●).

Artikel 4. Begripsbepalingen.

- 4.1 In de statuten wordt verstaan onder:
- (a) **aandelen:** de aandelen in het kapitaal van de vennootschap;
 - (b) **Boek 2:** Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek;
 - (c) **raad van bestuur/lid (leden) van de raad van bestuur:** het bestuur/de bestuurder(s) van de

vennootschap in de zin van Boek 2;

- (d) **raad van commissarissen/commissaris(sen):** de raad van commissarissen/commissaris(sen) van de vennootschap in de zin van Boek 2;
 - (e) **de algemene vergadering:** de algemene vergadering van aandeelhouders als orgaan van de vennootschap, alsook bijeenkomsten van dit orgaan;
 - (f) **blokkeringsregeling:** de in de statuten opgenomen bepalingen die de vrije overdraagbaarheid van aandelen beperken;
 - (g) **certificaten:** met medewerking van de vennootschap uitgegeven certificaten op naam van aandelen;
 - (h) **certificaathouders:** houders van met medewerking van de vennootschap uitgegeven certificaten, zomede vruchtgebruikers van aandelen, pandhouders en aan-deelhouders zonder stemrecht;
 - (i) **certificaathoudersrechten:** de rechten die de wet toekent aan de onder (h) bedoelde certificaathouders, onder meer omvattende het recht te worden opgeroepen tot algemene vergaderingen, het recht die vergaderingen bij te wonen en daarin het woord te voeren;
 - (j) **deelneming:**
 - (i) de vennootschap heeft een deelneming in een rechtspersoon, indien zij of één of meer van haar dochtermaatschappijen alleen of samen voor eigen rekening aan die rechtspersoon kapitaal verschaffen of doen verschaffen teneinde met die rechtspersoon duurzaam verbonden te zijn ten dienste van de eigen werkzaamheid; indien één/vijfde of meer van het geplaatste kapitaal wordt verschaft, wordt het bestaan van een deelneming vermoed;
 - (ii) de vennootschap heeft een deelneming in een vennootschap, indien zij of een dochtermaatschappij:
 - (A) daarin als vennoot jegens schuldeisers volledig aansprakelijk is voor de schulden; of
 - (B) daarin anderszins vennoot is teneinde met die vennootschap duurzaam verbonden te zijn ten dienste van de eigen werkzaamheid;
 - (k) **dochtermaatschappij:**
 - (i) een rechtspersoon waarin de vennootschap of één of meer van haar dochtermaatschappijen, al dan niet krachtens overeenkomst met andere stemgerechtigden, alleen of samen meer dan de helft van de stemrechten in de algemene vergadering kunnen uitoefenen;
 - (ii) een rechtspersoon waarvan de vennootschap of één of meer van haar dochtermaatschappijen lid of aandeelhouder zijn en, al dan niet krachtens overeenkomst met andere stemgerechtigden, alleen of samen meer dan de helft van de bestuurders of van de commissarissen kunnen benoemen of ontslaan, ook indien alle stemgerechtigden stemmen.
- Het hiervoor bepaalde geldt onverminderd het bepaalde in artikel 24a, leden 3-4, Boek 2. Met een dochtermaatschappij wordt gelijkgesteld een onder eigen naam optredende vennootschap waarin de vennootschap of één of meer dochtermaatschappijen als vennoten volledig jegens schuldeisers aansprakelijk is voor de schulden;
- (l) **Elektriciteitswet:** de Elektriciteitswet 1998, gepubliceerd in Staatsblad 1998 nummer 427, zoals deze van tijd tot tijd luidt.
 - (m) **Gaswet:** de Gaswet, gepubliceerd in Staatsblad 2000 nummer 305, zoals deze van tijd tot tijd luidt.
 - (n) **groepsmaatschappij:** een rechtspersoon of vennootschap, waarmee de vennootschap in een groep, als bedoeld in artikel 24b Boek 2, is verbonden;
 - (o) **afhankelijke maatschappij:**
 - (i) een rechtspersoon waaraan de vennootschap of één of meer afhankelijke maatschappijen alleen of samen voor eigen rekening ten minste de helft van het geplaatste kapitaal verschaffen;
 - (ii) een vennootschap waarvan een onderneming in het handelsregister is ingeschreven en waarvoor de vennootschap of een afhankelijke maatschappij als vennoten jegens derden volledig aansprakelijk is voor alle schulden;
 - (p) **jaarrekening:** de balans en de winst- en verliesrekening met de toelichting.

4.2 De term **schriftelijk** betekent bij brief, telefax, e-mail of enig ander elektronisch communicatiemiddel, mits het

bericht leesbaar en reproduceerbaar is, en de term **schriftelijke** wordt dienovereenkomstig geïnterpreteerd.

Artikel 5. Aandelen. Certificaten. Vruchtgebruik en pandrecht op aandelen. Kwaliteit.

- 5.1 De aandelen luiden op naam. Aandeelbewijzen worden niet uitgegeven. De raad van bestuur voorziet de aandelen van een doorlopende nummering, te beginnen met het nummer 1. De raad van bestuur kan, met inachtneming van het bepaalde in de vorige zin, de nummering van aandelen wijzigen.
- 5.2 De vennootschap kan haar medewerking verlenen aan het uitgeven van certificaten. Certificaten aan toonder mogen niet worden uitgegeven.
- 5.3 Op aandelen kan vruchtgebruik worden gevestigd. Indien bij de vestiging van het vruchtgebruik is bepaald dat het stemrecht toekomt aan de vruchtgebruiker, komt hem dit recht slechts toe, indien de toekenning van het stemrecht aan de vruchtgebruiker, alsmede bij overdracht of overgang van het vruchtgebruik de overgang van het stemrecht is goedgekeurd door de raad van commissarissen.
- 5.4 Op aandelen kan pandrecht worden gevestigd. Indien bij de vestiging van het pandrecht is bepaald dat het stemrecht toekomt aan de pandhouder, komt hem dit recht slechts toe, indien dit bij de vestiging van het pandrecht is goedgekeurd door de raad van commissarissen.
Treedt een ander in de rechten van de pandhouder, dan komt hem het stemrecht slechts toe, indien de raad van commissarissen de overgang van het stemrecht goedkeurt.
- 5.5 Aan de aandeelhouder die geen stemrecht heeft als gevolg van een op zijn aandelen rustend vruchtgebruik of pandrecht, aan stemgerechtigde vruchtgebruikers van aandelen en aan stemgerechtigde pandhouders van aandelen komen de certificaathoudersrechten toe. De certificaathoudersrechten komen niet toe aan de vruchtgebruiker die geen stemrecht heeft en aan de pandhouder die geen stemrecht heeft.
- 5.6 Houders van aandelen kunnen slechts zijn geheel voor eigen rekening en risico handelende publiekrechtelijke rechtspersonen en kapitaalvennootschappen waarvan de aandelen ingevolge de statuten uitsluitend rechtstreeks of middellijk door publiekrechtelijke lichamen of publiekrechtelijke rechtspersonen worden gehouden en die deze aandelen tevens geheel voor eigen rekening en risico houden. Van de aandeelhouder die niet langer aan vorenbedoelde kwaliteitseisen voldoet, is het stemrecht, het recht op deelname aan de algemene vergadering en het recht op uitkeringen opgeschort.

Artikel 6. Levering van aandelen. Uitoefening aandeelhoudersrechten.

- 6.1 Voor de levering van een aandeel is een daartoe bevestigde notariële akte vereist waarbij de vervreemder en de verkrijger partij zijn.
- 6.2 Het bepaalde in artikel 6.1 is op gelijke wijze van toepassing op de vestiging en overdracht van vruchtgebruik op aandelen en op de verdeling van een gemeenschap waartoe aandelen behoren of waartoe een vruchtgebruik op aandelen behoort.
- 6.3 Na een rechtshandeling als bedoeld in de leden 1 en 2 van dit artikel, kunnen de aan de betrokken aandelen verbonden rechten eerst worden uitgeoefend nadat de akte aan de vennootschap is betekend of de vennootschap de rechtshandeling schriftelijk heeft erkend op één van de in lid 4 van dit artikel aangegeven wijzen. Het bepaalde in de vorige zin is niet van toepassing, indien de vennootschap zelf partij was bij de rechtshandeling.
- 6.4 De erkenning geschiedt in de akte of door plaatsing van een gedagtekende verklaring op een aan de vennootschap overgelegd notarieel afschrift of uittreksel van de akte. Erkenning kan door de vennootschap eigener beweging geschieden door inschrijving van de verkrijger van het aandeel of het beperkte recht daarop in het register van aandeelhouders, met inachtneming van de door Boek 2 voorgeschreven uitvoeringshandelingen.

Artikel 7. Opgaaf van woonplaats en adres. Oproepingen en kennisgevingen. Register van aandeelhouders.

- 7.1 Aandeelhouders, pandhouders en vruchtgebruikers van aandelen, zomede houders van met medewerking van de vennootschap uitgegeven certificaten dienen hun woonplaats en adres schriftelijk op te geven aan de vennootschap.
- 7.2 Oproepingen, kennisgevingen, mededelingen en, in het algemeen, alle berichten die bestemd zijn voor de in lid 1 van dit artikel bedoelde personen, geschieden schriftelijk aan het adres dat zij aan de vennootschap hebben opgegeven.
Oproepingen, kennisgevingen, mededelingen en, in het algemeen, alle berichten die bestemd zijn voor de vennootschap en/of een vennootschapsorgaan, geschieden schriftelijk aan het adres van de vennootschap.
- 7.3 Door de raad van bestuur wordt een register gehouden, waarin de inschrijving geschiedt van:

- (a) de namen en adressen van alle aandeelhouders, zoals zij die aan de vennootschap hebben opgegeven, het aantal door hen gehouden aandelen en de eventuele aanduidingen daarvan, met vermelding van de datum waarop zij de aandelen hebben verkregen, de datum van de erkenning of betekening en de datum van inschrijving, alsmede de vermelding van het op ieder aandeel gestorte bedrag;
 - (b) de namen en adressen van vruchtgebruikers en pandhouders van aandelen, zoals zij die aan de vennootschap hebben opgegeven, met vermelding van de datum waarop zij het recht hebben verkregen, het aantal aandelen waarop hun recht rust en de eventuele aanduidingen daarvan, de datum van erkenning of betekening en de datum van inschrijving, alsmede de vermelding of aan de betrokken vruchtgebruiker of pandhouder al dan niet het stemrecht toekomt;
 - (c) elk verleend ontslag van aansprakelijkheid voor nog niet gedane stortingen op aandelen.
- 7.4 Indien en zodra certificaten zijn uitgegeven met medewerking van de vennootschap, worden de namen en adressen van de houders van die certificaten ingeschreven in het in lid 3 van dit artikel bedoelde register van aandeelhouders, dan wel in een daarbij behorend en daarvan deel uitmakend afzonderlijk register. Op aandelen waarvoor met medewerking van de vennootschap certificaten zijn uitgegeven, verkrijgen de houders van die certificaten van rechtswege een gezamenlijk pandrecht, dat wordt ingeschreven in het register van aandeelhouders.
- 7.5 Het register van aandeelhouders wordt regelmatig bijgehouden. De bladen van dit register worden doorlopend genummerd en gewaarmerkt door één lid van de raad van bestuur danwel een persoon hiertoe door de raad van bestuur gemachtigd. Elke inschrijving of aantekening in het register wordt op gelijke wijze gewaarmerkt.
- 7.6 De raad van bestuur verstrekt desgevraagd aan een aandeelhouder, vruchtgebruiker of pandhouder om niet een uittreksel uit het register van aandeelhouders met betrekking tot zijn recht op een aandeel. Rust op het aandeel een vruchtgebruik of pandrecht, dan vermeldt het uittreksel aan wie het stemrecht toekomt en aan wie de certificaathoudersrechten toekomen.
- Het in dit lid bepaalde vindt overeenkomstige toepassing op de in lid 4 van dit artikel bedoelde certificaten en het in gemeld lid 4 bedoelde afzonderlijke register, zo dit er is.
- 7.7 De raad van bestuur legt het register van aandeelhouders ten kantore van de vennootschap ter inzage van de aandeelhouders en de certificaathouders.
- De in het register van aandeelhouders opgenomen gegevens omtrent niet-volgestorte aandelen zijn ter inzage van een ieder; een afschrift of uittreksel van deze gegevens wordt ten hoogste tegen kostprijs verstrekt.

Artikel 8. Uitgifte van aandelen.

- 8.1 De algemene vergadering besluit tot uitgifte van aandelen op voorstel van de raad van bestuur en na goedkeuring door de raad van commissarissen; indien de raad van bestuur of de raad van commissarissen door de algemene vergadering tot het tot uitgifte bevoegde orgaan is aangewezen, kan de algemene vergadering, zolang de aanwijzing van kracht is, niet tot uitgifte besluiten. Ingeval van vermelde aanwijzing geschiedt uitgifte ingevolge een besluit van de raad van bestuur na goedkeuring door de raad van commissarissen, als bedoeld in artikel 17, lid 1, sub a of ingevolge een besluit van de raad van commissarissen.
- De algemene vergadering casu quo de raad van bestuur of de raad van commissarissen stelt de koers van uitgifte vast, alsook de verdere voorwaarden van uitgifte, de storting in vreemd geld op aandelen daaronder begrepen.
- Indien de raad van bestuur of de raad van commissarissen wordt aangewezen als bevoegd om tot uitgifte van aandelen te besluiten, wordt bij die aanwijzing bepaald hoeveel aandelen mogen worden uitgegeven. Bij een zodanige aanwijzing wordt tevens de duur van de aanwijzing, welke ten hoogste vijf jaren kan bedragen, vastgesteld. De aanwijzing kan telkens voor niet langer dan vijf jaren worden verlengd. Tenzij bij de aanwijzing anders is bepaald, kan zij niet worden ingetrokken.
- 8.2 Na elk besluit tot uitgifte deelt de raad van bestuur aan alle aandeelhouders mede:
- (a) het aantal aandelen waarop het besluit betrekking heeft;
 - (b) de personalia van degene(n) aan wie aandelen worden uitgegeven, onder vermelding van het aantal aandelen per persoon;
 - (c) de koers van uitgifte;
 - (d) de wijze van storting en de termijn waarbinnen de storting moet geschieden;

(e) of en in hoeverre het in artikel 9 bedoelde voorkeursrecht van aandeelhouders is uitgeoefend, dan wel is beperkt of uitgesloten.

- 8.3 Het bepaalde in lid 1 van dit artikel is van overeenkomstige toepassing op het verlenen van rechten tot het nemen van aandelen, maar is niet van toepassing op uitgifte van aandelen aan iemand die een voordien reeds verkregen recht tot het nemen van aandelen uitoefent.
- 8.4 Voor de uitgifte van aandelen is een notariële akte vereist, waarbij de vennootschap en iedere persoon aan wie aandelen worden uitgegeven partij zijn.
- 8.5 De vennootschap kan bij uitgifte geen aandelen nemen in haar kapitaal.
- 8.6 Bij het nemen van het aandeel moet daarop het nominale bedrag worden gestort, alsmede, indien het aandeel voor een hoger bedrag wordt genomen, het verschil tussen die bedragen, behoudens het bepaalde bij artikel 80, lid 2 Boek 2.
- 8.7 Het opvragen van verdere stortingen op aandelen geschiedt door de raad van bestuur krachtens een besluit van de algemene vergadering.
- 8.8 Het vennootschapsorgaan dat bevoegd is te besluiten tot uitgifte van aandelen, kan besluiten dat storting op aandelen op andere wijze dan in geld geschiedt.

Artikel 9. Voorkeursrecht bij uitgifte.

- 9.1 Bij uitgifte van aandelen heeft iedere houder van aandelen een voorkeursrecht - behoudens in die gevallen waarin de wet hem dat dwingendrechtelijk onthoudt - naar evenredigheid van het gezamenlijke bedrag van zijn aandelen op de dag waarop tot uitgifte wordt besloten.
- 9.2 Indien een aandeelhouder zijn voorkeursrecht niet, niet tijdig of niet volledig uitoefent, komt het voorkeursrecht voor de vrijvallende aandelen toe aan de overige aandeelhouders, in de verhouding als in lid 1 van dit artikel omschreven.
- 9.3 Indien door de onderlinge verhouding van het bezit aan aandelen een of meer van de uit te geven aandelen niet kunnen worden toegewezen aan een of meer aandeelhouders, vindt loting plaats.
- 9.4 De algemene vergadering kan, op voorstel van de raad van bestuur en na goedkeuring door de raad van commissarissen, telkens voor een enkele uitgifte, besluiten het voorkeursrecht tot het nemen van aandelen te beperken of uit te sluiten, mits een zodanig besluit gelijktijdig met het besluit tot uitgifte wordt genomen. De algemene vergadering kan haar in de vorige zin bedoelde bevoegdheid, doch uitsluitend tezamen met de delegatie van haar bevoegdheid tot uitgifte van aandelen, overdragen aan de raad van bestuur - onder de voorwaarde dat de raad van bestuur de betreffende besluiten kan nemen na goedkeuring door de raad van commissarissen - of aan de raad van commissarissen, en zodanige overdracht herroepen, mits dit gelijktijdig geschiedt met de herroeping van de delegatie van de bevoegdheid tot uitgifte.
- 9.5 De vennootschap kondigt de uitgifte met voorkeursrecht en het tijdvak waarin dat kan worden uitgeoefend aan alle aandeelhouders aan. Het voorkeursrecht kan worden uitgeoefend gedurende de door het tot uitgifte bevoegde orgaan vast te stellen termijn, die ten minste vier weken bedraagt, te rekenen van de dag af die volgt op de dag van verzending van de aankondiging.
- 9.6 Het hiervoor in dit artikel bepaalde is van overeenkomstige toepassing op het verlenen van rechten tot het nemen van aandelen.

Artikel 10. Verkrijging van aandelen of certificaten door de vennootschap, de vervreemding daarvan en de vestiging van beperkte rechten op door de vennootschap gehouden aandelen of certificaten.

- 10.1 Verkrijging door de vennootschap van niet-volgestorte aandelen is nietig.
- 10.2 De vennootschap mag volgestorte aandelen verkrijgen krachtens een daartoe strekkend besluit van de algemene vergadering op voorstel van de raad van bestuur en na goedkeuring van de raad van commissarissen. Zodanig besluit machtigt en verplicht de raad van bestuur tot de verkrijging, onverminderd het hierna in dit lid bepaalde. De verkrijging van volgestorte aandelen door de vennootschap is slechts toegestaan indien haar eigen vermogen, verminderd met de verkrijgingsprijs, niet kleiner is dan het gestorte en opgevraagde deel van het kapitaal, vermeerderd met de reserves die krachtens de wet moeten worden aangehouden.
- 10.3 Voor de geldigheid van de verkrijging van aandelen door de vennootschap is bepalend de grootte van het eigen vermogen volgens de laatst vastgestelde balans, verminderd met de verkrijgingsprijs voor aandelen, het bedrag

van leningen als bedoeld in artikel 98c lid 2 van Boek 2, en uitkeringen uit winst of reserves aan anderen, die de vennootschap en haar dochtermaatschappijen na de balansdatum verschuldigd werden. Is een boekjaar meer dan zes maanden verstreken zonder dat de jaarrekening is vastgesteld, dan is verkrijging overeenkomstig lid 2 van dit artikel niet toegestaan.

10.4 De vorige leden van dit artikel gelden niet voor aandelen die de vennootschap om niet of onder algemene titel verkrijgt.

10.5 Verrijking van aandelen in strijd met het bepaalde in lid 2 van dit artikel is nietig. De leden van de raad van bestuur zijn hoofdelijk aansprakelijk jegens de vervreemder te goeder trouw die door de nietigheid schade lijdt.

10.6 Aan het vennootschapsorgaan dat bevoegd is te besluiten tot uitgifte van aandelen, komt mede de bevoegdheid toe te besluiten tot:

- (a) vervreemding van door de vennootschap gehouden aandelen en tot het vaststellen van de prijs en de overige voorwaarden;
- (b) het aangaan van rechtshandelingen waarbij de vennootschap zich tot vervreemding van door haar gehouden aandelen verbindt, bijvoorbeeld door verlening van een recht tot verkrijging van zodanige aandelen (optierecht);
- (c) het vestigen van vruchtgebruik op door de vennootschap gehouden aandelen en tot het vaststellen van de prijs en van de overige voorwaarden.

Na elk besluit tot het verrichten van een rechtshandeling als bedoeld onder a, b en c, vindt het bepaalde in artikel 8, lid 2 overeenkomstige toepassing.

Op vermelde besluiten is het bepaalde ten aanzien van de totstandkoming van besluiten tot uitgifte van overeenkomstige toepassing.

10.7 De vennootschap kan aandelen slechts in pand nemen, indien:

- (a) de betrokken aandelen volgestort zijn;
- (b) het nominale bedrag van de in pand te nemen en de reeds gehouden of in pand gehouden eigen aandelen tezamen niet meer dan één tiende gedeelte van het geplaatste kapitaal bedraagt; en
- (c) de algemene vergadering de pandovereenkomst heeft goedgekeurd.

10.8 In dit artikel worden onder aandelen mede certificaten begrepen.

Artikel 11. Vermindering van kapitaal.

11.1 De algemene vergadering kan slechts op voorstel van de raad van bestuur en na goedkeuring door de raad van commissarissen besluiten tot vermindering van het geplaatste kapitaal door aandelen in te trekken of door het bedrag van de aandelen bij statutenwijziging te verminderen. In dit besluit moeten de aandelen waarop het besluit betrekking heeft, worden aangewezen en moet de uitvoering van het besluit zijn geregeld. Het gestorte en opgevraagde deel van het kapitaal mag niet kleiner worden dan het ten tijde van het besluit wettelijk voorgeschreven minimumkapitaal.

11.2 Een besluit tot intrekking kan slechts aandelen betreffen die de vennootschap zelf houdt of waarvan zij de certificaten houdt, dan wel alle aandelen van een soort, die worden ingetrokken met terugbetaling, dan wel alle aandelen van een soort die worden uitgeloot met terugbetaling.

11.3 De algemene vergadering kan besluiten bij statutenwijziging het bedrag van alle aandelen te verminderen. Vermindering van het bedrag van aandelen zonder terugbetaling of met gedeeltelijke terugbetaling op aandelen of ontheffing van de verplichting tot storting moet naar evenredigheid op de betrokken aandelen geschieden. Van het vereiste van evenredigheid mag worden afgeweken met instemming van alle betrokken aandeelhouders.

11.4 De oproeping tot de algemene vergadering waarin een in dit artikel bedoeld besluit wordt genomen, vermeldt het doel van de kapitaalvermindering en de wijze van uitvoering.

11.5 De vennootschap legt de in dit artikel bedoelde besluiten neer ten kantore van het handelsregister en kondigt de nederlegging aan in een landelijk verspreid dagblad.

Artikel 12. Financiële steunverlening.

12.1 De vennootschap mag niet, met het oog op het nemen of verkrijgen door anderen van aandelen of certificaten daarvan, zekerheid stellen, een koersgarantie geven, zich op andere wijze sterk maken of zich hoofdelijk of anderszins naast of voor anderen verbinden. Dit verbod geldt ook voor dochtermaatschappijen.

12.2 De vennootschap en haar dochtermaatschappijen mogen niet, met het oog op het nemen of verkrijgen door

- anderen van aandelen in het kapitaal van de vennootschap of certificaten daarvan, leningen verstrekken, tenzij de raad van bestuur daartoe besluit en er is voldaan aan de voorwaarden genoemd in artikel 98c van Boek 2.
- 12.3 Een besluit van de raad van bestuur tot het verstrekken van een lening als bedoeld in artikel 12.2 is onderworpen aan de voorafgaande goedkeuring van de algemene vergadering. Het besluit tot goedkeuring wordt genomen met een meerderheid van ten minste twee derden van de uitgebrachte stemmen, indien minder dan de helft van het geplaatste kapitaal ter vergadering is vertegenwoordigd.
- 12.4 De artikelen 12.1 tot en met 12.3 gelden niet indien aandelen of certificaten van aandelen worden genomen of verkregen door of voor werknemers in dienst van de vennootschap of van een groepsmaatschappij.

Artikel 13. Blokkeringsregeling

Afdeling A. Aanbieding bij overdracht van aandelen.

- 13.1 Een overdracht van één of meer aandelen kan slechts plaatsvinden nadat deze eerst te koop zijn aangeboden aan de mede-aandeelhouders. De desbetreffende aandeelhouder (de **aanbieder**) doet het aanbod door middel van een kennisgeving aan de raad van bestuur, onder opgave van het aantal aandelen dat hij wenst over te dragen en de persoon of personen aan wie hij die aandelen wenst over te dragen. Binnen twee weken na ontvangst van deze kennisgeving brengt de raad van bestuur het aanbod ter kennis van de mede-aandeelhouders. Mede-aandeelhouders die geïnteresseerd zijn één of meer van de aangeboden aandelen te kopen (de **gegadigden**) dienen dat op te geven aan het bestuur, binnen één maand na verzending van genoemde kennisgevingen van de raad van bestuur; opgaven van mede-aandeelhouders die later worden ontvangen, worden niet in aanmerking genomen.
- 13.2 Indien de vennootschap zelf mede-aandeelhouder is, kan zij alleen met instemming van de aanbieder als gegadigde optreden.
- 13.3 De prijs waarvoor de aangeboden aandelen door de gegadigden kunnen worden gekocht, wordt vastgesteld door de aanbieder en de gegadigden in onderling overleg of door één of meer door hen aan te wijzen deskundigen. Indien zij over de prijs of de deskundige(n) geen overeenstemming bereiken, wordt de prijs vastgesteld door één of meer onafhankelijke deskundigen, die op verzoek van één of meer van de betrokken partijen wordt voorgedragen door de voorzitter van de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA).
- 13.4 Binnen één maand nadat de vastgestelde prijs aan hen bekend wordt, dienen de gegadigden aan het bestuur op te geven hoeveel van de aangeboden aandelen zij wensen te kopen; een gegadigde van wie deze opgave niet binnen genoemde termijn is ontvangen, wordt niet langer als gegadigde aangemerkt. Na de opgave als bedoeld in de vorige volzin kan een gegadigde zich slechts terugtrekken met goedkeuring van de andere gegadigden.
- 13.5 Indien de gegadigden in totaal meer aandelen wensen te kopen dan zijn aangeboden, zullen de aangeboden aandelen tussen hen worden verdeeld. De verdeling wordt in onderling overleg door de gegadigden vastgesteld. Indien de gegadigden niet binnen twee weken na afloop van de in artikel 13.6 gestelde termijn overeenstemming hebben bereikt over de verdeling, wordt deze op verzoek van de aanbieder of een gegadigde vastgesteld door het bestuur, en wel zoveel mogelijk naar evenredigheid van het gezamenlijk nominaal bedrag van de aandelen die iedere gegadigde ten tijde van de verdeling houdt. Aan een gegadigde kunnen niet meer van de aangeboden aandelen worden toegewezen dan hij wenst te kopen.
- 13.6 De aanbieder is bevoegd zijn aanbod in te trekken tot één maand na de dag waarop hem bekend wordt aan welke gegadigde of gegadigden hij alle aangeboden aandelen kan verkopen en tegen welke prijs.
- 13.7 Indien komt vast te staan dat:
- (a) geen van de mede-aandeelhouders gegadigde is of dat niet honderd procent (100%) van de door de aanbieder aangeboden aandelen tegen contante betaling door één of meer gegadigden worden gekocht, geschiedt de overdracht, afhankelijk van het karakter van de voorgenomen overdracht, slechts in overeenstemming met het in Afdeling B, C dan wel D bepaalde; dan wel
 - (b) de mede-aandeelhouders gegadigden zijn voor de volledige honderd procent (100%) van de door de aanbieder aangeboden aandelen en deze aandelen tegen contante betaling door één of meer gegadigden worden gekocht, is het bepaalde in afdeling B desalniettemin onverminderd van toepassing op de voorgenomen overdracht.

- 13.8 Alle kennisgevingen en opgaven ingevolge deze Afdeling A geschieden schriftelijk. Telkens wanneer het bestuur zodanige kennisgeving of opgave ontvangt, zendt zij daarvan onverwijld een kopie aan de aanbieder en alle gegadigden (met uitzondering van de afzender), tenzij hiervoor anders is aangegeven.
- 13.9 De kosten verbonden aan de benoeming van deskundigen en hun werkzaamheden komen ten laste van:
- (a) de aanbieder, indien deze zijn aanbod intrekt;
 - (b) de aanbieder voor de helft en de kopers voor de andere helft, indien de aandelen door één of meer gegadigden zijn gekocht, met dien verstande dat iedere koper in de kosten bijdraagt in verhouding tot het aantal door hem gekochte aandelen;
 - (c) de vennootschap in de niet onder (a) of (b) genoemde gevallen.

Afdeling B. Goedkeuringsvereiste bij overdracht van aandelen aan medeaandeelhouders.

- 13.10 Onverminderd het van toepassing zijn van Afdeling A, is op een overdracht van één of meer aandelen aan een medeaandeelhouder het hierna in artikel 13, Afdeling B bepaalde van toepassing. Onder medeaandeelhouder wordt in deze Afdeling B verstaan een aandeelhouder in de vennootschap die op één januari tweeduizend zes ook aandeelhouder van de vennootschap was.
- 13.11 Een overdracht van één of meer aandelen kan slechts plaatsvinden na voorafgaande schriftelijke mededeling daartoe aan de raad van commissarissen. Deze mededeling omvat het aantal aandelen dat de betreffende aandeelhouder voornemens is over te dragen, de medeaandeelhouder aan wie wordt overgedragen en de prijs waarvoor wordt overgedragen. Overdracht zal alsdan niet eerder kunnen geschieden dan drie weken na ontvangst van deze schriftelijke mededeling en niet later dan drie maanden na ontvangst van die mededeling en uitsluitend aan de medeaandeelhouder en voor de prijs die in de mededeling is genoemd.
- 13.12 Een overdracht van één of meer aandelen van een medeaandeelhouder die daardoor vijftig procent of meer van het geplaatste kapitaal van de vennootschap verkrijgt kan slechts plaatsvinden na voorafgaande goedkeuring van de algemene vergadering. De desbetreffende aandeelhouder (de **Verzoeker**) doet het verzoek tot goedkeuring door middel van een kennisgeving aan de raad van bestuur onder opgave van het aantal aandelen dat hij wenst over te dragen, de medeaandeelhouder aan wie hij die aandelen wenst over te dragen (de **gegadigde**) en de prijs waarvoor hij wenst over te dragen. De raad van bestuur is verplicht het verzoek tot goedkeuring onverwijld door te geleiden naar de raad van commissarissen. De raad van bestuur is verplicht om ter behandeling van het verzoek tot goedkeuring een algemene vergadering van aandeelhouders bijeen te roepen en te doen houden binnen acht weken na ontvangst van het verzoek. Bij de oproeping tot de vergadering wordt de inhoud van het verzoek vermeld. Alvorens tot oproeping over te gaan zal de raad van commissarissen over het verzoek vergaderen teneinde een advies te kunnen geven aan de algemene vergadering van aandeelhouders. De verzoeker zal en de gegadigde zullen desgevraagd met de raad van commissarissen overleg voeren over de voorgenomen transactie.
- 13.13 De algemene vergadering kan uitsluitend goedkeuring verlenen met een meerderheid van stemmen vertegenwoordigende tenminste twee derde van het geplaatste kapitaal.
- 13.14 Verleent de algemene vergadering geen goedkeuring dan kan geen overdracht plaatshebben van dat gedeelte van de aandelen waardoor de gegadigde vijftig procent of meer van het geplaatste aandelenkapitaal zou verkrijgen.

Afdeling C. Goedkeuringsvereiste bij overige overdrachten aan publieke aandeelhouders.

- 13.15 Onverminderd het van toepassing zijn van Afdeling A, dient iedere overdracht van aandelen aan een publieke aandeelhouder, niet zijnde een overdracht aan een medeaandeelhouder, te geschieden in overeenstemming met de raad van bestuur en de raad van commissarissen dan wel, wanneer geen overeenstemming kan worden bereikt, met goedkeuring van de algemene vergadering. De overdracht moet plaatsvinden binnen drie maanden nadat overeenstemming is bereikt, dan wel de goedkeuring is verleend of geacht wordt te zijn verleend.
- 13.16 De aandeelhouder die één of meer van zijn aandelen wil overdragen - hierna te noemen: de verzoeker - stelt de raad van bestuur daarvan in kennis. De kennisgeving vermeldt het aantal aandelen waarop de voorgenomen overdracht betrekking heeft, de aanduidingen van die aandelen en de naam en het adres van iedere persoon waaraan de overdracht zal geschieden, alsmede de prijs waarvoor wordt overgedragen.
- 13.17 De verzoeker zal tezamen met de gegadigde overleg voeren met de raad van bestuur en de raad van commissarissen omtrent de voorgenomen overdracht teneinde de raad van bestuur en de raad van

commissarissen in staat te stellen een gekwalificeerd oordeel te vormen over de strategische beweegredenen van de gegadigde. Dit overleg zal gevoerd worden gedurende maximaal acht weken na ontvangst van de kennisgeving bedoeld in artikel 13.7. Wordt binnen deze termijn van acht weken geen overeenstemming bereikt dan wordt binnen één maand nadien een algemene vergadering van aandeelhouders bijeengeroepen en gehouden, in welke vergadering zal worden beslist omtrent het verzoek tot overdracht. De algemene vergadering kan in die vergadering uitsluitend goedkeuring verlenen met een meerderheid van stemmen, vertegenwoordigende tenminste twee derde van het geplaatste kapitaal.

13.18 De goedkeuring wordt geacht te zijn verleend:

- (a) indien niet binnen acht weken na ontvangst van de kennisgeving bedoeld in artikel 13.16 overeenstemming is bereikt met de raad van bestuur en de raad van commissarissen en niet tevens een algemene vergadering is bijeengeroepen en doen houden uiterlijk één maand na afloop van deze termijn van acht weken;
- (b) indien de algemene vergadering van aandeelhouders niet binnen de termijn genoemd in artikel 13.17 op het verzoek om goedkeuring heeft beslist;
- (c) indien de algemene vergadering haar goedkeuring aan de voorgenomen overdracht onthoudt en de raad van commissarissen niet uiterlijk drie maanden na afloop van die vergadering aan de verzoeker opgaaf doet van een of meer gegadigden die bereid en in staat zijn alle aandelen waarop het verzoek om goedkeuring betrekking heeft, van de verzoeker te kopen tegen contante betaling van de in artikel 13.19 van deze afdeling omschreven prijs. De vennootschap kan slechts met instemming van de verzoeker als gegadigde worden aangewezen.

13.19 Indien de raad van commissarissen tijdig een of meer gegadigden heeft aangewezen, wordt de prijs van de aandelen vastgesteld door de verzoeker en de gegadigden - hierna tezamen te noemen: de **belanghebbenden** - in onderling overleg. Hebben zij daarover geen overeenstemming bereikt binnen dertig dagen na de datum waarop de gegadigden zijn aangewezen, dan wordt de prijs vastgesteld door een onafhankelijke deskundige, tenzij de belanghebbenden binnen gemelde termijn van dertig dagen overeenstemming hebben bereikt over de benoeming van meer dan één deskundige. De benoeming van de deskundige(n) geschiedt door de belanghebbenden in onderling overleg; hebben zij daarover geen overeenstemming bereikt binnen veertien dagen na afloop van de hiervoor in dit lid bedoelde termijn van dertig dagen, dan geschiedt de benoeming van de onafhankelijke deskundige(n), op verzoek van de meest gereede partij, door de voorzitter, of diens plaatsvervanger, van het Nederlands Instituut van Registeraccountants.

13.20 Indien de prijs van de aandelen is vastgesteld door een of meer deskundigen, is de verzoeker gedurende dertig dagen na de prijsvaststelling vrij in zijn beslissing, of hij de aandelen tegen de vastgestelde prijs aan de aangewezen gegadigde(n) zal overdragen.

13.21 De kosten die zijn verbonden aan de prijsvaststelling door de deskundige(n) komen ten laste van:

- (a) de verzoeker indien hij niet akkoord gaat met de vastgestelde prijs en dientengevolge niet aan de gegadigden wenst over te dragen;
- (b) de verzoeker voor de helft en de gegadigden voor de andere helft, indien de aandelen door gegadigden zijn gekocht met dien verstande dat iedere gegadigde in de kosten bijdraagt in verhouding van het aantal door hem gekochte aandelen;
- (c) in alle overige gevallen komen de hiervoor bedoelde kosten ten laste van de vennootschap.

Afdeling D. Goedkeuringsvereiste bij overdracht aan private aandeelhouders.

13.22 Onverminderd het van toepassing zijn van Afdeling A, is op een overdracht van één of meer aandelen aan een private aandeelhouder, het bepaalde in deze Afdeling D van toepassing.

13.23 Iedere overdracht van aandelen behoeft de goedkeuring van de raad van commissarissen. De overdracht moet plaatsvinden binnen drie maanden nadat de goedkeuring is verleend of geacht wordt te zijn verleend.

13.24 De aandeelhouder die één of meer van zijn aandelen wil overdragen - hierna te noemen: de verzoeker - stelt de raad van bestuur daarvan in kennis. De kennisgeving vermeldt het aantal aandelen waarop de voorgenomen overdracht betrekking heeft, de aanduidingen van die aandelen en de naam en het adres van iedere persoon waaraan de overdracht zal geschieden, alsmede de prijs waarvoor wordt overgedragen.

13.25 De goedkeuring wordt geacht te zijn verleend:

- (a) indien de raad van commissarissen niet binnen drie maanden na ontvangst van het verzoek om goedkeuring op dat verzoek heeft beslist;
- (b) indien de raad van commissarissen haar goedkeuring aan de voorgenomen overdracht onthoudt en niet gelijktijdig daarmee aan de verzoeker opgaaf doet van een of meer gegadigden die bereid en in staat zijn alle aandelen waarop het verzoek om goedkeuring betrekking heeft, van de verzoeker te kopen tegen contante betaling van de in lid 5 van deze afdeling omschreven prijs. De vennootschap kan slechts met instemming van de verzoeker als gegadigde worden aangewezen.

13.26 Het bepaalde in lid 4, 5 en 6 van Afdeling C omtrent de prijsvaststelling en kosten is van overeenkomstige toepassing.

Afdeling E. Verplichte aanbieding. Algemene Bepalingen.

13.27 Indien:

- (a) een aandeelhouder onherroepelijk in staat van faillissement is verklaard;
- (b) surséance van betaling is verleend aan een aandeelhouder;
- (c) een rechtspersoon die aandelen houdt of een vennootschap die geen rechtspersoon is en aandelen tot haar vermogen rekent, wordt ontbonden of ophoudt te bestaan anders dan door juridische fusie of splitsing;
- (d) één of meer aandelen worden gehouden door een rechtspersoonlijkheid bezittende vennootschap en door uitgifte, door eigendomsoverdracht of andere eigendomsverkrijging van aandelen in het kapitaal van zodanige vennootschap, dan wel door overgang van stemrecht op aandelen in het kapitaal van zodanige vennootschap, de zeggenschap over de activiteiten van de onderneming van zodanige vennootschap wordt verkregen door één of meer anderen dan degene of degenen bij wie die zeggenschap voordien berustte; voor de toepassing van dit artikel 13.18 (d) betekent **zeggenschap** over een aandeelhouderrechtspersoon:
 - (i) dat een persoon, daaronder mede begrepen personen met wie zodanige persoon handelt volgens een onderlinge regeling tot samenwerking, direct of indirect, de meerderheid van de aandelen in het kapitaal van de desbetreffende aandeelhouderrechtspersoon houdt; dan wel
 - (ii) dat een persoon, daaronder mede begrepen personen met wie zodanige persoon handelt volgens een onderlinge regeling tot samenwerking, direct of indirect, door aandeelhouderschap, het bezit van stemrecht, overeenkomst of anderszins, de macht heeft om de meerderheid van de bestuurders, commissarissen of leden van een ander bestuursorgaan van de desbetreffende aandeelhouderrechtspersoon te benoemen of te ontslaan, dan wel op andere wijze zeggenschap over het bestuur en het beleid van die aandeelhouderrechtspersoon kan uitoefenen;
- (e) enigerlei gemeenschap waartoe aandelen behoren, wordt ontbonden; of;
- (f) een publieke aandeelhouder ophoudt geheel te voldoen aan de voorwaarden voor publieke aandeelhouders,

dient de betrokken aandeelhouder of diens rechtverkrijgende - ieder van hen de Verzoeker - daarvan onverwijld mededeling te doen aan de raad van bestuur en is de Verzoeker verplicht de betrokken aandelen (de **Aandelen**) over te dragen aan één of meer door de raad van commissarissen aan te wijzen Gegadigden, die bereid en in staat is/zijn de Aandelen tegen contante betaling te kopen.

Het hiervoor in de leden 2 tot en met 5 van Afdeling D bepaalde is van overeenkomstige toepassing met dien verstande dat de Verzoeker zich niet kan terugtrekken.

Indien de raad van commissarissen niet binnen drie maanden na de hiervoor in dit artikel 13.18 bedoelde mededeling één of meer Gegadigden heeft aangewezen, is de verzoeker bevoegd de aandelen te behouden.

13.28 Blijft de Verzoeker ondanks sommatie door de vennootschap in gebreke met de nakoming van enige in dit artikel omschreven verplichting - de verplichting tot levering daaronder begrepen - dan is de vennootschap bevoegd en ook verplicht die verplichting(en) voor en namens de Verzoeker na te komen. In dat geval kan de prijs van de aandelen slechts worden vastgesteld door de deskundige.

Zolang de Verzoeker in gebreke is, kan het aan de aandelen verbonden vergader en stemrecht niet worden

uitgeoefend.

- 13.29 Zowel de overdracht als de overgang van rechten tot het nemen van aandelen is onderworpen aan de bepalingen van Afdeling E.
- 13.30 Alle kennisgevingen en mededelingen ingevolge Afdeling E geschieden bij deurwaardersexploot of per brief tegen bewijs van ontvangst.

Artikel 14. Raad van bestuur en raad van commissarissen.

Samenstelling raad van bestuur; bezoldiging; tegenstrijdige belangen.

- 14.1 De vennootschap wordt bestuurd door een raad van bestuur die bestaat uit één of meer leden. Het aantal leden van de raad van bestuur wordt vastgesteld door de raad van commissarissen.
- 14.2 Slechts natuurlijke personen kunnen tot lid van de raad van bestuur worden benoemd.
- 14.3 Leden van de raad van bestuur worden benoemd door de raad van commissarissen. De raad van commissarissen geeft de algemene vergadering kennis van een voorgenomen benoeming van een lid van de raad van bestuur.
- 14.4 Leden van de raad van bestuur kunnen niet zijn personen die direct of indirect binding hebben:
 - (a) als bedoeld in de Elektriciteitswet, met een producent, een leverancier of een handelaar;
 - (b) als bedoeld in de Gaswet, met een rechtspersoon die de productie, aankoop of levering van gas verricht.
- 14.5 De vennootschap heeft een beleid op het terrein van bezoldiging van de raad van bestuur. Het beleid wordt voorgesteld door de raad van commissarissen en vastgesteld door de algemene vergadering. In het bezoldigingsbeleid komen ten minste de in de artikelen 383c tot en met 383e van Boek 2 omschreven onderwerpen aan de orde, voor zover deze de raad van bestuur betreffen. Het beloningsbeleid wordt schriftelijk en gelijktijdig met de aanbieding aan de algemene vergadering van aandeelhouders ter kennisneming aan de ondernemingsraad aangeboden.

Voor de toepassing van de vorige zin wordt onder ondernemingsraad verstaan de ondernemingsraad van de onderneming van de vennootschap of van de onderneming van een dochtermaatschappij bedoeld in de leden 1 en 2 van artikel 24a van Boek 2. Indien er meer dan één ondernemingsraad is, wordt het beloningsbeleid aan deze raden afzonderlijk aangeboden. Is voor de betrokken onderneming of ondernemingen een centrale ondernemingsraad ingesteld, dan wordt het beloningsbeleid aan de centrale ondernemingsraad aangeboden.
- 14.6 De raad van commissarissen stelt, met inachtneming van het beleid bedoeld in lid 5, de beloning en de verdere arbeidsvoorwaarden van ieder lid van de raad van bestuur en van de in artikel 15, lid 5 bedoelde persoon vast.
- 14.7 Een lid van de raad van bestuur kan worden geschorst en ontslagen door de raad van commissarissen. De raad van commissarissen ontslaat een lid van de raad van bestuur niet dan nadat de algemene vergadering dan wel, indien de commissie bedoeld in artikel 18 lid 10 werd ingesteld, die commissie over het voorgenomen ontslag is gehoord. Alvorens de algemene vergadering, casu quo de commissie van aandeelhouders, door de raad van commissarissen over een voorgenomen ontslag wordt gehoord, stelt de raad van commissarissen het betrokken lid van de raad van bestuur in de gelegenheid zich in een vergadering van de raad van commissarissen te verantwoorden; daarbij kan het lid van de raad van bestuur zich doen bijstaan door een raadsman.
- 14.8 De schorsing van een lid van de raad van bestuur vervalt, indien de raad van commissarissen niet binnen drie maanden na de datum van ingang van de schorsing besluit tot ontslag of tot opheffing of handhaving van de schorsing. Een schorsing kan voor ten hoogste drie maanden worden verlengd, ingaande op de datum waarop het besluit tot handhaving van de schorsing werd genomen.
- 14.9 Een lid van de raad van bestuur treedt af door het verkrijgen van een hoedanigheid als gevolg waarvan hij ingevolge het bepaalde in artikel 14.4 niet tot lid van de raad van bestuur benoembaar zou zijn.

Artikel 15. Taken en bevoegdheden van de raad van bestuur. Belet of ontstentenis.

- 15.1
 - (a) Behoudens beperkingen volgens de statuten is de raad van bestuur belast met het besturen van de vennootschap.
 - (b) De raad van bestuur vertegenwoordigt de vennootschap. De bevoegdheid tot vertegenwoordiging komt mede toe aan ieder lid van de raad van bestuur afzonderlijk.
 - (c) De raad van bestuur kan aan één of meer personen procuratie verlenen en zodanige bevoegdheid wijzigen of intrekken.
- 15.2 Ieder lid van de raad van bestuur is tegenover de vennootschap gehouden tot een behoorlijke vervulling van de

hem opgedragen taak.

- 15.3 Indien er meer leden van de raad van bestuur zijn, kunnen zij met inachtneming van deze statuten een bestuursreglement vaststellen, mits onder goedkeuring van de raad van commissarissen.
In het bestuursreglement kan, onder goedkeuring van de raad van commissarissen, worden aangegeven met welke taken iedere lid van de raad van bestuur meer in het bijzonder zal zijn belast. Een zodanige taakverdeling laat de gezamenlijke verantwoordelijkheid van alle leden van de raad van bestuur voor het gehele bestuur onverlet.
- 15.4 Een lid van de raad van bestuur met een tegenstrijdig belang als bedoeld in artikel 15.5 of met een belang dat de schijn van een dergelijk tegenstrijdig belang kan hebben (beide een **(potentieel) tegenstrijdig belang**) stelt zijn medebestuurders en de raad van commissarissen hiervan in kennis.
- 15.5 Een lid van de raad van bestuur neemt niet deel aan de beraadslaging en besluitvorming binnen het bestuur, indien hij daarbij een direct of indirect persoonlijk belang heeft dat tegenstrijdig is met het belang van de vennootschap en de met haar verbonden onderneming. Wanneer hierdoor geen bestuursbesluit kan worden genomen, wordt het besluit genomen door de raad van commissarissen.
- 15.6 Van een tegenstrijdig belang als bedoeld in artikel 15.5 is slechts sprake, indien het lid van de raad van bestuur in de gegeven situatie niet in staat moet worden geacht het belang van de vennootschap en de met haar verbonden onderneming met de vereiste integriteit en objectiviteit te behartigen. Wordt een transactie voorgesteld waarbij naast de vennootschap ook een groepsmaatschappij van de vennootschap een belang heeft, dan betekent het enkele feit dat een lid van de raad van bestuur enige functie bekleedt bij de betrokken of een andere groepsmaatschappij, en daarvoor al dan niet een vergoeding ontvangt, nog niet dat sprake is van een tegenstrijdig belang als bedoeld in artikel 15.5.
- 15.7 Het lid van de raad van bestuur die in verband met een (potentieel) tegenstrijdig belang niet de taken en bevoegdheden uitoefent die hem anders als bestuurder zouden toekomen, wordt in zoverre aangemerkt als een bestuurder die belet heeft in de zin van de artikelen 15.9, 15.10 en 15.11.
- 15.8 Een (potentieel) tegenstrijdig belang tast de vertegenwoordigingsbevoegdheid als bedoeld in artikel 15.1 (b) niet aan. De raad van commissarissen kan bepalen dat daarnaast één of meer personen op grond van dit artikel 15.8 bevoegd zijn tot vertegenwoordiging in aangelegenheden waarin zich tussen de vennootschap en één of meer bestuurders een (potentieel) tegenstrijdig belang voordoet. Een persoon die aldus is aangewezen mag niet een persoon zijn die direct of indirect binding heeft:
- (a) als bedoeld in de Elektriciteitswet, met een producent, een leverancier of een handelaar;
 - (b) als bedoeld in de Gaswet, met een rechtspersoon die de productie, aankoop of levering van gas verricht.
- 15.9 In geval van ontstentenis of belet van een lid van de raad van bestuur zijn de overblijvende bestuurders of is de overblijvende bestuurder tijdelijk met het besturen van de vennootschap belast.
- 15.10 In geval van ontstentenis of belet van alle leden van de raad van bestuur of van het enige lid van de raad van bestuur is de raad van commissarissen tijdelijk met het besturen van de vennootschap belast, met de bevoegdheid het bestuur van de vennootschap tijdelijk op te dragen aan één of meer commissarissen en/of één of meer andere personen. De persoon die tijdelijk met het bestuur van de vennootschap is belast mag niet een persoon zijn die direct of indirect binding heeft:
- (a) als bedoeld in de Elektriciteitswet, met een producent, een leverancier of een handelaar;
 - (b) als bedoeld in de Gaswet, met een rechtspersoon die de productie, aankoop of levering van gas verricht.
- 15.11 Bij de vaststelling in hoeverre leden van de raad van bestuur aanwezig of vertegenwoordigd zijn, instemmen met een wijze van besluitvorming, of stemmen, wordt geen rekening gehouden met vacante bestuurszetels en leden van de raad van bestuur die belet hebben.

Artikel 16. Goedkeuring van bestuursbesluiten door de algemene vergadering.

- 16.1 Aan de goedkeuring van de algemene vergadering zijn onderworpen de besluiten van de raad van bestuur omtrent een belangrijke verandering van de identiteit of het karakter van de vennootschap of de onderneming, waaronder in ieder geval:
- (a) overdracht van de onderneming of vrijwel de gehele onderneming aan een derde;

- (b) het aangaan of verbreken van duurzame samenwerking van de vennootschap of een dochtermaatschappij met een andere rechtspersoon of vennootschap dan wel als volledig aansprakelijke vennote in een commanditaire vennootschap of vennootschap onder firma, indien deze samenwerking of verbreking van ingrijpende betekenis is voor de vennootschap, zulks onverminderd het in artikel 17 lid 1 onder i bepaalde; en
- (c) het nemen of afstoten van een deelneming in het kapitaal van een vennootschap ter waarde van ten minste één derde van het bedrag van de activa volgens de balans met toelichting of, indien de vennootschap een geconsolideerde balans opstelt, volgens de geconsolideerde balans met toelichting volgens de laatst vastgestelde jaarrekening van de vennootschap, door haar of een dochtermaatschappij, zulks onverminderd het in artikel 17 lid 1 onder h bepaalde.

Het ontbreken van een ingevolge dit artikel vereiste goedkeuring tast de vertegenwoordigingsbevoegdheid, als bedoeld in artikel 15, lid 1, niet aan.

- 16.2 Indien en zolang enig (informeel) overlegplatform is ingesteld, bestaande uit vertegenwoordigers van de aandeelhouders (hierna te noemen "**AHC**") zal de AHC over besluiten bedoeld in lid 1 voorafgaande aan de algemene vergadering van aandeelhouders advies uitbrengen aan de aandeelhouders.

Artikel 17. Goedkeuring van bestuursbesluiten door de raad van commissarissen.

- 17.1 Aan de goedkeuring van de raad van commissarissen zijn onderworpen de besluiten van de raad van bestuur omtrent:
- (a) uitgifte en verkrijging van aandelen in en schuldbrieven ten laste van de vennootschap of van schuldbrieven ten laste van een commanditaire vennootschap of vennootschap onder firma waarvan de vennootschap volledig aansprakelijke vennote is;
 - (b) medewerking aan de uitgifte van certificaten op naam van aandelen;
 - (c) aanvraag van notering of van intrekking der notering van de onder a. bedoelde schuldbrieven en de onder b. bedoelde certificaten in de prijscourant van enige beurs;
 - (d) een voorstel tot vermindering van het geplaatste kapitaal;
 - (e) een voorstel tot wijziging van de statuten;
 - (f) een voorstel tot ontbinding van de vennootschap;
 - (g) een voorstel tot fusie of splitsing, als bedoeld in Titel 7 van Boek 2, tenzij de vennootschap daarbij als verkrijgende vennootschap optreedt of het een juridische fusie in de zin van artikel 333, lid 2 van Boek 2 of een juridische splitsing in de zin van artikel 334hh Boek 2 betreft;
 - (h) het nemen van een deelneming in het kapitaal van een andere vennootschap ter waarde van ten minste een vierde van het bedrag van het geplaatste kapitaal met de reserves volgens de balans met toelichting van de vennootschap of een zoveel lager bedrag als door de raad van commissarissen wordt vastgesteld, alsmede het ingrijpend vergroten of verminderen van zulk een deelneming;
 - (i) het aangaan of verbreken van duurzame samenwerking van de vennootschap met een andere rechtspersoon of vennootschap dan wel als volledig aansprakelijke vennote in een commanditaire vennootschap of vennootschap onder firma, indien deze samenwerking of verbreking van ingrijpende betekenis is voor de vennootschap;
 - (j) investeringen welke een bedrag gelijk aan ten minste een vierde gedeelte van het geplaatste kapitaal met de reserves der vennootschap volgens haar balans met toelichting of een zoveel lager bedrag als door de raad van commissarissen wordt vastgesteld, vereisen;
 - (k) de vaststelling van een voortschrijdend meerjarenplan met een financieel-economisch meerjarenplan voor de financiering, de investeringen en de bedrijfsuitkomsten, alsmede een herziening daarvan, alsmede een daarop aansluitend jaarbeleidsplan en jaarlijkse investeringsbegroting en de herziening daarvan;
 - (l) het nemen van investeringsbeslissingen, die niet zijn opgenomen in het sub k. bedoelde investeringsplan of in de jaarlijkse investeringsbegroting en een door de raad van commissarissen vastgesteld bedrag per investering te boven gaan;
 - (m) het aangaan en verstrekken van geldleningen, die een door de raad van commissarissen vast te stellen bedrag per geldlening te boven gaan;

- (n) het vervreemden of bezwaren van registergoederen, waarvan de waarde een door de raad van commissarissen vastgesteld bedrag per transactie te boven gaat;
 - (o) het sluiten van overeenkomsten waarmee meer dan een door de raad van commissarissen bepaald bedrag per overeenkomst of serie overeenkomsten die onlosmakelijk onderdeel uitmaken van de betreffende transactie is gemoeid, voor zover deze overeenkomsten niet voortvloeien uit het hiervoor onder sub k bepaalde en met uitzondering van het sluiten van overeenkomsten terzake van inkoop en verkoop van gas, elektriciteit, warmte, koude en gassen;
 - (p) het aangaan van overeenkomsten van borgtocht of het op andere wijze zekerheid stellen voor verplichtingen van derden (niet zijnde een dochtermaatschappij of deelneming) waarmede meer dan een door de raad van commissarissen bepaald bedrag per overeenkomst is gemoeid;
 - (q) het bepaalde in de leden m, n, o, en p is niet van toepassing op het betalingsverkeer dat voortvloeit uit de door de vennootschap in de uitvoering van haar bedrijf bevoegd gesloten overeenkomsten;
 - (r) aangifte van faillissement en aanvraag van surséance van betaling;
 - (s) het uitoefenen van stemrecht op aandelen in het kapitaal van dochtermaatschappijen, groepsmaatschappijen en deelnemingen van de vennootschap, zomede het op andere wijze rechtstreeks of middellijk uitoefenen van zeggenschap daarover voor zover het besluiten betreft die zijn opgenomen in dit artikel en mits de raad van commissarissen aan de raad van bestuur heeft medegedeeld voor welke dochtermaatschappijen, groepsmaatschappijen en/of deelnemingen hij deze bevoegdheid wenst uit te oefenen en met uitzondering van besluiten bij juridische fusies als bedoeld in artikel 333, lid 2 Boek 2 of juridische splitsingen als bedoeld in artikel 334hh Boek 2;
 - (t) het voeren van procedures, hetzij als eisende, hetzij als verwerende partij, daaronder begrepen de procedure voor scheidsmannen, het vragen van bindend advies en het aangaan van dadingen, indien het belang van de zaak een door de raad van commissarissen bepaald bedrag te boven gaat; geen voorafgaande goedkeuring is echter vereist voor het nemen van conservatoire maatregelen en andere maatregelen ter voorkoming van verlies van rechten, alsmede voor het voeren in eerste aanleg van kort gedingen of spoedarbitrages en incassoprocedures;
 - (u) beëindiging van de dienstbetrekking van een aanmerkelijk aantal werknemers van de vennootschap tegelijkertijd of binnen een kort tijdsbestek of ingrijpende wijziging in de arbeidsomstandigheden van een aanmerkelijk aantal werknemers van de vennootschap;
 - (v) het vaststellen en wijzigen van de algemene arbeidsvoorwaarden voor het personeel, tenzij deze vaststelling of wijziging voortvloeit uit de bepalingen van een voor de vennootschap geldende collectieve arbeidsovereenkomst onverminderd het in dit lid, sub v, bepaalde;
 - (w) het vaststellen en wijzigen van een treasurystatuut.
- 17.2 Het ontbreken van een ingevolge dit lid vereiste goedkeuring tast de vertegenwoordigingsbevoegdheid, als bedoeld in artikel 15, lid 1, niet aan, met uitzondering van het bepaalde hiervoor onder g.
- 17.3 De raad van commissarissen kan bepalen dat een in artikel 17.1 bedoeld besluit niet aan zijn goedkeuring is onderworpen, indien het daarmee gemoeide belang een door de raad van commissarissen te bepalen en schriftelijk aan de raad van bestuur op te geven waarde niet te boven gaat.
- 17.4 De raad van commissarissen is bevoegd ook andere bestuursbesluiten dan die in lid 1 van dit artikel zijn vermeld, aan zijn goedkeuring te onderwerpen, mits de raad van commissarissen zodanige bestuursbesluiten nauwkeurig omschrijft en aan de raad van bestuur mededeelt.
- 17.5 Indien en zolang de bevoegdheid tot uitgifte van aandelen berust bij de raad van bestuur, is zij, mits met inachtneming van het bepaalde in onderdeel a. van lid 1 van dit artikel, bevoegd te besluiten tot het verrichten van de in artikel 94 van Boek 2 vermelde rechtshandelingen, alsmede tot het verrichten van deze rechtshandelingen.

Artikel 18. Samenstelling raad van commissarissen.

- 18.1 De vennootschap heeft een raad van commissarissen die uit ten minste drie en maximaal elf leden bestaat, allen natuurlijke personen.
- Is het aantal commissarissen minder dan het vastgestelde aantal, dan neemt de raad onverwijld maatregelen tot aanvulling van zijn ledental. Bij één of meer vacatures in de raad van commissarissen blijft hij bevoegd zijn

wettelijke en statutaire taken te vervullen.

De raad van commissarissen stelt een profielschets voor zijn omvang en samenstelling vast, rekening houdend met de aard van de onderneming, haar activiteiten en de gewenste deskundigheid en achtergrond van de commissarissen. De raad van commissarissen bespreekt de profielschets voor het eerst bij vaststelling en vervolgens bij iedere wijziging in de algemene vergadering van aandeelhouders, en met de ondernemingsraad.

- 18.2 De commissarissen worden, behoudens het bepaalde in lid 8, op voordracht van de raad van commissarissen benoemd door de algemene vergadering. De raad van commissarissen maakt de voordracht gelijktijdig bekend aan de algemene vergadering en aan de ondernemingsraad. De voordracht is met redenen omkleed.

Commissaris kunnen niet zijn:

- (a) personen die in dienst zijn van de vennootschap;
- (b) personen die in dienst zijn van een afhankelijke maatschappij;
- (c) bestuurders en personen in dienst van een werknemersorganisatie welke pleegt betrokken te zijn bij de vaststelling van de arbeidsvoorwaarden van de onder 1 en 2 bedoelde personen;
- (d) Personen die direct of indirect binding hebben:
 - (i) als bedoeld in de Elektriciteitswet, met een producent, een leverancier of een handelaar;
 - (ii) als bedoeld in de Gaswet, met een rechtspersoon die de productie, aankoop of levering van gas verricht;

kunnen slechts tot commissaris worden benoemd zolang daardoor de raad van commissarissen in minderheid bestaat uit personen met een zodanige binding.

- 18.3 De algemene vergadering kan aan commissarissen een beloning toekennen, welke per commissaris verschillend kan zijn.

- 18.4 De algemene vergadering en de ondernemingsraad kunnen aan de raad van commissarissen personen aanbevelen om als commissaris te worden voorgedragen. De raad van commissarissen deelt hun daartoe tijdig mede wanneer, ten gevolge waarvan en overeenkomstig welk profiel in zijn midden een plaats moet worden vervuld. Indien voor de plaats het in lid 6 bedoelde versterkte recht van aanbeveling geldt, doet de raad van commissarissen daarvan eveneens mededeling.

- 18.5 Bij een aanbeveling of voordracht als bedoeld in dit artikel 18 worden van de kandidaat medegedeeld zijn leeftijd, zijn beroep, het bedrag aan door hem gehouden aandelen in het kapitaal van de vennootschap en de betrekkingen die hij bekleedt of die hij heeft bekleed voor zover die van belang zijn in verband met de vervulling van de taak van een commissaris. Tevens wordt vermeld aan welke rechtspersonen hij reeds als commissaris is verbonden; indien zich daaronder rechtspersonen bevinden die tot een zelfde groep behoren, kan met de aanduiding van die groep worden volstaan. De aanbeveling en de voordracht tot benoeming of herbenoeming worden gemotiveerd. Bij herbenoeming wordt rekening gehouden met de wijze waarop de kandidaat zijn taak als commissaris heeft vervuld.

- 18.6 Voor een derde van het aantal leden van de raad van commissarissen geldt dat de raad van commissarissen een door de ondernemingsraad aanbevolen persoon op de voordracht plaatst, tenzij de raad van commissarissen bezwaar maakt tegen de aanbeveling op grond van de verwachting dat de aanbevolen persoon ongeschikt zal zijn voor de vervulling van de taak van commissaris of dat de raad van commissarissen bij benoeming overeenkomstig de aanbeveling niet naar behoren zal zijn samengesteld. Indien het getal der leden van de raad van commissarissen niet door drie deelbaar is, wordt het naastgelegen lagere getal dat wel door drie deelbaar is in aanmerking genomen voor de vaststelling van het aantal leden waarvoor dit versterkte recht van aanbeveling geldt.

- 18.7 Indien de raad van commissarissen bezwaar maakt tegen een aanbeveling bedoeld in lid 6, deelt hij de ondernemingsraad het bezwaar onder opgave van redenen mede. De raad van commissarissen treedt onverwijld in overleg met de ondernemingsraad met het oog op het bereiken van overeenstemming over de voordracht. Indien de raad van commissarissen constateert dat geen overeenstemming kan worden bereikt, verzoekt een daartoe aangewezen vertegenwoordiger van de raad van commissarissen aan de ondernemingskamer van het gerechtshof te Amsterdam het bezwaar gegrond te verklaren. Het verzoek wordt niet eerder ingediend dan nadat vier weken zijn verstreken na aanvang van het overleg met de ondernemingsraad. De raad van commissarissen plaatst de aanbevolen persoon op de voordracht indien de ondernemingskamer

- het bezwaar ongegrond verklaart. Verklaart de ondernemingskamer het bezwaar gegrond, dan kan de ondernemingsraad een nieuwe aanbeveling doen overeenkomstig het bepaalde in lid 6.
- 18.8 De algemene vergadering kan bij volstreekte meerderheid van de uitgebrachte stemmen, vertegenwoordigend ten minste één derde van het geplaatste kapitaal, de voordracht afwijzen. Indien de algemene vergadering bij volstreekte meerderheid besluit de voordracht af te wijzen maar deze meerderheid niet ten minste één derde van het geplaatste kapitaal vertegenwoordigd, zal een nieuwe vergadering worden bijeengeroepen waarin de voordracht kan worden afgewezen met volstreekte meerderheid van de uitgebrachte stemmen. Alsdan maakt de raad van commissarissen een nieuwe voordracht op. De leden 4 tot en met 7 zijn van toepassing. Indien de algemene vergadering de voorgedragen persoon niet benoemt en niet besluit tot afwijzing van de voordracht, benoemt de raad van commissarissen de voorgedragen persoon.
- 18.9 De algemene vergadering kan de bevoegdheid die haar volgens lid 4 van dit artikel toekomt, voor een door haar te bepalen duur van telkens ten hoogste twee achtereenvolgende jaren, overdragen aan een commissie van aandeelhouders waarvan zij de leden aanwijst; in dat geval doet de raad van commissarissen, aan de commissie de mededeling als bedoeld in lid 4. De algemene vergadering kan te allen tijde de overdracht ongedaan maken. Slechts natuurlijke personen kunnen lid zijn van die commissie; zij moeten zijn aandeelhouder dan wel bestuurder van een rechtspersoon die aandeelhouder is.
- De commissie wijst uit haar midden een voorzitter aan.
- De commissie besluit met volstreekte meerderheid van de uitgebrachte stemmen.
- De commissie kan haar werkwijze bij reglement vaststellen.
- 18.10 Voor de toepassing van de voorgaande leden wordt onder de ondernemingsraad verstaan de ondernemingsraad van de onderneming van de vennootschap, of van de onderneming van een afhankelijke maatschappij. Indien er meer dan één ondernemingsraad is, worden de bevoegdheden van de ondernemingsraad onder deze statuten door deze raden afzonderlijk uitgeoefend. Is voor de betrokken onderneming of ondernemingen een centrale ondernemingsraad ingesteld, dan komen de bevoegdheden van de ondernemingsraad volgens deze statuten toe aan de centrale ondernemingsraad.
- 18.11 Een commissaris treedt uiterlijk af op de dag van en bij het sluiten van de eerstvolgende algemene vergadering nadat vier jaren sedert zijn benoeming zijn verstreken.
- Een aftredende commissaris is terstond herbenoembaar.
- 18.12 De raad van commissarissen kan een rooster van aftreden van zijn leden vaststellen en wijzigen. Zodanige vaststelling en wijziging kunnen niet meebrengen dat een zittende commissaris tegen zijn wil defungeert vóór het verstrijken van de termijn waarvoor hij is benoemd.
- Een in een vacature nieuw benoemde commissaris neemt op het rooster de plaats in van degeen in wiens vacature hij werd benoemd.
- 18.13 Een commissaris kan worden geschorst door de raad van commissarissen; de schorsing vervalt van rechtswege, indien de vennootschap niet binnen één maand na de aanvraag der schorsing een verzoek tot ontslag van de betrokkene heeft ingediend bij de ondernemingskamer van het gerechtshof te Amsterdam.
- 18.14 Indien een commissaris direct of indirect een binding verkrijgt als bedoeld in artikel 18.2(d) en als gevolg daarvan de helft of meer van het aantal commissarissen een zodanige binding heeft, alsmede indien door het defungeren van een commissaris de helft of meer van het aantal commissarissen een zodanige binding heeft, is de algemene vergadering verplicht door benoeming of ontslag van een commissaris ervoor zorg te dragen dat de minderheid van het aantal commissarissen een zodanige binding heeft.
- 18.15 De ondernemingskamer van het gerechtshof te Amsterdam kan op een desbetreffend verzoek een commissaris ontslaan wegens verwaarlozing van zijn taak, wegens andere gewichtige redenen of wegens ingrijpende wijzigingen der omstandigheden op grond waarvan handhaving als commissaris redelijkerwijze niet van de vennootschap kan worden verlangd. Het verzoek kan worden ingediend door de vennootschap, ten deze vertegenwoordigd door de raad van commissarissen, alsmede door een daartoe aangewezen vertegenwoordiger van de algemene vergadering, casu quo de in lid 9 van dit artikel bedoelde commissie, of van de ondernemingsraad als bedoeld in lid 10 van dit artikel.
- 18.16 De algemene vergadering kan bij volstreekte meerderheid van de uitgebrachte stemmen, vertegenwoordigend ten minste één derde van het geplaatste kapitaal, het vertrouwen in de raad van commissarissen opzeggen.

Het besluit is met redenen omkleed. Het besluit kan niet worden genomen ten aanzien van commissarissen die zijn aangesteld door de ondernemingskamer overeenkomstig lid 18.

- 18.17 Een besluit als bedoeld in lid 16 wordt niet genomen dan nadat de raad van bestuur de ondernemingsraad van het voorstel voor het besluit en de gronden daartoe in kennis heeft gesteld. De kennisgeving geschiedt ten minste dertig dagen voor de algemene vergadering waarin het voorstel wordt behandeld. Indien de ondernemingsraad een standpunt over het voorstel bepaalt, stelt de raad van bestuur de raad van commissarissen en de algemene vergadering van dit standpunt op de hoogte. De ondernemingsraad kan zijn standpunt in de algemene vergadering doen toelichten.
- 18.18 Het besluit bedoeld in lid 16 heeft het onmiddellijk ontslag van de leden van de raad van commissarissen tot gevolg. Alsdan verzoekt de raad van bestuur onverwijld aan de ondernemingskamer van het gerechtshof te Amsterdam tijdelijk één of meer commissarissen aan te stellen. De ondernemingskamer regelt de gevolgen van de aanstelling.
- 18.19 De raad van commissarissen bevordert dat binnen een door de ondernemingskamer vastgestelde termijn een nieuwe raad wordt samengesteld met inachtneming van het in dit artikel 18 bepaalde.
- 18.20 Zowel het doen van een aanbeveling als bedoeld in lid 4 als het besluit tot afwijzing als bedoeld in lid 6, kunnen in één en dezelfde algemene vergadering van aandeelhouders aan de orde worden gesteld, mits met inachtneming van het hierna in dit artikel 18 bepaalde.
- 18.21 De agenda voor de vergadering moet ten minste de navolgende punten bevatten:
- (a) mededeling van het tijdstip waarop de vacature is ontstaan of zal ontstaan en de oorzaak van haar ontstaan en overeenkomstig welk profiel een plaats moet worden vervuld;
 - (b) gelegenheid tot het doen van een aanbeveling door de algemene vergadering;
 - (c) onder de opschortende voorwaarde dat door de algemene vergadering geen aanbeveling van een andere persoon zal worden gedaan: de kennisgeving van de raad van commissarissen van degene die hij voordraagt;
 - (d) onder de opschortende voorwaarde dat door de algemene vergadering geen aanbeveling van een andere persoon zal worden gedaan: voorstel tot benoeming van de voorgedragen persoon.
- 18.22 De naam van degene die de raad van commissarissen wenst voor te dragen en de gegevens bedoeld in lid 5 moeten worden vermeld in de oproeping of in de agenda die ten kantore van de vennootschap ter inzage ligt, in welk geval in de oproeping naar de agenda moet worden verwezen.
- 18.23 De oproeping tot deze vergadering mag eerst geschieden indien vaststaat:
- (a) dat de ondernemingsraad een aanbeveling als bedoeld in lid 4 dan wel - indien van toepassing - lid 6 heeft gedaan, of te kennen heeft gegeven zulk een aanbeveling niet te doen, dan wel een door de raad van commissarissen vastgestelde redelijke termijn voor een aanbeveling, als vorenbedoeld, is verstreken; en
 - (b) wanneer de ondernemingsraad een aanbeveling als bedoeld in lid 6 dan wel - indien van toepassing - lid 7 heeft gedaan, de raad van commissarissen de aanbevolen persoon op de voordracht heeft geplaatst.

Artikel 19. Taken, bevoegdheden en werkwijze van de raad van commissarissen. Tegenstrijdig belang. Belet of ontstentenis.

- 19.1 De raad van commissarissen heeft tot taak:
- (a) toezicht te houden op het beleid van de raad van bestuur en op de algemene gang van zaken in de vennootschap en de met haar verbonden onderneming;
 - (b) de raad van bestuur met raad ter zijde te staan.
- Bij de vervulling van hun taak richten de commissarissen zich naar het belang van de vennootschap en de met haar verbonden onderneming.
- 19.2 De raad van bestuur verschaft aan de raad van commissarissen tijdig de voor de uitoefening van diens taak noodzakelijke gegevens en voorts alle door hem verlangde inlichtingen.
- 19.3 De raad van bestuur stelt ten minste één keer per jaar de raad van commissarissen schriftelijk op de hoogte van de hoofdlijnen van het strategisch beleid, de algemene en financiële risico's en het beheers- en controlesysteem van de vennootschap.

- 19.4 De leden van de raad van bestuur zijn, indien zij daartoe worden uitgenodigd, verplicht de vergaderingen van de raad van commissarissen bij te wonen.
- 19.5 De raad van commissarissen kan een of meer van zijn leden aanwijzen aan wie de bevoegdheid toekomt de gebouwen en terreinen van de vennootschap te betreden en inzage te nemen van alle boeken en bescheiden van de vennootschap.
Deze commissaris(sen) kan/kunnen zich daarbij voor rekening van de vennootschap door deskundigen doen bijstaan.
- 19.6 De raad van commissarissen kan zich in de uitoefening van zijn taak, voor rekening van de vennootschap, doen bijstaan door deskundigen.
- 19.7 De raad van commissarissen vergadert telkenmale wanneer de voorzitter of een andere commissaris zulks nodig acht.
Voor het verhandelde in de vergadering worden notulen gehouden door de secretaris of bij diens ontstentenis door een van de andere aanwezigen, door de voorzitter daartoe aangewezen. De notulen worden vastgesteld en getekend door degenen, die in de vergadering, waarin de notulen worden vastgesteld, als voorzitter en secretaris fungeren; de notulen worden bewaard in een daartoe bestemd register.
- 19.8 De raad van commissarissen besluit met volstrekte meerderheid van de uitgebrachte stemmen in een vergadering waarin ten minste de meerderheid van de commissarissen aanwezig is. Staken de stemmen dan heeft de voorzitter de beslissende stem. Blanco stemmen worden geacht niet te zijn uitgebracht.
- 19.9 Commissarissen kunnen zich op vergaderingen niet laten vertegenwoordigen.
- 19.10 Commissarissen kunnen ook besluiten nemen per telex, telefax, telegram of ander communicatiemiddel, mits alle commissarissen zijn geraadpleegd en zoveel commissarissen zich voor aanneming van het voorstel verklaren als in een voltallige vergadering, waarin alle stemmen zijn uitgebracht, voor het nemen van een besluit is vereist.
Een aldus genomen besluit wordt aangetekend in het notulenregister van de raad van commissarissen. Daarnaast wordt in de eerstvolgende vergadering van de raad van commissarissen nogmaals van het besluit melding gemaakt.
- 19.11 Een commissaris met een (potentieel) tegenstrijdig belang stelt de raad van bestuur en zijn medecommissarissen hiervan in kennis. Indien het (potentieel) tegenstrijdig belang alle commissarissen betreft, dient de kennisgeving tevens aan de algemene vergadering te worden gedaan. Overigens is het bepaalde in de artikelen 15.4 tot en met 15.6 van overeenkomstige toepassing.

Artikel 20. Algemene Vergadering.

Bijeenroeping. Plaats van de vergadering.

- 20.1 Onverminderd het bepaalde in artikel 26, worden algemene vergaderingen gehouden, zo dikwijls de raad van bestuur, dan wel de raad van commissarissen dit wenst. De bevoegdheid tot bijeenroeping van de algemene vergadering komt toe aan de raad van bestuur, alsook aan de raad van commissarissen.
- 20.2 De raad van bestuur dient een algemene vergadering bijeen te roepen, indien een of meer aandeelhouders die gezamenlijk ten minste een tiende gedeelte van het geplaatste kapitaal vertegenwoordigen, daartoe schriftelijk een verzoek indienen, onder nauwkeurige opgave van de te behandelen onderwerpen. Een gelijke plicht rust op de raad van commissarissen.
Indien de algemene vergadering niet binnen zes weken na het verzoek wordt gehouden, zijn de verzoekers met inachtneming van de wet en de statuten zelf bevoegd de algemene vergadering bijeen te roepen zonder daartoe de machtiging van de president van de rechtbank nodig te hebben. Op een bijeenroeping als in de vorige zin bedoeld, is het bepaalde in lid 3 van dit artikel van overeenkomstige toepassing.
- 20.3 Tot het bijwonen van de algemene vergadering dient iedere aandeelhouder en iedere certificaathouder te worden opgeroepen. De oproeping dient niet later te geschieden dan op de vijftiende dag voor de dag waarop de vergadering wordt gehouden.
De oproeping geschiedt door middel van oproepingsbrieven. Deze vermelden de datum en de plaats van de vergadering en het aanvangstijdstip. De in de vergadering te behandelen onderwerpen worden vermeld in de oproepingsbrieven of door middel van een afzonderlijke brief ter kennis van de aandeelhouders en de certificaathouders gebracht binnen de voor de oproeping gestelde termijn.

Een onderwerp, waarvan de behandeling schriftelijk is verzocht door een aandeelhouder of een certificaathouder, wordt opgenomen in de oproeping of op dezelfde wijze aangekondigd indien de vennootschap het verzoek niet later dan op de zestigste dag voor die van de vergadering heeft ontvangen en mits geen zwaarwichtig belang van de vennootschap zich daartegen verzet.

Mededelingen die krachtens de wet of de statuten moeten worden gericht aan de algemene vergadering, kunnen geschieden door opneming in de oproepingsbrieven.

20.4 Is de oproepingstermijn niet in acht genomen of heeft de oproeping niet of niet op de juiste wijze plaatsgehad, dan kunnen niettemin wettige besluiten worden genomen, ook ten aanzien van onderwerpen die niet of niet op de voorgeschreven wijze zijn aangekondigd, mits een zodanig besluit wordt genomen met algemene stemmen in een algemene vergadering waarin het gehele geplaatste kapitaal is vertegenwoordigd.

20.5 Algemene vergaderingen kunnen worden gehouden in de gemeenten Amstelveen, Amsterdam, Capelle aan den IJssel, Delft, Dokkum, 's-Gravenhage, Haarlem, Haarlemmermeer (Luchthaven Schiphol), Heemskerk, Heemstede, Rotterdam, Utrecht of Weert.

Artikel 21. Toegang tot en leiding van de algemene vergadering.

21.1 Toegang tot de algemene vergadering hebben de aandeelhouders en de certificaathouders. Het recht van toegang komt tevens toe aan ieder lid van de raad van bestuur die niet is geschorst, aan iedere commissaris die niet is geschorst, en voorts aan iedere persoon die tot het bijwonen van de algemene vergadering of een gedeelte daarvan is uitgenodigd door de voorzitter van de betrokken vergadering.

21.2 Indien een aandeelhouder of een certificaathouder zich in een algemene vergadering wil doen vertegenwoordigen, dient hij schriftelijk een daartoe strekkende volmacht te verlenen, die moet worden overhandigd aan de voorzitter van de betrokken vergadering.

Een aandeelhouder kan slechts voor alle door hem gehouden aandelen aan één andere aandeelhouder schriftelijk volmacht verlenen om alle aan die aandelen verbonden rechten uit te oefenen. De in dit lid bedoelde bevoegdheden komen mede toe aan vruchtgebruikers van aandelen, alsmede aan houders van certificaten.

De deelgenoten in een gemeenschap die aandelen of certificaten of een beperkt recht daarop omvat, kunnen hun rechten slechts uitoefenen door aan één van hen of één andere aandeelhouder daartoe schriftelijk volmacht te verlenen.

21.3 Aandeelhouders mogen de vergadering bijwonen, daarin het woord voeren en het stemrecht uitoefenen met gebruikmaking van elektronische communicatiemiddelen, indien de mogelijkheid daartoe uitdrukkelijk is voorzien in de oproeping tot de vergadering of is aanvaard door de voorzitter van de vergadering. Het gebruikte elektronische communicatiemiddel dient zodanig te zijn dat de aandeelhouder daardoor tot genoegen van de voorzitter geïdentificeerd kan worden. De oproeping kan verder gegevens bevatten met betrekking tot de toegelaten elektronische communicatiemiddelen en het gebruik daarvan, en de voorzitter kan terzake nadere aanwijzingen geven en eisen stellen.

21.4 De algemene vergaderingen worden geleid door de voorzitter van de raad van commissarissen dan wel door de door de raad van commissarissen, al dan niet uit zijn midden, aan te wijzen persoon. Is de voorzitter niet aanwezig en laat de raad van commissarissen een aanwijzing als evenbedoeld achterwege, dan voorziet de algemene vergadering zelf in haar leiding.

21.5 Het ter vergadering uitgesproken oordeel van de voorzitter omtrent de uitslag van een stemming is beslissend. Hetzelfde geldt voor de inhoud van een genomen besluit, voor zover werd gestemd over een niet schriftelijk vastgelegd voorstel. Wordt echter onmiddellijk na het uitspreken van evengemeld oordeel de juistheid daarvan betwist, dan vindt een nieuwe stemming plaats, wanneer de meerderheid der vergadering of indien de oorspronkelijke stemming niet hoofdelijk of schriftelijk geschiedde een stemgerechtigde aanwezige dit verlangt. Door deze nieuwe stemming vervallen de rechtsgevolgen van de oorspronkelijke stemming.

21.6 Tenzij een notarieel proces-verbaal wordt opgemaakt wijst de voorzitter een persoon aan die met het houden van de notulen is belast.

De notulen worden in dezelfde vergadering of in een volgende vergadering vastgesteld door de algemene vergadering en ten blijke daarvan ondertekend door de voorzitter en de notulist van de vergadering waarin de vaststelling geschiedt.

Indien de algemene vergadering, de raad van bestuur of de raad van commissarissen besluit tot het doen

opmaken van een notarieel proces-verbaal, of indien een of meer aandeelhouders die gezamenlijk ten minste een tiende gedeelte van het geplaatste kapitaal vertegenwoordigen daartoe besluiten, verleent de raad van bestuur aan een notaris de opdracht tot het opmaken daarvan. De kosten van het proces-verbaal zijn voor rekening van de vennootschap.

- 21.7 De raad van bestuur houdt een notulenboek waarin de vastgestelde notulen van elke algemene vergadering zijn opgenomen en waarin tevens een afschrift wordt ingevoegd van elk notarieel proces-verbaal dat van een algemene vergadering is opgemaakt.
- Het notulenboek ligt ten kantore van de vennootschap ter inzage van de aandeelhouders en de certificaathouders. Aan ieder van hen wordt desgevraagd, tegen ten hoogste de kostprijs, een afschrift of uittreksel verstrekt van de notulen van een algemene vergadering.

Artikel 22. Stemrecht. Besluitvorming.

- 22.1 Elk aandeel geeft recht op het uitbrengen van één stem.
- 22.2 Voor een aandeel dat toebehoort aan de vennootschap of aan een dochtermaatschappij daarvan kan in de algemene vergadering geen stem worden uitgebracht; evenmin voor een aandeel waarvan één van hen de certificaten houdt. Vruuchtgebruikers en pandhouders van aandelen die aan de vennootschap en haar dochtermaatschappijen toebehoren, zijn evenwel niet van hun stemrecht uitgesloten, indien het vruchtgebruik of pandrecht was gevestigd voordat het aandeel aan de vennootschap of een dochtermaatschappij daarvan toebehoorde.
- De vennootschap of een dochtermaatschappij daarvan kan geen stem uitbrengen voor een aandeel waarop zij een vruchtgebruik of pandrecht heeft.
- 22.3 Bij de vaststelling in hoeverre aandeelhouders stemmen, aanwezig of vertegenwoordigd zijn of in hoeverre het aandelenkapitaal vertegenwoordigd is, wordt geen rekening gehouden met aandelen waarvoor geen stem kan worden uitgebracht.
- 22.4 De algemene vergadering besluit met volstrekte meerderheid van de uitgebrachte stemmen, voor zover de statuten geen grotere meerderheid voorschrijven.
- 22.5 Blanco stemmen en ongeldige stemmen worden als niet uitgebracht aangemerkt.
- 22.6 Stemmingen over zaken schorsing en ontslag van personen daaronder begrepen geschieden mondeling en stemmingen over personen geschieden bij ongetekende gesloten briefjes, tenzij de voorzitter een andere wijze van stemming vaststelt en geen van de ter vergadering aanwezigen zich daartegen verzet.
- 22.7 Staken de stemmen bij de verkiezing van personen, dan vindt in dezelfde vergadering eenmaal een nieuwe stemming plaats; staken de stemmen dan opnieuw, dan beslist onverminderd het bepaalde in de volgende zin het lot.
- Indien bij verkiezing tussen meer dan twee personen niemand de volstrekte meerderheid van de uitgebrachte stemmen op zich heeft verenigd, vindt herstemming plaats tussen de twee personen die het grootste aantal stemmen op zich verenigden, zonodig na tussenstemming en/of loting.
- Staken de stemmen omtrent een ander voorstel dan hiervoor in dit lid bedoeld, dan is dat voorstel verworpen.
- 22.8 Waar de statuten bepalen dat de geldigheid van een besluit mede afhankelijk is van het ter vergadering vertegenwoordigde gedeelte van het geplaatste kapitaal en dit gedeelte niet vertegenwoordigd was, kan voor zover elders in deze statuten niet het tegendeel is bepaald ten aanzien van een aldaar specifiek aangeduid onderwerp - een tweede vergadering worden bijeengeroepen en gehouden, waarin het besluit kan worden genomen onafhankelijk van het in die vergadering vertegenwoordigde gedeelte van het geplaatste kapitaal.
- Bij de oproeping tot de tweede vergadering moet worden vermeld dat en waarom daarin een besluit kan worden genomen onafhankelijk van het in die vergadering vertegenwoordigde gedeelte van het geplaatste kapitaal.
- De oproeping tot de tweede vergadering heeft eerst plaats na afloop van de eerste vergadering. De tweede vergadering dient binnen zes weken na afloop van de eerste vergadering te worden gehouden.

Artikel 23. Besluitvorming buiten vergadering.

- 23.1 Tenzij er certificaathouders zijn, kunnen stemgerechtigde aandeelhouders alle besluiten die zij in een algemene vergadering kunnen nemen, ook buiten vergadering nemen, mits zij zich allen schriftelijk ten gunste van het betrokken voorstel uitspreken en mits het besluit wordt genomen met voorkennis van de raad van bestuur.

Door of namens de personen die buiten vergadering een besluit hebben genomen, wordt de raad van bestuur en de raad van commissarissen onverwijld in kennis van dat besluit gesteld.

- 23.2 Van elk buiten vergadering genomen besluit wordt mededeling gedaan in de eerstvolgende algemene vergadering. De bescheiden waaruit van de besluitvorming buiten vergadering blijkt, liggen tijdens voormelde algemene vergadering ter inzage van de aandeelhouders en de certificaathouders; daarna worden deze bescheiden ingevoegd in het notulenboek.

Artikel 24. Boekjaar. Jaarrekening.

- 24.1 Het boekjaar van de vennootschap is het kalenderjaar.
- 24.2 Jaarlijks binnen vijf maanden na afloop van het boekjaar, behoudens verlenging van deze termijn met ten hoogste vijf maanden door de algemene vergadering op grond van bijzondere omstandigheden, maakt de raad van bestuur een jaarrekening op en legt deze voor de aandeelhouders en andere personen met vergaderrechten ter inzage ten kantore van de vennootschap.
- 24.3 De jaarrekening wordt ondertekend door ieder lid van de raad van bestuur en iedere commissaris. Indien de ondertekening van een of meer leden van de raad van bestuur en/of een of meer commissarissen ontbreekt, wordt daarvan onder opgave van reden melding gemaakt.
- 24.4 De vennootschap zorgt dat de opgemaakte jaarrekening en, indien vereist, het jaarverslag en de krachtens artikel 392 van Boek 2 toegevoegde gegevens zo spoedig mogelijk, doch niet later dan met ingang van de datum van oproeping tot de algemene vergadering, bestemd tot hun behandeling, op het kantoor van de vennootschap aanwezig zijn. Aandeelhouders en certificaathouders kunnen die stukken aldaar inzien en er kosteloos een afschrift van verkrijgen. Bij deze stukken worden de in artikel 392, lid 1 van Boek 2 bedoelde gegevens gevoegd. De raad van bestuur zendt de jaarrekening ook toe aan de ondernemingsraad.

Artikel 25. Accountant.

- 25.1 De algemene vergadering verleent - op voorstel van de raad van bestuur en na goedkeuring door de raad van commissarissen - aan een registeraccountant of andere deskundige, als bedoeld in artikel 393 van Boek 2 beiden hierna aan te duiden als: de deskundige dan wel een organisatie waarin zodanige deskundigen samenwerken, de opdracht tot onderzoek van de opgemaakte jaarrekening. Gaat de algemene vergadering daartoe niet over, dan is de raad van commissarissen of zo deze daartoe niet overgaat de raad van bestuur bevoegd en verplicht de opdracht te verlenen. De algemene vergadering kan de opdracht, als hiervoor in dit lid bedoeld, te allen tijde intrekken en deze aan een andere deskundige verlenen.
- 25.2 De deskundige brengt omtrent zijn onderzoek verslag uit aan de raad van bestuur en aan de raad van commissarissen. De deskundige geeft de uitslag van zijn onderzoek in een verklaring weer.
- 25.3 Voor de gevallen waarin de wet dat toestaat, kan het verlenen van de in lid 1 van dit artikel bedoelde opdracht achterwege blijven of kan de opdracht aan een ander dan de aldaar bedoelde deskundige worden verleend.

Artikel 26. Jaarvergadering. Vaststelling jaarrekening.

- 26.1 Elk jaar wordt ten minste één algemene vergadering gehouden, en wel binnen zes maanden na afloop van het laatstverstreken boekjaar van de vennootschap; deze algemene vergadering wordt hierna aangeduid als: de jaarvergadering.
- De agenda voor de jaarvergadering bevat ten minste de volgende onderwerpen:
- (a) de behandeling van het jaarverslag over het laatstverstreken boekjaar;
 - (b) de vaststelling van de jaarrekening over het laatstverstreken boekjaar.
- 26.2 De in lid 1 van dit artikel vermelde onderwerpen behoeven niet op de agenda voor de jaarvergadering te worden vermeld, indien de termijn voor het opmaken van de jaarrekening is verlengd of een voorstel tot verlenging van die termijn op die agenda is vermeld.
- 26.3 Vaststelling van de jaarrekening geschiedt door de algemene vergadering.
- Na vaststelling van de jaarrekening besluit de algemene vergadering omtrent het verlenen van kwijting aan de leden van de raad van bestuur voor het door hen gevoerde beleid van het afgelopen jaar en de commissarissen voor het door hen gevoerde toezicht van het afgelopen jaar, voor zover van die onderscheiden taakuitoefening blijkt uit de jaarrekening of uit informatie die anderszins voorafgaand aan de vaststelling van de jaarrekening aan de algemene vergadering is verstrekt, een en ander onverminderd het bepaalde in de artikelen 139 en 150 van Boek 2.

- 26.4 Indien de algemene vergadering geen kennis heeft kunnen nemen van de in artikel 25 bedoelde accountantsverklaring, kan de jaarrekening niet worden vastgesteld, tenzij onder de overige gegevens een wettige grond wordt medegedeeld waarom de verklaring ontbreekt.

Artikel 27. Winst en verlies.

- 27.1 Onder winst wordt in de hierna volgende leden van dit artikel verstaan de winst, zoals deze blijkt uit de vastgestelde winst- en verliesrekening waarbij derhalve rekening is gehouden met onder meer de afschrijving op de goodwill. Onder voor uitkering beschikbare winst wordt in de hierna volgende leden van dit artikel verstaan de winst als in de vorige zin omschreven met uitzondering van de bijzondere baten, zoals die blijken uit de vastgestelde winst- en verliesrekening.
- 27.2 Van de voor uitkering beschikbare winst kan de raad van bestuur met goedkeuring van de raad van commissarissen, een gedeelte ter grootte van maximaal de helft toevoegen aan de reserves. De raad van bestuur met goedkeuring van de raad van commissarissen kan maximaal vijftig procent (50%) reserveren waarmee tenminste vijftig procent (50%) van de winst beschikbaar is voor de algemene vergadering, zoals bepaald in lid 3 van dit artikel. De algemene vergadering van aandeelhouders beslist vervolgens omtrent uitkering. Wanneer de financiële positie het toelaat kan ook minder dan vijftig procent (50%) worden gereserveerd waarmee een groter gedeelte beschikbaar komt voor de aandeelhouders. De raad van bestuur en raad van commissarissen overleggen over een en ander met de AHC.
- 27.3 Het na reservering, als bedoeld in lid 2 van dit artikel, resterende gedeelte van de winst staat ter beschikking van de algemene vergadering, die kan besluiten tot gehele of gedeeltelijke uitkering. Hetgeen niet wordt uitgekeerd wordt toegevoegd aan de reserves. De raad van bestuur doet na goedkeuring van de raad van commissarissen een aanbeveling aan de algemene vergadering omtrent het uit te keren bedrag. De raad van bestuur en raad van commissarissen overleggen over een en ander met de AHC.
- 27.4 De vennootschap kan slechts uitkeringen doen voor zover haar eigen vermogen groter is dan het gestorte en opgevraagde deel van het geplaatste kapitaal vermeerderd met de reserves die krachtens de wet moeten worden aangehouden.
- 27.5 Uitkering van winst geschiedt eerst na vaststelling van de jaarrekening waaruit blijkt dat zij geoorloofd is.
- 27.6 Door de vennootschap gehouden aandelen of certificaten en aandelen of certificaten die de vennootschap in vruchtgebruik heeft, tellen niet mee bij de berekening van de winstverdeling.
- 27.7 De algemene vergadering kan in goed overleg met de raad van commissarissen besluiten tot het doen van tussentijdse uitkeringen. Een besluit tot het uitkeren van een interim dividend uit de winst over het lopende boekjaar kan door de algemene vergadering of de raad van bestuur worden genomen mits met goedkeuring van de raad van commissarissen.
Uitkeringen als bedoeld in dit lid 7, kunnen slechts geschieden indien is voldaan aan het bepaalde in lid 4 van dit artikel blijkens een tussentijdse vermogensopstelling, als bedoeld in artikel 105, lid 4 Boek 2.
- 27.8 Tenzij de algemene vergadering een andere termijn vaststelt, worden dividenden binnen dertig dagen na vaststelling ter beschikking gesteld.
- 27.9 De algemene vergadering kan besluiten dat dividenden geheel of gedeeltelijk in een andere vorm dan in contanten zullen worden uitgekeerd.
- 27.10 Ten laste van door de wet voorgeschreven reserves mag een tekort slechts worden gedelgd indien en voor zover de wet dat toestaat. Tot uitkeringen ten laste van andere dan de hiervoor genoemde reserves kan de algemene vergadering besluiten met een drie vierde meerderheid van de uitgebrachte stemmen op voorstel van de raad van bestuur en na goedkeuring van de raad van commissarissen.
- 27.11 Is de som van het gestorte en opgevraagde deel van het kapitaal en de reserves die krachtens de wet moeten worden aangehouden, geringer dan het laatst vastgestelde wettelijk minimumkapitaal, dan moet de vennootschap een reserve aanhouden ter grootte van het verschil.

Artikel 28. Statutenwijziging. Fusie. Splitsing.

- 28.1 Voor een besluit tot statutenwijziging, fusie of splitsing van deze vennootschap is een meerderheid van ten minste drie vierden van de uitgebrachte stemmen vereist in de algemene vergadering; deze meerderheid dient ten minste twee derde van het geplaatste kapitaal te vertegenwoordigen.
- 28.2 Indien de vennootschap bij een juridische fusie of splitsing als verkrijgende vennootschap optreedt, kan het

besluit tot fusie door de raad van bestuur genomen worden. Lid 1, tweede zin van artikel 334ff Boek 2 vindt eveneens overeenkomstige toepassing.

- 28.3 Voor een besluit tot statutenwijziging waarbij, anders dan overeenkomstig deze statuten, wordt afgeweken van artikel 158, leden 2, 4 tot en met 7 en/of de laatste zin van lid 9 van Boek 2, is de voorafgaande goedkeuring van de raad van commissarissen en de toestemming van de ondernemingsraad vereist.

Wanneer aan de algemene vergadering een voorstel tot wijziging van de statuten zal worden gedaan, moet dit steeds bij de oproeping tot de algemene vergadering worden vermeld. Degenen die de oproeping hebben gedaan, moeten tegelijkertijd een afschrift van dat voorstel, waarin de voorgedragen wijziging woordelijk is opgenomen, op het kantoor van de vennootschap ter inzage leggen van de aandeelhouders en de certificaathouders. Bij gebreke daarvan kan over het voorstel slechts wettig worden besloten indien is voldaan aan alle in artikel 20, lid 4 gestelde vereisten.

- 28.4 De aandeelhouders en de certificaathouders moeten in de gelegenheid worden gesteld van de dag van de nederlegging van het voorstel tot statutenwijziging tot na afloop van de algemene vergadering waarin dat voorstel wordt behandeld, een afschrift daarvan te verkrijgen. Deze afschriften worden kosteloos verstrekt.

Artikel 29. Ontbinding en vereffening.

- 29.1 De algemene vergadering is bevoegd te besluiten tot ontbinding van de vennootschap, mits met inachtneming van de in artikel 28, lid 1 gestelde vereisten.
- 29.2 De vennootschap blijft na haar ontbinding voortbestaan voor zover dat voor de vereffening van haar vermogen noodzakelijk is.
- 29.3 In stukken en aankondigingen die van de ontbonden vennootschap uitgaan moet aan haar naam worden toegevoegd: in liquidatie.
- 29.4 Tenzij de algemene vergadering anders besluit of de wet anders bepaalt, treden de leden van de raad van bestuur als vereffenaars van het vermogen van de ontbonden vennootschap op.
- 29.5 De vereffenaars doen aan ieder handelsregister waarin de vennootschap moet zijn ingeschreven de met de ontbinding en de vereffening verband houdende wettelijk vereiste opgaven.
- 29.6 Hetgeen van het vermogen van de ontbonden vennootschap resteert na voldoening van al haar schulden, wordt aan de aandeelhouders overgedragen naar evenredigheid van het op ieders aandelen verplicht gestorte gedeelte van het nominaal bedrag daarvan.
- 29.7 Na voltooiing van de vereffening blijven de boeken, bescheiden en andere gegevensdragers van de ontbonden vennootschap gedurende zeven jaren berusten bij degene die daartoe schriftelijk door de vereffenaars is aangewezen.

08. Concept statuten energiebedrijf

Concept d.d. 14 oktober

STATUTEN:

Artikel 1. Naam en zetel.

- 1.1 De naam van de vennootschap is:
- N.V.
- 1.2 De vennootschap heeft haar zetel te [Rotterdam].
Zij kan elders, ook buiten Nederland, nevenvestigingen hebben.
- 1.3 Op de vennootschap is van toepassing het bepaalde in de artikelen 158 tot en met 164 van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek.

Artikel 2. Doel.

- 2.1 De vennootschap heeft ten doel:
- (a) het oprichten van, het op enigerlei wijze deelnemen in, het besturen van en het toezicht houden op ondernemingen en vennootschappen, welke ondernemingen en vennootschappen werkzaam zijn op het gebied van de energievoorziening, waaronder het produceren, het in- en verkopen, transporteren, distribueren en leveren van energie, warmte, koude, water en gassen aan bedrijven en instellingen, zomede aan particulieren, het exploiteren van communicatienetwerken, het aanleggen en beheren daarvan, het verwerken en verwijderen van afvalstoffen en het exploiteren en beheren van afvalverwerkingsinstallaties, het bevorderen van doelmatig en zuinig energiegebruik en het verzorgen van voorlichting daarover, het (doen) onderzoeken van en ontwikkelen van nieuwe energieprodukten en energiediensten, zomede het verzorgen van en voorzien in van alle goederen en diensten voor het verrichten van vorenstaande, alles in de meest ruime zin;
 - (b) het financieren van ondernemingen en vennootschappen;
 - (c) het lenen, uitlenen en bijeenbrengen van gelden daaronder begrepen het uitgeven van obligaties, schuldbrieven of andere waardepapieren, alsmede het aangaan van daarmee samenhangende overeenkomsten;
 - (d) het verstrekken van adviezen en het verlenen van diensten aan ondernemingen en vennootschappen waarmee de vennootschap in een groep is verbonden en aan derden;
 - (e) het verstrekken van garanties, het verbinden van de vennootschap en het bezwaren van activa van de vennootschap ten behoeve van ondernemingen en vennootschappen waarmee de vennootschap in een groep is verbonden en ten behoeve van derden;
 - (f) het verkrijgen, beheren, exploiteren en vervreemden van registergoederen en van vermogenswaarden in het algemeen;
 - (g) het verhandelen van valuta, effecten en vermogenswaarden in het algemeen;
 - (h) het exploiteren en verhandelen van octrooien, merkrechten, vergunningen, know-how, auteursrechten, databanken en andere intellectuele eigendomsrechten;
 - (i) het verrichten van alle soorten industriële, financiële en commerciële activiteiten;
- en al hetgeen met het vorenstaande verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn, zowel in Nederland als daarbuiten, alles in de ruimste zin van het woord.
- 2.2 Bij het nastreven van het doel zal door de vennootschap bijzondere aandacht worden besteed aan de duurzame ontwikkeling van de samenleving en, binnen het kader van een evenwichtig beleid, rekening worden gehouden met de belangen van de aandeelhouders, klanten en medewerkers.

Artikel 3. Maatschappelijk kapitaal.

Het maatschappelijk kapitaal van de vennootschap bedraagt ● euro (EUR ●) verdeeld in ● (●) gewone aandelen, elk nominaal groot ● euro (EUR ●).

Artikel 4. Begripsbepalingen.

- 4.1 In de statuten wordt verstaan onder:
- (a) **aandelen:** de aandelen in het kapitaal van de vennootschap;
 - (b) **Boek 2:** Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek;
 - (c) **raad van bestuur/lid (leden) van de raad van bestuur:** het bestuur/de bestuurder(s) van de

vennootschap in de zin van Boek 2;

- (d) **raad van commissarissen/commissaris(sen):** de raad van commissarissen/commissaris(sen) van de vennootschap in de zin van Boek 2;
 - (e) **de algemene vergadering:** de algemene vergadering van aandeelhouders als orgaan van de vennootschap, alsook bijeenkomsten van dit orgaan;
 - (f) **blokkeringsregeling:** de in de statuten opgenomen bepalingen die de vrije overdraagbaarheid van aandelen beperken;
 - (g) **certificaten:** met medewerking van de vennootschap uitgegeven certificaten op naam van aandelen;
 - (h) **certificaathouders:** houders van met medewerking van de vennootschap uitgegeven certificaten, zomede vruchtgebruikers van aandelen, pandhouders en aandeelhouders zonder stemrecht;
 - (i) **certificaathoudersrechten:** de rechten die de wet toekent aan de onder (h) bedoelde certificaathouders, onder meer omvattende het recht te worden opgeroepen tot algemene vergaderingen, het recht die vergaderingen bij te wonen en daarin het woord te voeren;
 - (j) **deelneming:**
 - (i) de vennootschap heeft een deelneming in een rechtspersoon, indien zij of één of meer van haar dochtermaatschappijen alleen of samen voor eigen rekening aan die rechtspersoon kapitaal verschaffen of doen verschaffen teneinde met die rechtspersoon duurzaam verbonden te zijn ten dienste van de eigen werkzaamheid; indien één/vijfde of meer van het geplaatste kapitaal wordt verschaft, wordt het bestaan van een deelneming vermoed;
 - (ii) de vennootschap heeft een deelneming in een vennootschap, indien zij of een dochtermaatschappij:
 - (A) daarin als vennoot jegens schuldeisers volledig aansprakelijk is voor de schulden; of
 - (B) daarin anderszins vennoot is teneinde met die vennootschap duurzaam verbonden te zijn ten dienste van de eigen werkzaamheid;
 - (k) **dochtermaatschappij:**
 - (i) een rechtspersoon waarin de vennootschap of één of meer van haar dochtermaatschappijen, al dan niet krachtens overeenkomst met andere stemgerechtigden, alleen of samen meer dan de helft van de stemrechten in de algemene vergadering kunnen uitoefenen;
 - (ii) een rechtspersoon waarvan de vennootschap of één of meer van haar dochtermaatschappijen lid of aandeelhouder zijn en, al dan niet krachtens overeenkomst met andere stemgerechtigden, alleen of samen meer dan de helft van de bestuurders of van de commissarissen kunnen benoemen of ontslaan, ook indien alle stemgerechtigden stemmen.
- Het hiervoor bepaalde geldt onverminderd het bepaalde in artikel 24a, leden 3-4, Boek 2. Met een dochtermaatschappij wordt gelijkgesteld een onder eigen naam optredende vennootschap waarin de vennootschap of één of meer dochtermaatschappijen als vennoten volledig jegens schuldeisers aansprakelijk is voor de schulden;
- (l) **groepsmaatschappij:** een rechtspersoon of vennootschap, waarmee de vennootschap in een groep, als bedoeld in artikel 24b Boek 2, is verbonden;
 - (m) **afhankelijke maatschappij:**
 - (i) een rechtspersoon waaraan de vennootschap of één of meer afhankelijke maatschappijen alleen of samen voor eigen rekening ten minste de helft van het geplaatste kapitaal verschaffen;
 - (ii) een vennootschap waarvan een onderneming in het handelsregister is ingeschreven en waarvoor de vennootschap of een afhankelijke maatschappij als vennoten jegens derden volledig aansprakelijk is voor alle schulden;
 - (n) **jaarrekening:** de balans en de winst- en verliesrekening met de toelichting.

4.2 De term **schriftelijk** betekent bij brief, telefax, e-mail of enig ander elektronisch communicatiemiddel, mits het bericht leesbaar en reproduceerbaar is, en de term **schriftelijke** wordt dienovereenkomstig geïnterpreteerd.

Artikel 5. Aandelen. Certificaten. Vruchtgebruik en pandrecht op aandelen.

5.1 De aandelen luiden op naam. Aandeelbewijzen worden niet uitgegeven. De raad van bestuur voorziet de

aandelen van een doorlopende nummering, te beginnen met het nummer 1. De raad van bestuur kan, met inachtneming van het bepaalde in de vorige zin, de nummering van aandelen wijzigen.

- 5.2 De vennootschap kan haar medewerking verlenen aan het uitgeven van certificaten. Certificaten aan toonder mogen niet worden uitgegeven.
- 5.3 Op aandelen kan vruchtgebruik worden gevestigd. Indien bij de vestiging van het vruchtgebruik is bepaald dat het stemrecht toekomt aan de vruchtgebruiker, komt hem dit recht slechts toe, indien de toekenning van het stemrecht aan de vruchtgebruiker, alsmede - bij overdracht of overgang van het vruchtgebruik - de overgang van het stemrecht is goedgekeurd door de raad van commissarissen.
- 5.4 Op aandelen kan pandrecht worden gevestigd. Indien bij de vestiging van het pandrecht is bepaald dat het stemrecht toekomt aan de pandhouder, komt hem dit recht slechts toe, indien dit bij de vestiging van het pandrecht is goedgekeurd door de raad van commissarissen.
- Treedt een ander in de rechten van de pandhouder, dan komt hem het stemrecht slechts toe, indien de raad van commissarissen de overgang van het stemrecht goedkeurt.
- 5.5 Aan de aandeelhouder die geen stemrecht heeft als gevolg van een op zijn aandelen rustend vruchtgebruik of pandrecht, aan stemgerechtigde vruchtgebruikers van aandelen en aan stemgerechtigde pandhouders van aandelen komen de certificaathoudersrechten toe. De certificaathoudersrechten komen niet toe aan de vruchtgebruiker die geen stemrecht heeft en aan de pandhouder die geen stemrecht heeft.
- 5.6 Onder "publieke aandeelhouders" worden in deze statuten verstaan publiekrechtelijke rechtspersonen, alsmede naamloze vennootschappen en besloten vennootschappen met beperkte aansprakelijkheid, waarvan de statuten bepalen dat aandelen in het kapitaal van die vennootschap uitsluitend kunnen worden gehouden door die vennootschap zelf, publiekrechtelijke rechtspersonen, alsmede naamloze vennootschappen en besloten vennootschappen met beperkte aansprakelijkheid, die op hun beurt een zelfde kwaliteitseis als hiervoor geformuleerd in hun statuten hebben opgenomen. Onder "private aandeelhouders" worden begrepen alle (rechts)personen die niet vallen onder de omschrijving van publieke aandeelhouders.

Artikel 6. Levering van aandelen. Uitoefening aandeelhoudersrechten.

- 6.1 Voor de levering van een aandeel is een daartoe bestemde notariële akte vereist waarbij de vervreemder en de verkrijger partij zijn.
- 6.2 Het bepaalde in artikel 6.1 is op gelijke wijze van toepassing op de vestiging en overdracht van vruchtgebruik op aandelen en op de verdeling van een gemeenschap waartoe aandelen behoren of waartoe een vruchtgebruik op aandelen behoort.
- 6.3 Na een rechtshandeling als bedoeld in de leden 1 en 2 van dit artikel, kunnen de aan de betrokken aandelen verbonden rechten eerst worden uitgeoefend nadat de akte aan de vennootschap is betekend of de vennootschap de rechtshandeling schriftelijk heeft erkend op één van de in lid 4 van dit artikel aangegeven wijzen. Het bepaalde in de vorige zin is niet van toepassing, indien de vennootschap zelf partij was bij de rechtshandeling.
- 6.4 De erkenning geschiedt in de akte of door plaatsing van een gedagtekende verklaring op een aan de vennootschap overgelegd notarieel afschrift of uittreksel van de akte. Erkenning kan door de vennootschap eigener beweging geschieden door inschrijving van de verkrijger van het aandeel of het beperkte recht daarop in het register van aandeelhouders, met inachtneming van de door Boek 2 voorgeschreven uitvoeringshandelingen.

Artikel 7. Opgaaf van woonplaats en adres. Oproepingen en kennisgevingen. Register van aandeelhouders.

- 7.1 Aandeelhouders, pandhouders en vruchtgebruikers van aandelen, zomede houders van met medewerking van de vennootschap uitgegeven certificaten dienen hun woonplaats en adres schriftelijk op te geven aan de vennootschap.
- 7.2 Oproepingen, kennisgevingen, mededelingen en, in het algemeen, alle berichten die bestemd zijn voor de in lid 1 van dit artikel bedoelde personen, geschieden schriftelijk aan het adres dat zij aan de vennootschap hebben opgegeven.
- Oproepingen, kennisgevingen, mededelingen en, in het algemeen, alle berichten die bestemd zijn voor de vennootschap en/of een vennootschapsorgaan, geschieden schriftelijk aan het adres van de vennootschap.
- 7.3 Door de raad van bestuur wordt een register gehouden, waarin de inschrijving geschiedt van:
- (a) de namen en adressen van alle aandeelhouders, zoals zij die aan de vennootschap hebben opgegeven, het aantal door hen gehouden aandelen en de eventuele aanduidingen daarvan, met vermelding van

- de datum waarop zij de aandelen hebben verkregen, de datum van de erkenning of betekening en de datum van inschrijving, alsmede de vermelding van het op ieder aandeel gestorte bedrag;
- (b) de namen en adressen van vruchtgebruikers en pandhouders van aandelen, zoals zij die aan de vennootschap hebben opgegeven, met vermelding van de datum waarop zij het recht hebben verkregen, het aantal aandelen waarop hun recht rust en de eventuele aanduidingen daarvan, de datum van erkenning of betekening en de datum van inschrijving, alsmede de vermelding of aan de betrokken vruchtgebruiker of pandhouder al dan niet het stemrecht toekomt;
- (c) elk verleend ontslag van aansprakelijkheid voor nog niet gedane stortingen op aandelen.
- 7.4 Indien en zodra certificaten zijn uitgegeven met medewerking van de vennootschap, worden de namen en adressen van de houders van die certificaten ingeschreven in het in lid 3 van dit artikel bedoelde register van aandeelhouders, dan wel in een daarbij behorend en daarvan deel uitmakend afzonderlijk register. Op aandelen waarvoor met medewerking van de vennootschap certificaten zijn uitgegeven, verkrijgen de houders van die certificaten van rechtswege een gezamenlijk pandrecht, dat wordt ingeschreven in het register van aandeelhouders.
- 7.5 Het register van aandeelhouders wordt regelmatig bijgehouden. De bladen van dit register worden doorlopend genummerd en gewaarmerkt door één lid van de raad van bestuur danwel een persoon hiertoe door de raad van bestuur gemachtigd. Elke inschrijving of aantekening in het register wordt op gelijke wijze gewaarmerkt.
- 7.6 De raad van bestuur verstrekt desgevraagd aan een aandeelhouder, vruchtgebruiker of pandhouder om niet een uittreksel uit het register van aandeelhouders met betrekking tot zijn recht op een aandeel. Rust op het aandeel een vruchtgebruik of pandrecht, dan vermeldt het uittreksel aan wie het stemrecht toekomt en aan wie de certificaathoudersrechten toekomen. Het in dit lid bepaalde vindt overeenkomstige toepassing op de in lid 4 van dit artikel bedoelde certificaten en het in gemeld lid 4 bedoelde afzonderlijke register, zo dit er is.
- 7.7 De raad van bestuur legt het register van aandeelhouders ten kantore van de vennootschap ter inzage van de aandeelhouders en de certificaathouders. De in het register van aandeelhouders opgenomen gegevens omtrent niet-volgestorte aandelen zijn ter inzage van een ieder; een afschrift of uittreksel van deze gegevens wordt ten hoogste tegen kostprijs verstrekt.

Artikel 8. Uitgifte van aandelen.

- 8.1 De algemene vergadering besluit tot uitgifte van aandelen op voorstel van de raad van bestuur en na goedkeuring door de raad van commissarissen; indien de raad van bestuur of de raad van commissarissen door de algemene vergadering tot het tot uitgifte bevoegde orgaan is aangewezen, kan de algemene vergadering, zolang de aanwijzing van kracht is, niet tot uitgifte besluiten. Ingeval van vermelde aanwijzing geschiedt uitgifte ingevolge een besluit van de raad van bestuur na goedkeuring door de raad van commissarissen, als bedoeld in artikel 17, lid 1, sub a of ingevolge een besluit van de raad van commissarissen. De algemene vergadering casu quo de raad van bestuur of de raad van commissarissen stelt de koers van uitgifte vast, alsook de verdere voorwaarden van uitgifte, de storting in vreemd geld op aandelen daaronder begrepen. Indien de raad van bestuur of de raad van commissarissen wordt aangewezen als bevoegd om tot uitgifte van aandelen te besluiten, wordt bij die aanwijzing bepaald hoeveel aandelen mogen worden uitgegeven. Bij een zodanige aanwijzing wordt tevens de duur van de aanwijzing, welke ten hoogste vijf jaren kan bedragen, vastgesteld. De aanwijzing kan telkens voor niet langer dan vijf jaren worden verlengd. Tenzij bij de aanwijzing anders is bepaald, kan zij niet worden ingetrokken.
- 8.2 Na elk besluit tot uitgifte deelt de raad van bestuur aan alle aandeelhouders mede:
- (a) het aantal aandelen waarop het besluit betrekking heeft;
 - (b) de personalia van degene(n) aan wie aandelen worden uitgegeven, onder vermelding van het aantal aandelen per persoon;
 - (c) de koers van uitgifte;
 - (d) de wijze van storting en de termijn waarbinnen de storting moet geschieden;
 - (e) of en in hoeverre het in artikel 9 bedoelde voorkeursrecht van aandeelhouders is uitgeoefend, dan wel is beperkt of uitgesloten.

- 8.3 Het bepaalde in lid 1 van dit artikel is van overeenkomstige toepassing op het verlenen van rechten tot het nemen van aandelen, maar is niet van toepassing op uitgifte van aandelen aan iemand die een voordien reeds verkregen recht tot het nemen van aandelen uitoefent.
- 8.4 Voor de uitgifte van aandelen is een notariële akte vereist, waarbij de vennootschap en iedere persoon aan wie aandelen worden uitgegeven partij zijn.
- 8.5 De vennootschap kan bij uitgifte geen aandelen nemen in haar kapitaal.
- 8.6 Bij het nemen van het aandeel moet daarop het nominale bedrag worden gestort, alsmede, indien het aandeel voor een hoger bedrag wordt genomen, het verschil tussen die bedragen, behoudens het bepaalde bij artikel 80, lid 2 Boek 2.
- 8.7 Het opvragen van verdere stortingen op aandelen geschiedt door de raad van bestuur krachtens een besluit van de algemene vergadering.
- 8.8 Het vennootschapsorgaan dat bevoegd is te besluiten tot uitgifte van aandelen, kan besluiten dat storting op aandelen op andere wijze dan in geld geschiedt.

Artikel 9. Voorkeursrecht bij uitgifte.

- 9.1 Bij uitgifte van aandelen heeft iedere houder van aandelen een voorkeursrecht - behoudens in die gevallen waarin de wet hem dat dwingendrechtelijk onthoudt - naar evenredigheid van het gezamenlijke bedrag van zijn aandelen op de dag waarop tot uitgifte wordt besloten.
- 9.2 Indien een aandeelhouder zijn voorkeursrecht niet, niet tijdig of niet volledig uitoefent, komt het voorkeursrecht voor de vrijvallende aandelen toe aan de overige aandeelhouders, in de verhouding als in lid 1 van dit artikel omschreven.
- 9.3 Indien door de onderlinge verhouding van het bezit aan aandelen een of meer van de uit te geven aandelen niet kunnen worden toegewezen aan een of meer aandeelhouders, vindt loting plaats.
- 9.4 De algemene vergadering kan, op voorstel van de raad van bestuur en na goedkeuring door de raad van commissarissen, telkens voor een enkele uitgifte, besluiten het voorkeursrecht tot het nemen van aandelen te beperken of uit te sluiten, mits een zodanig besluit gelijktijdig met het besluit tot uitgifte wordt genomen. De algemene vergadering kan haar in de vorige zin bedoelde bevoegdheid, doch uitsluitend tezamen met de delegatie van haar bevoegdheid tot uitgifte van aandelen, overdragen aan de raad van bestuur - onder de voorwaarde dat de raad van bestuur de betreffende besluiten kan nemen na goedkeuring door de raad van commissarissen - of aan de raad van commissarissen, en zodanige overdracht herroepen, mits dit gelijktijdig geschiedt met de herroeping van de delegatie van de bevoegdheid tot uitgifte.
- 9.5 De vennootschap kondigt de uitgifte met voorkeursrecht en het tijdvak waarin dat kan worden uitgeoefend aan alle aandeelhouders aan. Het voorkeursrecht kan worden uitgeoefend gedurende de door het tot uitgifte bevoegde orgaan vast te stellen termijn, die ten minste vier weken bedraagt, te rekenen van de dag af die volgt op de dag van verzending van de aankondiging.
- 9.6 Het hiervoor in dit artikel bepaalde is van overeenkomstige toepassing op het verlenen van rechten tot het nemen van aandelen.

Artikel 10. Verkrijging van aandelen of certificaten door de vennootschap, de vervreemding daarvan en de vestiging van beperkte rechten op door de vennootschap gehouden aandelen of certificaten.

- 10.1 Verkrijging door de vennootschap van niet-volgestorte aandelen is nietig.
- 10.2 De vennootschap mag volgestorte aandelen verkrijgen krachtens een daartoe strekkend besluit van de algemene vergadering op voorstel van de raad van bestuur en na goedkeuring van de raad van commissarissen. Zodanig besluit machtigt en verplicht de raad van bestuur tot de verkrijging, onverminderd het hierna in dit lid bepaalde.
De verkrijging van volgestorte aandelen door de vennootschap is slechts toegestaan indien haar eigen vermogen, verminderd met de verkrijgingsprijs, niet kleiner is dan het gestorte en opgevraagde deel van het kapitaal, vermeerderd met de reserves die krachtens de wet moeten worden aangehouden.
- 10.3 Voor de geldigheid van de verkrijging van aandelen door de vennootschap is bepalend de grootte van het eigen vermogen volgens de laatst vastgestelde balans, verminderd met de verkrijgingsprijs voor aandelen, het bedrag van leningen als bedoeld in artikel 98c lid 2 van Boek 2, en uitkeringen uit winst of reserves aan anderen, die de vennootschap en haar dochtermaatschappijen na de balansdatum verschuldigd werden. Is een boekjaar

meer dan zes maanden verstreken zonder dat de jaarrekening is vastgesteld, dan is verkrijging overeenkomstig lid 2 van dit artikel niet toegestaan.

- 10.4 De vorige leden van dit artikel gelden niet voor aandelen die de vennootschap om niet of onder algemene titel verkrijgt.
- 10.5 Verrijging van aandelen in strijd met het bepaalde in lid 2 van dit artikel is nietig. De leden van de raad van bestuur zijn hoofdelijk aansprakelijk jegens de vervreemder te goeder trouw die door de nietigheid schade lijdt.
- 10.6 Aan het vennootschapsorgaan dat bevoegd is te besluiten tot uitgifte van aandelen, komt mede de bevoegdheid toe te besluiten tot:
- (a) vervreemding van door de vennootschap gehouden aandelen en tot het vaststellen van de prijs en de overige voorwaarden;
 - (b) het aangaan van rechtshandelingen waarbij de vennootschap zich tot vervreemding van door haar gehouden aandelen verbindt, bijvoorbeeld door verlening van een recht tot verkrijging van zodanige aandelen (optierecht);
 - (c) het vestigen van vruchtgebruik op door de vennootschap gehouden aandelen en tot het vaststellen van de prijs zo deze er is - en van de overige voorwaarden.

Na elk besluit tot het verrichten van een rechtshandeling als bedoeld onder a, b en c, vindt het bepaalde in artikel 8, lid 2 overeenkomstige toepassing.

Op vermelde besluiten is het bepaalde ten aanzien van de totstandkoming van besluiten tot uitgifte van overeenkomstige toepassing.

- 10.7 De vennootschap kan aandelen slechts in pand nemen, indien:
- (a) de betrokken aandelen volgestort zijn;
 - (b) het nominale bedrag van de in pand te nemen en de reeds gehouden of in pand gehouden eigen aandelen tezamen niet meer dan één tiende gedeelte van het geplaatste kapitaal bedraagt; en
 - (c) de algemene vergadering de pandovereenkomst heeft goedgekeurd.
- 10.8 In dit artikel worden onder aandelen mede certificaten begrepen.

Artikel 11. Vermindering van kapitaal.

- 11.1 De algemene vergadering kan slechts op voorstel van de raad van bestuur en na goedkeuring door de raad van commissarissen besluiten tot vermindering van het geplaatste kapitaal door aandelen in te trekken of door het bedrag van de aandelen bij statutenwijziging te verminderen. In dit besluit moeten de aandelen waarop het besluit betrekking heeft, worden aangewezen en moet de uitvoering van het besluit zijn geregeld. Het gestorte en opgevraagde deel van het kapitaal mag niet kleiner worden dan het ten tijde van het besluit wettelijk voorgeschreven minimumkapitaal.
- 11.2 Een besluit tot intrekking kan slechts aandelen betreffen die de vennootschap zelf houdt of waarvan zij de certificaten houdt, dan wel alle aandelen van een soort, die worden ingetrokken met terugbetaling, dan wel alle aandelen van een soort die worden uitgeloot met terugbetaling.
- 11.3 De algemene vergadering kan besluiten bij statutenwijziging het bedrag van alle aandelen te verminderen. Vermindering van het bedrag van aandelen zonder terugbetaling of met gedeeltelijke terugbetaling op aandelen of ontheffing van de verplichting tot storting moet naar evenredigheid op de betrokken aandelen geschieden. Van het vereiste van evenredigheid mag worden afgeweken met instemming van alle betrokken aandeelhouders.
- 11.4 De oproeping tot de algemene vergadering waarin een in dit artikel bedoeld besluit wordt genomen, vermeldt het doel van de kapitaalvermindering en de wijze van uitvoering.
- 11.5 De vennootschap legt de in dit artikel bedoelde besluiten neer ten kantore van het handelsregister en kondigt de nederlegging aan in een landelijk verspreid dagblad.

Artikel 12. Financiële steunverlening.

- 12.1 De vennootschap mag niet, met het oog op het nemen of verkrijgen door anderen van aandelen of certificaten daarvan, zekerheid stellen, een koersgarantie geven, zich op andere wijze sterk maken of zich hoofdelijk of anderszins naast of voor anderen verbinden. Dit verbod geldt ook voor dochtermaatschappijen.
- 12.2 De vennootschap en haar dochtermaatschappijen mogen niet, met het oog op het nemen of verkrijgen door anderen van aandelen in het kapitaal van de vennootschap of certificaten daarvan, leningen verstrekken, tenzij de raad van bestuur daartoe besluit en er is voldaan aan de voorwaarden genoemd in artikel 98c van Boek 2.

- 12.3 Een besluit van de raad van bestuur tot het verstrekken van een lening als bedoeld in artikel 12.2 is onderworpen aan de voorafgaande goedkeuring van de algemene vergadering. Het besluit tot goedkeuring wordt genomen met een meerderheid van ten minste twee derden van de uitgebrachte stemmen, indien minder dan de helft van het geplaatste kapitaal ter vergadering is vertegenwoordigd.
- 12.4 De artikelen 12.1 tot en met 12.3 gelden niet indien aandelen of certificaten van aandelen worden genomen of verkregen door of voor werknemers in dienst van de vennootschap of van een groepsmaatschappij.

Artikel 13. Blokkeringsregeling

Afdeling A. Aanbieding bij overdracht van aandelen.

- 13.1 Een overdracht van één of meer aandelen kan slechts plaatsvinden nadat deze eerst te koop zijn aangeboden aan de mede-aandeelhouders. De desbetreffende aandeelhouder (de **aanbieder**) doet het aanbod door middel van een kennisgeving aan de raad van bestuur, onder opgave van het aantal aandelen dat hij wenst over te dragen en de persoon of personen aan wie hij die aandelen wenst over te dragen. Binnen twee weken na ontvangst van deze kennisgeving brengt de raad van bestuur het aanbod ter kennis van de mede-aandeelhouders. Mede-aandeelhouders die geïnteresseerd zijn één of meer van de aangeboden aandelen te kopen (de **gegadigden**) dienen dat op te geven aan het bestuur, binnen één maand na verzending van genoemde kennisgevingen van de raad van bestuur; opgaven van mede-aandeelhouders die later worden ontvangen, worden niet in aanmerking genomen.
- 13.2 Indien de vennootschap zelf mede-aandeelhouder is, kan zij alleen met instemming van de aanbieder als gegadigde optreden.
- 13.3 De prijs waarvoor de aangeboden aandelen door de gegadigden kunnen worden gekocht, wordt vastgesteld door de aanbieder en de gegadigden in onderling overleg of door één of meer door hen aan te wijzen deskundigen. Indien zij over de prijs of de deskundige(n) geen overeenstemming bereiken, wordt de prijs vastgesteld door één of meer onafhankelijke deskundigen, die op verzoek van één of meer van de betrokken partijen wordt voorgedragen door de voorzitter van de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA).
- 13.4 Binnen één maand nadat de vastgestelde prijs aan hen bekend wordt, dienen de gegadigden aan het bestuur op te geven hoeveel van de aangeboden aandelen zij wensen te kopen; een gegadigde van wie deze opgave niet binnen genoemde termijn is ontvangen, wordt niet langer als gegadigde aangemerkt. Na de opgave als bedoeld in de vorige volzin kan een gegadigde zich slechts terugtrekken met goedkeuring van de andere gegadigden.
- 13.5 Indien de gegadigden in totaal meer aandelen wensen te kopen dan zijn aangeboden, zullen de aangeboden aandelen tussen hen worden verdeeld. De verdeling wordt in onderling overleg door de gegadigden vastgesteld. Indien de gegadigden niet binnen twee weken na afloop van de in artikel 13.6 gestelde termijn overeenstemming hebben bereikt over de verdeling, wordt deze op verzoek van de aanbieder of een gegadigde vastgesteld door het bestuur, en wel zoveel mogelijk naar evenredigheid van het gezamenlijk nominaal bedrag van de aandelen die iedere gegadigde ten tijde van de verdeling houdt. Aan een gegadigde kunnen niet meer van de aangeboden aandelen worden toegewezen dan hij wenst te kopen.
- 13.6 De aanbieder is bevoegd zijn aanbod in te trekken tot één maand na de dag waarop hem bekend wordt aan welke gegadigde of gegadigden hij alle aangeboden aandelen kan verkopen en tegen welke prijs.
- 13.7 Indien komt vast te staan dat:
- (a) geen van de mede-aandeelhouders gegadigde is of dat niet honderd procent (100%) van de door de aanbieder aangeboden aandelen tegen contante betaling door één of meer gegadigden worden gekocht, geschiedt de overdracht, afhankelijk van het karakter van de voorgenomen overdracht, slechts in overeenstemming met het in Afdeling B, C dan wel D bepaalde; dan wel
 - (b) de mede-aandeelhouders gegadigden zijn voor de volledige honderd procent (100%) van de door de aanbieder aangeboden aandelen en deze aandelen tegen contante betaling door één of meer gegadigden worden gekocht, is het bepaalde in afdeling B desalniettemin onverminderd van toepassing op de voorgenomen overdracht.
- 13.8 Alle kennisgevingen en opgaven ingevolge deze Afdeling A geschieden schriftelijk. Telkens wanneer het bestuur zodanige kennisgeving of opgave ontvangt, zendt zij daarvan onverwijld een kopie aan de aanbieder en alle

gegadigden (met uitzondering van de afzender), tenzij hiervoor anders is aangegeven.

- 13.9 De kosten verbonden aan de benoeming van deskundigen en hun werkzaamheden komen ten laste van:
- (a) de aanbieder, indien deze zijn aanbod intrekt;
 - (b) de aanbieder voor de helft en de kopers voor de andere helft, indien de aandelen door één of meer gegadigden zijn gekocht, met dien verstande dat iedere koper in de kosten bijdraagt in verhouding tot het aantal door hem gekochte aandelen;
 - (c) de vennootschap in de niet onder (a) of (b) genoemde gevallen.

Afdeling B. Goedkeuringsvereiste bij overdracht van aandelen aan medeaandeelhouders.

- 13.10 Onverminderd het van toepassing zijn van Afdeling A, is op een overdracht van één of meer aandelen aan een medeaandeelhouder het hierna in artikel 13, Afdeling B bepaalde van toepassing. Onder medeaandeelhouder wordt in deze Afdeling B verstaan een aandeelhouder in de vennootschap die op één januari tweeduizend zes ook aandeelhouder van de vennootschap was.
- 13.11 Een overdracht van één of meer aandelen kan slechts plaatsvinden na voorafgaande schriftelijke mededeling daartoe aan de raad van commissarissen. Deze mededeling omvat het aantal aandelen dat de betreffende aandeelhouder voornemens is over te dragen, de medeaandeelhouder aan wie wordt overgedragen en de prijs waarvoor wordt overgedragen. Overdracht zal alsdan niet eerder kunnen geschieden dan drie weken na ontvangst van deze schriftelijke mededeling en niet later dan drie maanden na ontvangst van die mededeling en uitsluitend aan de medeaandeelhouder en voor de prijs die in de mededeling is genoemd.
- 13.12 Een overdracht van één of meer aandelen van een medeaandeelhouder die daardoor vijftig procent of meer van het geplaatste kapitaal van de vennootschap verkrijgt kan slechts plaatsvinden na voorafgaande goedkeuring van de algemene vergadering. De desbetreffende aandeelhouder (de **Verzoeker**) doet het verzoek tot goedkeuring door middel van een kennisgeving aan de raad van bestuur onder opgave van het aantal aandelen dat hij wenst over te dragen, de medeaandeelhouder aan wie hij die aandelen wenst over te dragen (de **gegadigde**) en de prijs waarvoor hij wenst over te dragen. De raad van bestuur is verplicht het verzoek tot goedkeuring onverwijld door te geleiden naar de raad van commissarissen. De raad van bestuur is verplicht om ter behandeling van het verzoek tot goedkeuring een algemene vergadering van aandeelhouders bijeen te roepen en te doen houden binnen acht weken na ontvangst van het verzoek. Bij de oproeping tot de vergadering wordt de inhoud van het verzoek vermeld. Alvorens tot oproeping over te gaan zal de raad van commissarissen over het verzoek vergaderen teneinde een advies te kunnen geven aan de algemene vergadering van aandeelhouders. De verzoeker zal en de gegadigde zullen desgevraagd met de raad van commissarissen overleg voeren over de voorgenomen transactie.
- 13.13 De algemene vergadering kan uitsluitend goedkeuring verlenen met een meerderheid van stemmen vertegenwoordigende tenminste twee derde van het geplaatste kapitaal.
- 13.14 Verleent de algemene vergadering geen goedkeuring dan kan geen overdracht plaatshebben van dat gedeelte van de aandelen waardoor de gegadigde vijftig procent of meer van het geplaatste aandelenkapitaal zou verkrijgen.

Afdeling C. Goedkeuringsvereiste bij overige overdrachten aan publieke aandeelhouders.

- 13.15 Onverminderd het van toepassing zijn van Afdeling A, dient iedere overdracht van aandelen aan een publieke aandeelhouder, niet zijnde een overdracht aan een medeaandeelhouder, te geschieden in overeenstemming met de raad van bestuur en de raad van commissarissen dan wel, wanneer geen overeenstemming kan worden bereikt, met goedkeuring van de algemene vergadering. De overdracht moet plaatsvinden binnen drie maanden nadat overeenstemming is bereikt, dan wel de goedkeuring is verleend of geacht wordt te zijn verleend.
- 13.16 De aandeelhouder die één of meer van zijn aandelen wil overdragen - hierna te noemen: de verzoeker - stelt de raad van bestuur daarvan in kennis. De kennisgeving vermeldt het aantal aandelen waarop de voorgenomen overdracht betrekking heeft, de aanduidingen van die aandelen en de naam en het adres van iedere persoon waaraan de overdracht zal geschieden, alsmede de prijs waarvoor wordt overgedragen.
- 13.17 De verzoeker zal tezamen met de gegadigde overleg voeren met de raad van bestuur en de raad van commissarissen omtrent de voorgenomen overdracht teneinde de raad van bestuur en de raad van commissarissen in staat te stellen een gekwalificeerd oordeel te vormen over de strategische beweegredenen van de gegadigde. Dit overleg zal gevoerd worden gedurende maximaal acht weken na ontvangst van de

kennisgeving bedoeld in artikel 13.7. Wordt binnen deze termijn van acht weken geen overeenstemming bereikt dan wordt binnen één maand nadien een algemene vergadering van aandeelhouders bijeengeroepen en gehouden, in welke vergadering zal worden beslist omtrent het verzoek tot overdracht. De algemene vergadering kan in die vergadering uitsluitend goedkeuring verlenen met een meerderheid van stemmen, vertegenwoordigende tenminste twee derde van het geplaatste kapitaal.

13.18 De goedkeuring wordt geacht te zijn verleend:

- (a) indien niet binnen acht weken na ontvangst van de kennisgeving bedoeld in artikel 13.16 overeenstemming is bereikt met de raad van bestuur en de raad van commissarissen en niet tevens een algemene vergadering is bijeengeroepen en doen houden uiterlijk één maand na afloop van deze termijn van acht weken;
- (b) indien de algemene vergadering van aandeelhouders niet binnen de termijn genoemd in artikel 13.17 op het verzoek om goedkeuring heeft beslist;
- (c) indien de algemene vergadering haar goedkeuring aan de voorgenomen overdracht onthoudt en de raad van commissarissen niet uiterlijk drie maanden na afloop van die vergadering aan de verzoeker opgaaf doet van een of meer gegadigden die bereid en in staat zijn alle aandelen waarop het verzoek om goedkeuring betrekking heeft, van de verzoeker te kopen tegen contante betaling van de in artikel 13.19 van deze afdeling omschreven prijs. De vennootschap kan slechts met instemming van de verzoeker als gegadigde worden aangewezen.

13.19 Indien de raad van commissarissen tijdig een of meer gegadigden heeft aangewezen, wordt de prijs van de aandelen vastgesteld door de verzoeker en de gegadigden - hierna tezamen te noemen: de **belanghebbenden** - in onderling overleg. Hebben zij daarover geen overeenstemming bereikt binnen dertig dagen na de datum waarop de gegadigden zijn aangewezen, dan wordt de prijs vastgesteld door een onafhankelijke deskundige, tenzij de belanghebbenden binnen gemelde termijn van dertig dagen overeenstemming hebben bereikt over de benoeming van meer dan één deskundige. De benoeming van de deskundige(n) geschiedt door de belanghebbenden in onderling overleg; hebben zij daarover geen overeenstemming bereikt binnen veertien dagen na afloop van de hiervoor in dit lid bedoelde termijn van dertig dagen, dan geschiedt de benoeming van de onafhankelijke deskundige(n), op verzoek van de meest gereede partij, door de voorzitter, of diens plaatsvervanger, van het Nederlands Instituut van Registeraccountants.

13.20 Indien de prijs van de aandelen is vastgesteld door een of meer deskundigen, is de verzoeker gedurende dertig dagen na de prijsvaststelling vrij in zijn beslissing, of hij de aandelen tegen de vastgestelde prijs aan de aangewezen gegadigde(n) zal overdragen.

13.21 De kosten die zijn verbonden aan de prijsvaststelling door de deskundige(n) komen ten laste van:

- (a) de verzoeker indien hij niet akkoord gaat met de vastgestelde prijs en dientengevolge niet aan de gegadigden wenst over te dragen;
- (b) de verzoeker voor de helft en de gegadigden voor de andere helft, indien de aandelen door gegadigden zijn gekocht met dien verstande dat iedere gegadigde in de kosten bijdraagt in verhouding van het aantal door hem gekochte aandelen;
- (c) in alle overige gevallen komen de hiervoor bedoelde kosten ten laste van de vennootschap.

Afdeling D. Goedkeuringsvereiste bij overdracht aan private aandeelhouders.

13.22 Onverminderd het van toepassing zijn van Afdeling A, is op een overdracht van één of meer aandelen aan een private aandeelhouder, het bepaalde in deze Afdeling D van toepassing.

13.23 Iedere overdracht van aandelen behoeft de goedkeuring van de raad van commissarissen. De overdracht moet plaatsvinden binnen drie maanden nadat de goedkeuring is verleend of geacht wordt te zijn verleend.

13.24 De aandeelhouder die één of meer van zijn aandelen wil overdragen - hierna te noemen: de verzoeker - stelt de raad van bestuur daarvan in kennis. De kennisgeving vermeldt het aantal aandelen waarop de voorgenomen overdracht betrekking heeft, de aanduidingen van die aandelen en de naam en het adres van iedere persoon waaraan de overdracht zal geschieden, alsmede de prijs waarvoor wordt overgedragen.

13.25 De goedkeuring wordt geacht te zijn verleend:

- (a) indien de raad van commissarissen niet binnen drie maanden na ontvangst van het verzoek om goedkeuring op dat verzoek heeft beslist;

- (b) indien de raad van commissarissen haar goedkeuring aan de voorgenomen overdracht onthoudt en niet gelijktijdig daarmee aan de verzoeker opgaaf doet van een of meer gegadigden die bereid en in staat zijn alle aandelen waarop het verzoek om goedkeuring betrekking heeft, van de verzoeker te kopen tegen contante betaling van de in artikel 13.26 omschreven prijs. De vennootschap kan slechts met instemming van de verzoeker als gegadigde worden aangewezen.

13.26 Het bepaalde in artikelen 13.18 tot en met 13.21 omtrent de prijsvaststelling en kosten is van overeenkomstige toepassing.

Afdeling E. Verplichte aanbieding. Algemene Bepalingen.

13.27 Indien:

- een aandeelhouder onherroepelijk in staat van faillissement is verklaard;
- (a) surséance van betaling is verleend aan een aandeelhouder;
- (b) een rechtspersoon die aandelen houdt of een vennootschap die geen rechtspersoon is en aandelen tot haar vermogen rekent, wordt ontbonden of ophoudt te bestaan anders dan door juridische fusie of splitsing;
- (c) één of meer aandelen worden gehouden door een rechtspersoonlijkheid bezittende vennootschap en door uitgifte, door eigendomsoverdracht of andere eigendomsverkrijging van aandelen in het kapitaal van zodanige vennootschap, dan wel door overgang van stemrecht op aandelen in het kapitaal van zodanige vennootschap, de zeggenschap over de activiteiten van de onderneming van zodanige vennootschap wordt verkregen door één of meer anderen dan degene of degenen bij wie die zeggenschap voordien berustte; voor de toepassing van dit artikel 13.18 (d) betekent **zeggenschap** over een aandeelhouderrechtspersoon:
 - (i) dat een persoon, daaronder mede begrepen personen met wie zodanige persoon handelt volgens een onderlinge regeling tot samenwerking, direct of indirect, de meerderheid van de aandelen in het kapitaal van de desbetreffende aandeelhouderrechtspersoon houdt; dan wel
 - (ii) dat een persoon, daaronder mede begrepen personen met wie zodanige persoon handelt volgens een onderlinge regeling tot samenwerking, direct of indirect, door aandeelhouderschap, het bezit van stemrecht, overeenkomst of anderszins, de macht heeft om de meerderheid van de bestuurders, commissarissen of leden van een ander bestuursorgaan van de desbetreffende aandeelhouderrechtspersoon te benoemen of te ontslaan, dan wel op andere wijze zeggenschap over het bestuur en het beleid van die aandeelhouderrechtspersoon kan uitoefenen;
- (d) enigerlei gemeenschap waartoe aandelen behoren, wordt ontbonden; of;
- (e) een publieke aandeelhouder ophoudt geheel te voldoen aan de voorwaarden voor publieke aandeelhouders,

dient de betrokken aandeelhouder of diens rechtverkrijgende - ieder van hen de Verzoeker - daarvan onverwijld mededeling te doen aan de raad van bestuur en is de Verzoeker verplicht de betrokken aandelen (de **Aandelen**) over te dragen aan één of meer door de raad van commissarissen aan te wijzen Gegadigden, die bereid en in staat is/zijn de Aandelen tegen contante betaling te kopen.

Het hiervoor in de leden 2 tot en met 5 van Afdeling D bepaalde is van overeenkomstige toepassing met dien verstande dat de Verzoeker zich niet kan terugtrekken.

Indien de raad van commissarissen niet binnen drie maanden na de hiervoor in dit artikel 13.18 bedoelde mededeling één of meer Gegadigden heeft aangewezen, is de verzoeker bevoegd de aandelen te behouden.

13.28 Blijft de Verzoeker ondanks sommatie door de vennootschap in gebreke met de nakoming van enige in dit artikel omschreven verplichting - de verplichting tot levering daaronder begrepen - dan is de vennootschap bevoegd en ook verplicht die verplichting(en) voor en namens de Verzoeker na te komen. In dat geval kan de prijs van de aandelen slechts worden vastgesteld door de deskundige.

Zolang de Verzoeker in gebreke is, kan het aan de aandelen verbonden vergader- en stemrecht niet worden uitgeoefend.

13.29 Zowel de overdracht als de overgang van rechten tot het nemen van aandelen is onderworpen aan de

bepalingen van Afdeling E.

- 13.30 Alle kennisgevingen en mededelingen ingevolge Afdeling E geschieden bij deurwaardersexploot of per brief tegen bewijs van ontvangst.

Artikel 14. Raad van bestuur en raad van commissarissen.

Samenstelling raad van bestuur; bezoldiging; tegenstrijdige belangen.

- 14.1 De vennootschap wordt bestuurd door een raad van bestuur die bestaat uit één of meer leden. Het aantal leden van de raad van bestuur wordt vastgesteld door de raad van commissarissen.
- 14.2 Slechts natuurlijke personen kunnen tot lid van de raad van bestuur worden benoemd.
- 14.3 Leden van de raad van bestuur worden benoemd door de raad van commissarissen. De raad van commissarissen geeft de algemene vergadering kennis van een voorgenomen benoeming van een lid van de raad van bestuur.
- 14.4 De vennootschap heeft een beleid op het terrein van bezoldiging van de raad van bestuur. Het beleid wordt voorgesteld door de raad van commissarissen en vastgesteld door de algemene vergadering. In het bezoldigingsbeleid komen ten minste de in de artikelen 383c tot en met 383e van Boek 2 omschreven onderwerpen aan de orde, voor zover deze de raad van bestuur betreffen. Het beloningsbeleid wordt schriftelijk en gelijktijdig met de aanbieding aan de algemene vergadering van aandeelhouders ter kennisneming aan de ondernemingsraad aangeboden.
- Voor de toepassing van de vorige zin wordt onder ondernemingsraad verstaan de ondernemingsraad van de onderneming van de vennootschap of van de onderneming van een dochtermaatschappij bedoeld in de leden 1 en 2 van artikel 24a van Boek 2. Indien er meer dan één ondernemingsraad is, wordt het beloningsbeleid aan deze raden afzonderlijk aangeboden. Is voor de betrokken onderneming of ondernemingen een centrale ondernemingsraad ingesteld, dan wordt het beloningsbeleid aan de centrale ondernemingsraad aangeboden.
- 14.5 De raad van commissarissen stelt, met inachtneming van het beleid bedoeld in lid 4, de beloning en de verdere arbeidsvoorwaarden van ieder lid van de raad van bestuur en van de in artikel 15, lid 4 bedoelde persoon vast.
- 14.6 Een lid van de raad van bestuur kan worden geschorst en ontslagen door de raad van commissarissen. De raad van commissarissen ontslaat een lid van de raad van bestuur niet dan nadat de algemene vergadering dan wel, indien de commissie bedoeld in artikel 18 lid 10 werd ingesteld, die commissie over het voorgenomen ontslag is gehoord. Alvorens de algemene vergadering, casu quo de commissie van aandeelhouders, door de raad van commissarissen over een voorgenomen ontslag wordt gehoord, stelt de raad van commissarissen het betrokken lid van de raad van bestuur in de gelegenheid zich in een vergadering van de raad van commissarissen te verantwoorden; daarbij kan het lid van de raad van bestuur zich doen bijstaan door een raadsman.
- 14.7 De schorsing van een lid van de raad van bestuur vervalt, indien de raad van commissarissen niet binnen drie maanden na de datum van ingang van de schorsing besluit tot ontslag of tot opheffing of handhaving van de schorsing. Een schorsing kan voor ten hoogste drie maanden worden verlengd, ingaande op de datum waarop het besluit tot handhaving van de schorsing werd genomen.

Artikel 15. Taken en bevoegdheden van de raad van bestuur. Belet of ontstentenis.

- 15.1 (a) Behoudens beperkingen volgens de statuten is de raad van bestuur belast met het besturen van de vennootschap.
- (b) De raad van bestuur vertegenwoordigt de vennootschap. De bevoegdheid tot vertegenwoordiging komt mede toe aan ieder lid van de raad van bestuur afzonderlijk.
- (c) De raad van bestuur kan aan één of meer personen procuratie verlenen en zodanige bevoegdheid wijzigen of intrekken.
- 15.2 Ieder lid van de raad van bestuur is tegenover de vennootschap gehouden tot een behoorlijke vervulling van de hem opgedragen taak.
- 15.3 Indien er meer leden van de raad van bestuur zijn, kunnen zij met inachtneming van deze statuten een bestuursreglement vaststellen, mits onder goedkeuring van de raad van commissarissen. In het bestuursreglement kan, onder goedkeuring van de raad van commissarissen, worden aangegeven met welke taken iedere lid van de raad van bestuur meer in het bijzonder zal zijn belast. Een zodanige taakverdeling laat de gezamenlijke verantwoordelijkheid van alle leden van de raad van bestuur voor het gehele bestuur onverlet.
- 15.4 Een lid van de raad van bestuur met een tegenstrijdig belang als bedoeld in artikel 15.5 of met een belang dat

de schijn van een dergelijk tegenstrijdig belang kan hebben (beide een **(potentieel) tegenstrijdig belang**) stelt zijn medebestuurders en de raad van commissarissen hiervan in kennis.

- 15.5 Een lid van de raad van bestuur neemt niet deel aan de beraadslaging en besluitvorming binnen het bestuur, indien hij daarbij een direct of indirect persoonlijk belang heeft dat tegenstrijdig is met het belang van de vennootschap en de met haar verbonden onderneming. Wanneer hierdoor geen bestuursbesluit kan worden genomen, wordt het besluit genomen door de raad van commissarissen.
- 15.6 Van een tegenstrijdig belang als bedoeld in artikel 15.5 is slechts sprake, indien het lid van de raad van bestuur in de gegeven situatie niet in staat moet worden geacht het belang van de vennootschap en de met haar verbonden onderneming met de vereiste integriteit en objectiviteit te behartigen. Wordt een transactie voorgesteld waarbij naast de vennootschap ook een groepsmaatschappij van de vennootschap een belang heeft, dan betekent het enkele feit dat een lid van de raad van bestuur enige functie bekleedt bij de betrokken of een andere groepsmaatschappij, en daarvoor al dan niet een vergoeding ontvangt, nog niet dat sprake is van een tegenstrijdig belang als bedoeld in artikel 15.5.
- 15.7 Het lid van de raad van bestuur die in verband met een (potentieel) tegenstrijdig belang niet de taken en bevoegdheden uitoefent die hem anders als bestuurder zouden toekomen, wordt in zoverre aangemerkt als een bestuurder die belet heeft in de zin van de artikelen 15.9, 15.10 en 15.11.
- 15.8 Een (potentieel) tegenstrijdig belang tast de vertegenwoordigingsbevoegdheid als bedoeld in artikel 15.1 (b) niet aan. De raad van commissarissen kan bepalen dat daarnaast één of meer personen op grond van dit artikel 15.8 bevoegd zijn tot vertegenwoordiging in aangelegenheden waarin zich tussen de vennootschap en één of meer bestuurders een (potentieel) tegenstrijdig belang voordoet.
- 15.9 In geval van ontstentenis of belet van een lid van de raad van bestuur zijn de overblijvende bestuurders of is de overblijvende bestuurder tijdelijk met het besturen van de vennootschap belast.
- 15.10 In geval van ontstentenis of belet van alle leden van de raad van bestuur of van het enige lid van de raad van bestuur is de raad van commissarissen tijdelijk met het besturen van de vennootschap belast, met de bevoegdheid het bestuur van de vennootschap tijdelijk op te dragen aan één of meer commissarissen en/of één of meer andere personen.
- 15.11 Bij de vaststelling in hoeverre leden van de raad van bestuur aanwezig of vertegenwoordigd zijn, instemmen met een wijze van besluitvorming, of stemmen, wordt geen rekening gehouden met vacante bestuurszetels en leden van de raad van bestuur die belet hebben.

Artikel 16. Goedkeuring van bestuursbesluiten door de algemene vergadering.

- 16.1 Aan de goedkeuring van de algemene vergadering zijn onderworpen de besluiten van de raad van bestuur omtrent een belangrijke verandering van de identiteit of het karakter van de vennootschap of de onderneming, waaronder in ieder geval:
- (a) overdracht van de onderneming of vrijwel de gehele onderneming aan een derde;
 - (b) hetaangaan of verbreken van duurzame samenwerking van de vennootschap of een dochtermaatschappij met een andere rechtspersoon of vennootschap dan wel als volledig aansprakelijke vennote in een commanditaire vennootschap of vennootschap onder firma, indien deze samenwerking of verbreking van ingrijpende betekenis is voor de vennootschap, zulks onverminderd het in artikel 17 lid 1 onder i bepaalde; en
 - (c) het nemen of afstoten van een deelneming in het kapitaal van een vennootschap ter waarde van ten minste één derde van het bedrag van de activa volgens de balans met toelichting of, indien de vennootschap een geconsolideerde balans opstelt, volgens de geconsolideerde balans met toelichting volgens de laatst vastgestelde jaarrekening van de vennootschap, door haar of een dochtermaatschappij, zulks onverminderd het in artikel 17 lid 1 onder h bepaalde.

Het ontbreken van een ingevolge dit artikel vereiste goedkeuring tast de vertegenwoordigingsbevoegdheid, als bedoeld in artikel 15, lid 1, niet aan.

- 16.2 Indien en zolang enig (informeel) overlegplatform is ingesteld, bestaande uit vertegenwoordigers van de aandeelhouders (hierna te noemen **"AHC"**) zal de AHC over besluiten bedoeld in lid 1 voorafgaande aan de algemene vergadering van aandeelhouders advies uitbrengen aan de aandeelhouders.

Artikel 17. Goedkeuring van bestuursbesluiten door de raad van commissarissen.

17.1 Aan de goedkeuring van de raad van commissarissen zijn onderworpen de besluiten van de raad van bestuur omtrent:

- (a) uitgifte en verkrijging van aandelen in en schuldbrieven ten laste van de vennootschap of van schuldbrieven ten laste van een commanditaire vennootschap of vennootschap onder firma waarvan de vennootschap volledig aansprakelijke vennote is;
- (b) medewerking aan de uitgifte van certificaten op naam van aandelen;
- (c) aanvraag van notering of van intrekking der notering van de onder a. bedoelde schuldbrieven en de onder b. bedoelde certificaten in de prijscourant van enige beurs;
- (d) een voorstel tot vermindering van het geplaatste kapitaal;
- (e) een voorstel tot wijziging van de statuten;
- (f) een voorstel tot ontbinding van de vennootschap;
- (g) een voorstel tot fusie of splitsing, als bedoeld in Titel 7 van Boek 2, tenzij de vennootschap daarbij als verkrijgende vennootschap optreedt of het een juridische fusie in de zin van artikel 333, lid 2 van Boek 2 of een juridische splitsing in de zin van artikel 334hh Boek 2 betreft;
- (h) het nemen van een deelneming in het kapitaal van een andere vennootschap ter waarde van ten minste een vierde van het bedrag van het geplaatste kapitaal met de reserves volgens de balans met toelichting van de vennootschap of een zoveel lager bedrag als door de raad van commissarissen wordt vastgesteld, alsmede het ingrijpend vergroten of verminderen van zulk een deelneming;
- (i) het aangaan of verbreken van duurzame samenwerking van de vennootschap met een andere rechtspersoon of vennootschap dan wel als volledig aansprakelijke vennote in een commanditaire vennootschap of vennootschap onder firma, indien deze samenwerking of verbreking van ingrijpende betekenis is voor de vennootschap;
- (j) investeringen welke een bedrag gelijk aan ten minste een vierde gedeelte van het geplaatste kapitaal met de reserves der vennootschap volgens haar balans met toelichting of een zoveel lager bedrag als door de raad van commissarissen wordt vastgesteld, vereisen;
- (k) de vaststelling van een voortschrijdend meerjarenplan met een financieel-economisch meerjarenplan voor de financiering, de investeringen en de bedrijfsuitkomsten, alsmede een herziening daarvan, alsmede een daarop aansluitend jaarbeleidsplan en jaarlijkse investeringsbegroting en de herziening daarvan;
- (l) het nemen van investeringsbeslissingen, die niet zijn opgenomen in het sub k. bedoelde investeringsplan of in de jaarlijkse investeringsbegroting en een door de raad van commissarissen vastgesteld bedrag per investering te boven gaan;
- (m) het aangaan en verstrekken van geldleningen, die een door de raad van commissarissen vast te stellen bedrag per geldlening te boven gaan;
- (n) het vervreemden of bezwaren van registergoederen, waarvan de waarde een door de raad van commissarissen vastgesteld bedrag per transactie te boven gaat;
- (o) het sluiten van overeenkomsten waarmee meer dan een door de raad van commissarissen bepaald bedrag per overeenkomst of serie overeenkomsten die onlosmakelijk onderdeel uitmaken van de betreffende transactie is gemoeid, voor zover deze overeenkomsten niet voortvloeien uit het hiervoor onder sub k bepaalde en met uitzondering van het sluiten van overeenkomsten terzake van inkoop en verkoop van gas, elektriciteit, warmte, koude en gassen;
- (p) het aangaan van overeenkomsten van borgtocht of het op andere wijze zekerheid stellen voor verplichtingen van derden (niet zijnde een dochtermaatschappij of deelneming) waarmede meer dan een door de raad van commissarissen bepaald bedrag per overeenkomst is gemoeid;
- (q) het bepaalde in de leden m, n, o, en p is niet van toepassing op het betalingsverkeer dat voortvloeit uit de door de vennootschap in de uitvoering van haar bedrijf bevoegd gesloten overeenkomsten;
- (r) aangifte van faillissement en aanvraag van surséance van betaling;
- (s) het uitoefenen van stemrecht op aandelen in het kapitaal van dochtermaatschappijen, groepsmaatschappijen en deelnemingen van de vennootschap, zomede het op andere wijze rechtstreeks of middellijk uitoefenen van zeggenschap daarover voor zover het besluiten betreft die

zijn opgenomen in dit artikel en mits de raad van commissarissen aan de raad van bestuur heeft medegedeeld voor welke dochtermaatschappijen, groepsmaatschappijen en/of deelnemingen hij deze bevoegdheid wenst uit te oefenen en met uitzondering van besluiten bij juridische fusies als bedoeld in artikel 333, lid 2 Boek 2 of juridische splitsingen als bedoeld in artikel 334hh Boek 2;

- (t) het voeren van procedures, hetzij als eisende, hetzij als verwerende partij, daaronder begrepen de procedure voor scheidsmannen, het vragen van bindend advies en het aangaan van dadingen, indien het belang van de zaak een door de raad van commissarissen bepaald bedrag te boven gaat; geen voorafgaande goedkeuring is echter vereist voor het nemen van conservatoire maatregelen en andere maatregelen ter voorkoming van verlies van rechten, alsmede voor het voeren in eerste aanleg van kort gedingen of spoedarbitrages en incassoprocedures;
- (u) beëindiging van de dienstbetrekking van een aanmerkelijk aantal werknemers van de vennootschap tegelijkertijd of binnen een kort tijdsbestek of ingrijpende wijziging in de arbeidsomstandigheden van een aanmerkelijk aantal werknemers van de vennootschap;
- (v) het vaststellen en wijzigen van de algemene arbeidsvoorwaarden voor het personeel, tenzij deze vaststelling of wijziging voortvloeit uit de bepalingen van een voor de vennootschap geldende collectieve arbeidsovereenkomst onverminderd het in dit lid, sub v, bepaalde;
- (w) het vaststellen en wijzigen van een treasurystatuut.

- 17.2 Het ontbreken van een ingevolge dit lid vereiste goedkeuring tast de vertegenwoordigingsbevoegdheid, als bedoeld in artikel 15, lid 1, niet aan, met uitzondering van het bepaalde hiervoor onder g.
- 17.3 De raad van commissarissen kan bepalen dat een in artikel 17.1 bedoeld besluit niet aan zijn goedkeuring is onderworpen, indien het daarmee gemoeide belang een door de raad van commissarissen te bepalen en schriftelijk aan de raad van bestuur op te geven waarde niet te boven gaat.
- 17.4 De raad van commissarissen is bevoegd ook andere bestuursbesluiten dan die in lid 1 van dit artikel zijn vermeld, aan zijn goedkeuring te onderwerpen, mits de raad van commissarissen zodanige bestuursbesluiten nauwkeurig omschrijft en aan de raad van bestuur mededeelt.
- 17.5 Indien en zolang de bevoegdheid tot uitgifte van aandelen berust bij de raad van bestuur, is zij, mits met inachtneming van het bepaalde in onderdeel a. van lid 1 van dit artikel, bevoegd te besluiten tot het verrichten van de in artikel 94 van Boek 2 vermelde rechtshandelingen, alsmede tot het verrichten van deze rechtshandelingen.

Artikel 18. Samenstelling raad van commissarissen.

- 18.1 De vennootschap heeft een raad van commissarissen die uit ten minste drie en maximaal elf leden bestaat, allen natuurlijke personen.

Is het aantal commissarissen minder dan het vastgestelde aantal, dan neemt de raad onverwijld maatregelen tot aanvulling van zijn ledental. Bij één of meer vacatures in de raad van commissarissen blijft hij bevoegd zijn wettelijke en statutaire taken te vervullen.

De raad van commissarissen stelt een profielschets voor zijn omvang en samenstelling vast, rekening houdend met de aard van de onderneming, haar activiteiten en de gewenste deskundigheid en achtergrond van de commissarissen. De raad van commissarissen bespreekt de profielschets voor het eerst bij vaststelling en vervolgens bij iedere wijziging in de algemene vergadering van aandeelhouders, en met de ondernemingsraad.
- 18.2 De commissarissen worden, behoudens het bepaalde in lid 8, op voordracht van de raad van commissarissen benoemd door de algemene vergadering. De raad van commissarissen maakt de voordracht gelijktijdig bekend aan de algemene vergadering en aan de ondernemingsraad. De voordracht is met redenen omkleed.

Commissaris kunnen niet zijn:

 - (a) personen die in dienst zijn van de vennootschap;
 - (b) personen die in dienst zijn van een afhankelijke maatschappij;
 - (c) bestuurders en personen in dienst van een werknemersorganisatie welke pleegt betrokken te zijn bij de vaststelling van de arbeidsvoorwaarden van de onder 1 en 2 bedoelde personen.

De algemene vergadering kan aan commissarissen een beloning toekennen, welke per commissaris verschillend kan zijn.
- 18.3 De algemene vergadering en de ondernemingsraad kunnen aan de raad van commissarissen personen

aanbevelen om als commissaris te worden voorgedragen. De raad van commissarissen deelt hun daartoe tijdig mede wanneer, ten gevolge waarvan en overeenkomstig welk profiel in zijn midden een plaats moet worden vervuld. Indien voor de plaats het in lid 6 bedoelde versterkte recht van aanbeveling geldt, doet de raad van commissarissen daarvan eveneens mededeling.

- 18.4 Bij een aanbeveling of voordracht als bedoeld in dit artikel 18 worden van de kandidaat medegedeeld zijn leeftijd, zijn beroep, het bedrag aan door hem gehouden aandelen in het kapitaal van de vennootschap en de betrekkingen die hij bekleedt of die hij heeft bekleed voor zover die van belang zijn in verband met de vervulling van de taak van een commissaris. Tevens wordt vermeld aan welke rechtspersonen hij reeds als commissaris is verbonden; indien zich daaronder rechtspersonen bevinden die tot een zelfde groep behoren, kan met de aanduiding van die groep worden volstaan. De aanbeveling en de voordracht tot benoeming of herbenoeming worden gemotiveerd. Bij herbenoeming wordt rekening gehouden met de wijze waarop de kandidaat zijn taak als commissaris heeft vervuld.
- 18.5 Voor een derde van het aantal leden van de raad van commissarissen geldt dat de raad van commissarissen een door de ondernemingsraad aanbevolen persoon op de voordracht plaatst, tenzij de raad van commissarissen bezwaar maakt tegen de aanbeveling op grond van de verwachting dat de aanbevolen persoon ongeschikt zal zijn voor de vervulling van de taak van commissaris of dat de raad van commissarissen bij benoeming overeenkomstig de aanbeveling niet naar behoren zal zijn samengesteld. Indien het getal der leden van de raad van commissarissen niet door drie deelbaar is, wordt het naastgelegen lagere getal dat wel door drie deelbaar is in aanmerking genomen voor de vaststelling van het aantal leden waarvoor dit versterkte recht van aanbeveling geldt.
- 18.6 Indien de raad van commissarissen bezwaar maakt tegen een aanbeveling bedoeld in lid 6, deelt hij de ondernemingsraad het bezwaar onder opgave van redenen mede. De raad van commissarissen treedt onverwijld in overleg met de ondernemingsraad met het oog op het bereiken van overeenstemming over de voordracht. Indien de raad van commissarissen constateert dat geen overeenstemming kan worden bereikt, verzoekt een daartoe aangewezen vertegenwoordiger van de raad van commissarissen aan de ondernemingskamer van het gerechtshof te Amsterdam het bezwaar-gegrond te verklaren. Het verzoek wordt niet eerder ingediend dan nadat vier weken zijn verstreken na aanvang van het overleg met de ondernemingsraad. De raad van commissarissen plaatst de aanbevolen persoon op de voordracht indien de ondernemingskamer het bezwaar ongegrond verklaart. Verklaart de ondernemingskamer het bezwaar gegrond, dan kan de ondernemingsraad een nieuwe aanbeveling doen overeenkomstig het bepaalde in lid 6.
- 18.7 De algemene vergadering kan bij volstreekte meerderheid van de uitgebrachte stemmen, vertegenwoordigend ten minste één derde van het geplaatste kapitaal, de voordracht afwijzen. Indien de algemene vergadering bij volstreekte meerderheid besluit de voordracht af te wijzen maar deze meerderheid niet ten minste één derde van het geplaatste kapitaal vertegenwoordigt, zal een nieuwe vergadering worden bijeengeroepen waarin de voordracht kan worden afgewezen met volstreekte meerderheid van de uitgebrachte stemmen. Alsdan maakt de raad van commissarissen een nieuwe voordracht op. De leden 4 tot en met 7 zijn van toepassing. Indien de algemene vergadering de voorgedragen persoon niet benoemt en niet besluit tot afwijzing van de voordracht, benoemt de raad van commissarissen de voorgedragen persoon.
- 18.8 De algemene vergadering kan de bevoegdheid die haar volgens lid 4 van dit artikel toekomt, voor een door haar te bepalen duur van telkens ten hoogste twee achtereenvolgende jaren, overdragen aan een commissie van aandeelhouders waarvan zij de leden aanwijst; in dat geval doet de raad van commissarissen, aan de commissie de mededeling als bedoeld in lid 4. De algemene vergadering kan te allen tijde de overdracht ongedaan maken. Slechts natuurlijke personen kunnen lid zijn van die commissie; zij moeten zijn aandeelhouder dan wel bestuurder van een rechtspersoon die aandeelhouder is.
De commissie wijst uit haar midden een voorzitter aan.
De commissie besluit met volstreekte meerderheid van de uitgebrachte stemmen.
De commissie kan haar werkwijze bij reglement vaststellen.
- 18.9 Voor de toepassing van de voorgaande leden wordt onder de ondernemingsraad verstaan de ondernemingsraad van de onderneming van de vennootschap, of van de onderneming van een afhankelijke maatschappij. Indien er meer dan één ondernemingsraad is, worden de bevoegdheden van de ondernemingsraad onder deze

statuten door deze raden afzonderlijk uitgeoefend. Is voor de betrokken onderneming of ondernemingen een centrale ondernemingsraad ingesteld, dan komen de bevoegdheden van de ondernemingsraad volgens deze statuten toe aan de centrale ondernemingsraad.

- 18.10 Een commissaris treedt uiterlijk af op de dag van en bij het sluiten van de eerstvolgende algemene vergadering nadat vier jaren sedert zijn benoeming zijn verstreken.
Een aftredende commissaris is terstond herbenoembaar.
- 18.11 De raad van commissarissen kan een rooster van aftreden van zijn leden vaststellen en wijzigen. Zodanige vaststelling en wijziging kunnen niet meebrengen dat een zittende commissaris tegen zijn wil defungeert vóór het verstrijken van de termijn waarvoor hij is benoemd.
Een in een vacature nieuw benoemde commissaris neemt op het rooster de plaats in van degeen in wiens vacature hij werd benoemd.
- 18.12 Een commissaris kan worden geschorst door de raad van commissarissen; de schorsing vervalt van rechtswege, indien de vennootschap niet binnen één maand na de aanvraag der schorsing een verzoek tot ontslag van de betrokkene heeft ingediend bij de ondernemingskamer van het gerechtshof te Amsterdam.
- 18.13 De ondernemingskamer van het gerechtshof te Amsterdam kan op een desbetreffend verzoek een commissaris ontslaan wegens verwaarlozing van zijn taak, wegens andere gewichtige redenen of wegens ingrijpende wijzigingen der omstandigheden op grond waarvan handhaving als commissaris redelijkerwijze niet van de vennootschap kan worden verlangd. Het verzoek kan worden ingediend door de vennootschap, ten deze vertegenwoordigd door de raad van commissarissen, alsmede door een daartoe aangewezen vertegenwoordiger van de algemene vergadering, casu quo de in lid 9 van dit artikel bedoelde commissie, of van de ondernemingsraad als bedoeld in lid 10 van dit artikel.
- 18.14 De algemene vergadering kan bij volstrekte meerderheid van de uitgebrachte stemmen, vertegenwoordigend ten minste één derde van het geplaatste kapitaal, het vertrouwen in de raad van commissarissen opzeggen. Het besluit is met redenen omkleed. Het besluit kan niet worden genomen ten aanzien van commissarissen die zijn aangesteld door de ondernemingskamer overeenkomstig lid 17.
- 18.15 Een besluit als bedoeld in lid 15 wordt niet genomen dan nadat de raad van bestuur de ondernemingsraad van het voorstel voor het besluit en de gronden daartoe in kennis heeft gesteld. De kennisgeving geschiedt ten minste dertig dagen voor de algemene vergadering waarin het voorstel wordt behandeld. Indien de ondernemingsraad een standpunt over het voorstel bepaalt, stelt de raad van bestuur de raad van commissarissen en de algemene vergadering van dit standpunt op de hoogte. De ondernemingsraad kan zijn standpunt in de algemene vergadering doen toelichten.
- 18.16 Het besluit bedoeld in lid 15 heeft het onmiddellijk ontslag van de leden van de raad van commissarissen tot gevolg. Alsdan verzoekt de raad van bestuur onverwijld aan de ondernemingskamer van het gerechtshof te Amsterdam tijdelijk één of meer commissarissen aan te stellen. De ondernemingskamer regelt de gevolgen van de aanstelling.
- 18.17 De raad van commissarissen bevordert dat binnen een door de ondernemingskamer vastgestelde termijn een nieuwe raad wordt samengesteld met inachtneming van het in dit artikel 18 bepaalde.
- 18.18 Zowel het doen van een aanbeveling als bedoeld in lid 4 als het besluit tot afwijzing als bedoeld in lid 6, kunnen in één en dezelfde algemene vergadering van aandeelhouders aan de orde worden gesteld, mits met inachtneming van het hierna in dit artikel 18 bepaalde.
- 18.19 De agenda voor de vergadering moet ten minste de navolgende punten bevatten:
- (a) mededeling van het tijdstip waarop de vacature is ontstaan of zal ontstaan en de oorzaak van haar ontstaan en overeenkomstig welk profiel een plaats moet worden vervuld;
 - (b) gelegenheid tot het doen van een aanbeveling door de algemene vergadering;
 - (c) onder de opschortende voorwaarde dat door de algemene vergadering geen aanbeveling van een andere persoon zal worden gedaan: de kennisgeving van de raad van commissarissen van degene die hij voordraagt;
 - (d) onder de opschortende voorwaarde dat door de algemene vergadering geen aanbeveling van een andere persoon zal worden gedaan: voorstel tot benoeming van de voorgedragen persoon.
- 18.20 De naam van degene die de raad van commissarissen wenst voor te dragen en de gegevens bedoeld in lid 5

moeten worden vermeld in de oproeping of in de agenda die ten kantore van de vennootschap ter inzage ligt, in welk geval in de oproeping naar de agenda moet worden verwezen.

18.21 De oproeping tot deze vergadering mag eerst geschieden indien vaststaat:

- (a) dat de ondernemingsraad een aanbeveling als bedoeld in lid 4 dan wel - indien van toepassing - lid 6 heeft gedaan, of te kennen heeft gegeven zulk een aanbeveling niet te doen, dan wel een door de raad van commissarissen vastgestelde redelijke termijn voor een aanbeveling, als vorenbedoeld, is verstreken; en
- (b) wanneer de ondernemingsraad een aanbeveling als bedoeld in lid 6 dan wel - indien van toepassing - lid 7 heeft gedaan, de raad van commissarissen de aanbevolen persoon op de voordracht heeft geplaatst.

Artikel 19. Taken, bevoegdheden en werkwijze van de raad van commissarissen. Tegenstrijdig belang. Belet of ontstentenis.

19.1 De raad van commissarissen heeft tot taak:

- (a) toezicht te houden op het beleid van de raad van bestuur en op de algemene gang van zaken in de vennootschap en de met haar verbonden onderneming;
- (b) de raad van bestuur met raad ter zijde te staan.

Bij de vervulling van hun taak richten de commissarissen zich naar het belang van de vennootschap en de met haar verbonden onderneming.

19.2 De raad van bestuur verschaft aan de raad van commissarissen tijdig de voor de uitoefening van diens taak noodzakelijke gegevens en voorts alle door hem verlangde inlichtingen.

19.3 De raad van bestuur stelt ten minste één keer per jaar de raad van commissarissen schriftelijk op de hoogte van de hoofdlijnen van het strategisch beleid, de algemene en financiële risico's en het beheers- en controlesysteem van de vennootschap.

19.4 De leden van de raad van bestuur zijn, indien zij daartoe worden uitgenodigd, verplicht de vergaderingen van de raad van commissarissen bij te wonen.

19.5 De raad van commissarissen kan een of meer van zijn leden aanwijzen aan wie de bevoegdheid toekomt de gebouwen en terreinen van de vennootschap te betreden en inzage te nemen van alle boeken en bescheiden van de vennootschap.

Deze commissaris(sen) kan/kunnen zich daarbij voor rekening van de vennootschap door deskundigen doen bijstaan.

19.6 De raad van commissarissen kan zich in de uitoefening van zijn taak, voor rekening van de vennootschap, doen bijstaan door deskundigen.

19.7 De raad van commissarissen vergadert telkenmale wanneer de voorzitter of een andere commissaris zulks nodig acht.

Voor het verhandelde in de vergadering worden notulen gehouden door de secretaris of bij diens ontstentenis door een van de andere aanwezigen, door de voorzitter daartoe aangewezen. De notulen worden vastgesteld en getekend door degenen, die in de vergadering, waarin de notulen worden vastgesteld, als voorzitter en secretaris fungeren; de notulen worden bewaard in een daartoe bestemd register.

19.8 De raad van commissarissen besluit met volstrekte meerderheid van de uitgebrachte stemmen in een vergadering waarin ten minste de meerderheid van de commissarissen aanwezig is. Staken de stemmen dan heeft de voorzitter de beslissende stem. Blanco stemmen worden geacht niet te zijn uitgebracht.

19.9 Commissarissen kunnen zich op vergaderingen niet laten vertegenwoordigen.

19.10 Commissarissen kunnen ook besluiten nemen per telex, telefax, telegram of ander communicatiemiddel, mits alle commissarissen zijn geraadpleegd en zoveel commissarissen zich voor aanneming van het voorstel verklaren als in een voltallige vergadering, waarin alle stemmen zijn uitgebracht, voor het nemen van een besluit is vereist.

Een aldus genomen besluit wordt aangetekend in het notulenregister van de raad van commissarissen. Daarnaast wordt in de eerstvolgende vergadering van de raad van commissarissen nogmaals van het besluit melding gemaakt.

19.11 Een commissaris met een (potentieel) tegenstrijdig belang stelt de raad van bestuur en zijn medecommissarissen

hiervan in kennis. Indien het (potentieel) tegenstrijdig belang alle commissarissen betreft, dient de kennisgeving tevens aan de algemene vergadering te worden gedaan. Overigens is het bepaalde in de artikelen 15.4 tot en met 15.6 van overeenkomstige toepassing.

Artikel 20. Algemene Vergadering.

Bijeenroeping. Plaats van de vergadering.

20.1 Onverminderd het bepaalde in artikel 26, worden algemene vergaderingen gehouden, zo dikwijls de raad van bestuur, dan wel de raad van commissarissen dit wenst. De bevoegdheid tot bijeenroeping van de algemene vergadering komt toe aan de raad van bestuur, alsook aan de raad van commissarissen.

20.2 De raad van bestuur dient een algemene vergadering bijeen te roepen, indien een of meer aandeelhouders die gezamenlijk ten minste een tiende gedeelte van het geplaatste kapitaal vertegenwoordigen, daartoe schriftelijk een verzoek indienen, onder nauwkeurige opgave van de te behandelen onderwerpen. Een gelijke plicht rust op de raad van commissarissen.

Indien de algemene vergadering niet binnen zes weken na het verzoek wordt gehouden, zijn de verzoekers - met inachtneming van de wet en de statuten - zelf bevoegd de algemene vergadering bijeen te roepen zonder daartoe de machtiging van de president van de rechtbank nodig te hebben. Op een bijeenroeping als in de vorige zin bedoeld, is het bepaalde in lid 3 van dit artikel van overeenkomstige toepassing.

20.3 Tot het bijwonen van de algemene vergadering dient iedere aandeelhouder en iedere certificaathouder te worden opgeroepen. De oproeping dient niet later te geschieden dan op de vijftiende dag voor de dag waarop de vergadering wordt gehouden.

De oproeping geschiedt door middel van oproepingsbrieven. Deze vermelden de datum en de plaats van de vergadering en het aanvangstijdstip. De in de vergadering te behandelen onderwerpen worden vermeld in de oproepingsbrieven of door middel van een afzonderlijke brief ter kennis van de aandeelhouders en de certificaathouders gebracht binnen de voor de oproeping gestelde termijn.

Een onderwerp, waarvan de behandeling schriftelijk is verzocht door een aandeelhouder of een certificaathouder, wordt opgenomen in de oproeping of op dezelfde wijze aangekondigd indien de vennootschap het verzoek niet later dan op de zestigste dag voor die van de vergadering heeft ontvangen en mits geen zwaarwichtig belang van de vennootschap zich daartegen verzet.

Mededelingen die krachtens de wet of de statuten moeten worden gericht aan de algemene vergadering, kunnen geschieden door opneming in de oproepingsbrieven.

20.4 Is de oproepingstermijn niet in acht genomen of heeft de oproeping niet of niet op de juiste wijze plaatsgehad, dan kunnen niettemin wettige besluiten worden genomen, ook ten aanzien van onderwerpen die niet of niet op de voorgeschreven wijze zijn aangekondigd, mits een zodanig besluit wordt genomen met algemene stemmen in een algemene vergadering waarin het gehele geplaatste kapitaal is vertegenwoordigd.

20.5 Algemene vergaderingen kunnen worden gehouden in de gemeenten Amstelveen, Amsterdam, Capelle aan den IJssel, Delft, Dokkum, 's-Gravenhage, Haarlem, Haarlemmermeer (Luchthaven Schiphol), Heemskerk, Heemstede, Rotterdam, Utrecht of Weert.

Artikel 21. Toegang tot en leiding van de algemene vergadering.

21.1 Toegang tot de algemene vergadering hebben de aandeelhouders en de certificaathouders. Het recht van toegang komt tevens toe aan ieder lid van de raad van bestuur die niet is geschorst, aan iedere commissaris die niet is geschorst, en voorts aan iedere persoon die tot het bijwonen van de algemene vergadering of een gedeelte daarvan is uitgenodigd door de voorzitter van de betrokken vergadering.

21.2 Indien een aandeelhouder of een certificaathouder zich in een algemene vergadering wil doen vertegenwoordigen, dient hij schriftelijk een daartoe strekkende volmacht te verlenen, die moet worden overhandigd aan de voorzitter van de betrokken vergadering.

Een aandeelhouder kan slechts voor alle door hem gehouden aandelen aan één andere aandeelhouder schriftelijk volmacht verlenen om alle aan die aandelen verbonden rechten uit te oefenen. De in dit lid bedoelde bevoegdheden komen mede toe aan vruchtgebruikers van aandelen, alsmede aan houders van certificaten.

De deelgenoten in een gemeenschap die aandelen of certificaten of een beperkt recht daarop omvat, kunnen hun rechten slechts uitoefenen door aan één van hen of één andere aandeelhouder daartoe schriftelijk volmacht

te verlenen.

- 21.3 Aandeelhouders mogen de vergadering bijwonen, daarin het woord voeren en het stemrecht uitoefenen met gebruikmaking van elektronische communicatiemiddelen, indien de mogelijkheid daartoe uitdrukkelijk is voorzien in de oproeping tot de vergadering of is aanvaard door de voorzitter van de vergadering. Het gebruikte elektronische communicatiemiddel dient zodanig te zijn dat de aandeelhouder daardoor tot genoegen van de voorzitter geïdentificeerd kan worden. De oproeping kan verder gegevens bevatten met betrekking tot de toegelaten elektronische communicatiemiddelen en het gebruik daarvan, en de voorzitter kan terzake nadere aanwijzingen geven en eisen stellen.
- 21.4 De algemene vergaderingen worden geleid door de voorzitter van de raad van commissarissen dan wel door de door de raad van commissarissen, al dan niet uit zijn midden, aan te wijzen persoon. Is de voorzitter niet aanwezig en laat de raad van commissarissen een aanwijzing als evenbedoeld achterwege, dan voorziet de algemene vergadering zelf in haar leiding.
- 21.5 Het ter vergadering uitgesproken oordeel van de voorzitter omtrent de uitslag van een stemming is beslissend. Hetzelfde geldt voor de inhoud van een genomen besluit, voor zover werd gestemd over een niet schriftelijk vastgelegd voorstel. Wordt echter onmiddellijk na het uitspreken van evengemeld oordeel de juistheid daarvan betwist, dan vindt een nieuwe stemming plaats, wanneer de meerderheid der vergadering of - indien de oorspronkelijke stemming niet hoofdelijk of schriftelijk geschiedde - een stemgerechtigde aanwezige dit verlangt. Door deze nieuwe stemming vervallen de rechtsgevolgen van de oorspronkelijke stemming.
- 21.6 Tenzij een notarieel proces-verbaal wordt opgemaakt wijst de voorzitter een persoon aan die met het houden van de notulen is belast.
- De notulen worden in dezelfde vergadering of in een volgende vergadering vastgesteld door de algemene vergadering en ten blijke daarvan ondertekend door de voorzitter en de notulist van de vergadering waarin de vaststelling geschiedt.
- Indien de algemene vergadering, de raad van bestuur of de raad van commissarissen besluit tot het doen opmaken van een notarieel proces-verbaal, of indien een of meer aandeelhouders die gezamenlijk ten minste een tiende gedeelte van het geplaatste kapitaal vertegenwoordigen daartoe besluiten, verleent de raad van bestuur aan een notaris de opdracht tot het opmaken daarvan. De kosten van het proces-verbaal zijn voor rekening van de vennootschap.
- 21.7 De raad van bestuur houdt een notulenboek waarin de vastgestelde notulen van elke algemene vergadering zijn opgenomen en waarin tevens een afschrift wordt ingevoegd van elk notarieel proces-verbaal dat van een algemene vergadering is opgemaakt.
- Het notulenboek ligt ten kantore van de vennootschap ter inzage van de aandeelhouders en de certificaathouders. Aan ieder van hen wordt desgevraagd, tegen ten hoogste de kostprijs, een afschrift of uittreksel verstrekt van de notulen van een algemene vergadering.

Artikel 22. Stemrecht. Besluitvorming.

- 22.1 Elk aandeel geeft recht op het uitbrengen van één stem.
- 22.2 Voor een aandeel dat toebehoort aan de vennootschap of aan een dochtermaatschappij daarvan kan in de algemene vergadering geen stem worden uitgebracht; evenmin voor een aandeel waarvan één van hen de certificaten houdt. Vruuchtgebruikers en pandhouders van aandelen die aan de vennootschap en haar dochtermaatschappijen toebehoren, zijn evenwel niet van hun stemrecht uitgesloten, indien het vruchtgebruik of pandrecht was gevestigd voordat het aandeel aan de vennootschap of een dochtermaatschappij daarvan toebehoorde.
- De vennootschap of een dochtermaatschappij daarvan kan geen stem uitbrengen voor een aandeel waarop zij een vruchtgebruik of pandrecht heeft.
- 22.3 Bij de vaststelling in hoeverre aandeelhouders stemmen, aanwezig of vertegenwoordigd zijn of in hoeverre het aandelenkapitaal vertegenwoordigd is, wordt geen rekening gehouden met aandelen waarvoor geen stem kan worden uitgebracht.
- 22.4 De algemene vergadering besluit met volstreekte meerderheid van de uitgebrachte stemmen, voor zover de statuten geen grotere meerderheid voorschrijven.
- 22.5 Blanco stemmen en ongeldige stemmen worden als niet uitgebracht aangemerkt.

- 22.6 Stemmingen over zaken - schorsing en ontslag van personen daaronder begrepen - geschieden mondeling en stemmingen over personen geschieden bij ongetekende gesloten briefjes, tenzij de voorzitter een andere wijze van stemming vaststelt en geen van de ter vergadering aanwezigen zich daartegen verzet.
- 22.7 Staken de stemmen bij de verkiezing van personen, dan vindt in dezelfde vergadering eenmaal een nieuwe stemming plaats; staken de stemmen dan opnieuw, dan beslist - onverminderd het bepaalde in de volgende zin - het lot.
- Indien bij verkiezing tussen meer dan twee personen niemand de volstreekte meerderheid van de uitgebrachte stemmen op zich heeft verenigd, vindt herstemming plaats tussen de twee personen die het grootste aantal stemmen op zich verenigden, zonodig na tussenstemming en/of loting.
- Staken de stemmen omtrent een ander voorstel dan hiervoor in dit lid bedoeld, dan is dat voorstel verworpen.
- 22.8 Waar de statuten bepalen dat de geldigheid van een besluit mede afhankelijk is van het ter vergadering vertegenwoordigde gedeelte van het geplaatste kapitaal en dit gedeelte niet vertegenwoordigd was, kan - voor zover elders in deze statuten niet het tegendeel is bepaald ten aanzien van een aldaar specifiek aangeduid onderwerp - een tweede vergadering worden bijeengeroepen en gehouden, waarin het besluit kan worden genomen onafhankelijk van het in die vergadering vertegenwoordigde gedeelte van het geplaatste kapitaal.
- Bij de oproeping tot de tweede vergadering moet worden vermeld dat en waarom daarin een besluit kan worden genomen onafhankelijk van het in die vergadering vertegenwoordigde gedeelte van het geplaatste kapitaal.
- De oproeping tot de tweede vergadering heeft eerst plaats na afloop van de eerste vergadering. De tweede vergadering dient binnen zes weken na afloop van de eerste vergadering te worden gehouden.

Artikel 23. Besluitvorming buiten vergadering.

- 23.1 Tenzij er certificaathouders zijn, kunnen stemgerechtigde aandeelhouders alle besluiten die zij in een algemene vergadering kunnen nemen, ook buiten vergadering nemen, mits zij zich allen schriftelijk ten gunste van het betrokken voorstel uitspreken en mits het besluit wordt genomen met voorkennis van de raad van bestuur. Door of namens de personen die buiten vergadering een besluit hebben genomen, wordt de raad van bestuur en de raad van commissarissen onverwijd in kennis van dat besluit gesteld.
- 23.2 Van elk buiten vergadering genomen besluit wordt mededeling gedaan in de eerstvolgende algemene vergadering. De bescheiden waaruit van de besluitvorming buiten vergadering blijkt, liggen tijdens voormelde algemene vergadering ter inzage van de aandeelhouders en de certificaathouders; daarna worden deze bescheiden ingevoegd in het notulenboek.

Artikel 24. Boekjaar. Jaarrekening.

- 24.1 Het boekjaar van de vennootschap is het kalenderjaar.
- 24.2 Jaarlijks binnen vijf maanden na afloop van het boekjaar, behoudens verlenging van deze termijn met ten hoogste vijf maanden door de algemene vergadering op grond van bijzondere omstandigheden, maakt de raad van bestuur een jaarrekening op en legt deze voor de aandeelhouders en andere personen met vergaderrechten ter inzage ten kantore van de vennootschap.
- 24.3 De jaarrekening wordt ondertekend door ieder lid van de raad van bestuur en iedere commissaris. Indien de ondertekening van een of meer leden van de raad van bestuur en/of een of meer commissarissen ontbreekt, wordt daarvan onder opgave van reden melding gemaakt.
- 24.4 De vennootschap zorgt dat de opgemaakte jaarrekening en, indien vereist, het jaarverslag en de krachtens artikel 392 van Boek 2 toegevoegde gegevens zo spoedig mogelijk, doch niet later dan met ingang van de datum van oproeping tot de algemene vergadering, bestemd tot hun behandeling, op het kantoor van de vennootschap aanwezig zijn. Aandeelhouders en certificaathouders kunnen die stukken aldaar inzien en er kosteloos een afschrift van verkrijgen. Bij deze stukken worden de in artikel 392, lid 1 van Boek 2 bedoelde gegevens gevoegd. De raad van bestuur zendt de jaarrekening ook toe aan de ondernemingsraad.

Artikel 25. Accountant.

- 25.1 De algemene vergadering verleent - op voorstel van de raad van bestuur en na goedkeuring door de raad van commissarissen - aan een registeraccountant of andere deskundige, als bedoeld in artikel 393 van Boek 2 - beiden hierna aan te duiden als: de deskundige - dan wel een organisatie waarin zodanige deskundigen samenwerken, de opdracht tot onderzoek van de opgemaakte jaarrekening. Gaat de algemene vergadering

daartoe niet over, dan is de raad van commissarissen of - zo deze daartoe niet overgaat - de raad van bestuur bevoegd en verplicht de opdracht te verlenen. De algemene vergadering kan de opdracht, als hiervoor in dit lid bedoeld, te allen tijde intrekken en deze aan een andere deskundige verlenen.

- 25.2 De deskundige brengt omtrent zijn onderzoek verslag uit aan de raad van bestuur en aan de raad van commissarissen. De deskundige geeft de uitslag van zijn onderzoek in een verklaring weer.
- 25.3 Voor de gevallen waarin de wet dat toestaat, kan het verlenen van de in lid 1 van dit artikel bedoelde opdracht achterwege blijven of kan de opdracht aan een ander dan de aldaar bedoelde deskundige worden verleend.

Artikel 26. Jaarvergadering. Vaststelling jaarrekening.

- 26.1 Elk jaar wordt ten minste één algemene vergadering gehouden, en wel binnen zes maanden na afloop van het laatstverstreken boekjaar van de vennootschap; deze algemene vergadering wordt hierna aangeduid als: de jaarvergadering.

De agenda voor de jaarvergadering bevat ten minste de volgende onderwerpen:

- (a) de behandeling van het jaarverslag over het laatstverstreken boekjaar;
- (b) de vaststelling van de jaarrekening over het laatstverstreken boekjaar.

- 26.2 De in lid 1 van dit artikel vermelde onderwerpen behoeven niet op de agenda voor de jaarvergadering te worden vermeld, indien de termijn voor het opmaken van de jaarrekening is verlengd of een voorstel tot verlenging van die termijn op die agenda is vermeld.

- 26.3 Vaststelling van de jaarrekening geschiedt door de algemene vergadering.

Na vaststelling van de jaarrekening besluit de algemene vergadering omtrent het verlenen van kwijting aan de leden van de raad van bestuur voor het door hen gevoerde beleid van het afgelopen jaar en de commissarissen voor het door hen gevoerde toezicht van het afgelopen jaar, voor zover van die onderscheiden taakuitoefening blijkt uit de jaarrekening of uit informatie die anderszins voorafgaand aan de vaststelling van de jaarrekening aan de algemene vergadering is verstrekt, een en ander onverminderd het bepaalde in de artikelen 139 en 150 van Boek 2.

- 26.4 Indien de algemene vergadering geen kennis heeft kunnen nemen van de in artikel 25 bedoelde accountantsverklaring, kan de jaarrekening niet worden vastgesteld, tenzij onder de overige gegevens een wettige grond wordt medegedeeld waarom de verklaring ontbreekt.

Artikel 27. Winst en verlies.

- 27.1 Onder winst wordt in de hierna volgende leden van dit artikel verstaan de winst, zoals deze blijkt uit de vastgestelde winst- en verliesrekening waarbij derhalve rekening is gehouden met onder meer de afschrijving op de goodwill. Onder voor uitkering beschikbare winst wordt in de hierna volgende leden van dit artikel verstaan de winst als in de vorige zin omschreven met uitzondering van de bijzondere baten, zoals die blijken uit de vastgestelde winst- en verliesrekening.

- 27.2 Van de voor uitkering beschikbare winst kan de raad van bestuur met goedkeuring van de raad van commissarissen, een gedeelte ter grootte van maximaal de helft toevoegen aan de reserves. De raad van bestuur met goedkeuring van de raad van commissarissen kan maximaal vijftig procent (50%) reserveren waarmee tenminste vijftig procent (50%) van de winst beschikbaar is voor de algemene vergadering, zoals bepaald in lid 3 van dit artikel. De algemene vergadering van aandeelhouders beslist vervolgens omtrent uitkering. Wanneer de financiële positie het toelaat kan ook minder dan vijftig procent (50%) worden gereserveerd waarmee een groter gedeelte beschikbaar komt voor de aandeelhouders. De raad van bestuur en raad van commissarissen overleggen over een en ander met de AHC.

- 27.3 Het na reservering, als bedoeld in lid 2 van dit artikel, resterende gedeelte van de winst staat ter beschikking van de algemene vergadering, die kan besluiten tot gehele of gedeeltelijke uitkering. Hetgeen niet wordt uitgekeerd wordt toegevoegd aan de reserves. De raad van bestuur doet na goedkeuring van de raad van commissarissen een aanbeveling aan de algemene vergadering omtrent het uit te keren bedrag. De raad van bestuur en raad van commissarissen overleggen over een en ander met de AHC.

- 27.4 De vennootschap kan slechts uitkeringen doen voor zover haar eigen vermogen groter is dan het gestorte en opgevraagde deel van het geplaatste kapitaal vermeerderd met de reserves die krachtens de wet moeten worden aangehouden.

- 27.5 Uitkering van winst geschiedt eerst na vaststelling van de jaarrekening waaruit blijkt dat zij geoorloofd is.

- 27.6 Door de vennootschap gehouden aandelen of certificaten en aandelen of certificaten die de vennootschap in vruchtgebruik heeft, tellen niet mee bij de berekening van de winstverdeling.
- 27.7 De algemene vergadering kan in goed overleg met de raad van commissarissen besluiten tot het doen van tussentijdse uitkeringen. Een besluit tot het uitkeren van een interim dividend uit de winst over het lopende boekjaar kan door de algemene vergadering of de raad van bestuur worden genomen mits met goedkeuring van de raad van commissarissen.
- Uitkeringen als bedoeld in dit lid 7, kunnen slechts geschieden indien is voldaan aan het bepaalde in lid 4 van dit artikel blijkens een tussentijdse vermogensopstelling, als bedoeld in artikel 105, lid 4 Boek 2.
- 27.8 Tenzij de algemene vergadering een andere termijn vaststelt, worden dividenden binnen dertig dagen na vaststelling ter beschikking gesteld.
- 27.9 De algemene vergadering kan besluiten dat dividenden geheel of gedeeltelijk in een andere vorm dan in contanten zullen worden uitgekeerd.
- 27.10 Ten laste van door de wet voorgeschreven reserves mag een tekort slechts worden gedelgd indien en voor zover de wet dat toestaat. Tot uitkeringen ten laste van andere dan de hiervoor genoemde reserves kan de algemene vergadering besluiten met een drie vierde meerderheid van de uitgebrachte stemmen op voorstel van de raad van bestuur en na goedkeuring van de raad van commissarissen.
- 27.11 Is de som van het gestorte en opgevraagde deel van het kapitaal en de reserves die krachtens de wet moeten worden aangehouden, geringer dan het laatst vastgestelde wettelijk minimumkapitaal, dan moet de vennootschap een reserve aanhouden ter grootte van het verschil.

Artikel 28. Statutenwijziging. Fusie. Splitsing.

- 28.1 Voor een besluit tot statutenwijziging, fusie of splitsing van deze vennootschap is een meerderheid van ten minste drie vierden van de uitgebrachte stemmen vereist in de algemene vergadering; deze meerderheid dient ten minste twee derde van het geplaatste kapitaal te vertegenwoordigen.
- 28.2 Indien de vennootschap bij een juridische fusie of splitsing als verkrijgende vennootschap optreedt, kan het besluit tot fusie door de raad van bestuur genomen worden. Lid 1, tweede zin van artikel 334ff Boek 2 vindt eveneens overeenkomstige toepassing.
- 28.3 Voor een besluit tot statutenwijziging waarbij, anders dan overeenkomstig deze statuten, wordt afgeweken van artikel 158, leden 2, 4 tot en met 7 en/of de laatste zin van lid 9 van Boek 2, is de voorafgaande goedkeuring van de raad van commissarissen en de toestemming van de ondernemingsraad vereist.
- Wanneer aan de algemene vergadering een voorstel tot wijziging van de statuten zal worden gedaan, moet dit steeds bij de oproeping tot de algemene vergadering worden vermeld. Degenen die de oproeping hebben gedaan, moeten tegelijkertijd een afschrift van dat voorstel, waarin de voorgedragen wijziging woordelijk is opgenomen, op het kantoor van de vennootschap ter inzage leggen van de aandeelhouders en de certificaathouders. Bij gebreke daarvan kan over het voorstel slechts wettig worden besloten indien is voldaan aan alle in artikel 20, lid 4 gestelde vereisten.
- 28.4 De aandeelhouders en de certificaathouders moeten in de gelegenheid worden gesteld van de dag van de nederlegging van het voorstel tot statutenwijziging tot na afloop van de algemene vergadering waarin dat voorstel wordt behandeld, een afschrift daarvan te verkrijgen. Deze afschriften worden kosteloos verstrekt.

Artikel 29. Ontbinding en vereffening.

- 29.1 De algemene vergadering is bevoegd te besluiten tot ontbinding van de vennootschap, mits met inachtneming van de in artikel 28, lid 1 gestelde vereisten.
- 29.2 De vennootschap blijft na haar ontbinding voortbestaan voor zover dat voor de vereffening van haar vermogen noodzakelijk is.
- 29.3 In stukken en aankondigingen die van de ontbonden vennootschap uitgaan moet aan haar naam worden toegevoegd: in liquidatie.
- 29.4 Tenzij de algemene vergadering anders besluit of de wet anders bepaalt, treden de leden van de raad van bestuur als vereffenaars van het vermogen van de ontbonden vennootschap op.
- 29.5 De vereffenaars doen aan ieder handelsregister waarin de vennootschap moet zijn ingeschreven de met de ontbinding en de vereffening verband houdende wettelijk vereiste opgaven.

- 29.6 Hetgeen van het vermogen van de ontbonden vennootschap resteert na voldoening van al haar schulden, wordt aan de aandeelhouders overgedragen naar evenredigheid van het op ieders aandelen verplicht gestorte gedeelte van het nominaal bedrag daarvan.
- 29.7 Na voltooiing van de vereffening blijven de boeken, bescheiden en andere gegevensdragers van de ontbonden vennootschap gedurende zeven jaren berusten bij degene die daartoe schriftelijk door de vereffenaars is aangewezen.

Bijlage 01. Meest gestelde vragen en antwoorden

Vraag en antwoord over besluitvorming over splitsing

Welke beslismomenten hebben de aandeelhouders over de splitsing?

In de BAvA op 30 november 2016 wordt de splitsing volledig inhoudelijk besproken aan de hand van de voorgenomen aandeelhoudersbesluiten. Aandeelhouders worden verzocht om uiterlijk in deze BAvA een conditionele volmacht in te leveren voor de notariële akte van levering van aandelen in het energiebedrijf aan de betrokken gemeente, welke nodig is voor de effectuering van de splitsing. Vanwege financieel administratieve redenen wordt een BAvA op 27 januari 2017 voorzien waarin de finale besluiten worden genomen tot uitkering van een interim dividend in cash en een interim dividend in de vorm van uitkering van aandelen in het energiebedrijf (de daadwerkelijke splitsing). Voorzien is dat per volmacht kan worden gestemd op de BAvA in januari 2017.

Wat gebeurt er als niet alle aandeelhouders aanwezig/vertegenwoordigd zijn op de besluitvormende vergaderingen van aandeelhouders? Wat gaat er gebeuren als bij de besluitvorming splitsing door aandeelhouders, een aandeelhouder tegen de splitsing stemt?

Bij het besluit tot splitsing, te weten uitkering van aandelen energiebedrijf aan de aandeelhouders, geldt dat een meerderheid van aanwezige aandeelhouders voor moet stemmen. Het besluit tot het wijzigen van de statuten dient te worden genomen met 3/4 van de uitgebrachte stemmen, welke ten minste 2/3 van het geplaatst kapitaal dient te vertegenwoordigen.

Wat gebeurt er als de planning niet wordt gehaald?

Zonder verdere actie is dan het gevolg, dat de dwangsom van EUR 4,5 mln. per week (met een maximum van EUR 90 mln.) ten laste van de onderneming kan worden gelegd.

Hoe gaat dat uitkeren van aandelen energiebedrijf in zijn werk? (techniek van splitsing)

De aandelen in de holding van het energiebedrijf zullen door Eneco Holding NV worden uitgekeerd aan de aandeelhouders. Daarvoor is een besluit door aandeelhouders vereist. De aandelen worden vervolgens door een notariële akte geleverd via een volmacht die u op de BAvA van 30 november heeft verleend.

Hoe zijn de aandeelhouders in het splitsingsproces betrokken?

Op verschillende manieren zijn aandeelhouders betrokken bij en geïnformeerd over de splitsing:

- Verschillende Raadsinformatiebrieven met de laatste ontwikkelingen met betrekking tot de splitsing;
- Betrokkenheid van de Aandeelhouderscommissie met eigen adviseurs bij het opgestelde splitsingsplan in verschillende bijeenkomsten, zowel ambtelijke expertmeetings en bestuurlijke overleggen;
- Governance en topstructuur van de twee bedrijven; in een tweetal deeldelegaties vanuit de aandeelhouderscommissie zijn de aandeelhouders betrokken in de twee intensieve deeltrajecten;
- Een informatieve Aandeelhoudersvergadering (15 april jl.);
- Begin juni 2016 is een informatiepakket aan College van B&W en Gemeenteraad verzonden waarin de splitsing van Eneco toegelicht is;
- In september zijn diverse informatiesessies georganiseerd voor groepen aandeelhouders (collegeleden en/of raadsleden) waarin zij geïnformeerd zijn over het splitsingsproces;
- Begin oktober is dit splitsingspakket verzonden aan alle aandeelhouders ten behoeve van de besluitvorming van de gemeentelijke aandeelhouders over splitsing;
- Op 30 november 2016 en 27 januari 2017 zal een BAvA gehouden worden.

In hoeverre wordt van aandeelhouders een actieve, geldelijke bijdrage verwacht?

Met de huidige uitgangspunten die als basis dienen voor het splitsingsplan is Eneco Groep van mening dat geen bijstortingen of garantiestellingen nodig zijn. ACM heeft het gewijzigde splitsingsplan van 2016 inmiddels positief beoordeeld. Verder hebben wij van EZ begrepen dat zij geen verdere rol voor zichzelf ziet bij verdere beoordeling van dit plan. Dit betekent dat er geen aanwijzing van de Minister volgt. (In 2009 werden de aandeelhouders door de Aanwijzing van de Minister over het destijds ingediende splitsingsplan financieel bij splitsing betrokken. Daar is nu geen sprake van.)

Vraag en antwoord over aandachtspunten na splitsing

Blijven de duurzaamheidsambities van zowel Eneco als Stedin overeind na splitsing?

De duurzaamheidsambities blijven bij beide bedrijven volledig overeind. Netbeheerder Stedin, als onderdeel van de netwerkgroep, ziet het als haar taak om de energietransitie en bijbehorende netaanpassingen/net-verzwaringen tegen de laagst maatschappelijke kosten te realiseren, waar nodig door andere innovatieve oplossingen toe te passen. Hiermee wil de netbeheerder de energietransitie versnellen en borgen dat er een betrouwbare en betaalbare infrastructuur is en blijft. Bij het energiebedrijf blijft de focus op duurzaamheid: investeringen samen met anderen, in wind, warmte, zon en biomassa, besparingsproducten zoals de warmtewinner en Toon en producten die een verduurzaming mogelijk maken zoals slim laden van elektrische auto's al naar gelang het aanbod aan duurzame elektriciteit. Daarnaast blijft er veel aandacht voor het versnellen van innovatie om vorm te geven aan de energietransitie.

Kan het energiebedrijf na splitsing de duurzaamheidsambities van de gemeenten (blijven) ondersteunen?

Veel van onze aandeelhoudende gemeenten hebben duurzaamheidsambities. Om de Nederlandse gemeenten verder te helpen verduurzamen, wil het energiebedrijf met gemeenten blijven samenwerken ook na splitsing. We zien juist dat we in toenemende mate gemeenten producten en diensten kunnen bieden om de lokale energie transitie te doen slagen. Zoals de Zonnehub waarbij wij lokale energie initiatieven ontzorgen en veel laagdrempeliger maken. Het energiebedrijf ziet samenwerkingsmogelijkheden voor o.a. zon, windenergie, duurzaam maken van de gebouwde omgeving, biomassaverbranding, elektrisch rijden, collectieve warmtevoorziening en energieopslag.

Wat zijn overwegingen om te menen dat het publiek belang gediend wordt met het houden van een belang in een productie- en leveringsbedrijf en een belang in een netbedrijf?

Het energiebedrijf is gericht op de groei van duurzame elektriciteit en warmte. Dit is en blijft de missie en de strategie en daarom is zij als zodanig een maatschappelijke onderneming. Vele overheidsorganen in binnen- en buitenland zijn actief en in toenemende mate als aandeelhouder betrokken bij bedrijven en projecten op het gebied van duurzame energie. Zo worden in Nederland

door vele gemeenten en provincies duurzame projecten ontwikkeld, inclusief overheidsparticipatie. Grote energie-ondernemingen in buitenland zijn deels of geheel in handen van overheden. Het aandeelhouderschap van een duurzame energie-onderneming als Eneco met zijn leidende rol in de groei van duurzame elektriciteitsproductie, duurzame warmte, elektrisch rijden en energiebesparing, past prima in een actief beleid van stimulering naar een duurzame samenleving. Ook een gemengd aandeelhouderschap van deels overheids-, deels private partijen past in dit beeld. Netbeheer ligt bij wet verplicht in publieke handen. De taak van de netwerkgroep is om de verduurzaming van het energiesysteem te faciliteren met haar infrastructuur en deze onverminderd robuust en betaalbaar te houden. Dat is bij uitstek een belang van de hele samenleving.

Wat betekent de splitsing voor het dividend van mijn gemeente?

Een gemeente ontvangt straks van twee bedrijven dividend waarbij het uitgangspunt bij de splitsing is dat beide bedrijven zelfstandig en stabiel zijn. Uitgangspunt bij het opstellen van het splitsingsplan, is een dividend uitkering van 50% van de nettowinst toerekenbaar aan aandeelhouders (zoals al jaren gebruikelijk is).

Wat moet ik opnemen in mijn begroting aan dividend van het energiebedrijf dan wel voor de netwerkgroep? Is dit 50/50?

Na de splitsing zullen er twee sterke bedrijven neergezet worden. In dit beeld past ook dat qua dividend de opgetelde toekomstige dividendstromen van beide ondernemingen tot vergelijkbaar resultaat zouden moeten leiden als het dividend van de Holding voor splitsing. Uiteraard kunnen wij hiervoor geen garanties geven. Markt- en reguleringssomstandigheden maken het lastig een verwachting uit te spreken. We doelen hierbij op omstandigheden als energieprijzen, net-tariefontwikkeling, precario, weersinvloeden en splitsing.

In hoeverre is de verkleinde balans voor zowel het energiebedrijf als de netwerkgroep een aandachtspunt?

Eneco Groep heeft de afgelopen jaren een sterke groei doorgemaakt. Na splitsing heeft elk van de bedrijven een balansomvang van ongeveer € 5 miljard, samen rond de € 10 miljard. Dit is praktisch het dubbele van het balanstotaal van Eneco Groep 10 jaar geleden. De

netwerkgroep is door Standard & Poor's geëvalueerd op een A- rating (hetzelfde als de Eneco Groep). De rating voor het energiebedrijf zal naar verwachting van S&P uitkomen op BBB+, een goede 'investment grade'. Dat betekent dat beide bedrijven vanuit het oogpunt van financiers ook na splitsing een relatief gunstig bedrijfs- en financieel risicoprofiel hebben.

Heb ik na de splitsing te maken met een gewijzigd risicoprofiel van beide ondernemingen?

De activiteiten en processen die nu door Eneco Groep worden uitgevoerd, veranderen niet door splitsing. Door de verdeling van activiteiten zijn de risicoprofielen van de beide ondernemingen wel anders. Waar voorheen op Holding niveau (financiële) afwegingen werden gemaakt (het geheel overziend) zal dit in de toekomst per bedrijfsonderdeel worden gemaakt.

Wat als er aandeelhouders zijn die hun aandelen in het energiebedrijf na splitsing willen verkopen?

Eneco Groep heeft de tijdige uitvoering van splitsing als eerste prioriteit maar conform afspraak tijdens de informatieve AvA van 15 april jl. heeft zij een inventarisatie-ronde gemaakt bij alle aandeelhouders. Tijdens deze contacten heeft Eneco Groep de overwegingen geïnventariseerd en ideeën getoetst van aandeelhouders over het toekomstig aandeelhouderschap in het energiebedrijf na splitsing. In overleg met de Aandeelhouders-commissie is afgesproken dat na splitsing, indien gewenst, aandeelhouders de mogelijkheid krijgen hun afweging ten aanzien van dit onderwerp te maken. Alle betrokkenen geven aan dat een zorgvuldig proces voor zowel aandeelhouders als de vennootschap van groot belang is.

Bijlage 02. Details van het splitsingsplan

Extract uit de informatiebrief voor college van B&W en Gemeenteraad, juni 2016

Op 17 mei 2016 is het splitsingsplan van Eneco Groep ingediend bij ACM. Het splitsingsplan beschrijft de juridische structuur en de balansen 'als ware Eneco Groep gesplitst' op basis van de jaarrekening van 2015. Dit stelt ACM in staat om te toetsen of de wijze waarop Eneco Groep de splitsing wenst uit te voeren voldoet aan de wettelijke vereisten. Daarnaast beoordeelt ACM de financierbaarheid van de netbeheerder en ook de netwerkgroep voor de periode tot en met 2020. Het splitsingsplan richt zich dan ook in hoofdzaak op de positie van de toekomstige netwerkgroep en de netbeheerder.

De Raad van Bestuur van Eneco Groep heeft de directie en de RvC van Stedin Netbeheer intensief betrokken bij het opstellen van het splitsingsplan. De directie van Stedin Netbeheer heeft onder meer de financiële prognoses van de netbeheerder opgesteld. Daarnaast is een positieve zienswijze over het splitsingsplan afgegeven, gesteund door de RvC van Stedin Netbeheer. Ook

de aandeelhouders zijn (via de Aandeelhouderscommissie) geïnformeerd over de inhoud van het splitsingsplan en de daarbij gemaakte keuzes. De Aandeelhouderscommissie heeft een zienswijze opgesteld. In deze zienswijze geeft de Aandeelhouderscommissie een positief advies op het ingediende splitsingsplan, maar geeft zij aan dat er nog wel voorwaarden zijn die door de onderneming (in overleg met de Aandeelhouderscommissie) opgepakt moeten worden de komende periode. Het betreft ondermeer onderdelen van de governance, zie ook hetgeen wat hierover in hoofdstuk 05 is vermeld.

Achtereenvolgens geven we hieronder een overzicht van (i) afstemming met stakeholders, (ii) de wettelijke vereisten voor de netwerkgroep met daarin specifiek aandacht voor (iii) de solvabiliteit en vermogensverdeling. Voor de volledigheid hebben we in bijlage 2 een checklist opgenomen waaraan het splitsingsplan op inhoudelijke onderdelen moet voldoen.

Afstemming met stakeholders

Voor het opstellen van het splitsingsplan is afstemming geweest met onderstaande stakeholders.

● Directie Stedin Netbeheer:	Afstemming over verdeling activiteiten, strategie, financiële analyse/rating en berekening financiële ratio's. Directie heeft een positieve zienswijze afgegeven.	✓
● RvC Stedin Netbeheer:	Algehele afstemming uitgangspunten en consequenties splitsing voor netwerkgroep.	✓
● RvC Eneco Holding:	Algehele afstemming uitgangspunten en consequenties splitsing voor energiebedrijf en netwerkgroep.	✓
● Aandeelhouders:	Regelmatig overleg met expertgroep aandeelhouders. Adviseurs van aandeelhouders zijn geïnformeerd over de onderliggende cijfers. Het splitsingsplan is toegelicht in een informatieve aandeelhoudersvergadering. De aandeelhouderscommissie heeft haar zienswijze ingediend.	✓
● Centrale Ondernemingsraad:	Betrokken bij splitsing en wordt in algemene zin op de hoogte gehouden van het splitsingsplan en de verwachte gevolgen van splitsing. De COR heeft een positieve zienswijze afgegeven.	✓
● ACM:	Reguliere afstemming, voldoet aan richtlijnen uit de handreiking.	✓

Wettelijke vereisten voor de netwerkgroep

Het financieel wettelijk kader voor de vermogensverdeling is vastgelegd in de WON en in het Besluit Financieel Beheer Netbeheerder (BFBN). ACM toetst het splitsingsplan onder meer op de volgende vereisten:

- **Solvabiliteit**

Artikel 3 uit het BFBN schrijft voor dat de netbeheerder op het moment van splitsing beschikt over een solvabiliteit van tenminste 40%.

- **Ratio's**

In haar handreiking heeft ACM aangegeven het splitsingsplan mede te zullen beoordelen aan de hand van de financiële ratio's van zowel de netbeheerder als de netwerkgroep voor de periode 2016-2020. Na de splitsing kunnen de financiële ratio's buiten beschouwing worden gelaten als de netbeheerder beschikt over een credit rating die tenminste investeringswaardig is (bijvoorbeeld BBB van S&P). De wetgever heeft niet verlangd dat de netbeheerder kan garanderen dat hij bij splitsing voor een periode van 6 (toekomstige) jaren kan voldoen aan alle ratio's van het BFBN. Dat is ook niet nodig. ACM kan immers op ieder moment de ratio's van het BFBN handhaven.

- **Tarieven**

Artikel IXA WON schrijft voor dat de vermogensverdeling voor de netbeheerder moet bijdragen aan een beheerste ontwikkeling van de tarieven voor afnemers. Het belang van deze toets is beperkt omdat ACM zelf de toekomstige tarieven vaststelt. ACM geeft hier onder meer invulling aan door aandacht te besteden aan de financiële stabiliteit van de netbeheerder en netwerkgroep. In het splitsingsplan is een beheerste ontwikkeling van tarieven als uitgangspunt genomen.

Solvabiliteit en vermogensverdeling bij splitsing

Bij de invulling van de vermogensverdeling moet in ieder geval worden voldaan aan bovengenoemde eisen. Daarnaast is rekening gehouden met:

- een (vermogens)buffer voor potentiële risico's en ontwikkelingen die genoemd staan bij de belangrijkste uitgangspunten;
- het uitgangspunt om 50% van het aan de aandeelhouders toe te rekenen netto resultaat als dividend uit te kunnen keren aan aandeelhouders;
- een financiële uitgangspositie voor de twee groepen om de strategie en (financierbaarheid van) de investeringsprogramma's te kunnen voortzetten. Dit is vertaald naar het streven naar een credit rating na splitsing van A- van S&P voor de netwerkgroep en een investment grade rating voor het energiebedrijf.

In gezamenlijke afweging met de directie van Stedin Netbeheer en rekening houdend met een aantal ontwikkelingen (zoals uitrol slimme meters, omvang toekomstige precariokosten en zogenaamde overwinsten op meettarieven) en ontwikkeling van de cijfers en ratio's over 2016-2020 is een keuze voor vermogensverdeling gemaakt die resulteert in een solvabiliteit op moment van splitsing die gedurende de periode 2016-2020 ruim voldoet aan de eis van een minimum solvabiliteit van 40%.

AHC Advies, Splitsing Eneco

Inleiding

Zoals u bekend vindt er 30 november 2016 een Bijzondere AvA (BAvA) plaats, waarbij besluitvorming zal plaatsvinden omtrent de splitsing van Eneco in het productie- en leveringsbedrijf (PLB) en het netwerkbedrijf (NWB). Op vrijdag 14 oktober heeft u een informatiepakket over de splitsing van Eneco ontvangen.

De Aandeelhouders Commissie (AHC) heeft als doel de slagvaardigheid en effectiviteit van de besluitvorming van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AVA) te bevorderen en de aandeelhoudersbelangen te behartigen. Vanuit deze rol is dit advies aan u samengesteld.

De AHC heeft de afgelopen periode uitgebreid overlegd met Eneco omtrent de splitsing van het bedrijf, en de veranderingen in de governance die dit met zich meebrengt. U zult begrijpen dat de belangen en wensen van aandeelhouders, RvB en RvC niet altijd volledig synchroon lopen. Het convenant en de statuten zijn dan ook een onderhandelingsresultaat. Na dit intensieve overleg zijn we tot overeenstemming gekomen.

Hieronder volgt informatie over de Splitsing, de vernieuwde Governance, waaronder de belangrijkste veranderingen voor de aandeelhouders, het Toekomstig Aandeelhouderschap, Dividend en Dividendbelasting, Topstructuur en een Conclusie met daarin een stemadvies.

Splitsing

Op 17 mei 2016 heeft de AHC een zienswijze ingediend op het splitsingsplan, deze was destijds voorwaardelijk positief. De voorwaardelijkheid ging voornamelijk over het tot stand brengen van een volwaardige corporate governance. Na uitgebreid en intensief overleg is hierover overeenstemming bereikt, waaruit onder andere het Aandeelhoudersconvenant is ontstaan. Hierover meer onder het punt Governance.

De voorgenomen splitsing is gebaseerd op het Splitsingsplan, dat inmiddels door de ACM is goedgekeurd. Hiermee voldoet de splitsing aan de Wet Onafhankelijk Netbeheer en geeft Eneco invulling aan het daarin opgenomen groepsverbod. Het ministerie van EZ heeft geen eigen besluit meer genomen: zij conformeert zich aan het standpunt van de ACM. De gekozen splitsingstechniek is ook naar het oordeel van Simmons&Simmons (S&S), de juridische adviseurs van de AHC, efficiënt en doeltreffend. Het splitsingsplan geeft echter zeer beperkt aan hoe de corporate governance van Eneco na splitsing zal worden ingericht. Dit was voor de ACM geen verplicht onderdeel. Voor de aandeelhouders was dit echter van groot belang. Vandaar ook dat dit punt door de AHC bij de zienswijze is betrokken. Hierover is uitgebreid met Eneco gesproken en heeft geleid tot het volgende.

Governance

Een onderdeel van de zienswijze was het opzetten van een goede corporate governance structuur. Dit kwam maar beperkt naar voren in het splitsingsplan. Naar de mening van de AHC zijn de nieuwe statuten en de convenanten een weerspiegeling van de wensen van de bestuurders, commissarissen en de vertegenwoordiging van de aandeelhouders. De grootste verandering voor de 53 aandeelhouders is dat zij aandeelhouder worden van twee bedrijven, in plaats van één. Met een toekomstig aandeelhouderschap in zowel het Netwerkbedrijf (hierna: NWB) als Productie- en leveringsbedrijf (hierna: PLB). Hieruit volgt dat er twee convenanten en twee sets statuten gezamenlijk zijn opgesteld. In beginsel zijn de statuten van beide bedrijven hetzelfde, dit om het splitsingsproces zo eenvoudig en duidelijk mogelijk te houden. Maar er zijn wel verschillen tussen de statuten van het NWB en het PLB, deze verschillen zijn echter uitsluitend de wettelijke verschillen en verschillen in de doelstellingen gebaseerd op de WON.

De veranderingen voor de aandeelhouders zijn als volgt:

1. Statuten

Artikel 13: Er is toegevoegd dat in geval van overdrachten aan nieuwe aandeelhouders (publiek of privaat) de verkopende aandeelhouder eerst zijn aandelen aan de bestaande kring van aandeelhouders moet aanbieden tegen marktconforme pricing.

Deze bepaling is opgenomen om ervoor te zorgen dat de bestaande aandeelhouders kunnen reflecteren op de aandelen die te koop worden aangeboden.

Artikel 19: De drempel voor consultatie en advies door de AHC bij investeringen vanaf €350 mln. en €450 mln. (voorheen artikel 19.9) is geschrapt en in een uitgebreide vorm geborgd in het convenant.

De toelichting hierop wordt gegeven onder punt 2. Convenant.

Artikel 27.7: De AVA kon eenzijdig besluiten tot het doen van tussentijdse uitkeringen. In de nieuwe statuten is deze eenzijdigheid gewijzigd en worden besluiten tot tussentijdse uitkeringen in goed overleg met de RvC genomen en vergen besluiten tot interim dividend (uitkering van winst over het lopende boekjaar) de goedkeuring van de RvC.

2. Convenant

Het aandeelhoudersconvenant is geheel nieuw en heeft positieve gevolgen voor de behartiging van de aandeelhoudersbelangen door de AHC. Het convenant versterkt op bepaalde onderdelen de positie van de AHC en geeft deze meer inzicht in beide bedrijven. De AHC heeft nu vastgelegde middelen om de raad van commissarissen ter verantwoording te roepen omtrent het convenant zelf. Het convenant (voor beide ondernemingen hetzelfde) is een formalisering van de gewenste (en grotendeels huidige) onderlinge werkwijze en voorziet er o.a. in dat AHC wordt betrokken bij het beloningsbeleid, majeure investeringsbeslissingen en bij benoemingen van bestuurders/ commissarissen. Tevens is de rol van de aandeelhouders vastgelegd bij zowel het op- en vaststellen als het informeren over de voortgang van de strategie. Voor het NWB zullen bij het opstellen van het beloningsbeleid de wettelijke kaders die van toepassing zijn, zoals de WNT (Wet Normering Topinkomens), in aanmerking worden genomen.

Ook wordt de AHC geraadpleegd in geval van politiek mogelijk gevoelige vraagstukken. Verder is afgesproken dat in geval van verkoopvraagstukken rondom het aandeelhouderschap partijen gezamenlijk opereren. Het convenant is geen vrijblijvend document. De overeenkomst is voor onbepaalde tijd geldig en kan enkel worden opgezegd door één van beide partijen bij ingrijpende wijziging van de onderneming of het aandeelhoudersbestand. Indien toch tot opzegging wordt besloten is opgenomen dat er te goeder trouw overleg wordt gevoerd over passende vervangende afspraken. De AHC ziet daarmee het convenant als een goede verbindende set afspraken voor de toekomst.

Toekomstig aandeelhouderschap

In overleg tussen bestuurders, commissarissen en vertegenwoordigers van de aandeelhouders is afgesproken dat eerst gesplitst wordt en dat men pas daarna in overleg treedt over de mogelijkheden omtrent het toekomstig aandeelhouderschap. Nadat de splitsing voltooid is, zal er een procedure gestart worden waarbij het toekomstig aandeelhouderschap het onderwerp is. De voor u liggende statuten staan een toekomstige discussie over aandeelhouderschap niet in de weg. Het is wettelijk bepaald dat het NWB in publieke handen moet blijven. Het is wel toegestaan om (een deel van) de aandelen te verkopen aan andere publiekrechtelijke entiteiten zoals gemeenten, provincies, of zo

mogelijk andere netwerkbedrijven.

Dividend

Voor aandeelhouders is het dividend van groot belang. Tijdens de onderhandelingen zijn de statutaire bepalingen omtrent het reguliere jaarlijkse dividend gelijk gebleven. Dit betekent dat voor het PLB en het NWB de bepaling blijft staan dat afzonderlijk maximaal 50% van de winst kan worden gereserveerd door de bedrijven zelf. Uit de financiële analyse van KPMG, die daarvoor door de AHC is ingehuurd, blijkt dat de bedrijven allebei gezond genoeg zijn om in de toekomst hun huidige strategie uit te blijven voeren met als uitgangspunt dat er geen aanvullend kapitaal vanuit de aandeelhouders nodig is. Het NWB is sterk gereguleerd door ACM. Nieuwe maatregelen van de ACM kunnen van grote invloed zijn op het resultaat. Eneco heeft gedurende overleggen met de AHC aangegeven te streven naar het op peil houden van het huidige dividendniveau. Tot dusver leverde het NWB (Stedin) de voornaamste bijdrage aan de totale dividenduitkering. In de komende vijf jaar zal dit mogelijk veranderen en kan een groter deel van de totale dividenduitkeringen van beide ondernemingen van het PLB (Energiebedrijf) afkomstig zijn. De analyse van KPMG onderschrijft dit.

Dividendbelasting

Uit de eerder door Eneco aan u toegezonden memo van PWC blijkt het volgende.

De gemeenten/aandeelhouders van Eneco Holding kunnen vanaf 2016 belastingplichtig zijn voor de opbrengsten uit hun participatie. Deze belastingplicht betreft zowel dividenden als een vermogenswinst bij verkoop van de aandelen. Bepalend hiervoor is of de participatie onderdeel uitmaakt van een onderneming van de gemeente.

Indien de participatie onderdeel is van een onderneming van de gemeente en de participatie bedraagt minder dan 5% dan bestaat er een inhoudingsplicht voor dividendbelasting ter grootte van 15% van de waarde van de aandelen Eneco Beheer. Deze dividendbelasting kan door Eneco Holding op de desbetreffende aandeelhouder worden verhaald. Indien de participatie 5% of meer bedraagt, geldt een inhoudingsvrijstelling.

Indien de participatie geen onderdeel vormt van een onderneming van de gemeente dan bestaat er eveneens een inhoudingsplicht ter grootte van 15% van de waarde van de aandelen Eneco Beheer. Deze belasting kan vervolgens door de desbetreffende aandeelhouder worden teruggevraagd. Wij begrijpen dat Eneco in vergevorderd overleg met de belastingdienst is om voor deze situaties de afdracht en teruggaaf met gesloten beurzen te laten plaatsvinden.

Om hier meer duidelijkheid over te verschaffen, is het van belang zo spoedig mogelijk het antwoordformulier over dit onderwerp terug te zenden aan Eneco.

Topstructuur

Op de BAvA agenda van 30 november 2016 staat ook het besluit tot benoeming en aftreden van RvC leden Eneco Holding. Hierover wordt nog overleg gevoerd met Eneco en volgt zo snel mogelijk meer informatie en advies. Met het oog op de zorgvuldigheid van het te doorlopen proces en de tijd die een dergelijk traject nodig heeft, is het zeer goed mogelijk dat het genoemde besluit wordt verschoven naar de BAvA van 27 januari 2017.

Conclusie

De splitsing van Eneco is een langdurig proces met veel verschillende stakeholders. De vormgeving van de splitsing is getoetst door Simmons & Simmons en door KPMG, en juridisch en financieel in orde bevonden.

Als aandeelhouders hebben we een groot belang bij een rustige en tijdige splitsing. Dit voorkomt een dwangsom en zorgt voor behoud van aandeelhouderswaarde. Om onze publieke taak te kunnen uitvoeren en ook voor de waarde van de aandelen is het van belang dat de aandeelhouders voldoende zeggenschap hebben.

De AHC is tevreden over de nieuwe governance structuur. De documenten zijn in overleg tussen Eneco en de AHC opgesteld. De positie van de aandeelhouders en de samenwerking tussen de onderneming(en) en de aandeelhouders wordt hiermee verbeterd.

De AHC adviseert op 30 november 2016 in te stemmen met het voorstel tot de splitsing en de aangepaste statuten en het convenant.

Mocht een gemeentelijke aandeelhouder op bestuurlijk niveau verhinderd zijn voor het bijwonen van de vergadering op 30 november 2016, dan is het mogelijk om via een door uw burgemeester ondertekende verklaring een ambtenaar óf een aandeelhouder van een andere gemeente te machtigen. Daarbij is het raadzaam om een duidelijke steminstructie te leveren; door per AvA-besluitpunt een gemeentelijk standpunt in te nemen: "voor" of "tegen" en deze aan de gemachtigde te verstrekken.

Beantwoording Technische Vragen Splitsingsplan Eneco Holding

#	Partij	Vraag	Antwoord	Portefeuillehouder
1	VVD	Gemeenten als Rotterdam, Den Haag en Dordrecht zijn grootaandeelhouder, Lansingerland is qua aandelen een van de grootste, namelijk nummer ...? In de pers verscheen onlangs dat het gemeentebestuur (de raden) van Rotterdam en Den Haag discussiëren over eventuele verkoop van de aandelen. Sommige partijen zijn van mening dat aandeelhouder blijven juist het voordeel biedt sturing op de duurzaamheid ermee gegarandeerd is. Graag van het college een indicatie van wat de aandelen (na splitsing) waard zouden zijn. Deze informatie is onontbeerlijk voor de besluitvorming. De gemeente is immers wars van risicodragen deelnemen aan organisaties.	Lansingerland heeft een aandeel van 3,38%. Dit maakt ons de 5e grootste aandeelhouder na Den Haag, Leidschendam-Voorburg, Rotterdam en Dordrecht. Eneco Groep en zijn aandeelhouders hebben als eerste prioriteit de tijdige uitvoering van splitsing. Conform afspraak tijdens de informatieve AvA (algemene vergadering van aandeelhouders) van 15 april jl. heeft Eneco een inventarisatieronde gemaakt bij alle aandeelhouders over verkoop. Tijdens deze contacten heeft Eneco Groep de overwegingen geïnventariseerd en ideeën getoetst van aandeelhouders over het toekomstig aandeelhouderschap in het energiebedrijf na splitsing. Alle betrokkenen geven aan dat een zorgvuldig splitsingsproces voor zowel aandeelhouders als de vennootschap van groot belang is. In overleg met de Aandeelhouderscommissie is afgesproken dat na de splitsing (eerste prioriteit), indien gewenst, aandeelhouders de mogelijkheid krijgen hun afweging ten aanzien van dit onderwerp te maken. Zodoende wordt na de splitsing onderzocht wat de mogelijkheden en onmogelijkheden van verkoop zijn en de voorwaarden die daar aan verbonden moeten worden. Het streven is dat rond de zomer van 2017 af te ronden. Het is op dit moment niet mogelijk om een uitspraak te doen over de waarde van de aandelen voor of na splitsing.	Albert Abee
2	VVD	De voorstellen wijzen sterk één kant op, zonder naar alternatieven te kijken. Geldt dit ook voor de andere gemeenten?	Het voorstel is om geen zienswijze ten aanzien van het splitsingsbesluit Eneco Holding N.V. in te brengen. De alternatieven zijn door alle gemeenten gezamenlijk onderzocht de afgelopen maanden en er is overeenstemming om geen zienswijze in te brengen. Dit voorstel is opgesteld na een zorgvuldige afweging door alle aandeelhouders. De vormgeving van de splitsing, zoals opgenomen in het splitsingsplan, is getoetst door Simmons & Simmons en door KPMG, en juridisch en financieel in orde bevonden. Het splitsingsplan, de nieuwe statuten en het convenant zijn tot stand gekomen in gezamenlijk overleg met aandeelhouders en Eneco. De nieuwe statuten zijn opgesteld in het belang van alle aandeelhouders en Eneco dus ook dat van Lansingerland.	Albert Abee